

Pamćenje grada i dokument u digitalno doba: baštinska građa Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku

Mesić, Hrvoje

Doctoral thesis / Disertacija

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:236:749505>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Doctoral School, Josip Juraj University in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
DOKTORSKA ŠKOLA

Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij Kulturologije
Kultura, umjetnost i književnost u europskom kontekstu

Hrvoje Mesić

**Pamćenje grada i dokument u digitalno
doba: baštinska građa Župe sv. Mihaela
arkandela u Osijeku**

Doktorska disertacija

Osijek, 2017.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Doktorska škola

**PAMĆENJE GRADA I DOKUMENT U DIGITALNO DOBA: BAŠTINSKA GRAĐA
ŽUPE SV. MIHAELA ARKANĐELA U OSIJEKU**

Hrvoje Mesić

Znanstveno/umjetničko područje: humanističke znanosti

Znanstveno/umjetničko polje: interdisciplinarne humanističke znanosti

Doktorska disertacija sadrži:

Broj stranica: 652

Broj slika: 3

Broj tablica: 78

Broj literaturnih navoda: 246

Povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije:

1. izv. prof. dr. sc. Ivana Žužul, predsjednik

2. prof. dr. sc. Damir Matanović, član

3. doc. dr. sc. Tihomir Živić, član

(4.)* izv. prof. dr. sc. Nives Tomašević, komentor i član

(5.)* prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić, mentor i član

Povjerenstvo za obranu doktorske disertacije:

1. izv. prof. dr. sc. Ivana Žužul, predsjednik

2. prof. dr. sc. Damir Matanović, član

3. doc. dr. sc. Tihomir Živić, član

(4.)* izv. prof. dr. sc. Nives Tomašević, komentor i član

(5.)* prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić, mentor i član

Datum obrane: 7.12.2017.

UDK oznaka: 114:02(043)

Disertacija je pohranjena u:

1. Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici Zagreb, Ul. Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb;

2. Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, Europska avenija 24, Osijek;

3. Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Trg Sv. Trojstva 3, Osijek

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Doctoral School

**CULTURAL MEMORY OF THE CITY AND A DOCUMENT IN THE DIGITAL AGE:
CULTURAL HERITAGE OF THE PARISH CHURCH OF ST. MICHAEL THE
ARCHANGEL IN OSIJEK**

Hrvoje Mesić

Scientific/Artistic Area: Humanities Scientific/Artistic
Field: Interdisciplinary Humanities

Thesis contains:

Number of pages: 652

Number of figures: 3

Number of tables: 78

Number of references: 246

Commission for assessment of the doctoral thesis:

1. izv. prof. dr. sc. Ivana Žužul, President of Commission
2. prof. dr. sc. Damir Matanović, member
3. doc. dr. sc. Tihomir Živić, member
- (4)* izv. prof. dr. sc. Nives Tomašević, comentor and member
- (5)* prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić, mentor and member

Commission for the defence of the doctoral thesis:

1. izv. prof. dr. sc. Ivana Žužul, President of Commission
2. prof. dr. sc. Damir Matanović, member
3. doc. dr. sc. Tihomir Živić, member
- (4)* izv. prof. dr. sc. Nives Tomašević, comentor and member
- (5)* prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić, mentor and member

Date of the thesis defense: 7.12.2017.

UDK label: 114:02(043)

Thesis deposited in:

1. National and University Library in Zagreb, Ul. Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb;
2. City and University Library of Osijek, Europska avenija 24, Osijek;
3. Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Trg Sv. Trojstva 3, Osijek

Ime i prezime: Hrvoje Mesić

Matični broj studenta: 74

OIB: 68092757179

E-mail: hmesic007@gmail.com

Naziv studija: Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij Kulturologije: Kultura, umjetnosti i književnost u europskom kontekstu

Naslov doktorske disertacije: Pamćenje grada i dokument u digitalno doba: baštinska građa Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku

Mentorica: prof.dr.sc. Helena Sablić Tomić, redovita profesorica u trajnom zvanju Umjetničke akademije u Osijeku

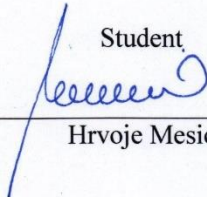
Komentorica: izv.prof.dr.sc. Nives Tomašević, izvanredna profesorica Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, NE PLAGIRANJU I SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA

1. Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je doktorska disertacija isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.
2. Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam upoznat s pravilima citiranja, znam pravilno citirati izvore drugih autora i da neću (auto)plagirati znanstvene i stručne radove, kao ni mrežne stranice. Također potvrđujem kako ni jedan dio doktorske disertacije nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši ničija autorska prava.
3. Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da bez prethodne suglasnosti voditelja studija neću objavljivati niti stavljati drugima na raspolaganje svoju doktorsku disertaciju ili dijelove doktorske disertacije izrađene u okviru poslijediplomskog interdisciplinarnog sveučilišnog studija Kulturologije: Kultura, umjetnosti i književnost u europskom kontekstu u Doktorskoj školi Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
4. Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sadržaj elektroničke inačice doktorske disertacije u potpunosti odgovara sadržaju obranjene i nakon obrane uređene disertacije.
5. Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam suglasan da se trajno pohrani i objavi moja doktorska disertacija u digitalnom repozitoriju Doktorske škole Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Narodne novine broj 123/03., 198/03., 105/04., 174/04., 2/07.-Odluka USRH, 46/07., 45/09., 63/11., 94/13., 139/13., 101/14.-Odluka USRH i 60/15.-Odluka USRH).

U Osijeku 7. prosinca 2017.

Student

Hrvoje Mesić

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
DOKTORSKA ŠKOLA

Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij Kulturologije
Kultura, umjetnost i književnost u europskom kontekstu

Hrvoje Mesić

**Pamćenje grada i dokument u digitalno
doba: baštinska građa Župe sv. Mihaela
arkandela u Osijeku**

Doktorska disertacija

Mentorica: prof.dr.sc. Helena Sablić Tomić, redovita profesorica u
trajnom zvanju Umjetničke akademije u Osijeku

Komentorica: izv.prof.dr.sc. Nives Tomašević, izvanredna
profesorica Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru

Osijek, 2017.

JOSIP JURAJ STROSSMAYER UNIVERSITY OF OSIJEK
DOCTORAL SCHOOL

Postgraduate Interdisciplinary University Study Program in
Cultural Studies
Culture, Art and Literature in the European context

Hrvoje Mesić

**Cultural Memory of the City and a Document
in the Digital Age: Cultural Heritage of the
Parish Church of St. Michael the Archangel
in Osijek**

Doctoral dissertation

Mentor: University Distinguished Professor Helena Sablić Tomić,
Academy of Arts in Osijek

Comentor: Associate Professor Nives Tomašević, Department of
Information Sciences, University of Zadar

Osijek, 2017.

*Zahvaljujem preč. Ivanu Vidakoviću na nesebičnom ustupanju građe
iz arhiva Župe sv. Mihaela arkandžela u osječkoj Tvrđi
čiji sam suradnik proteklih dvadeset i pet godina!*

*Posebno zahvaljujem svojoj mentorici prof. dr. sc. Heleni Sablić Tomić
na ukazanom povjerenju, pomoći, strpljenju te nesebičnoj požrtvovnosti!
Naši brojni zajednički razgovori razriješili su mi mnoge nedoumice,
kako znanstvene tako i ljudske.*

*Zahvaljujem i svojoj komentorici izv. prof. dr. sc. Nives Tomašević
za savjete te na sugestijama usmjerenima na podizanju znanstvene razine rada,
a ponajviše na vjeri koju je imala u mene!*

*Zahvaljujem doc. dr. sc. Marijani Tomić na
nesebičnoj pomoći, uloženom trudu i korisnim savjetima!*

Velika hvala dragom prijatelju Ivici Nikiću za nesebičnu podršku!

*Na kraju hvala mojim najbližima i najmilijima:
majci Bernadi, ocu Miroslavu i bratu Vedranu
koji su me pratili na mojemu putu prema doktoratu znanosti
te me zadužili da promičem plemenitost i vjeru u ljude!*

Majci Bernadi, ocu Miroslavu i bratu Vedranu, posvećujem!

Blaženije je davati nego primati!

(Dj 20, 35)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SEMIOTIKA PROSTORA	5
2.1. Antropološko mjesto: pojma mjesta/nemjesta i prostora	12
2.2. Prostor kao društveni proizvod: urbani prostor i pravo na grad	15
3. ANTROPOLOGIJA GRADA	29
4. PAMĆENJE, SJEĆANJE I ZABORAV	54
4.1. Arhivski dokumenti župe	76
4.2. Fotografska građa župe	78
4.3. Župna spomenica	80
4.4. Smrtovnice župe	86
5. RELACIJSKA BAZA PODATAKA BAŠTINSKE GRAĐE	
ŽUPE SV. MIHAELA ARKANĐELA U OSIJEKU	87
5.1. Standard Cataloging Cultural Objects (CCO)	89
5.2. Realizacija sustava digitalnog arhiva Župe sv. Mihaela	97
5.3. Katalog arhivskih dokumenata Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku	144
5.3.1. 1893. godina	144
5.3.2. 1897. godina	146
5.3.3. 1914. godina	147
5.3.4. 1915. godina	149
5.3.5. 1916. godina	153
5.3.6. 1917. godina	162
5.3.7. 1918. godina	177
5.3.8. 1919. godina	186
5.3.9. 1920. godina	196
5.3.10. 1921. godina	202
5.3.11. 1922. godina	209
5.3.12. 1923. godina	214
5.3.13. 1924. godina	226

5.3.14. 1925. godina	240
5.3.15. 1926. godina	255
5.3.16. 1927. godina	271
5.3.17. 1932. godina	274
5.3.18. 1934. godina	275
5.3.19. 1937. godina	279
5.3.20. 1942. godina	280
5.3.21. 1943. godina	283
5.3.22. 1944. godina	285
5.4. Katalog fotografske građe Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku	286
5.4.1. 1896. godina	286
5.4.2. 1916. godina	287
5.4.3. 1918. godina	288
5.4.4. 1924. godina	290
5.4.5. 1925. godina	292
5.4.6. 1926. godina	293
5.4.7. 1927. godina	295
5.4.8. 1928. godina	296
5.4.9. 1929. godina	299
5.4.10. 1932. godina	301
5.4.11. 1936. godina	302
5.4.12. 1937. godina	303
5.4.13. 1944. godina	304
5.5. Katalog smrtovnica Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku	305
5.5.1. 1916. godina	305
5.5.2. 1922. godina	305
5.5.3. 1923. godina	305
5.5.4. 1924. godina	306
5.5.5. 1930. godina	306
5.5.6. 1932. godina	306
5.5.7. 1937. godina	307
5.5.8. 1943. godina	307
5.6. Katalog spomenice Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku	308
5.6.1. 1904. godina	308

5.6.2. 1905. godina	308
5.6.3. 1906. godina	309
5.6.4. 1907. godina	309
5.6.5. 1908. godina	310
5.6.6. 1909. godina	310
5.6.7. 1910. godina	311
5.6.8. 1911. godina	311
5.6.9. 1912. godina	312
5.6.10. 1913. godina	312
5.6.11. 1914. godina	313
5.6.12. 1915. godina	313
5.6.13. 1916. godina	314
5.6.14. 1917. godina	315
5.6.15. 1918. godina	315
5.6.16. 1919. godina	316
5.6.17. 1920. godina	317
5.6.18. 1921. godina	318
5.6.19. 1922. godina	319
5.6.20. 1923. godina	320
5.6.21. 1924. godina	321
5.6.22. 1925. godina	322
5.6.23. 1926. godina	323
5.6.24. 1927. godina	325
5.6.25. 1928. godina	326
5.6.26. 1929. godina	328
5.6.27. 1930. godina	329
5.6.28. 1931. godina	330
5.6.29. 1932. godina	331
5.6.30. 1933. godina	332
5.6.31. 1934. godina	333
5.6.32. 1944. godina	334

6. ZAKLJUČAK

335

7. LITERATURA	337
7.A MREŽNI IZVORI	350
8. PRILOZI	352
8.1. Digitalizirane inačice arhivskih dokumenata	
Župe sv. Mihaela arkandžela u Osijeku (izbor)	352
8.2. Digitalizirane inačice fotografske građe	
Župe sv. Mihaela arkandžela u Osijeku	547
8.3. Digitalizirane inačice smrtovnica	
Župe sv. Mihaela arkandžela u Osijeku	628
8.4. Digitalizirane inačice spomenice	
Župe sv. Mihaela arkandžela u Osijeku (izbor)	638
9. ŽIVOTOPIS AUTORA	652

SAŽETAK

Kulturno pamćenje u trenucima ugroze čovjekove i/ili civilizacijske opstojnosti može sačuvati osobni ili kolektivni identitet. Grad, urbani prostor identiteta pojedinca ili skupine, prepoznat je svojim sjećanjem. Kolektivno iskustvo urbanog prostora upisuje svoj identitet u arhivsku građu. Disertacijom će se istražiti i utvrditi da je arhiv Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku institucija kolektivnog pamćenja, a njezina građa bit će označena baštinskom jer ovjerava istinitost prostora Nutarnjega grada na prijelazu iz 19. te u prvu polovicu 20. stoljeća. Arhiv Župe, kao baštinska institucija, upravlja kolektivnom memorijom grada, a danas, u vremenu globalizacije, društveno-političkih i ekonomskih promjena, još više izravno služi razvoju društva. Kako bi se konstruiralo sjećanje grada u kontekstu župnog arhiva na prijelazu iz 19. te u prvoj polovici 20. stoljeća, izrađena je relacijska baza podataka uz korištenje standarda Cataloging Cultural Objects (CCO).

Ovaj rad nudi model digitalizacije arhivskog gradiva, a rezultat nisu samo digitalizirane reprodukcije u svrhu zaštite i trajne pohrane toga gradiva, nego su uz svaku jedinicu gradiva dodani metapodatci koji su plod istraživačkog rada, a koji se u bazi, uz korištenje unaprijed definiranih elemenata opisa i kontroliranih rječnika, mogu pretraživati i pregledavati u skladu s posebnim interesima korisnika. Tako obrađena baštinska građa, obogaćena zapisima župnika u župnoj spomenici te njegovim sustavnim prikupljanjem dokumenata, fotografija i smrtovnica, služi kao prostorno-vremenski komunikator koji dopunjuje memorijski kapacitet grada.

Ključne riječi: semiotika prostora, antropologija grada, kulturno pamćenje, župni arhiv, baštinska građa, digitalizacija, relacijska baza podataka, standard Cataloging Cultural Objects

ABSTRACT

In moments in which the existence of man and/or civilization is in jeopardy, cultural memory can preserve a personal or collective identity. A city, the urban space of an individual or a group identity, is recognized through its memory. The collective experience of the urban spacemarks its identity in archival material. In this dissertation, a research will be carried out that verifies that the archives of St. Michael's Parish Church in Osijek is an institution of collective memory and its archival records will be labelled as cultural heritage since they validate the authenticity of the area of Inner City at the turn of the 19th century and in the first half of the 20th century. Being a cultural heritage institution, the archives of the Parish Church manages the collective memory of the city, and nowadays, in times of globalization, socio-political and economic changes, it serves the development of society even more directly. In order to construct the memory of the city in the context of the parish archives at the turn of the 19th century and in the first half of the 20th century, a relational database has been created by the use of the Cataloging Cultural Objects (CCO) standard.

This paper offers a model for digitalization of archival material and it does not only result in digitalized reproductions with the aim of preservation and permanent storage of the material, but also in assigning research-based metadata to each unit of archival material which can then be retrieved and browsed in the database by the help of predefined element descriptions and controlled vocabularies according to the special needs of the user. Cultural heritage material processed in this way, enriched with the parish priest's records in the parish chronicle and his systematic collecting of documents, photos and obituaries, provides for a space-time communicator that complements the memory capacity of the city.

Key words: semiotics of space, anthropology of cities, cultural memory, parish archives, cultural heritage material, digitalization, a relational database, Cataloging Cultural Objects standard

1. UVOD

Doktorski rad *Pamćenje grada i dokument u digitalno doba: baštinska građa Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku* obuhvaća korpus arhivske građe Župe (spomenicu, osmrtnice, fotografsku građu, arhivske dokumente) nastale od 1893. do 1934. godine.

Grad poimamo kao mjesto taloženja različitih iskustava kroz povijest. On kao arhitektonska kategorija odgovara Tuanovoj definiciji mjesta – mjesto je ograđen i humaniziran prostor – mirno središte utvrđenih vrijednosti. Označiti mjesto gradom znači poznavati njegov geografski, klimatski i ambijentalni položaj, no znači i definirati ga osobinama stanovnika, njihovim sposobnostima i djelatnostima, njihovim duhovnim građanskim specifičnostima. On je, između ostalog, središte crkvenog života jer je gradski život definirao mnoge kulturne forme kršćanstva, no kršćanstvo je svojim tradicijama, simbolima, obrednim i pobožnim tradicijama odredio slike gradova, njihovu povijest i identitet te su tako postali sretno mjesto kršćanske vjere. Grad nisu samo zgrade, ulice i trgovi, gradovi su ljudi koji u njima žive, njihove tradicije i priče, gradovi su poprišta društvenoga života, gradovi su žive vibracije neprestanog vrenja života. Fenomen grada stvorio je novu kulturu urbane osjećajnosti, on je prostor socijalne žudnje, prostor u kojem se traga za drugim. Njihova sakralnost izranja iz njegovih svetih forma: kupola, zvonika, spomenika, iz kolektivnih rituala unutar kojih generacije oblikuju svoj identitet i svoju pripadnost. Gradske su crkve mjesta gdje se sveto sabire, koncentrira i odakle zrači u urbani prostor, one oblikuju duh grada. Kulturno pamćenje u trenucima ugroze čovjekove i/ili civilizacijske opstojnosti može sačuvati osobni ili kolektivni identitet. Pamćenje je proces usvajanja i zadržavanja novih sadržaja ili novih oblika ponašanja s pojmom memorije, odnosno oživljavanja u svijesti predodžbe o čemu ili sve čega se pojedinac ili skupina sjećaju, a pojma sjećanja, obnavljanja koga ili čega u svijesti, s pojmom uspomena – trajnoga sjećanja na koga ili što. Ono se promatra kao širi pojam, kao prostor u kojem je skupljeno sveukupno znanje i iz kojega se, po potrebi, izabire mehanizmom prisjećanja te se, pomoću fragmenata pamćenja, konstruira sjećanje. Pomoću prostora i rasporeda u tom prostoru te pojedinaca u njemu, upamćenih prema nekom specifičnom obilježju, sjećanje iz kategorije vremena prebacuje se u kategoriju prostora. Tako prikupljeni materijal predstavlja skupno pamćenje u kojemu se čuva povijest stvari i događaja. Zaborav i sjećanje su mehanizmi utemeljivanja kulture, a pohranjivanje te kulture u materijalno strategija je njezina preživljavanja. Kulturalno iskustvo nije moguće genetički naslijediti, stoga je nužnost postojanja nositelja pamćenja – svjedoka, teksta, dokumenta, knjižnice, arhiva... Kreativno je pamćenje otporno spram vremena. Zaboravljeno se može kulturalno reaktivirati i opet preuzeti svoje znakovne kvalitete. Grad je

prostor u koji se utiskuje identitet pojedinca, njegovo sjećanje i zaborav te na taj način postaje umjetničko djelo, a arhitektura i urbanizam prostor kulturalnog pamćenja. Grad je tekst kulture, mjesto memorije. Župni arhiv je jedna od institucija kolektivnog pamćenja/sjećanja. Naime, preko mjesta pamćenja i figurama sjećanja pratimo grad kroz kolektivnu memoriju. To je spomenar jednog vremena. Može se odrediti svojom materijalnom i kulturnom tradicijom, kao i sviješću građana o njegovoj povijesnoj ulozi i povijesnom kontinuitetu. Arhiv Župe, kao baštinska institucija, upravlja kolektivnom memorijom, a danas, u vremenu globalizacije, društveno-političkim i ekonomskim promjenama, još više izravno služi razvoju društva. Nove tehnologije mijenjaju dimenziju svijeta i okruženje svakodnevnog života. Suvremene tehnološke platforme imaju utjecaj na baštinske ustanove potičući ih na prilagodbu digitalnom dobu (započinje 90-ih godina smještanjem interneta u privatno okruženje) kada sve njihove usluge trebaju biti dostupne i javne, posebice digitalizirana baštinska građa. Osijek je oslobođen od osmanske vlasti 29. rujna 1687. godine (na svetkovinu sv. Mihaela, ark.). Sjedište osječke župe nalazilo se u Tvrđi u crkvi sv. Mihaela. Župi su pripadale okolne pustare te mjesta Laslovo, Tenja, Dopsin, Aljmaš, Erdut, Dalj, Sarvaš, Bijelo Brdo. Crkva je izgrađena na temeljima porušene Kasim-pašine džamije. Župa je imala bogatu knjižnicu, no ukinućem isusovačkog reda, 1773. godine, knjižna i arhivska građa te cjelokupna dokumentacija su odneseni, najvjerojatnije u sjedište provincije (Budimpešta), a jedan dio je i uništen prije nego što su isusovci napustili Župu. Danas je arhiv Župe bogat građom s kraja 19. i prve polovice 20. stoljeća.

Cilj istraživanja je analizirati, digitalizirati i katalogizirati baštinsku arhivsku građu Župe sv. Mihaela u Osijeku kao dokument koji reprezentira grad kao mjesto pamćenja. Arhivska baštinska građa je, dakle, utjelovljenje prostorne i simboličke uključenosti otvorenog grada i društva. Ona ispituje i predstavlja distribuciju kulturnih artefakata i obrasca kulturnog djelovanja, bilježi, interpretira i priopćuje znanje te je memento jednog vremena. Služi kao alat analize u proučavanju međusobne povezanosti kulture i prostora. Sudjeluje u stvaranju pojedinačnog i grupnog identiteta ostavljajući trag u prostoru. Oblikuje identitet kao jezgru baštine te ju se zato naziva baštinskom građom. Razumijevanje identiteta i njegovo predstavljanje drugima, temeljna je uloga baštinske ustanove. Stoga je glavna hipoteza istraživanja: arhiv Župe sv. Mihaela je baštinska institucija, odnosno ishodište kulturološkog pamćenja prostora te čuvar osobnog i kolektivnog identiteta Nutarnjeg grada na prijelazu iz 19. te u prvu polovicu 20. stoljeća. Budući da je riječ o interdisciplinarnoj temi, metodologija istraživanja bit će eklektična uz korištenje brojnih disciplina, od teorije književnosti, preko sociologije do antropologije i informacijskih znanosti.

Rad će biti podijeljen u četiri dijela: preko semiotike prostora, antropologije grada, uloge pamćenja, sjećanja i zaborava te analize baštinskih dokumenata arhiva Župe sv. Mihaela stvaranjem relacijske baze podataka prema modelu Cataloging Cultural Objects kao alat dokaza glavne hipoteze. Prvi dio rada posvećen je semiotici prostora. Istraživanje prostora počinje tek krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća. Analizira se prostor teorijama Michela Foucaulta, Henrija Lefebvrea, Manuela Castellsa, Edwarda Soje, Davida Harveyja, Marca Augea, Michel de Certeaua. Prostor je tako izvor ljudskog iskustva, a znanstveno istraživanje prostora jest proizvodnja novoga prostora, on je uvijek otvoren i u procesu nastajanja. Drugi dio rada otvara temu antropologije grada. Istraživati prostor grada znači otkrivati ljudski duh u njegovoj izgradnji. Ono označuje naše težnje za traganjem fenomena grada, njegove složenosti, našeg zadovoljstva te zajedničke poruke svrhe i biti postojanja. Iscrpnim iščitavanjem teksta prostora grada prepoznaju se i mapiraju vrijednosti koje otkrivaju identitet pojedinca, a u svrhu spoznavanja duha mjesta (*genius loci*). Stoga je potrebno proučiti simboličku dimenziju grada kao okvira za stvaranje smisla i izgradnju identiteta. Svaki stanovnik ima svoju sliku grada natopljenu sjećanjima. Fenomen grada ispituje se kroz urbanu geografiju, antropologiju, urbanu ekonomiku te konceptom kreativnih gradova. Potreba za kulturnim pamćenjem javlja se radi ubrzanog razvitka, prekida s nepoželjnom prošlošću te okrenutosti budućnosti. Osim toga, povjesničari su znali da je historija tek jedna od znanstvenih disciplina koja je istraživala znanje o prošlosti te jedno područje kolektivnog pamćenja. Tada se, kao novi predmeti historijskog istraživanja, analiziraju obljetnice, rituali, arhivi, groblja, muzejski postavi i slično što će se i istaknuti u trećem dijelu rada. Mjesta pamćenja postoje jer danas više ne živimo u okružju pamćenja. Sve više nestaju društva koja pamte i koja su osiguravala sustav vrijednosti, nestaju i ideologije pamćenja, zato je pamćenje zamijenjeno elementom aktualnosti. Potreba za mjestima sjećanja nastala je budući je historija odnijela pamćenje, a kada se pojavljuje trag i posredovanje, živimo u povijesti, a ne u pamćenju. Za potpuniju sliku prošlosti prostora grada, od velike su koristi crkveni arhivi sa svojim figurama sjećanja. Arhivska građa Župe sv. Mihaela prvorazredni je povijesni izvor za razumijevanje događaja na prijelazu iz 19. u 20. st. i prvu polovicu 20. stoljeća. Naime, izvori bilježe građanski i vjerski život tadašnjega Osijeka prije Prvog svjetskog rata, za vrijeme Prvog svjetskog rata pa sve do raspada Austro-Ugarske Monarhije te stvaranja Kraljevine Jugoslavije 1934. godine. Kako bi se konstruiralo sjećanje grada u kontekstu župnog arhiva na prijelazu iz 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća, izrađena je relacijska baza podataka koja se sastoji od digitaliziranih izvora uz korištenje standarda Cataloging Cultural Objects (CCO). Cataloging Cultural Objects, osim što nudi smjernice za opis predmeta kulturne baštine, može poslužiti i kao model organizacije informacija, odnosno

kao standard za izradu relacijske baze podataka. S obzirom da još nije učinjena standardizacija nazivlja kulturne baštine, kao ni da u Republici Hrvatskoj nije usvojena jedinstvena nomenklatura niti klasifikacijska shema za indeksiranje, klasifikaciju i identifikaciju kulturne baštine, rad će ponuditi metodologiju izrade tezaurusa digitalnog arhiva Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku koristeći standard CCO.

Rad će potvrditi važnost arhiva Župe sv. Mihaela koji je zatvoren za javnost, a dobiveni rezultati pridonijet će daljnjem proučavanju fenomena prostora grada kroz arhivske baštinske dokumente Župe koji će biti digitalizirani te u otvorenom pristupu, kao integracija brze digitalne transformacije. Interdisciplinarnim karakterom istraživanja pokazat će se kompleksnost i važnost odabranog korpusa.

2. SEMIOTIKA PROSTORA

Sustavno proučavanje prostorne kognicije, kao relevantne kategorije, počinje tek krajem 20. stoljeća. Naime, do kraja sedamdesetih godina vrijeme je bilo u prvom planu proučavanja, a 1967. godine Michel Foucault¹ najavljuje prostorni obrat (*spatial turn*): „kao što znamo, povijest je bila velika opsesija devetnaestog stoljeća (...) današnja će epoha možda poglavito biti epoha prostora.“² Zaokupljenost prostorom bitno je pitanje društvenih i humanističkih znanosti. Brojni arhitekti, sociolozi, geografi, antropolozi pokušavaju, još uvijek, analizirati prostorna svojstva okruženja kao izvora ljudskoga iskustva, odnosno međusobne komunikacije prostora i ljudi. Vrijeme i prostor su neodvojivi. Ne postoji nepovratnost u prostoru. Foucault naglašava da živimo „u trenutku kada naš doživljaj svijeta manje nalikuje dugom životu koji se odvija u vremenu a više mreži koja spaja točke i presijeca se s vlastitim povijesnim.“³ To potvrđuje i Bachelard naglašavajući da smo ponekad skloni vjerovati „da sebe poznajemo u vremenu, dok u stvari poznajemo samo niz fiksacija u stabilnim prostorima bića, bića koja ne žele proteći, koje čak i u prošlosti kada je odlazilo u potragu za izgubljenim vremenom, želi zaustaviti tijek vremena. U svojim tisuću šupljina prostor zadržava komprimirano vrijeme. Takva je svrha prostora.“⁴ Bahtin povezanost vremena i prostora objedinjuje pojmom kronotop, te definira vrijeme kao četvrtu dimenziju prostora navodeći „vreme se ovde zgušnjava, steže, postaje umetnički vidljivo, prostor se napinje, uvlači se u kretanje vremena, sižea, istorije“.⁵ Pavel Florenskij temu prostora produbljuje unutarnjim, nevidljivim dimenzijama prostora razumijevajući ga kao prostor verbalne projekcije i slobodnog kreiranja vlastita postojanja u svijetu.⁶ Ljudska je pak egzistencija uvjetovana slikom egzistencijalnog prostora, tumači Norberg-Schulz. Tako oblikovan prostor treba biti prilagođen ljudskim potrebama. Struktura takvog egzistencijalnog prostora uključuje dva pristupa: apstraktni (topologija) i stvarni (građevine, urbani krajolik). Fenomen mjesta Norberg-Schulz analizira kategorijama *prostor* i *značaj* koje odgovaraju ljudskim kategorijama *orijentacija* i *identifikacija*, one služe u definiranju *geniusa loci* kojeg autor smatra važnim zbog egzistencijalne dimenzije prostora koja je u globalnom svijetu marginalizirana. Tako definira arhitektonski prostor kao ozbiljenje –

¹ Michel Foucault (1926.-1984.), francuski filozof, završio je studij psihologije i filozofije. Zanimao se za povijest medicinskog znanja i kritiku psihijatrijske prakse. Glavna djela: *Ludost i nerazumnost*, *Rađanje klinike*, *Riječi i stvari*, *Arheologija znanja*, *Povijest spolnosti*.

² Michel Foucault. *O drugim prostorima*, u: Glasje: časopis za književnost i umjetnost, Zadar, 1996., br. 6, str. 8.

³ Ibid. pod 2. Michel Foucault, str. 8.

⁴ Gaston Bachelard, *Poetika prostora*, Zagreb, Ceres, 2000.

⁵ Mihail Mihailovič Bahtin, *O romanu*, Beograd, Nolit, 1989., str. 189.

⁶ Usp. Sanja Veršić, *Prostor kulture: Pavel Florenskij i ruski kozmizam*, Zagreb, Naklada Breza, 2013., str. 11.

konkretizaciju čovjekova egzistencijalnog prostora. Takvi su prostori proizvedeni.⁷ Govoreći o semiotici prostora, koja proizlazi iz semiotike kulture, Sanja Veršić definira ljudsku kulturu kao *semiosferu* – prostor unutar kojeg su mogući semiotički procesi, odnosno „prostor koji kultura osmišljava osvajajući ga, pripisuje mu strukturu i smisao te ga pretvara u znakovni sustav.“⁸ Zato možemo govoriti o semiotici grada. Književni prostori, kao reprezentacijski fenomeni, oblikuju društvenu proizvodnju prostora (prostor se promatra kao društveni i kulturni proizvod).⁹ Stipe Grgas promatra prostor kao načelo društvenih odnosa te zaključuje: „bilo da je riječ o kulturalnoj ili humanoj geografiji, o geografiji inspiriranoj marksizmom ili feminizmom, u središtu je zanimanja čovjek u prostoru, ljudska percepcija i doživljaj prostora; postavljaju se pitanja o tome kako prostor uvjetuje ljudsku praksu, ali isto tako kako ljudska bića/društva preoblikuju ili stvaraju okolni svijet. Iz tih različitih sjecišta nastala je nova geografija koja je prepoznala potrebu da disciplina postane integrativna i interdisciplinarna diskurzivna praksa“.¹⁰ Iz svega navedenog može se zaključiti da prostor bilježi sve što se dogodilo u njemu te se uvijek iznova može interpretirati na drugačiji način. Zato ga iščitavamo kao višeslojni stratum koji čine prošli događaji koji svjedoče o traumama povijesti, ali na taj način osiguravaju njihovu daljnju reprodukciju.¹¹ Stvaranjem naših vlastitih mapa, metodom mapiranja, svladavamo prostor i dajemo mu značenje. Mapiranje je prostorna aktivnost koja je sastavnim dijelom priopćavanja grupnog i pojedinačnog identiteta, ostavljajući trag u njemu. U kognitivnom mapiranju danas pomaže tehnologija koja kognitivne prostorne mape zamjenjuje s onima u GPS uređaju. Razvijaju se pametni gradovi i pametne kuće. Svakodnevni život, dakle, karakteriziraju društvene djelatne prakse koje de Certeau naziva taktikama. One izmiču dominantnom, vladajućem poretku i njihovom pogledu, a pridonose transformacijama urbanih činjenica u koncept grada. Značenje i identitet prostora ovisni su o čovjekovoj potrebi davanja smisla svojoj egzistenciji. Prostor tako postaje važnom sastavnicom za razumijevanje društvenih odnosa, kultura, ljudi...

Postmoderni poimanje vremena, uvjetovano društvenim promjenama, podrazumijeva drugačiji odnos prostora i vremena. Postmoderni prostori istovremeno konstruiraju i

⁷ Usp. Sandra Uskoković, *Treći prostor kao egzistencijski habitat ili poetska imaginacija*, u: *Zarez: dvotjednik za kulturu i društvena zbivanja*, Zagreb, 2005., br. 155, str. 17.

⁸ Sanja Veršić, *Nekoliko bilježaka o semiotici prostora*, u: *Oko književnosti: osamdeset godina Aleksandra Flakera*, Zagreb, Disput, 2004., str. 197.

⁹ Usp. Ivana Brković, *Književni prostori u svjetlu prostornog obrata*, u: *Umjetnost riječi*, Zagreb, 2013., br. 1-2, str. 115.

¹⁰ Grgas, Stipe, *Bučno nadire prostor sa svih strana: Geografija u pjesništvu Adriane Škunca*, u: *Muzama iza leda: čitanje hrvatske lirike*, Zagreb, Zagrebačka slavistička škola, 2010.

¹¹ Usp. Andrej Mirčev, *Iskušavanje prostora*, Osijek-Zagreb, UAOS/LEYKAM International, 2009., str. 10.

dekonstruiraju urbanu stvarnost.¹² Ukidaju se razlike između općih i svetih mjesta, zaštićenih i neobranjenih, urbanih i ruralnih. Potpuno se ruše hijerarhijski odnosi, a Foucault tumači: „živimo u stoljeću jednovremenog, usporednog, bliskog i dalekog, susjednog i raštrkanog (...) u razdoblju u kojemu se, prema mom mišljenju, svijet stavlja na kušnju, ne toliko kao jedan veliki život predodređen razvijati se tijekom vremena, nego kao mreža koja povezuje točke i stvara vlastiti nered.“¹³ On, naime, želi istraživati izvanjski prostor, baš onakav u kojemu se događa „erozija naših života, našeg vremena, naše povijesti, taj prostor koji nas slama i troši i sam je raznorodan.“¹⁴ Još 1976. godine u intervjuu časopisu Herodote naglašava: „Prostor se tretirao kao ono što je mrtvo, fiksirano, nedijalektičko, nepotrebno (...) Suprot tome, vrijeme je predstavljalo izobilje, plodnost, život, dijalektiku.“¹⁵ Prostor, znanje i moć čine njegovu trijalektiku. Prostor je temelj provedbe moći i socijalnog života. Oblikovanje prostora treba naglašavati kao mehanizam moći nad pojedincima. Osim toga, zanimaju ga prostori koji su povezani s drugim prostorima, ali na način da preokreću i poništavaju skup odnosa koji ih određuju i koji se u njima održavaju. Takve prostore autor dijeli na dvije grupe. Prvoj grupi pripadaju *utopije*, a drugoj *heterotopije*¹⁶. *Utopije* definira kao rasporede koji nemaju pravi prostor te stupaju u odnos „direktne ili obrnute analogije sa stvarnim prostorom ili društvom (...) oni predstavljaju samo društvo dovedeno do savršenstva ili njegovo naličje.“¹⁷ To je, dakle iluzijski, odnosno nezbiljski prostor, to su ne-mjesta. Drugu grupu prostora naziva *heterotopijama*¹⁸. To su prostori koji postoje u kulturi i civilizaciji, koji imaju svoju svrhu, efektivni su, ali predstavljaju neku vrstu „obrnutog rasporeda u odnosu na istinski ostvarenu utopiju i u kojem su svi stvarni rasporedi ili svi drugi rasporedi koji se mogu naći u društvu, istovremeno predstavljeni, osporeni i preokrenuti: mjesto koje se nalazi izvan svakog mjesta, a položaj kojeg se ipak može odrediti.“¹⁹ Heterotopija (mjesto drugosti) ne proizvodi samu sebe

¹² Više o tome pročitati u Brian Mchale, *Postmodernist Fiction*, London-New York, Routledge, 1987.

¹³ Michel Foucault, *O drugim prostorima*, u: *Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti: Operacija: grad*, Zagreb, Reprint, str. 31.

¹⁴ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 33-34.

¹⁵ Michel Foucault, *Power/Knowledge, Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, New York, Pantheon Books, 1980., str. 70. (citirani navod preveo Stipe Grgas, *O zaokretu ka prostoru*)

¹⁶ Michel Foucault prvi puta spominje ovaj termin u predgovoru *Riječima i stvarima. Arheologija humanističkih znanosti* (1966./1971., 61-62. str.), a prvo ih pronalazi i iščitava u tekstu Borgesove *Kineske enciklopedije*. Tako Foucault analizira: Heterotopije uznemiruju sigurno zbog toga što one tajno miniraju jezik, jer sprečavaju da se imenuje ovo ili ono, jer razbijaju zajedničke imenice ili ih isprepliću, jer unaprijed razbijaju „sintaksu“, i to ne samo onu koja konstruiše rečenice nego i onu koja se manje ispoljava i koja „drži zajedno“ (jedne uz druge ili jedne prema drugima) riječi i stvari. Zbog toga utopije omogućavaju rađanje basana i govora: one su na pravoj liniji prema jeziku, u suštinskoj dimenziji fabule; heterotopije (kakve se često nalaze kod Borgesa) suše govor, zaustavljaju riječi, osporavaju od samoga korijena svaku mogućnost gramatike; one razrješavaju mitove i čine sterilnim ritam fraze.

¹⁷ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 34.

¹⁸ Brian Mchale heterotopijski prostor naziva *zonom*.

¹⁹ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 34.

već nastaje u ovisnosti o zbiljskom mjestu. Drugim riječima, uspostavlja se jasna razlika između stvarnih i nezbiljskih prostora. Stvarni prostori drugačiji su od uobičajenih prostora i nalaze se na granici stvarnog i nezbiljskog, poput zrcala koje autor predstavlja *mjestom bez mjesta* (utopija). U takvom mjestu bez mjesta Foucault vidi sebe, „u njemu se vidim tamo gdje nisam, u jednom nestvarnom prostoru koji se potencijalno otvara s onu stranu svoje površine, tu se nalazim tamo gdje me nema, kao neka sjena koja mi vlastitu pojavu čini vidljivom, koja mi omogućuje da se vidim tamo gdje ne postojim: utopija zrcala.“²⁰ Heterotopije su, dakle, mjesta koja doista postoje i kao protumjesta predstavljaju „diskriminirane zone u koje je racionalno društvo pomnijim obzidavanjem pohranilo svoju zazornu izvanjskost.“²¹ Istodobno s utopijom zrcala događa se i heteronomija jer Foucault primjećuje da je odsutan s mjesta na kojemu se nalazi jer se u njemu vidi. Iz dubine tog virtualnog prostora s druge strane zrcala polako se okreće sebi „rekonstruirajući se na mjestu na kojem se stvarno nahodim (...) otuda zrcalo funkcionira kao heterotopija budući da, kad god se pogledam u njemu, mjesto koje zauzimam biva i sasvim stvarnim (...) i sasvim nestvarno (...) jer da bi bilo zamijećeno, ono nužno mora proći kroz tu virtualnu točku koja se nalazi tamo, u zrcalu.“²² Gledajući se u zrcalu, ne vidimo samo svoju vanjštinu, pred nama se zrcali odraz unutrašnjosti. Prostor je u zrcalu imaginaran, iako su i zrcalo i objekti stvarni. Odraz je u zrcalu nestvaran, no proces koji prezentira je realan da određuje samu strukturu. Zrcalo je zato i utopija i heterotopija u jednome. Heterotopije se dijele na:

a) heterotopije krize (karakteristične za primarna društva): sveta ili povlaštena ili zabranjena mjesta namijenjena pojedincima koji se nalaze u stanju krize glede društva ili okoline u kojoj se nalaze. Kao primjeri navode se internati i vojarne u kojima su mladići prva seksualna iskustva stjecali izvan doma ili gubitak nevinosti djevojaka u vlaku ili hotelu što čine heterotopije bez zemljopisnih koordinata. Takve heterotopije krize polako nestaju.

b) heterotopije odstupanja ili devijacije „koje zauzimaju pojedinci čije ponašanje odstupa od uobičajenoga prosjeka ili norme.“²³ Primjeri heterotopije odstupanja ili devijacije su psihijatrijske klinike, zatvori i prihvatilišta te starački domovi koji se nalaze na granici između heterotopija odstupanja i heterotopija krize jer se neaktivnost starosti ne drži krizom nego odstupanjem.

²⁰ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 34.

²¹ Vladimir Biti, *Performativni obrat teorije pripovijedanja*, u: *Politika i etika pripovijedanja*, Zagreb, Hrvatska sveučilšna naklada, 2002., str. 26.

²² Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 35.

²³ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 35.

Šest su načela heterotopije:

1. Ne postoji društvo ni kultura bez heterotopije. Ona može poprimiti različita obličja tako da jedno univerzalno obilježje možda i ne postoji. Heterotopije mogu postojati čak i u nestvarnim, nezbiljskim društvima, u kojima granice između nestvarnog i stvarnog nestaju. To je prostor zamagljen granicama iluzije i stvarnosti.
2. Prema drugom načelu, heterotopije su podložne promjenama, a unutar određenog društva imaju točno određenu ulogu. Kao primjer drugog načela autor navodi groblje koje je preživjelo znatne promjene preseljenjem iz centra na njegovu periferiju. Sve do 18. stoljeća groblje se nalazilo u samom središtu grada, pokraj crkve. Postojale su različite vrste grobova, „bilo je kosturnica u kojima su mrtvi gubili i zadnje tragove individualnosti, bilo je pojedinačnih grobova, kao i grobova u samoj crkvi koji su obično podizani prema dva modela, jednostavna mramorna ploča ili grobnica sa statuama.“²⁴ Tada je u zapadnoj kulturi i nastao kult mrtvih. Sve dok su ljudi vjerovali u uskrsnuće mrtvih i besmrtnost duše, zemnim ostacima nije se pridavao veliki značaj. Od trenutka kad su ljudi počeli sumnjati u zagrobni život, puno veća pozornost pridavala se posmrtnim ostacima jer su jedini trag postojanja na zemlji i u riječima. Od 19. stoljeća do danas „svatko od nas ima pravo na vlastitu malu kutiju za vlastito malo raspadanje ali je tek u XIX. stoljeću počelo premještanje groblja na periferiju grada (...) usporedo s ovom individualizacijom smrti i građanskim prisvajanjem groblja javlja se opsjednutost smrću kao bolešću.“²⁵ Zbog straha od širenja bolesti zarazom, groblja su preseljena na periferiju i zato ona više nisu bila „sveti i besmrtni dah grada nego „drugi grad u kojemu je svaka obitelj imala svoj sumorni dom.“²⁶
3. Heterotopije imaju sposobnost da na jednom stvarnom (zbiljskom) mjestu postave više različitih prostora koji su međusobno nespojivi. Kao primjer navodi se *kazalište* i njegovu pozornicu na kojoj se nameću nizovi mjesta koja su jedno drugome strana (stvarni prostor u kojem se nalazi publika i virtualni prostor scene – virtualno postaje stvarno, odnosno na kraju predstave vraćamo se u tzv. stvarnost), potom *kinodvorana* u kojoj se trodimenzionalni prostor projektira na dvodimenzionalni ekran (bioskop), a na kraju, kao najstariji primjer heterotopija, navodi *vrt* kao heterotopiju u obliku nespojivih lokacija. Naime, perzijski tradicionalni vrt bio je sveto mjesto i sastojao se od četiri odvojena dijela (četiri strane svijeta) te središnjeg prostora (sveti dio s bazenom ili fontanom). Foucault zaključuje da je vrt „najsitniji djelić svijeta i on u

²⁴ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 36.

²⁵ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 36.

²⁶ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 36.

isto vrijeme predstavlja njegovu sveukupnost, obrazujući na taj način jednu vrstu sretne i univerzalne heterotopije (iz koje su izvedeni naši zoološki vrtovi).²⁷

4. Heterotopije su u vezi s fragmentima (odsječcima) vremena i otvorene su za heterokronizam u kojem se gomila vrijeme. Heterotopija je posljedica beskrajnog nakupljanja vremena. Zahvaljujući tom heterokronizmu, heterotopije vremena kod muzeja, biblioteka, arhiva itd. ne prestaju se akumulirati. Sve do 17. stoljeća one su bile izražaj pojedinačnog izbora, ali, naprotiv, „ideja sakupljanja svega, želja da se sva vremena, sva razdoblja, oblička i stilovi okupe na jednom mjestu, zamisao da se sva vremena pretvore u jedno mjesto, ali mjesto koje je ipak izvan vremena, zaštićeno od posvemašnjega propadanja, prema jednom planu gotovo neprestane i neograničene akumulacije u okviru jednog nepokretnog mjesta, sve ovo pripada našem modernom pogledu na svijet (...) muzeji i biblioteke su heterotopije karakteristične za zapadnjačku kulturu XIX. stoljeća.“²⁸ Postoje, također, heterotopije glede vremena u njegovom nestalnom i prolaznom vidu. To su svetkovine, heterotopije koje ne nagingju vječnom te su ovisne o vremenu. Tim heterotopijama pripadaju sajmišta (prazni prostori izvan grada koje ispune šatori, hrvači, gatare...) Ovakva dva tipa heterotopije, heterotopije svetkovine i heterotopije vječnosti vremena koje se akumulira, približavaju se jedan drugome. Foucault zaključuje da je u tome sadržana „priča o ljudskom rodu koja seže pravo do pra-početka, kao neka vrsta velikog i neposrednog znanja.“²⁹ Arhivi su, dakle, vjerodostojni svjedoci razvoja društva (više o tome pročitati u trećem poglavlju ovoga rada).

5. Heterotopija pretpostavlja sustav otvaranja i zatvaranja koji ih čini nedostupnim i istodobno omogućuje da se u njih proдре. Čovjek, naime, na heterotopijsku lokaciju ne dolazi svojom voljom već je na to ili prisiljen (primjer odlaska u vojsku ili zatvor) ili se mora podvrgnuti obredu čišćenja (religiozan – upola higijenski kao kod muslimana ili samo higijenski u skandinavskim saunama). Na heterotopijske lokacije može svatko doći, ali one su zapravo varka: „vi mislite da ste ušli, ali vas sam čin ulaska isključuje.“³⁰

6. Heterotopije, u odnosu na preostali prostor, imaju funkciju koja se realizira između dva oprečna pola – iluzijskog i realnog. Heterotopije kreiraju prostor iluzije koji svaki zbiljski prostor razotkriva kao još veću iluziju (npr. javne kuće), ili stvaraju potpuno novi, stvarni prostor koji je savršen i uređen, za razliku od uobičajenog, poznatog prostora koji je neorganiziran, zbrkan i loše izgrađen (heterotopija kompenzacije). Kao jedan od primjera uzima se isusovačko naselje osnovano u Paragvaju. Život toga naselja bio je organiziran do najsitnijih detalja:

²⁷ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 37.

²⁸ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 37.

²⁹ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 38.

³⁰ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 38.

pravokutni trg s crkvom na jednom kraju, škola s jedne, a groblje s druge strane, a ispred crkve započinjala je ulica koju je druga presijecala pod pravim kutom. Na taj su način obiteljske kuće reproducirale Kristov znak. Tako je kršćanstvo bitno „obilježilo prostor i zemljopis američkog svijeta.“³¹ Zvono je uređivalo svakodnevni život ljudi, a u ponoć se zbivalo ono „što je znano kao bračno buđenje: na zvuk samostanskog zvona svatko je od njih pristupao svojoj bračnoj dužnosti.“³² Kao dva ekstremna tip heterotopije izdvajaju se kolonije i bordele te nas navode na razmišljanje o brodu kao komadu prostora koji pliva, mjesto bez mjesta koje živi za sebe, pluta u isto vrijeme u beskrajnom oceanu, od bordela do bordela. Zato brod predstavlja ne samo „nedvojbeno glavno sredstvo ekonomskog razvoja, nego istodobno i ponajveće vrelo mašte.“³³

³¹ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 39.

³² Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 39.

³³ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 39.

2.1. ANTROPOLOŠKO MJESTO: POJAM MJESTA/NEMJESTA I PROSTORA

Pojmove, odnosno međe prostor/mjesto potrebno je razlikovati te se ne mogu jednoznačno tumačiti. Kulturna geografija implicira da se prostor i mjesto pretvaraju kroz mreže koje uključuju reprezentacije, jezike, prakse, a neraskidivo su povezani s nacionalnim identitetom... Identitet je ključna dimenzija u oblikovanju društvenih identiteta povezanih sa specifičnim mjestima. Aldo van Eyck znao je reći kako prostor čovjek sagledava kao mjesto, a vrijeme doživljava kao niz događaja, prilika. Michel de Certeau, proučavajući problem svakodnevice, razlikuje mjesto i prostor te veću važnost pridaje prostoru kao prakticiranom mjestu kojeg stvaraju ljudi koji koriste isti prostor i daju mu značenje. Mjesto je trenutni raspored položaja te podrazumijeva faktor stabilnosti, a prostor je učinak proizveden radnjama koje ga usmjeravaju i vremenski određuju. Prostor je križanje pokretnih tijela. Prostor je, dakle, prakticirano mjesto, a ulicu koju je geometrijski odredio neki urbanistički projekt pješaci pretvaraju u stvarnost.³⁴ Humani geografi napominju da je riječ o srodnim pojmovima, a Taylor implicira da „prostori nisu mjesta, ali ni mjesta ne mogu biti prostori.“³⁵ No Phil Hubbard zaključuje da je u pitanju ostavština dviju struja geografskih istraživanja: s jedne strane humanističkih istraživanja koja izražavaju osjećaj mjesta (lokacija doživljena iskustvima ljudi), a s druge strane marksistički koncept koji naglašava odnose dominacije i otpora koji se događaju kroz različite prostore (društveno proizvedeni i konzumirani prostor).³⁶ Prostor i mjesto, dakle, neprestano nastaju, u tijeku su i obavijeni odnosima moći, „možda dakle u pogledu prostora i mjesta ključno pitanje ne glasi što oni jesu, nego što čine.“³⁷ Yi-Fu Tuan tumači da se mjesto održava kroz polja brižnosti nastalih iz emocionalne privrženosti ljudi te upozorava na osjetilnu, emocionalnu i estetsku dimenziju prostora služeći se idejama topofilije i topofobije (želje i strahovi koje ljudi povezuju s mjestima).³⁸ Mjesto se dovodi u vezu sa sigurnošću i izdvojenošću dok se prostor povezuje sa slobodom i kretljivošću. Manuel Castells, opisujući suvremeno društvo kao mrežno društvo u globalnom *prostoru tokova*, opisuje svijet mjesta, sastavljen od omeđenih mjesta označenih značenjem kao što su dom, grad, regija, a istisnuli su ga prostori koje karakterizira tok, heterogenost, brzina. Življeno iskustvo mjesta prema Edwardu Relphu, autoru knjige *Mjesto i bezmjesnost* – prva geografska knjiga o pojmu mjesta, treba usmjeriti na čovjeka i uživljanja. Neka su mjesta, naime, autentičnija od drugih, a pripadnost i osjećaj

³⁴ Usp. Michel de Certeau, *Invencije svakodnevice*, Zagreb, Naklada MD, 2002., str. 183.

³⁵ Phil Hubbard, *Prostor/mjesto*, u: *Kulturalna geografija: kritički rječnik ključnih pojmova*, Zagreb, Disput, 2008., str. 74.

³⁶ Usp. pod 35. Phil Hubbard, str. 71-72.

³⁷ Ibid. pod 35. Phil Hubbard, str. 78.

³⁸ Ibid. pod 35. Phil Hubbard, str. 73.

mjesta mogući su samo na mjestima gdje je međuovisnost ljudi i mjesta duboko prisutna i ukorijenjena. Marc Augé naglašava da s nestankom javnog čovjeka nestaje i prostor kojeg naziva *antropološko mjesto* te takvo mjesto pamti. Taj pojam koristi se za konkretnu i simboličku izgradnju prostora. Simboličku interpretaciju prostora treba promatrati u geometrijskom smislu kao tri osnovna oblika: kao o pravcu, presjeku pravaca i sjecištu više pravaca. Ako ih poistovjetimo s društvenim prostorom, tada govorimo o rutama ili putovima, o raskrižjima i trgovima i središtima koji označavaju sjecište pravaca. Norberg-Schulz naglašava da se ambijent oblikuje uz pomoć centara i putanja. U centrima se uvijek odvijaju najvažnije radnje, taj prostor nam je poznat. Pravac nadopunjuje centar. Augé smatra da antropološka mjesta imaju barem tri zajednička obilježja: identitarna (čine identitet stanovnika), povijesna (svako mjesto je povijesno, a stanovnik u povijesti živi i ne bavi se njome) i odnosna značenja (niz međuodnosa elemenata koji ga označavaju). Mjesto je kulturno značenjski prostor. Nastavljajući tumačenje svojega koncepta kojima je opisao zračne luke, kolodvore, svemirske postaje, supermarkete – simbole globalnog društva na kojima se ne upisuje povijesnost niti se gradi identifikacija, za razliku od antropoloških mjesta, Augé tematizira ideju *nemjesta* te zaključuje „da su *mjesto* i *nemjesto* dva neuhvatljiva pola: prvo se nikad potpuno ne briše, a drugo se nikad do kraja ne ostvaruje – riječ je o palimpsestima na koje se neprestano iznova upisuje zbrkana igra identiteta i odnosa. Nemjesta su ipak prava mjera našeg doba.“³⁹ To je prostor koji nije ni identitaran, ni odnosan niti povijestan. Supermoderniteti (postmoderna, globalno društvo, umreženo informacijsko društvo) proizvode mjesta koji nisu antropološka mjesta (kolodvori, zračne luke, trgovački centri, bežične mreže...). Nemjesta su neoznačeni prostori koji stvaraju zajedničke identitete, npr. kupac u trgovačkom centru je izmješten iz svakodnevnih socijalnih mreža. Prostor nemjesta stvara doživljaj samoće, ne gradi se identifikacija, a identitet se dokazuje putovnicom, kartom, kreditnom karticom... Posredovanje se na nemjestima dokazuje zvučnom signalizacijom, info kutkom, slikama na ekranu... Antropološko mjesto Rudi Supek tumači kroz simboličku izgradnju prostora oslanjajući se na homologijsku korespondenciju između prostorne i društvene organizacije: „Svaki prostorni element ima svoj određeni socijalni smisao koji mu je dao graditelj, tako da je prostorna tvorba uvijek i ideološki akt, davanje društvenog smisla nekom prostornom obliku. U kapitalizmu se ova jasna transpozicija gubi jer je prostor pretvoren u proizvedenu robu, koja se dijeli i troši na proturječan način, istovremeno privatno i društveno.“⁴⁰

³⁹ Marc Augé, *Nemjesta*, Karlovac, Naklada DAGGK, 2001., str. 56.

⁴⁰ Rudi Supek, *Grad po mjeri čovjeka: s gledišta kulturne antropologije*, Zagreb, Naprijed, 1987., str. 13.

Izvršno je De Botton, promatrajući kroz sedam dana putnike i osoblje londonske zračne luke Heathrow, primijetio osjećaj samoće i izdvojenosti sebe u moru drugosti: „Čekaonicama je vladao samotani ugođaj, no taj je osjećaj bio tako općenit da je bio pozitivan, uklanjao je tjeskobu koju svi ljudi ponekad osjećaju kada im se čini da su jedino oni sami, i tako paradoksalno omogućavao drugačija poznanstva od onih kakva nastaju u srdačnu okruženju pretrpana gradskog kafića. Aerodrom se noću čini utočištem nomadskih duhova, ljudi kojima nije dovoljna pripadnost jednoj zemlji, koji zaziru od tradicije i skeptični su prema ustaljenom društvu, i koji se stoga najugodnije osjećaju u prijelaznim zonama suvremenog svijeta, krajobrazima ispresijecanim rezervoarima kerozina, poslovnim centrima i aerodromskim hotelima.“⁴¹ Takvom tumačenju pridružuje se Bauman koji *mjesta bez mjesta* povezuje s prostornim strategijama purifikacije i isključivanja potrošačkog društva.⁴² Na sličan način Baudrillard tumači nemjesta koje povezuje pojmom *mjesta nestanka* povezan s *beskorisnošću funkcija* arhitekture. Mjesta nestanka su povezana s beskorisnošću kojima arhitektura teži, a ljude se često „usmjerava, privlači u goleme, više-manje interaktivne skladišne prostore koji se s pravom opisuju kao mjesta nestanka.“⁴³ David Harvey istražuje način na koji se grade mjesta i doživljavaju iskustvom kao materijalni artefakti povezujući promjenljive kulturne identitete s prostorno-vremenskim sažimanjem. Antropologija u središtu istraživanja mora imati istraživanje procesa, a ne lokaliteta, odnosno stvaranje mjesta kao transformiranje fizičkoga prostora u simbolički izgrađena mjesta koja bivaju razumijevana kroz društvenu praksu, odnosno djelovanja i življenja u prostoru.⁴⁴ Prostor je tako izvor ljudskog iskustva. Znanstveno istraživanje prostora jest proizvodnja novoga prostora, on je uvijek otvoren i u procesu nastajanja.

⁴¹ Allain de Botton, *Dnevnik s Heathrowa: tjedan dana na aerodromu*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2010., str. 82.

⁴² Usp. pod 35. Phil Hubbard, str. 74.

⁴³ Jean Baudrillard, *Istina ili radikalnost arhitekture*, u: *Europski glasnik*, Zagreb, 2001., br. 6, str. 837.

⁴⁴ Više o tome pročitati u: Jana Hodžić, *Zbornik radova: Mjesto, nemjesto. Interdisciplinarna promišljanja prostora i kulture* u: <http://hrcak.srce.hr/84220> (stranica posjećena 25. veljače 2017.)

2.2. PROSTOR KAO DRUŠTVENI PROIZVOD: URBANI PROSTOR I PRAVO NA GRAD

Koncept prava na grad nastaje radi mnogobrojnih društvenih previranja 1968. godine (studentski prosvjedi, ženski pokreti, američki pokret za građanska prava...). Ishodište koncepta polazi od francuskog sociologa i filozofa Henrija Lefebvrea koji, analizirajući urbani prostor, zaključuje da se pravo na grad ne može objasniti bez međupovezanosti društvenog konteksta i svakodnevnog života ljudi, odnosno društvena znanost ne može pasivno promatrati svakodnevne društvene nepravde koji su utjecali na razvoj posve drugačije i nove urbane sociologije. Stara urbana sociologija promatrala je koncept prostora kao prazan kontejner koji nema egzistenciju bez ljudskoga djelovanja. Novi urbani sociolozi smatraju da prostorni koncepti u sebi sadržavaju ideologije koje je potrebno razotkriti. Lefebvre postavlja, na tragu prethodno rečenog, pitanje: „zamisliti prostor kao „okvir“ ili kontejner u koji se ne može staviti ništa što nije manje od tog primatelja, zamisliti da taj kontejner nema drugu svrhu nego da sačuva što je u njega pohranjeno – to je vjerojatno početna pogreška. Ali, je li to pogreška, ili je to ideologija? Ovo drugo je puno vjerojatnije. Ukoliko je tako, tko ju promovira? Tko ju iskorištava? I zašto i na koji način to čini?“⁴⁵ Drugim riječima, ukoliko prostor promatramo samo preko onoga što naše oči primjećuju, onda smo, prema Lefebvreu, slijepi, a prostor treba iskušavati i kao političku kategoriju. Proučavanje prostora je ideološki obojeno, to je sustav ideja koja promovira i štiti ideje vladajuće skupine koje same oblikuju našu društvenu stvarnost. Prostor stoga mora imati aktivnu ulogu jer svako društvo stvara svoj specifični prostor. Prostor je tako produkt socijalnog, fizičkog i mentalnog međudjelovanja. Stvaralaštvo Henrija Lefebvrea potaknulo je stvaranje teza iz dva pravca: prvi čine teze klasične urbane sociologije, a drugi one iz marksističke tradicije. U istoj knjizi, Lefebvre iznosi koncept o trijadi koja se sastoji od prostornih praksi (prostorne karakteristike u kojemu se oblikuje društvena formacija), reprezentacija prostora (znanja, simbola) i prostora reprezentacija (življeni, iskustveni prostor korisnika) kao okvir za proučavanje prostorne forme grada u kontekstu društvenoga života. Koncept nastaje radi problema odvajanja idealnog od realnog prostora. On predlaže trijalektiku prostornosti, trijalektiku opaženog, pojmljenog i življenog prostora. Reprezentacija prostora je konceptualni prostor povezan s odnosima proizvodnje i društvenim uređenjem koje ti odnosi nameću te ga se može oblikovati, npr. pomoću arhitekata i planera.

⁴⁵ Henri Lefebvre, *The Production of Space*, Oxford-Cambridge, Blackwell, 1991., str. 94. (za potrebe ovoga rada, tekstove je preveo Dino Dumančić, prof. (Odjel za anglistiku Sveučilišta u Zadru). Dostupno na: https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf. (Stranica posjećena 5. ožujka 2017.)

Prostori reprezentacije su prostori korisnika i stanovnika, direktno življeni prostori. Pripadaju im mentalni i fizički prostor (npr. crkve) i stanovnici ga samo opisuju. Prostornim praksama pripadaju prakse svakodnevice koje osiguravaju proizvodnju i korištenje prostora kroz aktivnost doživljaja. One strukturiraju svakodnevni život čime potiču prostornu kompetentnost i kontinuitet. One su, također, posrednici između prostora reprezentacije i reprezentacije prostora te oblikuju individualne percepcije uporabe prostora. Prostor nije kontejner, nego društvo proizvodi prostor. Proizvodnja urbanog prostora obuhvaća kulturne, političke i ekonomske procese koji su dijalektički povezani i koje se ne prihvaćaju kao tri odvojene prakse već osnažuju i spajaju društveni sistem. Prostorne prakse se odvijaju u nametnutim i postojećim okvirima, no mogu izbjeći nadzor i kontrolu. Stoga prakse, prisvajanjem prostora, mogu poslužiti za ulazak kapitalističkog društvenog odnosa. Iako se prostor profilira u međuodnosu praksi i reprezentacija, on je svejedno dinamičan.⁴⁶ Edward Soja⁴⁷ kojeg označavaju prekretnicom u humanoj geografiji, osuvremenio je Lefebrev koncept proučavanja prostornosti vlastitim konceptom trijalektike koja uključuje tzv. treći prostor (izveo ga iz termina Homija Bhabhe). Slaže se s Lefebrevom da mentalni, društveni i fizički prostori nisu autonomni. Prvi prostor, Firstspace, čini perspektiva realnog, materijalnog svijeta, obuhvaća izravno prostorno iskustvo. Pogodan je za mapiranje geografije. Drugi prostor, Secondspace, je reprezentacija same prostornosti preko prevladavajućih predstavničkih diskursa. To je svijet predodžbi. Čine ga umjetnici, arhitekti, urbanisti, geografi... Oba prostora su nepotpuna, sadržani iluzijom. Iluzija prvog prostora očituje se u iluziji neprozirnosti (ne vidi se dalje od stvari). Iluzija drugog prostora očituje se u njegovoj prozirnosti (prostornost se samo spoznaje). Treći prostor, Thirdspace ili Thirthing-as-Othering ili realni-i-zamišljeni-svijet, čini reprezentacija višestruko diferenciranih prostora, različito doživljenih. To je prostor koji istovremeno može biti i stvaran i imaginaran, prikazuje istodobno mjesto kao realnost i reprezentaciju. Temelji se na trijadnom odnosu koncipiranog, življenog i percipiranog prostora: „Sve se združuje u Trećeprstoru: subjektivnost i objektivnost, apstraktno i konkretno, realno i imaginarno, shvatljivo i nezamislivo, ponovljivo i različito, struktura i djelovanje, um i tijelo, svjesno i nesvjesno, disciplinirano i transdisciplinirano, svakodnevni život i nezavršena povijest.“⁴⁸ Kategorija trećeg prostora nastala je prema književnom predlošku – noveli *Aleph* u kojoj se nakon čitanja nameće dvojba: je li Aleph stvarnost ili mistično viđenje: „Promjer Alepha mogao je iznositi dva-tri

⁴⁶ Usp. Svetlana Radović, *Poimanje fizičkog prostora u društvenoj teoriji: mogućnosti sociološke analize prostorne dimenzije grada*, u: Sociologija: časopis za sociologiju, socijalnu psihologiju i socijalnu antropologiju, Beograd, 2016., br. 1, str. 147-164.

⁴⁷ Edward Soja je postmodernistički politički geograf i urbanist.

⁴⁸ Ibid. pod 9. Ivana Brković, str. 121.

centimetra, ali je u toj kuglici bio sadržan svemir, u naravnoj veličini. Svaka je stvar (uzmimo, zrcalo) bila beskonačan broj stvari, zato što sam je bjelodano vidio iz svih točaka univerzuma. Vidio sam napučeno more, vidio sam svitanje i predvečerje, vidio sam mnoštva ljudi u našoj Americi, vidio sam srebrnastu paučinu u središtu crne piramide... vidio sam tvoje lice, spopala me vrtoglavica i briznuo sam u plač, jer su moje oči vidjele onaj skroviti i hipotetički objekt čijim nazivom ljudi barataju, premda ga nijedan čovjek nije vidio: nedokučivi svemir.“⁴⁹*Pravo na grad*⁵⁰, Henrija Lefebvrea, tematizira pravo na pristup gradskim resursima. Mijenjajući grad mijenjamo sebe, a to je više zajedničko nego individualno pravo jer ovisi o ostvarivanju kolektivne moći da se preoblikuju procesi urbanizacije. Koncept započinje tvrdnjom kako je potrebno redefinirati ekonomske, političke, kulturalne i druge gradske oblike i strukture, kao i društvene potrebe nerazdvojne urbanom društvu. Individualne potrebe dosad su bile proučavane kroz potrošačko društvo i s njima se najviše manipuliralo. Društvene potrebe obuhvaćaju „potrebu za sigurnošću i za otvaranjem, za izvjesnošću i pustolovinom, za organizacijom rada i organizacijom igre, potrebe za predvidljivošću i nepredviđenim, za jedinstvom i razlikom, za izdvajanjem i susretom, razmjenama i ulaganjima, neovisnošću (tj. za samoćom) i komunikacijom, za neposrednošću i dugoročnom perspektivom.“⁵¹ Takvim potrebama društvene uporabe nužne su i specifične potrebe koje Lefebvre naziva potrebama za stvaralačkom aktivnošću, za djelom, potrebama za informacijom, simbolizmom... Njezinim djelomičnim trenucima smatraju se igra, seksualnost, sport, umjetnost. Potreba za urbanim životom i pravom na grad pokušavaju se slobodno izražavati. Analitička znanost tek se počela razvijati, a može se unaprijediti zajedno s urbanom stvarnošću u razvoju, odnosno društvenom praksom urbanog društva. Nadići ideologiju nije lako. Znanost o gradu proučava grad. Povijesni grad je transformiran i prije nego što je razbijen na fragmente i ponovno sastavljen. Takav povijesni grad, promatran kao društveni tekst, uzmiče i ne povezuje se s propisima već poprima oblik „nekog dokumenta, izložbe muzeja (...) on je tek predmet kulturne konzumacije za turiste, estetizam željan spektakla i pitoresknog (...) grad je mrtav.“⁵² No urbano ostaje kao virtualnost. Nije moguće zamisliti obnovu starinskog, nego izgradnju novog grada na drugim osnovama, „ono prošlo, sadašnje i ono moguće ne razdvajaju se, to je virtualni predmet (...) koji priziva

⁴⁹ Usp. Klementina Batina, *Postmoderni putnik: prilog razumijevanju suvremene kulture putovanja*, u: *Studia ethnologica Croatica*, Zagreb, 2012., br. 1, str. 70.

⁵⁰ Izvorno objavljeno u *Le Droit a la ville*, ed. Anthropos, Pariz, 1971. / str. 115-133. Za potrebe analize ovoga potpoglavlja koristit će se prijevod Leonarda Kovačevića objavljenog u: *Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti: Operacija: grad*, u:

https://monoskop.org/images/f/f4/Operacija.Grad_Prirucnik_za_zivot_u_neoliberalnoj_stvarnosti.pdf. (str. 16-29.) (Stranica posjećena 26. veljače 2017.)

⁵¹ Ibid. pod 45. Henri Lefebvre, str. 17.

⁵² Ibid. pod 45. Henri Lefebvre, str. 18.

nove mjere.⁵³ Nastavljajući objašnjavati svoj koncept, Lefebvre humanizam naziva mrtvim (nije više ni ideologija), no sadržan je u mnogim javnim mjestima kao što su muzeji, sveučilišta, razne publikacije i zaključuje da treba stvoriti nešto po mjeri svijeta, a ne po mjeri čovjeka. Novi čovjek koji nastaje iz industrijske proizvodnje je obmanut, ali otvara se put urbane društvenosti i ljudskog koje treba promatrati kao djelo, a ne proizvod. Stoga, potrebno je pažnju usmjeriti prema novom humanizmu, prema čovjeku urbanog društva. Taj urbani život još nije započeo, ideologije odvrćaju od toga projekta. Krizu tradicionalnog grada prati globalna kriza agrarne civilizacije, podjednako tradicionalne. Potrebno je, dakle, riješiti ovu krizu na način da se stvaranjem novoga grada stvori i novi život u gradu, ali „niti arhitekt niti urbanist, ni sociolog niti ekonomist, ni filozof ili politika ne mogu iz ništavila dekretom izvući nove oblike i odnose (...) da budemo precizniji, kao što ni arhitekt nema čudotvorne moći, isto tako nema ih ni sociolog (...) nijedan ni drugi ne stvaraju društvene odnose (...) oni pomažu da se formuliraju tendencije (da poprime oblik).“⁵⁴ Lefebvre navodi neke od neophodnih postupaka:

a) transdukcija: ona izrađuje i gradi teorijski predmet, mogući predmet te pretpostavlja povratnu informaciju (feedback) između empirijskih opažanja i uporabljenog konceptualnog okvira te oblikuje mentalne radnje urbanista, političara, sociologa, arhitekata.

b) eksperimentalna utopija: danas nisu utopije samo praktičari koji rade prema naredbama, bez najmanjeg kritičkog ispitivanja.

Ostali postupci, koje navodi Lefebvre, su: razlučivanje tri teorijska pojma – struktura, funkcija, forma. Potrebno je iščitati njihovu vrijednost, njihove granice, spoznati na koji način čine cjelinu, koristiti ih za provođenje postupka transdukcije. Alat kojim raspolažemo, ne zaslužuje ni prezir niti apsolutnu povlasticu, je sustav (još bolje podsustav) značenja. Tako politike imaju svoje ideologije (sustave značenja) kako bi društvenim događajima nametnule svoje strategije. Nadalje, skromni stanovnik ima svoj podsustav na ekološkoj razini. Kritizirajući arhitekate, Lefebvre napominje da njihov sustav teži izbjegavanju kritike iako čine društveno tijelo. Urbanistički projekti mogu imati važnu ulogu posredstvom ideoloških i strateških implikacija, stoga znanost o gradu zahtijeva „povijesno razdoblje samouspostave i orijentacije društvene prakse.“⁵⁵ Samo klase ili frakcije društvenih klasa mogu preuzeti odgovornost za rješavanje urbanih problema i stvaranja obnovljenog grada. Stoga je potrebno razvrgnuti dominantne strategije i ideologije postojećeg društva. Svaki projekt urbane reforme dovodi u pitanje strukturu postojećeg društva (sukob države i privatnog sektora). To je revolucija urbane reforme

⁵³ Ibid. pod 45. Henri Lefebvre, str. 18.

⁵⁴ Ibid. pod 45. Henri Lefebvre, str. 21.

⁵⁵ Ibid. pod 45. Henri Lefebvre, str. 23.

jer „da bi postala djelatna, urbana strategija utemeljena na znanosti o gradu ima potrebu za društvenom podrškom i političkim snagama (...) ona ne može djelovati sama po sebi (...) ona ne može bez oslanjanja na prisutnost i djelovanje radničke klase koja jedina može okončati segregaciju koja se ponajprije vodi protiv nje same (...) samo ta klasa, ukoliko je klasa, može odlučno pridonijeti rekonstrukciji središta uništenog strategijom segregacije koju iznova pronalazimo u prijetećem obliku 'središta odlučivanja' (...) to ne znači da će samo radnička klasa sačinjavati urbano društvo, nego da ono bez nje nije moguće.“⁵⁶ Sve dok radnička klasa šuti, dotad nedostaje vršitelj i objekt radnje. Lefebvre smatra da tada treba izraditi dva niza prijedloga:

a) politički program urbane reforme: program će biti uspostavljen kako bi se predložio političkim strankama ljevice koje predstavljaju radničku klasu. On će biti predložen i oni koji su preuzeli odgovornost za njega neće ga moći više mijenjati. Svrha je da političke stranke preuzmu odgovornost.

b) isticanje urbanističkih projekata koji obuhvaćaju urbana vremena, modele i prostorne forme. Vječnom gradu treba suprotstaviti prolazne gradove, a čvrstim središtima pokretna središta. Društvo koje se smatra globalnim otkriva svoje praznine, a između podsustava i struktura koje su utvrđene različitim sredstvima (teror, prisila), nalaze se rupe, odnosno bezdani. One nisu slučajne, sadrže lebdeće elemente, ali ne i snagu koja se može povezati. U tom stjecaju povoljnih okolnosti (konjunkturi), ideologija želi preuzeti obilježje apsolutnosti. Samo društvena snaga može preuzeti odgovornost za ostvarenje programa koji se tiče urbanog društva. Umjetnost pridonosi ostvarenju urbanoga društva razmišljanjem o svakodnevnom životu kao o drami i užitku. Glazba prisvaja vrijeme, a slikarstvo i kiparstvo prostor, stoga društvenoj snazi, koja može ostvariti urbano društvo, treba dati jedinstvo umjetnosti, tehnike i spoznaje. Proturječjima vremena (između društvenih stvarnosti i civilizacijskih činjenica), Lefebvre pripisuje genocid. Individualac, usred pritiska mase, ne umire, nego se afirmira. Zato prava ulaze u običaje ili u propise, prava dobi i spola, prava na uvjete, prava na rad, prava na obrazovanje, pravo na zdravlje, pravo na smještaj. Pritisak radničke klase je nužan, ali nedostatan za priznavanje prava. Pravo na prirodu u društvenu praksu ulazi kao sklonost okolici: priroda postaje robom, ona se kupuje i prodaje. Komercijalizacija i industrijalizacija uništavaju tu prirodnost, urbani prenose urbano sa sobom iako im ne pripada te uništavaju selo. Pravo na grad nije pravo na posjet ili povrat u stare gradove već je to pravo na urbani život. Samo radnička klasa može postati

⁵⁶ Ibid. pod 45. Henri Lefebvre, str. 24.

čimbenikom toga ostvarenja. Manuel Castells⁵⁷ podržava ideju ideološki obojenog prostora jer se znanost o prostoru ne bavi isključivo artefaktima u prostoru već procesom proizvodnje samoga prostora. Isti taj prostor definira kao devijaciju.⁵⁸ Stoga, Castells potvrđuje ideju Lefebvrea o proizvodnji prostora: „prostor nije, nasuprot onome što mi bi mnogi mogli izreći, refleksija društva, već jedna od najvažnijih društvenih materijalnih dimenzija.“⁵⁹ Prostor je, dakle, ideološki označen, političan je. Drugu tezu koncepta Lefebvre definira: „(Društveni) prostor je (društveni) proizvod.“⁶⁰ Društvo proizvodi svoj vlastiti prostor. Prostor je proizveden od društvenih odnosa te sudjeluje u izvedbi proizvodnih odnosa društva. Prostor je, prema Lefebvreu, specifičan proizvod koji se razlikuje od drugih oblika proizvodnje jer proces proizvodnje robe u posljednjoj fazi proizvodnje briše tragove procesa proizvodnje. Proizvodnju prostora preuzimaju vladajuće i dominantne društvene strukture te jednom proizveden prostor ne sadrži tragove procesa njegova nastajanja. Godine 1974. Henri Lefebvre objavio je djelo *Urbana revolucija* u kojem grad prikazuje kao središte proizvodnje i društvenog života. Njegovu središnju misao i definiciju urbane revolucije iščitavamo kao „sveukupnost preobražaja kroz koje prolazi savremeno društvo da bi prešlo iz razdoblja u kome prevladaju pitanja rasta i industrijalizacije (model, planiranje, programiranje) u period u kome će urbana problematika odlučno odneti prevlast, gde će traženje rešenja i načina svojstvenih urbanom društvu preći u prvi plan.“⁶¹ Urbano društvo je rezultat potpune urbanizacije. Lefebvre definira urbano kao „mesto gde ljudi jedan drugom staju na noge, nalaze se ispred i u gomili predmeta, ukrštaju se sve dotle dok više ne prepoznaju konce svojih aktivnosti, mrse svoje položaje stvarajući nepredviđene situacije. Ovaj prostor sadrži u svojoj definiciji jedan bezvredni vektor (virtuelno); poništenje rastojanja opsega one koji zauzimaju urbani prostor.“⁶² Na početku urbanizacije Lefebvre smješta *politički grad* koji mjesta trgovine i ljude koji se njome bave isključuje iz istoga grada. Preobrazbom političkog grada tržnica postaje središnje mjesto jer se oko tržnice okupljaju javne zgrade. Tako trgovina postaje funkcija grada. Iza političkog grada slijedi, dakle, *trgovački grad*. Slijedeća faza pripada *industrijskom gradu* kojeg karakterizira bezličnost i gubitak urbanosti. Lefebvre smatra da će sva društva koja nisu prošla krizu tijekom

⁵⁷ Manuel Castells (1942.), španjolski sociolog, sustavno je proučavao urbanu sociologiju, istraživao je informatizirano globalno društvo. Glavna djela: *Informacijsko doba: ekonomija društvo i kultura, Urbano pitanje, Grad, klasa i moć.*

⁵⁸ Više o tome pročitati u: Manuel Castells, *The City and the Grassroots*, London, Edward Arndt, 1983. Dostupno na: <https://www.scribd.com/doc/181152262/Manuel-Castells-The-City-and-the-Grassroots-pdf>. (Stranica posjećena 5. ožujka 2017.)

⁵⁹ Ibid. pod 58. Manuel Castells, str. 311.

⁶⁰ Ibid. pod 45. Henri Lefebvre, str. 26.

⁶¹ Henri Lefebvre, *Urbana revolucija*, Beograd, Nolit, 1974., str. 14.

⁶² Ibid. pod 61. Henri Lefebvre, str. 50.

industrijalizacije, istu krizu proći u tijeku urbanizacije. Urbanizacija i industrijalizacija uništavaju prirodu stoga urbano treba shvatiti kao diferencirano polje, odnosno potrebna je suradnja među različitim znanstvenim disciplinama. Društvenu praksu Lefebvre dijeli na urbanu i industrijsku. Prvi cilj urbane strategije je odmaknuti društvenu praksu od industrijske i usmjeriti ju prema urbanoj praksi. Politička strategija podrazumijeva uvođenje urbane problematike u politički život te sadrži:

- a) uvođenje urbane problematike u (francuski) politički život stavljajući ju u prvi plan.
- b) stvaranje jednog programa s prvom točkom općeg samoupravljanja (samoupravljanje može uvesti i urbano samoupravljanje, problemi urbanog samoupravljanja vezuju se uz probleme industrijskog samoupravljanja prevladavajući ih, riječ je o tržištu te o kontroli investiranja)
- c) uvođenje „prava na grad“ u proširen ugovorni sustav.⁶³

Urbana revolucija služi za otklanjanje zabluda jer urbani oblik želi razbiti granice. Prepreke čine modeli koji smatraju da je prostor objekt njihovog stvaranja: „izgleda da urbanisti ne znaju ili se prave da ne znaju da se oni sami nalaze u proizvodnim odnosima, da ispunjavaju njihove odredbe. Oni izvršavaju, dok smatraju da upravljaju prostorom. Potčinjavaju se jednoj društvenoj zapovesti koja se ne odnosi na neki predmet niti na neki proizvod (robu) već na jedan globalni objekt, taj vrhovni proizvod, taj zadnji predmet razmene: prostor.⁶⁴ Prostorom kapitalizma upravljaju *fragmentacija (pulverizacija), homogenizacija i segregacija*. Fragmentacija se, tumači Lefebvre, odvija na dva puta. Prvi put čini zakon privatnog vlasništva, prostor je nemoguće kupiti, ali i prodati. Drugi put čini državna fragmentacija koja razbija prostor te ga dijeli prema različitim funkcijama (proizvodnja, potrošnja, stanovanje...) Homogenizacija vrši kontrolu nad prostorom te je sasvim suprotna fragmentaciji. Segregaciju ili hijerarhizaciju karakterizira odnos elitne, dominantne skupine i periferije koja nema moći (geografska nejednakost). Moćna, manja skupina (globalni gradovi) iskorištavaju slabije (periferiju). Takav prostor je nestabilan i pun nasilja. Izvrsno je primijetio Edward Soja: „Ovi prostori su također ispunjeni politikom i ideologijom, stvarnim i zamišljenim koji se isprepliću, i kapitalizmom, i rasizmom, patrijarhatom te ostalim materijalnim prostornim praksama koje konkretiziraju društvene odnose proizvodnje, reprodukcije, eksploatacije, dominacije, podčinjavanja. To su 'prostori kojima se dominira', prostori periferije, margina i marginaliziranih, 'treći svijet' kojeg možemo pronaći na svim razinama, u korporalnoj realnosti tijela i uma, u seksualnosti i subjektivitetu, u individualnim i

⁶³ Ibid. pod 61. Henri Lefebvre, str. 168-169.

⁶⁴ Ibid. pod 61. Henri Lefebvre, str. 173.

kolektivnim identitetima od najlokalnijega do najglobalnijeg.“⁶⁵ Harvey uvodi pojam *spatial fix* – *prostorno fiksiranje*, a označava nagomilavanje kapitala na štetu periferije, odnosno marginaliziranih. O pravu na grad možemo govoriti i u kontekstu gentrifikacije – urbana gentrifikacija – proces u kojem se stare zgrade ili dijelovi grada u kojima žive siromašne, radničke strukture pretvaraju u skupe, elitne zgrade za pripadnike bogatije socijalne strukture. Pravo na grad oduzeto je jer su obespravljeni raseljeni na periferiju, a izgrađeni bulevari omogućavali su širok i cjelovit pogled na grad (nemogućnost pobune). Urbano je pitanje, dakle, treći prostor.⁶⁶ Proces urbanizacije ključan je za opstanak kapitalizma te će postati žarištem klasne i političke borbe. Takav proces briše razlike između sela i grada stvaranjem integriranih prostora. Revolucija treba biti urbana. Neil Smith promatra gentrifikaciju kao globalnu urbanu strategiju. Već šezdesetih godina sociologinja Ruth Glass najavila je taj novi proces u kojemu je urbana vlastela promijenila (transformirala) radničke četvrti, a u Velikoj Britaniji postala je središnjim ciljem britanske urbane politike. Gentrifikacija povlači za sobom premještanje stanovnika iz radničke klase izvan urbanih središta. Prvi val gentrifikacije krenuo je pedesetih godina 20. stoljeća (sporadična gentrifikacija), drugi val sedamdesetih i osamdesetih godina (kao urbano i ekonomsko prestrukturiranje, tzv. faza usidrenja), a treći val devedesetih godina (poopćavanje gentrifikacije). Devedesetih godina razvila je ključnu urbanu strategiju gradskih uprava u suradnji s privatnim kapitalom. Najnoviji znakovi gentrifikacije su dometi globalnog kapitala sve do razine lokalne četvrti. Gentrifikacija kao urbana strategija povezuje globalna financijska tržišta s velikim i srednjim izvođačima nekretnina, s lokalnim trgovcima i prodavačima brendova, a sve to podupiru lokalne i gradske uprave. Globalizacija proizvodnog kapitala obožava gentrifikaciju. Tako je konstrukcija novih gentrifikacijskih kompleksa postala nedodirljivom strategijom akumulacije kapitala. Tu se iščitava ključna veza s novim urbanizmom. Gentrifikacija je moćna urbana strategija koja potiče individualne pretenzije na vlasništvo putem tržišta koje potiču (podmazuju) državne donacije. Ona je danas središnja pokretačka snaga urbane ekonomske ekspanzije. Urbanizacija je danas začela industrijalizaciju što potvrđuje gentrifikacija što preispituje Lefebrevu argumentaciju o tome kako je urbanizam

⁶⁵ Edward Soja, *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*, Oxford, Blackwell Publishers, 1996., str. 68, preuzeto iz: Nataša Mihoci, *Pravo na grad: kritička misao o urbanom prostoru*, diplomski rad, 2015., str. 28.

⁶⁶ Lefebrevova teza o Pariškoj komuni kao urbanoj revoluciji. Oni odbačeni, s periferije, ponovno se vraćaju u svoj prostor, zauzimaju ga. „Šta je bilo potrebno pa da se uz prasak obelodani istina? Komuna posmatrana kao revolucionarna urbana praksa, sa svojim mitom i svojom ideologijom, sa svojom utopijom (decentralizacijom, prudonovskim federalizmom). Radnici, prognani iz centra ka periferiji ponovno su se uputili ka centru koji je zauzela građanska klasa. Oni ga se dopaše, manu militari, sa malo sreće i sa mnogo umešnosti.“ Ibid. pod 61. Henri Lefebvre, str. 127.

zamijenio industrijalizaciju.⁶⁷ Castells je 1962. godine potjeran sa Sveučilišta u Barceloni zbog sudjelovanja u studentskim prosvjedima protiv Francova režima. Isto mu se događa i u Francuskoj. Svoju prvu knjigu objavio je 1977. godine pod nazivom *The Urban Question: A Marxist Approach*. U svojim kritikama prema tada vodećim urbanim sociolozima, a među njima se nalazi i Henri Lefebvre, nazvao ih je ljevičarima⁶⁸ te da pate od ideoloških zabluda. Istraživanje urbanog podrazumijeva stvaranje ideološkog. Zato se i liberalni kapitalizam predstavlja kao jedna od faza razvoja društva. Castells zaključuje da se urbano društvo ne smije shvaćati kao vrhunac povijesti u modernosti.⁶⁹ Promišljajući o urbanizaciji, Castells smatra da industrijalizacija upravlja procesom urbanizacije. Ovakvo tumačenje uspoređuje s tzv. stambenom krizom: naglim porastom industrije povećava se stanovništvo te nedostaju stambeni prostori. Stanovanje je, dakle, najvažniji dio stvaranja proizvodnje. Ne štedeći Lefebvrea svojim zamjerkama, Castells smatra da se Lefebvre izgubio u svojim mislima. Odgovor Lefebvrea Castells nikada nije dobio, no mnogi teoretičari ne slažu se s njegovim kritikama već su skloni prihvatiti Lefebvreovo tumačenje urbanizacije kao globalnog procesa. Zato se *Urbana revolucija* smatra odrazom „Lefebvreova neumornog političkog optimizma u mišljenju da je drugačiji svijet moguć.“⁷⁰ Opisivajući tri procesa, koja su se vremenski slučajno susrela, a to su ekonomska kriza, informacijska revolucija te procvat slobodarskih društvenih pokreta, Castells smatra da su ti procesi doveli do nove društvene strukture koju naziva *umreženo društvo*.⁷¹ U kontekstu globalizacije najjače su izraženi otpor u politici i dislokacija identiteta. Globalni prostor suvremenog potrošačkog društva odgovoran je za ukidanje lokalnih identiteta i samog mjesta. Osnovna matrica koja sudjeluje u uspostavi društvenih odnosa jest *mreža*. Ona funkcionira kao otvoren i prilagodljiv sustav sposoban za isključenje i uključivanje pojedinih čvorova. Castells zaključuje da umreženo društvo funkcionira prema obrascima informatičke tehnologije. Globalni su gradovi proces, a ne mjesto, „spojnice na svjetske mreže svih vrsta“.⁷² Treću strukturu čine *prostori tokova*. To su vladajući koji imaju moć, elita te upravljaju našim političkim,

⁶⁷ Usp. Neil Smith, *Novi globalizam, novi urbanizam: gentifikacija kao globalna urbana strategija*. Za potrebe analize ovoga potpoglavlja koristit će se prijevod Marine Miladinov objavljenog u: *Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti: Operacija: grad*, u: https://monoskop.org/images/f/f4/Operacija.Grad_Prirucnik_za_zivot_u_neoliberalnoj_stvarnosti.pdf (str. 60-85.) (Stranica posjećena 26. veljače 2017.)

⁶⁸ Castell ih je uposredio s Čikaškom školom sociologije koji u grad promatrali kao socijalni laboratorij. Analizirali su fenomene u gradovima, no nedostajalo je ideje o povezanosti globalnih procesa. Najvažniji predstavnici: Louis Wirth, Robert Ezra Park, Ernest Burgess. Više o tome pročitati u: Ognjen Čaldarović, *Čikaška škola urbane sociologije: Utemeljenje profesionalne sociologije*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk-Hrvatsko sociološko društvo, 2012., str. 17.

⁶⁹ *But, in order to deal with this question, we must first break up the globality of this urban society understood as a true culmination of history in modernity*. Ibid. pod 57, Manuel Castell, str. 83.

⁷⁰ Henri Lefebvre, *The Urban Revolution*, London-Minneapolis, University of Minnesota Press, 2003., str. XVIII.

⁷¹ Usp. Manuel Castells, *Kraj tisućljeća*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2003., str. 360.

⁷² Usp. Manuel Castells, *Uspon umreženog društva*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2000., str. 436.

ekonomskim i društvenim životom. Prostor tokova je „materijalna organizacija društvenih praksi koje se zbivaju istodobno i djeluju kroz tokove. Pod tokove podrazumijevam smislene, repetitivne, programirane sekvence razmjene i interakcije između fizički razdvojenih mjesta koja dijele društveni akteri u gospodarskim, političkim i simboličkim strukturama društva.“⁷³ Prostor tokova je posljedica ubrzanog protoka vremena, robe i stanovništva u kojemu svijet mjesta zamjenjuje svijet ne-mjesta. Castells zapravo prikazuje suvremeno potrošačko društvo u globalnom prostoru koji razara lokalne identitete. Prostori tokova se razlikuju od prostora mjesta zbog stalne, dinamične interakcije na daljinu. On je posljedica ubrzanog protoka ljudi, robe i vremena unutar supermodernog društva kojeg karakterizira svijet nemjesta. Takav se prostor, simulirana okolina, naziva kiberprostor, a projicira se kao nigdje-negdje. Kiberprostor stvara virtualna mjesta. Pravo na grad Castells naziva *dvojni grad*. Dvojnomo gradu pripadaju društvene skupine koje funkcioniraju i žive u posve udaljenim svjetovima („uključeno“ i „isključeno“ stanovništvo). U prostorima tokova vladaju pojedinačne, elitne želje, a u prostorima mjesta društvene potrebe koje ne moraju biti ispunjene. Urbani je prostor mjesto spajanja prostora tokova i prostora mjesta. Kao takav treba nam omogućiti život u kojem su nam zadovoljene sve potrebe. Prostor (grad) je, dakle, djelo, a ne proizvod.⁷⁴ Na predavanju koje je održao 1996. godine Manuel Castells zaključuje: „Ljudi još uvijek žive na mjestima. Međutim, budući da su funkcije i moć u našim društvima organizirane u prostoru tokova, strukturna dominacija njihove logike bitno mijenja značenje i dinamiku mjesta. Iskustvo vezano uz mjesta odvaja se od moći, a značenje se sve više odvaja od znanja. Ono slijedi strukturnu shizofreniju između dvije prostorne logike koje prijete prekidom komunikacijskih kanala u društvu. Dominantna je ona tendencija prema horizontu umreženoga, ahistorijskoga prostora tokova, cilj koje je nametnuti svoju logiku razasutim i razdijeljenim mjestima, koja se sve više međusobno udaljavaju i sve im je teže dijeliti iste kulturne kodove. Ako se ne uloži pozitivan napor u građenje kulturnih i fizičkih mostova između ova dva oblika prostora, može nam se dogoditi da krenemo ususret životu u paralelnim svjetovima, čija se vremena ne mogu susresti jer su zapleteni u različite dimenzije društvenog hiper-prostora.“ Razvoju urbane sociologije svakako pridonosi David Harvey. Smatra se vodećim teoretičarom prostora međunarodnoga ugleda. Uvelike je pridonio kritici globalnog kapitalizma, posebno njegove neoliberalne forme. Njegovo djelo *Social Justice and*

⁷³ Ibid. pod 72. Manuel Castells, str. 438.

⁷⁴ „Sa gradom je posve drugačije. Svakako, on nije samo aktivnost koja proždire, potrošnja; on postaje produktivan (sredstvo proizvodnje), ali to pre svega postaje tako što približava jedni drugima elemente proizvodnje (...) Grad poziva sebi sve ono što je rođeno na drugom mestu od prirode i rada: plodove i predmete proizvode i proizvođače, dela i tvorevine, delatnosti i situacije. Što on stvara? Ništa. On centralizuje ostvarenja. A ipak, on stvara sve. Ništa ne postoji bez razmene, bez zbližavanja, bez blizine, to jest bez odnosa. On stvara jednu situaciju, urbanu situaciju, onu u kojoj se različite stvari događaju jedni drugima i ne postoje odvojeno, već prema razlikama.“ Ibid. pod 61. Henri Lefebvre, str. 134-135.

the City (Društvena pravda i grad) suprotstavlja socijalističke i liberalne formulacije o prostoru. U socijalističkim formulacijama Harvey analizira marksističku teoriju viška vrijednosti te analizira prostor kao robu te na koji način kapitalizam⁷⁵ upravlja svim važnim elementima vezanima uz urbani život. U liberalnim formulacijama tematizira postizanje ravnoteže koja isključuje nejednakost i nepravdu. Prostorne forme ne promatraju se samo kao okvir u kojem se događaju društveni procesi već kao okviri koji sadrže društvene procese koji su i sami prostorni. Stoga govorimo o međupovezanosti društvenih procesa i prostornih formi koje proizlaze iz društvenih praksi.⁷⁶ On se slaže s idejom Lefebvrea da u zauzimanju i vođenju prostora⁷⁷ leži društvena moć nad svakodnevicom. To potvrđuje preživljavanje⁷⁸ kapitalizma oslanjajući se na proizvodnju prostora. Harvey, dakle, zaključuje da industrijski kapitalizam proizvodi za nas prostor: „dokazi predlažu da sile urbanizacije jako izviru i kreću se u svrhu dominiranja središnjom pozornicom svjetske povijesti (...) urbanizacija je u svom dometu postala globalnom.“⁷⁹ Harvey je dokazao neotuđivo pravo na privatno vlasništvo te pronalazi *pravo na grad* dokazujući Lefebvreovu tezu o urbanosti revolucije jer je urbanizacija ključni element preživljavanja kapitalizma. Analizirajući svoj koncept *prava na grad*⁸⁰, David Harvey piše kako su ideali ljudskih prava dospjeli na središte pozornice, u etičkom i političkom smislu. Mnoge se ulaže u zaštitu istih prava u svrhu izgradnje boljega svijeta. Najveća pozornost pridaje se profitu i pravu na privatno vlasništvo. Jednu od vrsta kolektivnog prava Harvey naziva pravo na grad. Robert Park, ugledni sociolog urbanizma, tumači da je grad „čovjekov najkonzistentniji i u cjelini najuspješniji pokušaj da svijet u kojem živi preobrazi prema svojim željama. No ako je grad svijet koji je čovjek stvorio, to je i svijet u kojemu je otad osuđen živjeti. Tako je čovjek,

⁷⁵ Bit neoliberalnog kapitalizma definira ovako: „projekt uspostave apsolutne moći više klase (klase na vlasti) nametanjem strukturnih mehanizama neoliberalne vlasti i neravnopravnog razvitka svijeta“. Više o tome pročitati u: David Harvey, *A Brief History of Neoliberalism*, New York, Oxford University Press, 2003. Dostupno na: <https://www.sok.bz/web/media/video/ABriefHistoryNeoliberalism.pdf>. (Stranica posjećena 5. ožujka 2017.)

⁷⁶ Ovaj problem Harvey tematizira kroz 4 teme: priroda urbanizma, priroda prostora, priroda teorije, priroda društvene pravde. Sva 4 koncepta autor problematizira na različite načine, ali ih povezuje u društvenoj praksi.

⁷⁷ Više o tome pročitati u: Henri Lefebvre, *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*, Cambridge-Oxford, Blackwell, 1992., str. 306-307.

Dostupno na: <https://libcom.org/files/David%20Harvey%20-%20The%20Condition%20of%20Postmodernity.pdf>. (Stranica posjećena 5. ožujka 2017.)

⁷⁸ Više o tome pročitati na: David Harvey, *Spaces of Hope*, California, University of California Press, 2000, str. 29-31. Dostupno na:

<https://books.google.hr/books?id=W00VHZg3u2MC&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false>. (Stranica posjećena 5. ožujka 2017.)

⁷⁹ David Harvey, *Social Justice and the City*, Athens, University of Georgia Press, 2009., str. 313. Dostupno na: [http://www.cmecc.com/uploads/%E8%AF%BE%E6%9C%AC%E5%92%8C%E8%AE%BA%E6%96%87/\[2\]\[%E5%A4%A7%E5%8D%AB%E5%93%88%E7%BB%B4\].David.Harvey.\(1973\).Social.Justice.and.the.City.pdf](http://www.cmecc.com/uploads/%E8%AF%BE%E6%9C%AC%E5%92%8C%E8%AE%BA%E6%96%87/[2][%E5%A4%A7%E5%8D%AB%E5%93%88%E7%BB%B4].David.Harvey.(1973).Social.Justice.and.the.City.pdf). (Stranica posjećena 5. ožujka 2017.)

⁸⁰ David Harvey, *Pravo na grad, u: Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti. Operacija: grad*, u: https://monoskop.org/images/f/f4/Operacija.Grad_Prirucnik_za_zivot_u_neoliberalnoj_stvarnosti.pdf (Stranica posjećena 26. veljače 2017.), str. 40-59.

neizravno i bez jasnog shvaćanja prirode svoga posla, gradeći grad iznova stvorio sebe.“⁸¹ Stoga je pravo na grad pravo da mijenjajući grad, prema svojim željama, mijenjamo sebe. To je kolektivno pravo jer promjena grada ovisi o ostvarivanju kolektivne moći u procesu urbanizacije. U povijesnom procesu urbanizacije, društvene sile su nametale svoj ritam. Gradovi su nastajali na društvenim i geografskim koncentracijama viška proizvoda. Zato je ona bila definirana kao klasna pojava jer se višak mora odnekud uzimati, odnosno iscrpiti (od potlačene klase), a višak (višak vrijednosti = višak proizvoda) je sadržan u nekoliko ljudi koji imaju i drže moć. Stoga, Harvey zaključuje da urbanizacija ovisi o mobilizaciji viška proizvoda te tako nastaje bliska veza između razvojnog procesa kapitalizma i urbanizacije. Kapitalizam konstantno ima potrebu pronaći nove teritorije u kojima može ostvarivati profit, odnosno za proizvodnju viška kapitala. Pri takvoj proizvodnji treba pronaći radnu snagu, no ponajviše nove resurse čime jača pritisak na okoliš što stvara novi otpad. Kapitalistička urbanizacija zaobilazi prepreke te ima aktivnu ulogu u apsorpiranju viška proizvoda za viškom vrijednosti. Harvey smatra da je vremensko-prostorna kompresija glavni uzročnik promjene mjesta i prostora u globalnom društvu. Kompresiju Harvey definira kao rezultat aktivnosti kapitala u svjetskim, globalnim okvirima. Fredric Jameson govori o postmodernom hiperprostoru te ga promatra kao mutaciju u izgrađenom prostoru. On ukida uobičajene prostorne odnose kao što su npr. zatvoreno-otvoreno, unutra-vani... O urbanim revolucijama Harvey svoje tumačenje počinje slučajem Pariza u Drugom Carstvu. Kriza 1848. godine smatra se krizom neuloženog viška kapitala i viška radne snage. Rezultat navedenoga bila je neuspjela revolucija nezaposlenih radnika i utopista. Kako bi Napoleon III. politički opstao, morao je riješiti navedeni problem te objavljuje opširan program ulaganja u infrastrukturu u zemlji i inozemstvu. To je značilo promjenu urbane infrastrukture Pariza, a u tome mu je pomogao Hausmann. Naime, Hausmann je htio grad u golemim razmjerima, promijenio je cijele četvrti, urbano tkivo je posve promijenio. Tako je Pariz postao grad svjetlosti, veliki centar potrošnje. Sve to utjecalo je na promjenu urbanog načina života. No došlo je do kraha takvog financijskog sustava (zbog golemih viškova konzumerizma), a u političkom ojačala je Pariška komuna za koju se smatra najvećim revolucionarnim događajem u povijesti. Komuna se nije uspjela održati zbog suprotstavljenih struja što je dovelo do pada Komune. Problem viškova u Sjedinjenim Američkim Državama privremeno je bio riješen mobilizacijom u svrhu ratne proizvodnje. S viškom kapitala upravljao je Robert Moses, urbanist. On je proces urbanizacije promatrao kao sustav autocesta i infrastrukturnih promjena, totalne suburbanizacije te je pokrenuo urbanu ekspanziju. Mnoga istraživanja pokazuju da se veliki broj američkih građana

⁸¹ Robert Park, *On Social Control and Collective Behavior*, Chicago, Chicago University Press, str. 3. Citat preuzet iz fusnote broj 80, David Harvey, str. 41.

nastanio u suburbanim područjima. John Stilgoe u svojoj knjizi *Borderland, Origins of the American Suburb, 1820-1938* naglašava važnost suburbije, srednji krajolik između sela i grada, u američkoj civilizaciji navodeći da se prostiru na ogromnim prostranstvima, opiru se tradicionalnoj političkoj nomenklaturi ili topografskoj analizi. Predstavljaju život sna, dobar život te potiče stanare gradskih stanova da odsele iz kaotičnosti grada obilježenim zagađenošću i prenapučenošću. To su zajednice u kojima svi imaju jednak životni standard, isti kućni raspored, isti travnjak... Nastanku suburbije pridonio je negativan odnos prema gradu. Ideološki promatrano Robert C. Wood smatra da suburbija predstavlja vjeru u zajednicu ograničenog opsega koja štiti temeljne američke vrijednosti. Mnogi teoretičari promatraju suburbiju kao pribežište pred opsadom, odnosno kao noćnu moru između dvije idealne krajnosti.⁸² Suburbanizacija je za posljedicu imala promjenu životnog stila, a srednja klasa krenula je u obranu vrijednosti vlasništva te individualiziranog identiteta. Idila je trajala sve do šezdesetih godina kada su se središta gradova pobunila. Pristaše novinarke Jane Jacobs suprotstavili su se Mosesovim projektima estetikom lokaliziranih četvrti. No predgrađa su bila izgrađena, a promjena načina života imala bi ogromne društvene posljedice (predgrađa su npr. za studente služila kao savez s marginaliziranim skupinama društva). Pravo na grad označava upravljanjem čitavim procesom urbanizacije. Proces urbanizacije, tumači Harvey, postao je globalnih razmjera (Španjolska, Kina, Brazil, Argentina, Australija...). Takav proces urbanizacije ovisi o gradnji novih financijskih ustanova. Životni stil je bitno promijenjen. Urbani život postao je roba samo za one koji imaju novac. Pojavljuju se trgovački centri, veletrgovine, butici itd. Novi urbanizam zagovara prodaju životnog stila kao građevinskog proizvoda za ostvarivanje urbanih snova. Sve to vodi prema fragmentiranom prostoru opterećenom sukobima. Tako gradovi postaju sve više „gradovi utvrđenih fragmenata ili zatvorenih, čuvanih zajednica i privatiziranih javnih prostora pod neprekidnim nadzorom (...) uz očito nastajanje mnogih mikrodržava (...) bogate četvrti opskrbljene su svim vrstama usluga, poput ekskluzivnih škola, igrališta za golf, teniskih terena i privatne policije koja danonoćno patrolira područjem, isprepliću se s ilegalnim naseljima u kojima je voda dostupna samo na javnim hidrantima, nema kanalizacije, struju krađe povlaštena manjina, ceste se kad god kiši pretvaraju u blatne potoke, a život više obitelji u jednoj kući posve je uobičajen (...) Čini se da svaki fragment živi i funkcionira autonomno, čvrsto se držeći onoga što uspijeva zgrabiti na dnevnom svjetlu kako bi opstao.“⁸³ U takvim uvjetima teško je održavati urbani identitet pripadanja. Urbanizacija je posve preuzela apsorpciju viška kapitala, ali po sve veću cijenu *kreativne destrukcije* koja oduzima pravo na grad. Stoga je potrebno uspostaviti

⁸² Usp. Stipe Grgas, *Gdje je suburbija?*, u: Glasje: časopis za književnost i umjetnost, Zadar, 1996., br. 6, str. 56-67.

⁸³ Ibid. pod 80. David Harvey, str. 51.

demokratsku kontrolu nad ulaganjem viškova koristeći urbanizaciju. Nadalje, nad viškom vrijednosti država treba uspostaviti demokratski nadzor. Danas politička elita oblikuje prostor prema svojim željama jer u rukama imaju vlast, novac i moć, stoga je potrebna demokratizacija prava i rad na povratku kontrole nad gradom od razvlaštenih. Saskia Sassen podržava ideju Davida Harveya naglašavajući novu geografiju centralnosti i marginalnosti. U velike centre ulaze velike investicije dok siromašniji dijelovi oskudijevaju u resursima. Urbanizira se okolica i prostor oko grada. Centralnost mjesta u kontekstu globalnih procesa otvara mogućnost konstituiranja prava na mjesto. Globalne financije u svome procesu prelaze u prostor, a kada se to događa, onda se to isto događa u velikim koncentracijama materijalnih struktura. Takve djelatnosti odvijaju se i u fizičkom i u digitalnom prostoru s potrebom zadovoljenja činjenice da su djelatnosti tvrtke deterritorijalizirane i dijelom izrazito teritorijalizirane te da su koncentrirane na određenim mjestima. To otvara stratešku geografiju koja poništava granice i prostore. Sassen zaključuje da je mjesto shvaćeno kao neutralizirano raspoloživim kapacitetima globalne komunikacije i nadzora.⁸⁴

⁸⁴ Usp. Saskia Sassen, *Protugeografije globalizacije*, Zagreb, Multimedijalni institut, 2003., str. 5-23.

3. ANTROPOLOGIJA GRADA

Već oko naziva ovoga poglavlja postoje dvojbe. Naime, sedamdesetih godina utvrđene su razlike između konceptualnih naziva *antropologija grada* i *antropologija u gradu*. Goode i Eames utvrđuju da je u *antropologiji grada* urbani kontekst glavni interes istraživanja, dok *antropologija u gradu* podrazumijeva istraživanje klasičnih antropoloških tema.⁸⁵ Valentina Gulin Zrnić tvrdi da je urbana antropologija neafirmirana antropološka, odnosno etnološka subdisciplina u Republici Hrvatskoj jer je istraživanje grada pripadalo urbanoj sociologiji. Urbana antropologija, naime, istražuje ekonomske i društvene odnose koji su sastavnim dijelom urbanog prostora. Gulin Zrnić naglašava da su to procesi poput „izgradnje zatvorenih kondominija, stvaranje etničkog susjedstva ili novi odnosi moći i građanska inicijativa. Takvi procesi preoblikuju odnose čovjeka, prostora i vremena, ljudske prakse i simboličke izričaje u gradu (...) grad je proces, grad je simultanost različitosti – vremena, društvenosti, kultura.“⁸⁶ Ozbiljnija proučavanja grada kao relevantne kategorije u hrvatskoj znanosti ne postoje sve do istraživanja etnologinje Dunje Rihtman-Auguštin. Kao prednost proučavanja grada, navode se dvije mogućnosti:

1. istraživanje migracija seoskih migranata u grad,
2. suživot kulturnih različitosti koji doprinosi zajedništvu.

Urbana antropologija u SAD-u pojavljuje se koncem šezdesetih godina kao nasljednica istraživanja Čikaške škole urbane sociologije. Važno je uočiti tri skupine tema i studija izvedenih unutar američke urbane antropologije:

1. dolazak seljaka u grad i njihova adaptacija novom načinu života,
2. problem manjinske skupine u gradu s posebnim naglaskom na socijalno devijantne skupine,
3. klasične teme socijalne antropologije (npr. etničke grupe).

Na taj način, prema Gulin Zrnić, teme urbane antropologije raširile su se unutar kulturne i socijalne antropologije.⁸⁷ Važan poticaj razvoju urbane tehnologije daje Ulf Hannerz koji 1980. godine objavljuje knjigu *Istraživanje grada*. Hannerz proučava gradove koji se razlikuju prema različitim društvenim odnosima koji rastu unutar pet elemenata urbanog života:

1. promet,
2. kućanstvo i srodstvo,
3. susjedstvo,

⁸⁵ Usp. Valentina Gulin Zrnić, *Antropološka istraživanja grada*, u: *Promišljanje grada: studije iz nove urbane antropologije*, Zagreb, Jesenski i Turk, 2006., str. 11.

⁸⁶ Ibid. pod 85. Valentina Gulin Zrnić, str. 7.

⁸⁷ Usp. pod 85. Valentina Gulin Zrnić, str. 10-11.

4. rekreacija,

5. opskrbljivanje.

Takvu konstrukciju Hannerz naziva domenskom antropologijom jer se njegov „socijalno-antropološki pristup urbanizmu temelji na istraživanju konstrukcije urbanog društva u relacijskoj perspektivi, kroz uloge i odnose koje pojedinci oblikuju u nizu društvenih situacija i interakcija.“⁸⁸ Nadalje, na istraživanje urbane antropologije utjecala su i istraživanja lokalnih zajednica, posebno proučavanja uklanjanja siromašnih naselja i stambenih smještaja u Londonu i Laosu. Setha M. Low u zborniku radova *Promišljanje grada: studije iz nove urbane antropologije* započinje promišljanje pitanjem zašto se gradom sustavno nije bavila antropologija. Zaključuje da to nije bilo moguće zbog odsutnosti teorijskog pristupa. Važno je poznavati antropologiju grada jer se na taj način rješavaju različiti urbani problemi. Stoga, potrebno je promatrati društvene odnose koji se u gradu svakodnevno događaju jer grad kao „poprište svakodnevne prakse, pruža dragocjene uvide u povezanost makroprocessa i oblikovanja ljudskog iskustva. Grad nije jedino mjesto u kojemu se može proučavati ta povezanost, no intenziviranje tih procesa, kao i njihovih posljedica na ljude, pojavljuje se i najbolje se može razumjeti upravo u gradovima. (...) Grad je središte istraživanja kulturnih i društveno-političkih manifestacija urbanog života i svakodnevnih praksi oslikanih u urbanim etnografijama.“⁸⁹ Low povijesni pregled urbane antropologije nastavlja tumačeći istraživanja društvenih odnosa siromašnih stambenih naselja Latinske Amerike, te analize nastajanja novih gradova (Brazilija) i utjecaju stranog kapitala koji zapostavlja razvoj lokalnog stanovništva i radnika. Zato antropologija grada istražuje i borbu za prava na zemljište. Osamdesetih godina teorijska istraživanja počinju se baviti političko-ekonomskim istraživanjima grada. Kao primjere takvih istraživanja Low navodi 3 teorije:

1. Hannerzova teorijska monografija,
2. Susserina ključna etnografija radničke četvrti u Brooklynu,
3. Mullingsova kritika istraživanja gradova u Sjedinjenim Državama.

Sve tri teorije preispituju društvene posljedice kapitalizma koji oblikuju urbano iskustvo. Low zaključuje svoje uvodno promišljanje o gradu navodeći da antropološka istraživanja grada proučavaju mnoge modele kao što su: urbana ekologija, analiza zajednice, proučavanja

⁸⁸ Ibid. pod 85. Valentina Gulin Zrnić, str. 12.

⁸⁹ Setha M. Low, *Uvod: teorijsko promišljanje grada*, u: *Promišljanje grada: studije iz nove urbane antropologije*, Zagreb, Jesenski i Turk, 2006., str. 19.

urbanističkog planiranja, analiza lokalnih odnosa, političko-ekonomski modeli i dr.⁹⁰ Tako tumači i istražuje grad u odnosu na:

1. Društveni odnosi:

- a) podijeljeni grad,
- b) etnički grad,
- c) rodni grad,
- d) prijeporni grad.

2. Ekonomski odnosi:

- a) deindustrijalizirani grad,
- b) informacijski grad,
- c) globalni grad.

3. Arhitektonski pristup urbanoj analizi:

- a) modernistički grad,
- b) postmoderni grad,
- c) utvrđeni grad.

4. Religijski i kulturni pristup:

- a) sveti grad,
- b) tradicionalni grad.

Istraživati prostor grada znači otkrivati ljudski duh u njegovoj izgradnji. Ono označuje naše težnje za traganjem fenomena grada, njegove složenosti, našeg zadovoljstva te zajedničke poruke svrhe i biti postojanja. Pravilnim iščitavanjem teksta prostora grada prepoznaju se i mapiraju vrijednosti koje otkrivaju identitet pojedinca, a u svrhu spoznavanja duha mjesta (*genius locia*). Mapirati mjesto gradom znači poznavati njegov geografski, ambijentalni i klimatski položaj, prepoznati osobine njegovih stanovnika koji svjedoče povijesnoj, duhovnoj i kulturnoj ulozi grada.⁹¹ Le Corbusier, proučavajući fenomen grada, naglašava da nitko ne zna cijelu istinu o gradu, o kozmosu koji se otima svom tvorcu jer već i samo otkrivanje jednog od njegovih mnogobrojnih lica predstavlja zavidan domet.⁹² Promatrati razvoj grada znači otkrivati utjecaj čovjeka na prostor. Stoga je potrebno proučiti simboličku dimenziju grada kao okvira za stvaranje smisla i izgradnju identiteta. Kevin Lynch naglašava da grad nikad nije potpuno određen niti dovršen jer nijedan njegov element ne doživljava se sam za sebe već je povezan sa svojom okolinom, raznim događajima te sjećanjima na prošle doživljene događaje. Stoga svaki

⁹⁰ Usp. pod 89. Seta M. Low, str. 21.

⁹¹ Usp. Helena Sablić Tomić, *U osječkom Nutarnjem gradu*, Zagreb-Osijek, HAZU, str. 26-31.

⁹² Usp. Le Corbusier, *Način razmišljanja o urbanizmu*, Beograd, Građevinska knjiga, 1974. i *The City of Tomorrow and Its Planning*, London, Architectural Press, 1971.

stanovnik ima svoju sliku grada natopljenu sjećanjima.⁹³ Italo Calvino je zapisao: „Složeniji simbol koji mi je pružio veću mogućnost da izrazim tenziju između geometrijske racionalnosti i spleta ljudskih života je simbol grada. Nevidljivi gradovi, njegove kuće i ulice, ostaju knjiga u kojoj sam, mislim, rekao najviše, jer sam u jedan jedini simbol mogao sažeti sva svoja promišljanja, iskustva, pretpostavke, i jer sam izradio fino izbrušenu strukturu u kojoj svaki kratki tekst stoji uz druge u nizu, koji ne pretpostavlja posljedičnost niti hijerarhiju nego mrežu unutar koje je moguće pratiti višestruke veze i izvoditi mnogostruke i razgranate zaključke.“⁹⁴ Grad se može promatrati kao dio određenog prostora koji je izgrađen urbanim sadržajem. Urbane sadržaje čine izgrađeni objekti i uređene površine za potrebe odmora, stanovanja i rekreacije. Stoga je grad trodimenzionalni prostor. Gradski prostor koristi stanovništvo koje čini funkcionalno-prostornu složenost grada. Naime, stanovništvo svojim djelovanjem utječe na morfološka i funkcionalna svojstva grada. Urbana geografija, kao mlada geografska disciplina koja nastaje u drugoj polovici 19. stoljeća, trodimenzionalni prostor grada proučava kao međuovisnost funkcionalne, morfološke i socijalne komponente. Sociolozi izučavaju grad kroz način života i socijalnu strukturu stanovništva, a ekonomisti se posvećuju proizvodnji i gospodarstvu grada.⁹⁵ Mirko Kovač u svojem tekstu *Pisac i grad* naglašava kako se grad može upoznati i zavoljeti samo ukoliko zavirimo u svaki njegov kutak i to bezbroj puta. Gradovi koji se ne mijenjaju „drže nas u uvjerenju da i nama pripada vrijeme koje se ne troši... grad je vječna inspiracija... gradovi bude maštu...“⁹⁶ Želeći semantički odrediti urbani prostor, Duško Kečkemet grad promatra kroz dvije temeljne strukture koje međusobno ovise:

1. fizička struktura: trgovi, ulice, kuće, parkovi koji određuju izgled grada te oblikuju okvir za odvijanje života,
2. socijalna struktura: čine ju kretanja ljudi, njihova sjećanja i navike.⁹⁷

Može se zaključiti da stanovnici nisu samo promatrači grada, nego aktivni sudionici koji mijenjaju njegovu strukturu. Choay zaključuje da se grad neprestano mijenja u detaljima, može se ostvariti djelomična kontrola njegova rasta i mijenjanja oblika, bez konačnog rezultata.⁹⁸ Esey Maroja Mrduljaša *Ukratko o gradu* tumači Albertijevu tezu da je grad velika kuća, a kuća mali grad. Grad, prema Mrduljaševu tumačenju, tvore arhitektonski artefakt i urbanistička forma. Na

⁹³ Usp. Kevin Lynch, *Slika jednog grada*, Beograd, Građevinska knjiga, 1974., str. 2.

⁹⁴ Italo Calvino, *Američka predavanja*, Novi Sad, Bratstvo-jedinstvo, 1989., str. 4.

⁹⁵ Usp. Milan Vresk, *Grad i urbanizacija*, Zagreb, Školska knjiga, 2002., str. 1-52.

⁹⁶ Mirko Kovač, *Pisac i grad*, u: Sarajevske sveske, Sarajevo, 2008., br. 21-22, preuzeto s portala: <http://www.sveske.ba/bs/content/pisac-i-grad> (Stranica posjećena 26. veljače 2017.)

⁹⁷ Usp. Duško Kečkemet, *Grad za čovjeka o dehumanizaciji suvremenog urbanizma*, Zagreb, Društvo historičara umjetnosti Hrvatske, 1986., str. 11.

⁹⁸ Više o tome usp. Francoise Choay, *L'Urbanizme utopies et realites*, u: Ivo Šimunović, *Urbana ekonomika: petnaest tema o gradu*, Zagreb, Školska knjiga, 2007., str. 15.

taj način lako je prepoznati granice grada u onoj zoni gdje više ne postoje urbanističke forme i arhitektonski artefakti. Grad kao izgrađeni okoliš definiran je punim (solidom) i praznim (voidom). Sama konfiguracija grada nastaje:

1. oduzimanjem praznog od punog – uobičajeno za tradicionalni grad kao težnji za stvaranjem matrice trgova i ulica čvrsto definiranih i omeđenih javnih gradskih prostora.
2. primjenjivanjem (apliciranjem) punog u prazno – karakteristično kod modernističkog grada u kojem slobodnostojeće kuće plutaju u fluidnim negativnim prostorima.

Značenje grada obilježeno je, dakle, ljudskim djelovanjem i prisvajanjem solid-void konfiguracije. Ono je poprište neprekidnih dinamičkih pulsiranja životnih ritmova, prostor montaže atrakcija i kondenzacije konflikata koje ga čine kompleksnim, kontradiktornim, fascinantnim, hedonističkim i neurotičnim entitetom. Takva se fenomenologija mjesta naziva urbanim događajem koje solid-void konfiguracija preuzima. Na taj način grad ne čine samo arhitektonski artefakti i urbanistička forma, nego i solid-void hardware za software urbanih događaja.⁹⁹ Grad, stoga, treba označavati čovjekovu svakodnevnu radost i utočište. Aristotel tumači da je grad stvoren kako bi ljude učinio istinski sretnim bićima. Stoga, grad nisu samo zgrade, trgovi, ulice već su središta susreta i društvenoga života. Teorije i modeli strukture grada koriste se kako bi se objasnio razvoj prostora grada. Prve teorije i modeli nastaju već početkom 20. stoljeća. Zbog različitih pojava u prostoru grada, nužno je objasniti prostor grada interdisciplinarno. Naime, brojni sociolozi, geografi, urbanisti, antropolozi žele objasniti pojedine pojave u prostoru grada. Urbana geografija svrstava teorije i modele u tri skupine. To su:

1. sociološke teorije i modeli,
2. ekonomske teorije i modeli,
3. teorije sistema.

Sociološke teorije i modeli nastaju 30-ih godina u Sjedinjenim Američkim Državama. Američki sociolozi proučavaju ljudsku ekologiju koja pronalazi međuovisnost ljudi i okoline. U takvom proučavanju najviše je napredovala čikaška ekološka škola. Četrdesetih godina razvijaju se nova načela ekologije grada zbog nemogućnosti primjene pravila prostorne strukture i razvoja u drugim gradovima. Naime, prostorna struktura grada mijenjala se u skladu s društveno-ekonomskim razvojem te se istraživao odnos između socijalne organizacije i uvjeta okoliša. Faktorska ekologija drugi je pravac kojeg karakterizira statistički model, odnosno analiza

⁹⁹ Usp. Maroje Mrduljaš, *Ukratko o gradu*, u: <http://urbanfestival.blok.hr/01/pdf/Mrduljas.pdf> (Stranica posjećena 26. veljače 2017.)

socijalnih područja (Bell, Shevky). Treći je pravac ekološki kompleks (Schnore, Duncan) koji se dijeli na četiri skupine:

1. stanovništvo (migracije, veličina, dinamika rasta...),
2. okoliš (fizička i topografska obilježja),
3. organizacija (industrija, trgovina)
4. tehnologija (izvori energije, komunikacija).

Prostorna struktura grada nastaje ekološkim procesima kao što su: decentralizacija, sukcesija, koncentracija, centralizacija, segregacija i invazija. Natjecanje kao faktor najviše djeluje na nabrojane ekološke procese (dva objekta ne mogu zauzimati isti prostor). Nekoliko je modela ekološko-prostorne strukture grada:

1. Burgesov model ili teorija koncentričnih zona – gradovi se razvijaju u pet koncentričnih zona oko središta grada. Prvu zonu čini poslovni dio grada (banke, trgovina, hoteli...), druga je zona prijelazna (siromašni slojevi stanovništva s pojavom segregacije, geta), treća zonu čini stambeni dio za radnike sa zgradama za najam, a petu zonu čine stambeni objekti najbogatijih.

2. Hoytova teorija i model sektora – kritizira Burgesov model, odnosno teoriju koncentričnih zona, ističući da stambene zone ne pokazuju samo raspored u koncentričnim zonama, nego po sektorima.

3. Teorija i model razvoja grada s više jezgara (Ullman, Harris) – jezgre oko kojih se grad razvija ne nastaju oko jednog centra već se broj jezgri mijenja od grada do grada (jezgre mogu biti obala, trgovački dio grada, željezničke stanice, luke). Izdvojene jezgre nastaju zbog djelovanja faktora:

- a) specifični uvjeti lokacije (trgovina),
- b) grupiranje djelatnosti radi stjecanja zajedničke koristi (trgovina i banke),
- c) međusobno ometanje djelatnosti (stambena i industrijska zona),
- d) zbog nemogućnosti plaćanja visoke rente, neke djelatnosti se nalaze u područjima niže rente.

4. Evolutivni model prostorne strukture (Sjoberg, Schnore) – grad je proizvod društva te se njegov razvoj promatra kroz prostornu i vremensku dimenziju (predindustrijski grad, industrijski grad, metropolitanski grad, informacijski grad.).

5. Model socijalnih prostora grada – razvojem društva jača diferencijacija socijalnih slojeva.

Ekonomске teorije i modeli nastaju na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Navedene teorije javljaju se kako bi objasnile načine agrarnog iskorištavanja, teorije lokacije industrije i lokacije uslužnih djelatnosti. Nekoliko je teorija razvoja prostora grada, no izdvajaju se:

1. Hurdova teorija – u svojem radu Hurd je objasnio načine iskorištavanja gradskih zemljišta koje je povezoao s vrijednošću zemljišta. Tako najveću vrijednost imaju zemljišta smještena u središtu grada.
2. Haigova teorija – transportni troškovi i renta za mjesto u gradu međusobno su povezani te idući prema središtu grada renta za mjesto raste, a troškovi transporta padaju.
3. Ratcliffova teorija – efikasnost u iskorištavanju zemljišta mjeri se sposobnošću plaćanja rente.
4. Lowryjev model – dijeli gradske djelatnosti na bazne i nebazne. Oko baznih djelatnosti grupiraju se djelatnici koji su zaposleni u njima. Potom se oblikuju nebazne uslužne djelatnosti koje su potrebne radnicima.

Teorije sistema nastaju šezdesetih godina zahvaljujući razvoju kibernetike i opće teorije sistema. Pristupi i modeli teorije sistema dijele se u dvije skupine:

1. Grad kao prostorni sistem. Sistemi se dijele u tri kategorije:

- a) prostorni sistemi,
- b) sistemi s prostornim aspektom,
- c) neprostorni sistemi.

Grad kao prostorni sistem funkcionalna je cjelina koju čine međusobno povezani elementi. Svaki element u sistemu je podsistem. Sistemi se promatraju iz 3 stajališta: strukture (zbroj elemenata i veza između njih), funkcija (cirkulacija kroz postojeće veze), razvoj (promjene u strukturi i funkcijama). Sistemi mogu biti zatvoreni, otvoreni i poluotvoreni. Gradove definiramo kao otvorene prostorne sisteme.

2. Grad kao ekosistem – grad se proučava s ekološkog aspekta te ovisi o pojedincima, društvu, okolini i dr. U ekosistemu čovjek je najvažnija karika. Stoga se grad može shvatiti kao modificirani ekosistem. Kako bi grad mogao funkcionirati kao ekosistem, trebaju postojati dva smjera cirkulacije ljudskih potreba (roba, sirovina, informacija). To su u grad i iz grada. Ekološki problemi grada dijele se u tri skupine:

- a) problemi onečišćenja i degradacije okoliša,
- b) problemi socijalne sredine,
- c) problemi prostorne organizacije života u gradu.

Stoga je potrebno planskim mjerama utjecati na promjenu rada cjelokupnog urbanog ekosistema. Urbanističko planiranje može tome značajno pridonijeti kroz dva gledišta: arhitektonsko oblikovanje (brine o estetskom oblikovanju grada npr. o ulicama, trgovima i zgradama) te strukturno planiranje (planiranje stambenih i industrijskih zona).¹⁰⁰ Prostor je u 20. stoljeću

¹⁰⁰ Usp. pod 95. Milan Vresk, str. 53-151.

prihvaćen kao važna ekonomska kategorija i tako je nastala prostorna ekonomika. Prostor se promatra kao činitelj ekonomske uspješnosti. Urbana ekonomika dio je prostorne ekonomike koja proučava zakonitosti razmještanja u prostoru. Prostorna ekonomija svoje izvore nalazi u Njemačkoj kada je industrijalizacija kasnila, a poljoprivreda je održavala nacionalnu ekonomiju. Tada i nastaju prva razmišljanja o važnosti razmještanja poljoprivrede u prostoru. Začetnikom prostorne ekonomike smatra se Henrich von Thünen koji je 1826. godine objavio djelo *Izolirana država*. Takva država kružnog je oblika, oslobođen utjecaja izvan svojih granica s plodnim tlom. U geometrijskom središtu kružnice nalazi se grad koji je jedino središnje mjesto. Teritorij je premrežen prometnicama, a stanovnik države sam vrednuje svoje interese. Thünen upozorava na važnost troškova transporta jer će se poljoprivredna proizvodnja razmjestiti oko središnjeg tržišta u obliku koncentričnih krugova. Potkraj 19. stoljeća Launhardt se javlja svojom teorijom o lokaciji industrije, a nadopunjuje ju Weber koju temelji na 3 elementa:

1. transportni troškovi,
2. troškovi radne snage,
3. aglomerativno-deglomerativni čimbenici (mogućnost tehničkog unapređivanja).

Za razvitak prostorne ekonomike posebno se ističe A. Lösch koji je razvio svoj tržišni model „pčelinjeg saća“ u kojem se proizvodne jedinice okupljaju oko središta. Teorija središnjeg naselja uvela je grad u prostornu ekonomiku kao središnjeg čimbenika organizacije prostora. Ovu teoriju prvi je upotrijebio njemački teoretičar Walter Christaller. Smatrao je da je osnovna uloga grada opskrba robom i uslugama okolnog područja. Grad (središnje naselje) treba opskrbiti okolno područje robom tako da troškovi budu što manji, a što omogućuje gospodarski rast i povećanje stanovništva. Dvadeseto stoljeće ističe problem pretjerane urbanizacije. Stoga se u prostornoj ekonomiji pojavljuje policentizam kao model ravnomjernijeg razvoja gradova. Grad u urbanoj ekonomiji osnova je proučavanja. Proces urbanizacije temeljni je činitelj rasta grada. Zemljište bitno utječe na strukturu grada, na mjesto i cijenu življenja. Na uzroke rasta grada pokušalo se odgovoriti s demografskog i ekonomskog gledišta. Demografski rast gradova mjeri se stupnjem urbanizacije. Demografska ekspanzija dogodila se u 20. stoljeću. Problem urbanizacije javlja se u obliku prevelikih koncentracija u gradovima neprimjerene veličine (loša kvaliteta života, kriminal, problemi s prometom). Problem su i standardi življenja u selima te nemogućnost pronalaska posla te na taj način grad privlači stanovništvo. Ekonomski rast gradova mjeri se povećanjem ukupne vrijednosti proizvoda. Istraživanja su pokazala da bržem razvitku gradskih središta doprinosi povezanost okolnog stanovništva i gradskih sredina. Teorija lokacije

temeljni je model urbanoga rasta.¹⁰¹ Ognjen Čaldarović naglašava da su se mnogi gradovi, u tranzicijskom periodu, suočili s potrebom obnavljanja svojeg urbanog naslijeđa. Najvažniji procesi obnove bili su sljedeći:

1. proširivanje pješačkih zona,
2. obnova starije stambene i industrijske izgradnje,
3. nova izgradnja,
4. nova stambena i poslovna izgradnja,
5. uređivanja centralnog dijela grada,
6. uređivanje starog i sadnja novog zelenila,
7. obnova parkovnih i drugih rekreacijskih površina,
8. smanjivanje dotoka privatnog vremena različitim sustavima,
9. jačanje javnoga prijevoza, ali i osiguravanje biciklističkih staza.

Urbana je obnova prihvaćena kao proces fizičke, ali i socijalne strukture grada. Naime, bogatije stanovništvo napuštalo je središte gradova, a u njihove prostore ulazilo je siromašnije stanovništvo koje nije uplaćivalo sredstva u gradsku blagajnu. Rekonstrukcija je obuhvaćala proces izgradnje novih struktura, a u manjem dijelu restauraciju postojećih elemenata fizičke strukture. Ona je uglavnom obuhvaćala izgradnju nove strukture. Revitalizacija je proces koji proučava razloge degradacije fizičkog i socijalnog tkiva grada te, na različite načine, revitalizira i unosi promjene u strukturu grada. Takva revitalizacija zahvaća i socijalnu intervenciju potičući dolazak novog stanovništva. Regeneracija je slična procesu revitalizacije, a obuhvaća mjere kojima se zapušteni dio grada treba obnoviti. Ona obuhvaća rekonstrukciju, ali i izgradnju nove strukture. U regeneraciju su uključene i političke intervencije u socijalnu strukturu određenog dijela grada. Restauracija obuhvaća obnavljanje tradicionalnih struktura, trgova, ulica, rekonstrukciju postojećih struktura... Restauracijom se obnavlja, ali se mogu raditi i replike koje su od izuzetne važnosti za grad. Gentrifikacija urbane obnove obuhvaća izmjenu socijalne strukture dijela grada odbačenog od društva. Njome se omogućuje stanovanje u izmijenjenim urbanim uvjetima, a očekuje se da će potaknuti proširenje urbane obnove i na ostale siromašnije socijalne strukture. Gentrifikacija na taj način dijeli stanovništvo na uključene i isključene, a najčešće ju potiču privatne inicijative.¹⁰² Sredinom 20. stoljeća Kevin Lynch sustavno je obradio elemente gradske slike, potaknuo zanimanje za vizualnost grada ustanovljujući kriterij slikovitosti grada. Svoja istraživanja objavio je u djelu *Slika jednog grada*. Grad naziva

¹⁰¹ Usp. Ivo Šimunović, *Urbana ekonomika*, Zagreb, Školska knjiga, 2007., str. 22-58.

¹⁰² Usp. Ognjen Čaldarović, *Još jednom o urbanoj obnovi: o pojmovima i procesima obnove urbanog naslijeđa*, u: Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj, Zagreb, 2010., br.1-2, str. 70-75.

konstrukcijom u prostoru, a svaki pojedini građanin se na određeni način poistovjećuje s nekim dijelom grada. Takva slika o gradu natopljena je uspomenama, osjećajima i značenjima. Opažanje grada i njegovih sastavnica karakterizira fragmentarnost, a slika grada stvara se uz pomoć svih osjetila koja su neprekidno uključena te tako nastaje niz dojmova i zapažanja. Slika grada je važna zbog ugodne okoline za svakodnevno uživanje te stvaranja životnog smisla. Kako bi se razumjela vizualna kvaliteta grada, potrebno je proučiti mentalne slike koje imaju njegovi stanovnici. Posebnu pozornost treba obratiti na vizualnu kvalitetu čitljivosti budući da se na taj način pojedini dijelovi grada mogu najlakše spoznati i uklopiti u konkretnu sliku. Stoga je, prema Lynchu, čitljivost najvažnija kvaliteta dispozicije grada. Mogućnost orijentacije u gradu povezana je s osjećajem samopouzdanja i sigurnosti. U takvom procesu orijentacije i snalaženja ključna je slika naše okoline, odnosno uopćena mentalna predstava koju ima pojedini stanovnik grada. Tako poznata okolina, izražena osjećajem samopouzdanja i sigurnosti, neophodna je za rast pojedinca. Grad je zato moćan simbol našega kompleksnog društva s vrlo snažnim izražajnim smislom. Vrijednost grada raste ukoliko u sebi posjeduje nešto od mističnosti ili iznenađenja. Lynch opravdava mističnost grada, no ne smije biti gubitka od osnovne forme, mistifikacija smije biti prisutna u malim cjelinama, a labirint treba biti oblikovan na način da ga se može istražiti i razotkriti. Zato promatrač ima kreativnu ulogu u stvaranju svoje vlastite slike svijeta. Ukoliko je gradska sredina uređena do krajnjih detalja, nije moguće stvaranje novih priča o gradu. Ne inzistirajući na stvaranju idealnog grada sa svojom okolicom, ipak je potrebno sliku grada uvijek iznova nadopunjavati. Izgrađivati sliku grada moguće je samo komunikacijom promatrača i njegove okoline. Promatrač organizira i daje značaj onomu što okolina sugerira. Tako nastaje dvosmjerni proces promatrača i okolice. Lynch naglašava da svoja istraživanja vizualnosti grada ne podređuje pojedinačnim shvaćanjima već razmišljanjima određene grupe što je važno za urbaniste koji fizički oblikuju gradsku sredinu. Stoga je osnovni zadatak, pri izrađivanju slike grada, pronaći zajedničku mentalnu sliku koju u sebi nosi svaki stanovnik grada. Sliku čovjekove okoline moguće je objasniti s njezina tri čimbenika: njenog značaja, identiteta i strukture. Slikovitost grada čini kvaliteta objekta koji treba potaknuti snažan utisak na promatrača. Ovaj element grada čine boje, odnosno oblici koji identificiraju mentalnu sliku stanovnika grada. Slikovit i čitljiv grad na taj će način privlačiti pogled i pozivati na aktivno sudjelovanje. Grad kojeg prepoznamo kao sliku kontinuiteta jasno je povezan u skladnu cjelinu. Kao primjer takvoga grada Lynch prepoznaje Veneciju, grad slikovite i čitljive sredine. Stanovnik grada pozvan je da stvori stanje svoje okoline misaonim putem, a ne samo fizičkim oblikom. Tako se stvara posebna povezanost s koncentriranom urbanom sredinom. Pri analizi kriterija slikovitosti. Lynch je protumačio tri grada: Boston zbog svoje slikovitosti, Los Angeles

zbog originalne mreže ulica i New Jersey zbog bezličnosti. Cilj je istražiti ideju slikovitosti u kontaktu sa stanovnicima grada kako bi se otkrilo koji oblici potiču misaone, odnosno snažne slike, u svrhu stvaranja načela za urbano projektiranje. Provedene su dvije studije:

1. temeljito proučavanje površine hodanjem iskusnog istraživača koji je u plan grada upisivao različite elemente, njihove veze, jačinu i slabost slike...
2. razgovor s ispitanicima kako bi se spoznala i evocirala njihova slika fizičke okoline grada.

U gradu Bostonu središnji dio grada čini trgovački kompleks sa stambenim površinama različitih kategorija. Građani, odnosno ispitanici, zaključili su da je taj grad čitljiv: uočljiva je velika razlika između glavnih i malih ulica, ulice su zagušene automobilima i pješacima. Čine ga vijugave ulice koje ponekad mogu dovesti do nesnalaženja. No, grad je čitljiv budući da kralježnicu grada čini rijeka zajedno s glavnim ulicama. Grad Los Angeles čine ulične mreže koje se sijeku pod pravim kutom. Ispitanik često puta ne može identificirati pojedine elemente. Psihološki dojam o gradu slabi jer ne postoji čvrsto oblikovana centralna djelatnost grada. Ljudi se često puta zagube te su ovisni o uličnim i prometnim znakovima. Grad je širok, bez centra, gradska slika blijedi dok se u blizini stambenih površina vidi zainteresiranost lokalnog stanovništva budući da je uređen različitim zelenilom i drvoredima. Prvi dojmovi na grad New Jersey su smrad, prljavština i varoši. U gradu se nalazi manje važnih i vidljivih elemenata gradske strukture. Ne postoje izraženi dijelovi grada, malo je čvorišta koja čine posebnost grada. Ne postoji cjelokupna slika grada, ona je fragmentarna s uređenim elementima u blizini stambenih površina. Ulice su sve iste, bez simbolike, a grad ne predstavlja cjelinu. Elementi slike grada prema Kevinu Lynchu jesu:

1. Putovi (*paths*) – dominantni element u prostoru, imaju orijentacijski karakter. Čovjek doživljava grad kretanjem slučajno ili po navici. Putanje kojima se čovjek kreće su prolazi, staze, ulice, kanali, željezničke pruge, šetnice. Slika grada ovisi o brzini kretanja promatrača. Stoga je nužno znati početak i kraj puta, a što izgrađuje identitet promatrača. Ljudi najčešće imaju povjerenja prema širokim ulicama jer se stanovništvo njima najčešće kreće, odnosno putovi koji imaju svoj identitet imaju i svoj kontinuitet. Jasno povezani putovi povezuju grad u cjelinu što kod promatrača izaziva ugodan osjećaj.
2. Rubovi (*edges*) – linearni element kojeg promatrač ne koristi. To su granice između dviju vrsta urbanih površina. Ne smatraju se putovima jer predstavljaju prekid u kontinuitetu. Također, kao i putovi, imaju orijentacijski, ali i organizacijski faktor zbog povezanosti urbanih površina (gradovi okruženi zidovima ili vodenom površinom). To su: pregradni zidovi, željeznički usjeci, obale, barijere, rubovi izgradnje.

3. Područja (*districts*) – relativno veliki dijelovi gradskog područja koji imaju dvodimenzionalne oblike, specifične po svojoj unutrašnjoj strukturi, kako bi ih promatrač mogao prepoznati. Kao primjer može se navesti povijesni grad koji se lako može prepoznati sa svojom prilagođenošću suvremenom gradu. Područja ne moraju imati čvrsto definirane granice. Neka područja mogu biti okrenuta samima sebi, bez povezanosti s gradom izvan svoje sredine. Za razliku od takvih, postoje i oni koji su povezani s elementima grada kojemu pripadaju.

4. Čvorišta (*nodes*) – strateške točke grada u koje promatrač može ući, ali i one strateške točke od kojih polazi ili prema kojima se kreće. To mogu biti križanja, trgovi, mjesta gdje počinju ili završavaju prometnice, ulični ugao, mjesta koncentracije autobusa, glavne željezničke stanice. Cijeli grad može imati ulogu čvorišta.

5. Orijehtiri (*landmarks*) – vizualna referentna točka koja se izdvaja među mnoštvom drugih različitih objekata. To su: spomenici, natpisi, kupole, tornjevi, izlozi ili ostalo što primijeti promatrač. Takve vizualne točke važne su jer mogu poslužiti za donošenje odluke o smjeru kretanja. Kao orijentiri su velika pomoć.

Svi nabrojani elementi čine ukupnu sliku grada. Važno ih je međusobno povezati jer svaki element različito djeluje na ostale elemente. Ne postoji univerzalna slika određenog urbanog područja, već slike koje su međusobno povezane.¹⁰³ Određena su mjesta, za Lynch, lako uočljiva dok se za neke zaboravlja iako su posjećena nekoliko puta. Stoga je važan element slikovitosti kojim se detaljnije objašnjava razina čitljivosti grada. Koristeći mnoštvo elemenata, raste i slikovitost grada. Na taj način kognitivno mapiranje stvara dvostruki trag pamćenja: verbalni i vizualni. Tako ljudi svladavaju prostor grada te mu daju značenje.¹⁰⁴ Velimir Neidhardt, analizirajući ideje Kevina Lyncha i Maksa Fabianija, austrougarskog, talijanskog arhitekta i urbanista, zaključuje da slikovitost u kontekstu povijesti ne predstavlja novost, već je ta slikovitost oduvijek bila sastavnim dijelom urbanističkog umijeća što potvrđuje Fabianijeva skica osnovnih motiva Ljubljane. Svaki se problem može riješiti ukoliko se slika grada promatra u cjelini.¹⁰⁵ O čovjeku koji je antropološki vezan za svoju okolicu, Ana Škevin Mikulandra napominje da to u sebi nosi mnoštvo komponenti koji su vezanu uz biološku osnovu bića te refleksije osjetilnog aparata na vanjske podražaje. „Urbana okolica ima mnogo raznih uloga (fizičku, socijalnu i kulturnu) koje simultano djeluju i čovjek je doživljava kretanjem, pri čemu okolica stimulira i ne stimulira određena ponašanja Stimulans pokreće senzaciju kao refleksiju

¹⁰³ Usp. Kevin Lynch, *Slika jednog grada*, Beograd, Građevinska knjiga, 1974., str. 2-105.

¹⁰⁴ Usp. Lea Perinić, *Urbani prostor i kognitivizam*, u: Drugost: časopis za kulturalne studije, Rijeka, 2010., br. 1, str. 107.

¹⁰⁵ Usp. Velimir Neidhardt, *Kevin Lynch i Maks Fabiani: eksplicitno i implicitno o slici grada*, u: Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Zagreb, 1994., br. 3-4, str. 293-297.

opažanja, a senzacije prelaze u percepcije koje u ljudskoj svijesti stvaraju koncepciju.“¹⁰⁶ Grad je mjesto intervencija, često je temom politike, ali više nije pod panoptičkim nadzorom. De Certeau grad uspostavlja trostrukim zahvatom:

1. proizvodnjom vlastitog prostora – karakterizira ga racionalnost bez tjelesnih, političkih i duhovnih utjecaja,
2. zamjenom neuhvatljivih i upornih otpora tradicija *ne-vremenom*,
3. stvaranjem univerzalnog i anonimnog subjekta koji je grad sam – pružanje mogućnosti građenja prostora. Stoga promatrač, prema de Certeau, koračanjem i mapiranjem oblikuje prostor grada. Hodanjem urbanim putovima promatrač izrađuje urbanu kartu. Uspoređujući čin govorenja sa činom kretanja u urbanom sustavu, de Certeau uspostavlja trostruku ulogu:

1. pješak procesom prisvajanja iskazuje topografski sustav,
2. prostorno ostvarenje mjesta,
3. odnosi među razlučenim mjestima.

Promatrač hodanjem iskazuje prostor.¹⁰⁷ O vizualnim slikama koje su subjektivan odraz objektivne stvarnosti, Oleg Grgurević naglašava, tumačeći koncept Davida Stea o gradbenim elementima vizualne slike koje oblikuju mentalne mape, da u stvaranju vizualne slike sudjeluje i komponenta duhovnosti. Vizualna je slika „duhovni otisak fizičkog okruženja oblikovanog nizom senzacija koje primaju naša osjetila dok se krećemo ili naprosto stojimo i promatramo određeni prostor, ali određenoga i načinom na koji doživljavamo te vizualne senzacije.“¹⁰⁸ Opažanje prostora značajna je komponenta promatrača i fizičke okoline. Osim osjetila koji kreiraju vizualnu sliku, to čine i događaji u urbanom prostoru čije se utjecaji ne moraju odmah osjetiti. David Stea, za razliku od Kevina Lyncha i teze o elementima mentalne vizualne slike grada, koristi sintagmu mentalna mapa. Naime, Stea podsjeća da mentalne mape nisu nužno vizualizirani zemljovid, „one mogu biti potpuna apstrakcija jer uopće ne treba postojati slikovna predodžba o kojoj bismo mogli razgovarati a da ne bude gubitka u stjecanju spoznajnih svojstvenosti prostora. Ne postoji izravna mogućnost da znanstvenici vide tu mapu, već sudove o njoj donose na temelju manifestacije subjekta.“¹⁰⁹ Zemljopisni prostori sastoje se od mnogo elemenata koji oblikuju našu vizualnu sliku. U memoriji promatrača zadržavaju se elementi koji na njega naj snažnije djeluju. David Stea tvrdi da veći prostori koji trebaju biti shvaćeni imaju sljedeća obilježja:

¹⁰⁶ Ana Škevin Mikulandra, *Prema modelu Kevina Lyncha*, u: *Istraživanje slike grada*, Šibenik, 2012., str. 16.

¹⁰⁷ Usp. pod 34. Michel de Certeau, str. 158-162.

¹⁰⁸ Usp. Oleg Grgurević, *Od pojma slike grada do pojma opće slike krajolika*, u: *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, Zagreb, 1994., br. 3-4, str. 286.

¹⁰⁹ Ibid. pod 108. Oleg Grgurević, str. 287.

1. Prostor se sastoji od serije točaka raspoređenih u prostoru na određeni način.
2. Između točaka može postojati nekoliko hijerarhijskih rasporeda prema veličini ili važnosti.
3. Prostor je na određeni način ograničen, a granice ne moraju biti nužno jasne.
4. Barijere nisu svugdje iste te se razlikuju svojim trajanjem.
5. Barijere mogu biti simetrične, odnosno jednake propustljivosti i nesimetrične.¹¹⁰

Kevin Lynch gradove u kojima ljudi/stanovnici ne mogu nacrtati kartu svojega položaja naziva otuđenim gradovima. Erazmo Roterdamski grad je nazvao velikim samostanom. Kršćanstvo je oduvijek vezano uz gradove, njegovu civilizaciju te cjelokupnu urbanu strukturu prostora. On je centar života crkve. Važno je naglasiti da je upravo kršćanstvo svojim simbolima, obredima i tradicijama odredilo sliku grada. Danas je crkva mjesto socijalne žudnje, prostor u kojem se traga za drugim. Naime, samoća je tipičan fenomen urbane kulture. I upravo zato gradovi sve više produciraju svjetovnost. Stoga je i Marc Auge naglasio da suvremeni gradovi trpe od lišenosti mjesta i vremena, a crkva postaje samo usputni ceremonijal u hodu čovjekova življenja.¹¹¹ Crkva se naziva savršenim gradom sa središtem u Bogu. Tumačenje svetih prostora, prema Šašku, moguće je kroz 5 elemenata:

1. sveti prostor kao prostor moći (objava moći),
2. prostor doživljaja (osjećaj strahopoštovanja),
3. prostor kulta (služi za bogoštovlje),
4. prostor susreta (simbolički čin),
5. prostor prelaska (razmjena transcendentnog i imanentnog).

Ljudi u takvom prostoru traže sigurnost, dom u globaliziranome svijetu, istinitost umjesto predstave i igranja uloga. Treba se osjećati pripadnost zajednici. Govori se o četiri dimenzije prostora:

1. tjelesni prostor,
2. prostor osjećaja,
3. mjesni prostor,
4. boravište.

Nekoliko je tipičnih ugođaja koji naglašavaju prisutnost svetoga:

1. ugođaj svjetla – stvara ugođaj prisutnosti,
2. ugođaj tišine – osobito važno u urbanim sredinama ne dajući prednost samoći u crkvi,

¹¹⁰ Usp. pod 108. Oleg Grgurević, str. 287-288.

¹¹¹ Usp. Ivica Žižić, *Grad i sveto: o fenomenu urbanoga kao izazovu kršćanskoj vjeri i liturgiji*, u: *Živo vrelo: liturgijsko-pastoralni list*, Zagreb, Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, 2012., br. 7, str. 2-6.

3. ugođaj uzvišenosti – odmak od svakodnevice, susret izgubljenoga čovjeka s Bogom koji će ga potražiti,

4. ugođaj vječnosti – kamen kao simbol osjećaja trajnosti i drugi materijali koji prkose prolaznosti (zlato, srebro...). Horizontalno gledano istok označuje zoru, odnosno novi dan, a zapad zalazak. Vertikalno gledano, kripta označava spomen i prošlost, a toranj simbolizira ostvarenu budućnost.¹¹²

Teoretizirajući odnos zatvorenog i javnog prostora, odnosno međuovisnost crkve i grada, Maroje Mrduljaš promatra grad kao porozni organizam. Naime, talijanski arhitekt Giambattista Nolli 1748. godine izradio je poznatu kartu Rima kojom je prikazao odnos javnog i zatvorenog, odnosno privatnog prostora. Kao puno-zatvoreni crtani su blokovi privatnih kuća, dok su kao prazno-otvoreni crtani trgovi, ulice, unutarnja dvorišta te unutrašnjosti crkava koje pripadaju svim građanima koji žele Božju milost i zaštitu. Stoga je unutrašnjost crkve normirani svijet kojim je identitet pojedinca prožet zajedničkom vjerom. Tako Nollijev plan, prema Mrduljašu, ilustrira socijalnu poroznost arhitekture i nominalnu otvorenost institucionalnog prostora. Ovim planom jasno se može opisati razlika otvorenog, poroznog grada i njegove okolice, odnosno „tamnih pjega“ kako ih naziva Mrduljaš. Stoga i grad treba biti porozan kako bi mogao preuzeti javni i socijalni život grada.¹¹³ Crkve u gradu treba promatrati kao mjesta gdje se sveto sabire jer sakralnost grada proizlazi iz kolektivnih rituala grada, zvonika, spomenika oblikujući njegov identitet kao i identitet stanovnika. Ona su mjesta koja zrače sveto urbani prostor te oblikuju duh grada. Svjetovnost grada uzima sve više maha te crkve danas, u modernim vremenima, postaju koncertna mjesta, izložbeni prostori, kazališna scena... Stoga je kršćanstvo u gradovima u ozbiljnoj krizi jer današnji urbani prostor zahtijeva drugačiji pastoral budući da vjernici više nisu statično vezani uz svoju župu. Crkva danas treba znati prepoznati svoje mjesto i zadaću, a liturgijski prostor živi od životvorne zajednice.¹¹⁴ Svaki grad, kao cjeloviti fenomen kulturne baštine, razvija se kao uvjetovana struktura. Takva struktura karakteristika je povijesnoga grada kojeg treba promatrati kao neprekinuti proces koji se i danas odvija te je sastavnicom današnje strukture. Ivo Maroević naglašava da povijesni grad čini idejni, stvarni, povijesni ili razvojni, funkcionalni i zbiljski identitet. Oni utječu na simboličku, prostornu, dokumentarnu i povijesnu vrijednost baštine. Idejni identitet označava koncept povijesnoga grada koji nastaje, a tek će biti prisutan u svijesti gradskih upravljača, a može biti određen i planovima i skicama nastanka

¹¹² Usp. Ivan Šaško, *Liturgijski prostor između prisutnosti i događaja: o zamkama 'ugodnoga' liturgijskog prostora*, u: Živo vrelo: liturgijsko-pastoralni list, Zagreb, Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, 2009., br. 6, str. 13-17.

¹¹³ Usp. Maroje Mrduljaš, *Porozni grad*, u: Oris: časopis za arhitekturu i kulturu življenja, Zagreb, 2008., br. 54, str. 4-7.

¹¹⁴ Usp. pod 111. Ivica Žižić, str. 6-7.

grada. U stvarnom identitetu grada ostvaruje se idejni identitet. Dio je prošlosti grada i može se spoznati samo u dokumentaciji i analitici povijesnog istraživanja, odnosno vizualnim rekonstrukcijama ili sačuvanim dokumentima. Razvojni identitet uključuje povijesne mijene koje su bile sastavnim dijelom života grada, a ključnu ulogu ovoga grada čine dokumenti koji pridonose dinamičnosti. Strukturni identitet čine stvarne promjene fizičke gradske strukture. Funkcionalni identitet proučava temeljne funkcije grada koje su se mijenjale tijekom vremena i razvoja. U zbiljskom identitetu događa se neprekinuti protok vremena, susreću se vrijednosti i prošlosti te budućnosti, a stanovništvo je nositelj slike grada. Stoga povijesni je grad dio baštine i procesa današnjeg suvremenog grada. Strukturu povijesnog grada čine mreže (prometnice), ljuske (građevine) i stanovništva. Mreže čuvaju izvorni prostorni odnos te čine stvarni identitet grada. Ljuske su promjenjiva kategorija, a posebno se to odnosi na građevine koje imaju simboličku ili društvenu ulogu čija uloga na stvarni identitet djeluje i danas. Stanovništvo utječe na idejni i stvarni identitet grada. Identiteti grada moraju obuhvatiti stanovništvo grada jer će na taj način postati sastavnim dijelom njihove urbane strukture. U tome će pomoći sva dokumentacija i arhivska građa koja čuva te identificira poruke prošlosti koje se danas prepoznaju kao kulturna baština.¹¹⁵ Gradovi pamte, odjek su povijesnih zbivanja. Feđa Vukić grad naziva stalnim mjestom razmjene identiteta između pojedinaca i zajednice. Analizirajući strukturu bilo kojeg povijesnog grada, primjećuje se težnja za njihovim urbanim razvojem kroz kreativnu ekonomiju gradova. Jedan od primjera koncepta razvoja naziva se EURO CULT 21 kojeg čine četiri sastavnice:

1. prosvijećenost (znanje, edukacija),
2. osnaživanje (zapošljavanje, turizam),
3. ekonomski utjecaj (identitet),
4. zabava (slobodno vrijeme).¹¹⁶

Lea Perinić temelj nastanka kreativnih gradova pronalazi u analizi Richarda Florida koji koncentraciju talenata smatra osnovom razvijanja svakog kreativnog grada. Navedeni autor proveo je mnogobrojna istraživanja, te dokazao da se najveći profit u Sjedinjenim Američkim Državama ostvaruje upravo na kreativnim poslovima. Potencijal kreativnosti čini svakog pojedinog čovjeka, no nužno je da društvo prepozna tu kreativnost i dopusti izražavanje istih. Na

¹¹⁵ Usp.:

a) Ivo Maroević, *Povijesni grad kao dokument*, u: Radovi Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb, 1989., br. 12-13, str. 191-196.

b) Ivo Maroević, *Identiteti povijesnoga grada: sustavski pristup vrednovanju naslijeđene urbane strukture*, u: Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline, Zagreb, 1996., br. 5, str. 65-72.

¹¹⁶ Usp. Edin Jašarović, *Made in Montenegro: identitet crnogorskih gradova na globalnom tržištu kreativne ekonomije-strategije razvoja*, u: *Crnogorske studije kulture i identiteta: zbornik*, Cetinje, Fakultet dramskih umjetnosti, 2016., str. 161-185.

taj način svako pojedino kreativno mjesto može se brendirati. Tako se razvija identitet grada i njegovih stanovnika. Autorica Perinić smatra da kreativna mjesta stvaraju osjećaj mjesta (nasuprot Augeovim nemjestima). Bitnu karakteristiku kreativnih gradova čini prihvaćanje različitosti, a vezano je uz useljenike. Richard Florida zaključuje da su tehnologija, talent i tolerancija važni elementi za razvoj ekonomije, a Mustafa Pultar rješenje stvaranja kreativnih gradova promatra kroz četiri procesa:

1. formuliranje problema,
2. predlaganje rješenja,
3. implementacija,
4. korištenje prostora.

Nužno je prepoznati primjere dobre prakse i implementirati ih u koncept razvoja kreativnih gradova. Najbolja evaluacija toga treba doći izvana. Drugi trebaju prepoznati elemente kreativnosti u razvoju kreativnog grada i potaknuti javne osobe te stanovništvo svojega grada da učine isto te promoviraju vlastiti identitet grada.¹¹⁷ Identitet grada čine zbirke gradskih sjećanja i memorije kulturno-povijesnih identiteta budući da promatranje identiteta kroz povijesni kontekst podliježe ritualizaciji što također može utjecati na život grada. Potrebno je, dakle, integrirati stara i nova iskustva grada. Suvremeni identitet grada, kulturnom politikom, omogućuje pristup brendiranju grada. Projektiranje kreativnih gradova treba se voditi idejom stvaranja pametnih gradova. Za razvoj takvih gradova važni su javni prostori koji su ključna mjesta susreta i neprestanog društvenog pulsiranja grada. Ključnim mjestom stvaranja kreativnih industrija jesu trgovi. Trgovi su oduvijek imali posebno mjesto u strukturi grada: tržnica, sudnica, mjesto javnih okupljanja, mjesta izvođenja vjerskih rituala... Trg je oličenje javnog prostora, središte u kojemu građani komuniciraju, dinamično mjesto na kojemu pulsira život, on je poželjan gradski prostor. Sablić Tomić naglašava da je trg osnovna mjerna jedinica urbane topografije grada.¹¹⁸ Budući da je trg središnje mjesto, na njemu su se podizale javne zgrade od posebnog interesa kao što su katedrale, crkve, sudnice, obrtničke komore... Zato su javni prostori mjesta prepoznatljivog identiteta grada te moraju biti neprestanom inspiracijom različitih kreativnih rješenja.¹¹⁹ Javni prostore grada treba, dakle, promatrati kao prostore kulture. Urbanom razvoju doprinose načela koja je izradila *Agenda 21 for Culture*. Andrea Zlatar ih je popisala te navodi sljedeća načela:

1. načela kulturne različitosti,
2. ideja održivog okoliša,

¹¹⁷ Usp. Lea Perinić, *Kreativni gradovi – uzroci i posljedice*, u: Drugost: časopis za kulturalne studije, Rijeka, 2010., br. 1, str. 112-117.

¹¹⁸ Usp. pod 91. Helena Sablić Tomić, str. 103.

¹¹⁹ Usp. pod 115. Edin Jašarović, str. 161-185.

3. promoviranje i poimanje kulture kao osnovnog ljudskog prava,
4. lokalne vlasti trebaju štiti ljudska prava,
5. kulturni razvoj je društveno poticajan te u njemu trebaju sudjelovati građani,
6. kulturne strategije trebaju negirati diskriminaciju i netoleranciju,
7. gradove i lokalne zajednice treba promatrati kao privilegirana mjesta za kreativno stvaranje i poticanja kreativne različitosti,
8. gradovi su mjesta za koja trebaju biti odgovorni i sami građani,
9. svaki pojedinac treba sam oblikovati svoj kulturni identitet,
10. kultura treba biti sastavnicom održivog razvoja grada,
11. kultura je ravnoteža između javnih i osobnih interesa,
12. osnovno je pravo građanina da pristupi kulturnim poljima,
13. nužno je zagovaranje kulture i kulturnih dobara,
14. kulturalni čin je i usvajanje informacija te pristup istim,
15. rad je temeljne obilježje ljudske kreativnosti,
16. javna su mjesta zajedničko dobro s pristupom svakom pojedincu.

Obveze koje proizlaze iz načela su:

1. uspostavljanje javnih politika s ciljem jačanja različitosti kulturne manjine i nezaštićene kulture,
2. promovirati kulturna dobra kroz različita kulturna događanja,
3. demokratsko sudjelovanje građana u evaluaciji javne kreativne politike,
4. financirati kulturu te osigurati zakonsku legislativu za stvaranje poreznih olakšica za one koji ulažu u kulturu,
5. postojanje dijaloga između različitih religija,
6. promovirati slobodno izražavanje,
7. nastaviti razvoj zatečenih lokalnih kultura kao nositelja povijesnog naslijeđa,
8. pravo kulturnog izražavanja imigrantima,
9. uvođenje kulturnih parametara u urbano planiranje,
10. javni prostori trebaju, između ostalog, služiti i kao kulturni prostori,
11. omogućiti decentralizaciju kulturnih politika,
12. poticati važnost kulturnih industrija i lokalnih medija,
13. poticati koordinaciju kulturnih politika,
14. promovirati pristup digitalnoj verziji kulturnih dobara,
15. potaknuti stvaratelje i umjetnike da sami progovore o problemima u društvu,
16. potaknuti izvođenje festivala u svrhu promocije javnog karaktera kulture,

17. promocija kreativnosti i osjetljivosti za umjetničko i kreativno izražavanje,
18. osobama s posebnim potrebama omogućiti pristup kulturnim dobrima,
19. suradnja svih institucija koje promoviraju znanje,
20. promovirati programe koji populariziraju kulturu s rješavanjem različitim problema,
21. zaštititi kulturnu baštinu i njezino propadanje,
22. poticati i osnažiti kulturni turizam,
23. jačati međunarodnu suradnju.¹²⁰

Potrebno je prepoznati kreativnost grada kao dinamičan koncept koji se koncentrira na razvoj zajednice, stvaralaštvo i kulturu koji su glavni pokazatelji živog, dinamičnog, globalnog i dinamičnog grada. Stanovništvo treba svojom kreativnošću, inovativnošću i sposobnošću pridonositi urbanom razvoju grada koji će od kreativnog postati „pametnim“ gradom koristeći se djelatnošću baštinskih ustanova. Walter Benjamin u svom poznatom eseju *Umjetničko djelo u doba tehničke reprodukcije* izražava zabrinutost zbog tzv. *aure* koja nestaje pojavom tehnologije masovne reprodukcije: „U načelu, umjetničko djelo oduvijek se moglo reproducirati. Artefakti, djela ljudskih ruku, oduvijek su se mogli imitirati rukama“ (...) no naglašava da u reprodukciji nedostaje autentičnosti: „I u najsavršenijoj reprodukciji umjetničkog djela nedostaje jedan element: postojanje djela u vremenu i prostoru, njegovo jedinstveno postojanje na mjestu gdje se nalazi. Ova jedinstvenost određuje njegovu povijest kroz vrijeme postojanja. Uključuje promjene fizičkog stanja kroz koje je prolazilo kao i promjene vlasništva. (...) Prisutnost originala preduvjet je koncepta autentičnosti.“¹²¹ Razvojem modernoga društva i tehnologije, fenomen baštine i baštinskih institucija pred izazovima su vremena. Djelatnost baštinskih institucija, s područja javnog pamćenja, neprimjerena je današnjem tehnološkom, odnosno globalnom društvu te se svojim radom treba prilagoditi cjelovitom društvenom potencijalu kao dijelu društvenoga kapitala. Tomislav Šola, stoga, upozorava da se baštinu i baštinske institucije treba promatrati kao kulturni paket za preživljavanje jer akulturacija vodi k smrti kulture i identiteta koji iz njega proizlaze.¹²² Više nego ikad baštinske institucije, odnosno javna memorija, ugrožene su i migracijom stanovnika, a posebice posljednjih godina dolaskom imigranata, koji predstavljaju, ali i nameću drugačiju kulturu, religiju, identitet i memoriju. Kulturna je baština u „materijaliziranoj stvari zabilježen oblik svekolikog djelovanja ljudskog duha odnosno odraz duha u materijaliziranoj stvari, očuvan u proteku vremena, odraz onog duhovno bitnog i

¹²⁰ Usp. Andrea Zlatar, *Prostor grada, prostor kulture: eseji iz kulturne politike*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2008., str. 70-74.

¹²¹ Usp. Maja Šojat Bikić, *Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda: sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku*, u: *Muzeologija*, 2013., br. 50, str. 48-49.

¹²² Usp. Tomislav Šola, *Javno pamćenje: čuvanje različitosti i mogući projekti*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2014., str. 7-9.

istinskog za čovjeka kroz koje se on pita tko je, odakle je i kamo ide, i zbog toga je taj odraz od trajne vrijednosti za čovjeka.“¹²³ Ona se treba očuvati od stalnog propadanja u svrhu spoznavanja istine o sebi. Baština se nasljeđuje jer je možda “zamrznuta“ forma u materijaliziranoj stvarnosti određenog vremena.¹²⁴ Baština je znak jer prenosi poruku, ona je „zapravo živa odslika stvarnosti prošloga, te se kao odslikano-živo-prošlo nasljeđuje, ona mora biti živa i djelatna, jer se samo živo(t) održava i vrijedno je čuvanja.“¹²⁵ Baština kolektivnom memorijom osigurava svoju budućnost. Ona je zrcalo identiteta i instrument kolektivnog pamćenja, odnosno prostorno vremenski transmiter i komunikator. Povijest, odnosno historijska znanost, svoje zaključke temelji na povijesnim izvorima, dok je društveno sjećanje podložno interpretaciji prošlosti. Baština interpretira prošlost, stoga ju se ne smije iskoristiti u svrhu revizionizma i sukoba već baština treba biti poziv i društveno opredjeljenje.¹²⁶ Ona potiče suživot među narodima, jer ta „kulturalna osobna karta naroda nije manje vrijedna ako je protkana utjecajima drugih naroda i kultura i ako svjedoči o onome što smo naslijedili od predaka, pri čemu ćemo se onim duhovnim predznakom kulturne baštine koristiti kao procesom prema suživotu, a ne prema razdvajanju.“¹²⁷ Nužno je, dakle, prepoznati važnost kulturnih industrija koje će djelovati jedinstveno i umreženo. Stanovnici prostora grada često nisu svjesni svoje kulture, niti ju poznaju i zato je važno poznavati svoju tradiciju, običaje i rituale koji preživljavaju kao kolektivna memorija. Zaštita baštine danas je strateško pitanje razvoja društva te njegovog identiteta. Cipek dobro primjećuje i naglašava kako se treba „prisjetiti Renanove teorije da nacija nije samo zajednica sjećanja, nego i zaborava. Stoga ne treba živjeti opterećen prošlošću, nego prošlost treba kritički istražiti i prikazati, ovladati prošlošću, a ne dopustiti da ona ovlada sadašnjošću.“¹²⁸ Industrijskim razvojem zemalja nametnula se potreba za spašavanjem svega što se moglo spasiti. Takve baštinske institucije predstavljane su kao mjesta spasa i sigurnosti. Danas navedenim ustanovama nije cilj da budu smo oaze mira, spasa, bogatstva i dr. već da predmet zanimanja, brige i pažnje sačuva u svojem originalnom okolišu uz inzistiranje na jedinstvenosti i posebnosti te se na nov, „održivi način razmišljanja trsi očuvati sve što predstavlja baštinu, tamo gdje jest, u vlastitim životnim okolnostima. Umjesto da budu zamjena za umiruće srce identiteta (...) (baštinske institucije) postaju *pacemaker*, interpretiraju, tumače, pojačavaju i osnažuju taj

¹²³ Marinko Vuković, *Pogled na međuodnos baštine, kulture i identiteta*, u: Arhivski vjesnik, 2011., br. 54, str. 97.

¹²⁴ Usp. pod 123. Marinko Vuković, str. 105.

¹²⁵ Ibid. pod 123. Marinko Vuković, str. 105.

¹²⁶ Usp. Marko Sjekavica, *Sustavno uništenje baštine: prema pojmu kulturocida/heritocida*, u: *Informatica museologica*, 2013., br. 1-4, str. 57-74.

¹²⁷ Ivo Maroević, *Nacionalno određenje kulturne baštine*, u: Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 2003., br. 26-27, str. 12.

¹²⁸ Tihomir Cipek, *Povijest uzvraća udarac: Nacija i demokratska legitimacija*, u: *Kultura sjećanja 1991. Povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*, Zagreb, Disput, 2011., str. 26.

identitet u njegovom realnom postojanju, kao da se bitka s neprijateljima baštine i identiteta mora ipak dobiti na otvorenom polju, izvan tvrđava institucija.“¹²⁹ Baština će pomoći u duhovnom preživljavanju čovječanstva. Novom načinu preživljavanja baštine doprinose kulturne/kreativne industrije koje počivaju na stvaralačkom činu. Šola ih definira kao one „koje imaju svoje porijeklo u individualnom stvaralaštvu, vještini i talentu i koje posjeduju potencijal za stvaranje prihoda i poslova kroz generiranje i eksploataciju intelektualnog vlasništva.“¹³⁰ Takve industrije proizvode za tržište te kao takve rastu pa ih se naziva i robom koja je vođena profitom te stvaranjem dohotka. Stoga kreativna industrija pripada kreativnoj ekonomiji. Nives Tomašević sustavno je opisala razvoj kreativne industrije koja se u Republici Hrvatskoj, potaknuta globalnim okruženjem, nalazi u fazi institucionaliziranja. Kao osnovno obilježje ovog novonastajućega sektora, prema Tomašević, jest „da se temelji na autorskom pravu te da u sebi udružuje kulturne i kreativne potencijale većeg broja kreativnih dionika.“¹³¹ Tomašević, naime, ističe da još uvijek ne postoji jedinstvena definicija kreativne ekonomije budući da je riječ o subjektivnom konceptu, ali sve se više „ostvaruje približavanje industrija koje tvore jezgru kreativne industrije i jačanje njihovih veza kako na nacionalnim razinama tako i na međunarodnoj razini.“¹³² Usporedno s tim, Tomašević predlaže definiranje pojma kreativne ekonomije kako je to učinila Konferencija Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju (UNCTAD, 2010.). Kreativna je ekonomija, dakle, koncept u razvoju koji kreativni potencijal koristi kao ključni čimbenik u stvaranju ekonomskog rasta i razvoja:

1. potiče stvaranje dobiti i radnih mjesta,
2. obuhvaća ekonomske, kulturne i društvene aspekte u interakciji s tehnološkim i intelektualnim dobrima,
3. niz je ekonomskih djelatnosti s razvojnom dimenzijom mikro i makro razine ukupne ekonomije,
4. razvojni je čimbenik koji potiče inovacije i multidisciplinarni pristup,
5. kreativna industrija središte je kreativne ekonomije.¹³³

Opasnim se smatra prepuštanje kulturnih industrija profitu, posebice baštinu. Nužno je, stoga, primijeniti kulturne politike i mjere u svrhu zaštite baštine, identiteta pa i vlastite sudbine. Mnogi znanstvenici i teoretičari nastojali su baštinu izuzeti iz kreativnog sektora, no Šola naglašava da se „baština također pojavljuje i kao roba u industriji baštine. Takva baština jest roba i jest dio

¹²⁹ Ibid. pod 122. Tomislav Šola, str. 23.

¹³⁰ Ibid. pod 122. Tomislav Šola, str. 27.

¹³¹ Nives Tomašević, *Kreativna industrija i nakladništvo*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2015., str. 17.

¹³² Ibid. pod 131. Nives Tomašević, str. 38.

¹³³ Usp. pod 131. Nives Tomašević, str. 38-39.

kulturnih industrija, pa i kreativnog sektora.“¹³⁴ Izvrsno je primijetila Nives Tomašević da se „pomiče fokus s umjetnosti i baštine, kao temeljnih čimbenika kreativne industrije, na inovaciju, infrastrukturnu podršku inovaciji i pretvaranje noviteta u opće rašireni stil života, kulturu i društvenu aktivnost (...) stoga neki stručnjaci smatraju da je kreativnu industriju najbolje definirati kao tržište društvenih mreža.“¹³⁵ No, baština se promatra kao plemenitiji proizvod kojeg proučavaju javne institucije. Pojavljuju se zato ustanove javne memorije koje teže za istim ciljevima, a nastaju po tri osnove:

1. ICT-a,
2. orijentacije na korisnike i
3. poslanja koja sebi pripisuju u društvu.

Baštinu, stoga, treba zvati javnom memorijom jer je „kao takva (gotovo) dogovorena, s vrijednosnom podlogom u znanosti i garancijom kvalitete u javnom poslanju.“¹³⁶ Javna je memorija, dakle, prava baština te ne smije postati profitna djelatnost, odnosno kulturi i baštini profit ne smije biti jedino poslanje i uvjet djelovanja. Institucija baštine prepoznata je, dakle, unutar globalnog društva koja, uz očuvanje kolektivne memorije društva, omogućuje unaprjeđenje ekonomskog statusa ustanove kao turističkog odredišta. Sagledavanje identiteta grada, odnosno gradnje politike identiteta treba temeljiti na modeliranju i projektiranju kreativnih gradova stvarajući strategije koje će uključiti atraktivnost i dostupnost javnih prostora te poštivanju različitosti. Na taj način nastaju novi proizvodi u okviru kreativnih industrija koji će baštinu, odnosno javnu memoriju, prepoznati kao ključan element u razvoju softvera grada. Baštinske institucije danas, prema Šoli, treba promatrati kao komunikacijske i upravljačke društvene mehanizme jer njihova „kibernetička uloga u suvremenom društvu jest višestruka: samopoznavanje i sigurnost u vlastitom identitetu zajednica i grupa te doprinos razvoju kao doprinos kvaliteti tog razvoja.“¹³⁷ Održivi razvoj baštinskih institucija želi zadovoljiti potrebe sadašnjih korisnika, ali ne želeći narušiti potrebe i onih budućih generacija korisnika. Osim toga, takve institucije služe društvu za stvaranje i zadovoljavanje kategorije općeg dobra. Ukoliko znaju prepoznati ispravnu ulogu medija i ICT-a, to će im pomoći u kreiranju poželjne slike kako za njih same, tako i za njihove korisnike. Baštinske institucije u lokalnoj sredini trebaju biti prepoznate kao institucije koje će njegovati lokalni identitet, kao one koje će poticati obrazovanje svojih korisnika, odnosno stanovnika toga mjesta. Jedna od ključnih sastavnica za stvaranje imidža (*brenda*) i prepoznavanje važnosti baštinske institucije jest međusobna suradnja

¹³⁴ Ibid. pod 122. Tomislav Šola, str. 31.

¹³⁵ Ibid. pod 131. Nives Tomašević, str. 62-63.

¹³⁶ Ibid. pod 122. Tomislav Šola, str. 32.

¹³⁷ Ibid. pod 122. Tomislav Šola, str. 38.

baštinskih institucija, odnosno ustanova javne memorije. Navedena su tri osnova kojima teže ustanove javne memorije, a kojoj se može, u kontekst suradnje, dodati i četvrta osnova, a to je zajednička filozofija. Njihov je zadatak u javnoj memoriji, prema Šoli, trostruk: vraćanje – osnaživanje – nastavljanje jer „spremiti ugrožene predmete koje smo proglasili materijalnom supstancom baštine u muzej, nije jednako kao i omogućiti da opstanu u optjecaju kao okolina, kao dio žive svakodnevne inspiracije vlastite osobitosti. Muzeji su se suviše pobjavili rizika života.“¹³⁸ Baštinske institucije zato trebaju usmjeriti svoje snage prema:

1. vraćanju vitalnosti stvaralačkim snagama – baštinu treba zaštititi u mjestima gdje je ugrožena i gdje joj prijeti nestajanje,
2. osnaživanju imunološkog sustava identiteta – identitet je za potrebe ovoga rada središte interpretacije baštine, a baštinska institucija treba biti osnovana ukoliko postoji srce nekog identiteta,
3. ohrabrenju kulturnog i svakog drugog stvaralaštva – potreba za kolektivnim iskustvom u baštinskoj akciji (svjedočanstva, znanja, iskustva i dr.),
4. afirmaciji i potpori kvalitete – odgoj kulturnih potrošača kao razvoj identiteta,
5. stavljanju baštine u osnovu razvojnih strategija – prema zadovoljenju potreba korisnika kao i njihovog obrazovanja.¹³⁹

Tako usmjerene snage razvijaju kolektivnu memoriju prostora grada, jer baštinske institucije, kulturna industrija i drugi izvori kolektivne memorije predstavljaju društveno pamćenje. Baština i baštinske institucije trebaju izgrađivati i čuvati nacionalni identitet. Smatra se da će zadatci ustanova kolektivne memorije biti sljedeći:

1. kolekcioniranje građe – prepoznavanje, dokumentiranje, katalogizacija i istraživanje,
2. skrb o građi – konzervacija, restauracija, pohrana, upravljanje,
3. posredovanje – interakcija s okolinom, sudjelovanje zajednice, kreativna rješenja komunikacije,
4. vrednovanje napravljenog – istraživanje, uspoređivanje, dogovor,
5. obrazovanje za rad – različiti seminari za djelatnike.¹⁴⁰

Identitet je danas ugrožen radi društvenih, političkih i ekonomskih promjena. Gradovi, odnosno urbani prostori gube svoj lokalni identitet, a osniva se nova društvena struktura. Stanovnici grada imaju potrebu za identificiranjem osobnog, a još više zajedničkog identiteta. Tri su tvorbena elementa koja oblikuju kolektivni identitet:

¹³⁸ Ibid. pod 122. Tomislav Šola, str. 40-41.

¹³⁹ Usp. pod 122. Tomislav Šola, str. 41-43.

¹⁴⁰ Usp. pod 122. Tomislav Šola, str. 111-112.

1. svijest o zajedničkom prostoru,
2. svijest o zajedničkoj povijesti,
3. svijest o zajedničkoj kulturi.

Baštinske institucije su stoga prva crta obrane jer je javna memorija branik identiteta i njegovog predstavljanja, a identitet je, prema Šoli, jezgra baštine koja je relativno stabilna te utemeljena na sustavu vrijednosti i kao takav prepoznaje se kao različit od drugih i sličnih. Ivo Maroević analizira identitet kao podudaranje materijalnog i duhovnog na više društvenih razina s međutjecajima triju skupova elemenata: vremena, prostora i društva. Vrijeme čine elementi prošlosti, sadašnjosti i budućnosti uz istovremenu pojavu trajnosti i trenutnosti, ponavljanja ili učestalosti. Prostor čine elementi mikro i makroregije koji se ne podudaraju s elementima svijeta i svemira, a tada se može govoriti o urbanom prostoru koji svojim značajem utječe na identitet pojedinca. Društvo čine pojedinac, grupa, nacija, klasa... U baštinskim institucijama iskazuje se i potvrđuje kulturni, prirodni, nacionalni, lokalni identitet. Takve ustanove oblikuju poruke čiji će sadržaj identiteta odgovarati konkretnom društvu i vremenu u konkretnom prostoru. Identitet svojim postojanjem baštinske ustanove smješta na mjesta koja im pripadaju.¹⁴¹ Društvo je, stoga, mreža pojedinaca koji su povezani kulturnim, političkim, duhovnim sastavnicama koje izgrađuje svoj identitet uz pomoć figura sjećanja u kojima se oblikuje kolektivno pamćenje. Za promociju vlastitog identiteta i očuvanja kolektivne memorije, baštinske institucije trebaju postati mjestima očuvanja baštine i duha mjesta ostvarujući sljedeće ciljeve i namjere:

1. baština treba biti razumljiva onima koji nemaju znanja ni sklonosti za taj diskurs,
2. baština se treba predstaviti na način da ju svi korisnici razumiju, u obliku dnevne komunikacije,
3. baštinu treba prezentirati, odnosno prikazati na način da obuhvati sve, od kulture pa sve do tehnike i utjecaju prirode,
4. pokazati da i suvremenost sudjeluje u oblikovanju baštine, na način da se prošlost baštine uspoređi sa suvremenošću,
5. baština se treba identificirati kao potreba za preživljavanje i kao materija identiteta,
6. stvaranje dobrih iskustava u interpretaciji nacionalnog identiteta,
7. napraviti izložbe sa znanstvenom podlogom, ali jednostavnim oblikovanjem,
8. pojedine izložbe trebaju biti poticaj za stvaranje novih baštinskih institucija.¹⁴²

Baština tako neće biti samo određena lokacijom, već će postati odredištem. Maja Šojat Bikić naglašava da se baštinske institucije u posljednjih nekoliko desetljeća nalaze u središtu

¹⁴¹ Usp. Ivo Maroević, *Identitet kao sastavni dio muzealnosti*, u: *Informatica museologica*, 1988., br. 1-4, str. 57-59.

¹⁴² Usp. pod 122. Tomislav Šola, str. 152-153.

konvergencije kulturnih i tehnoloških trendova. Naime, nove informacijske i komunikacijske tehnologije donose im istovrsne promjene koje se identificiraju u tri glavna trenda:

1. digitalna konvergencija (knjižnične, arhivske i muzejske zajednice konvergiraju prema webu kao zajedničkoj platformi komuniciranja baštine),
2. digitalna komunikacija (novi oblici komunikacije koji su neizvedivi u analognom svijetu; novi oblici znanja na temelju digitalizirane baštine ili izvorno nastale digitalne građe; porast doprinosa društvu znanja; rekonceptualizacija odnosa ustanova-korisnik te ustanova-ustanova),
3. digitalna odgovornost (prikupljanje i čuvanje digitalnih dokumenata i medija pohrane podjednako opterećuje sve tri zajednice te nastaju nove digitalne zbirke čije se čuvanje, dokumentiranje i komuniciranje ne razlikuje kao što se razlikuje kod fizičkih zbirki baštinskih ustanova).¹⁴³ Tako fragmentirana baština digitalnom konvergencijom otvara put prema cjelovitosti baštine i razvoju fenomena grada.

¹⁴³ Usp. pod 121. Maja Šojat Bikić, str. 113.

4. PAMĆENJE, SJEĆANJE I ZABORAV

Pitanje *pamćenja* i *sjećanja* u odnosu na prošlost, odnosno povijest, važno je pitanje modernoga vremena. Moderno vrijeme, usredotočeno prema bijegu u budućnost i tehnološkom razvoju zemlje, pronašlo je svoj početak u komunizmu i nacizmu, koji su željeli omogućiti nastanak novoga života na zemlji. Nakon pada Sovjetskog Saveza te Berlinskog zida, marksizam je kao ideologija moderne ostao izvan tzv. trenutka sjećanja. Takva vizija povijesti podrazumijevala je propisano sjećanje s ciljem zaborava nepoželjnih sjećanja ljudi, a danas je sve više nazočan tzv. fenomen postkomunističke melankolije povijesti, a što Walter Benjamin naziva stvaranjem sjećanja poraženih.¹⁴⁴ Stoga je sve više zahtijeva za povijesnom distancom te objektivnim istraživanjem prošlosti. Historijska znanost, uz pomoć dokumenata, želi otkriti što se uistinu dogodilo, jer brojna prošla zbivanja nepovratno guta *zaborav*, poneka odmah dobivaju na važnosti i smatra ih se vrijednima pamćenja, a druga izbijaju na površinu nakon duge hibernacije u različitim knjigama, privatnim sjećanjima te arhivima. Prošlost je važna za izgradnju identiteta, no nisu jedino povjesničari oni koji oblikuju znanje o prošlosti već su to svakako i građani.¹⁴⁵ Brojni filozofi, antropolozi te povjesničari davali su svoj doprinos u propitivanju pojmova *sjećanja*, *pamćenja* i *zaborava* te ono zahtijeva interdisciplinarni pristup. Početkom 20. stoljeća, odnosno 1902. godine, Hugo von Hofmannsthal prvi upotrebljava sintagmu *kolektivno pamćenje*, a 1925. godine Maurice Halbwachs u svom djelu *Društveni okviri pamćenja* opovrgava dotadašnje učenje Sigmunda Freuda koji je zagovarao teoriju da je pamćenje individualan fenomen. Naime, pamćenje je za Halbwachsa društveno uvjetovan fenomen, a to znači da se pamćenje razvija komunikacijskim procesom pojedinca s njegovom okolinom. Tek sedamdesetih godina počeo je široki interes za ovu temu posjetom muzejima te arhivima potičući potrebu za zaštitom nacionalne kulturne baštine. Teoretičari fenomena kulturnog pamćenja također naglašavaju da je prodor pamćenja u brojne društvene znanosti „vezan uz konkretni povijesni kontekst poslijeratnog gospodarskog uzleta u Zapadnoj Europi te političke pobjede predstavničke demokracije i na njoj temeljene građanske nacije.“¹⁴⁶ Potreba za kulturnim pamćenjem javlja se radi ubrzanog razvitka, prekida s nepoželjnom prošlošću te okrenutosti budućnosti. Osim toga, povjesničari su znali da je historija tek jedna od znanstvenih disciplina koja je istraživala znanje o prošlosti te jedno područje kolektivnog pamćenja. Tada se,

¹⁴⁴ Usp. Jure Vujić, *Postkomunizam: zaboraviti ili pamtiti*, preuzeto s portala: <https://blog.vecernji.hr/jure-vujic/postkomunizam-zaboraviti-ili-pamtiti-7342> (Stranica posjećena 26. veljače 2017.)

¹⁴⁵ Usp. Maja Brkljačić; Sandra Prlenda, *Zašto pamćenje i sjećanje?*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2006., str. 9.

¹⁴⁶ Ibid. pod 145. Maja Brkljačić; Sandra Prlenda, str. 10-11.

kao novi predmeti historijskog istraživanja, analiziraju obljetnice, rituali, arhivi, groblja, muzejski postavi i dr. Brkljačić i Prlenda također naglašavaju kako se oralna historija javlja kao posebna grana istraživanja pamćenja i sjećanja, osluškujući glasove marginaliziranih skupina. Tako su usmena svjedočanstva postala dragocjenim izvorom proučavanja mehanizama pamćenja i struktura sjećanja. Posebno su važna sjećanja na Drugi svjetski rat koja su izrekla preživjele žrtve holokausta. Takva sjećanja nastajala su iz dva razloga:

1. etička obaveza nezaboravljanja najvećeg zločina stoljeća (genocida),
2. interes za ratnu svakodnevicu kao potreba odgovora na pitanja kako su se takvi zločini uopće mogli dogoditi te na koji način su ih tek poneke žrtve preživjele.¹⁴⁷ Znanstvenici su smatrali kako bi zaborav ovakvih zločina potaknuo ponavljanje istih grozota i trauma te su se posvetili arhiviranju sjećanja. Tako je historija, promatrajući ju kao znanstvenu disciplinu, jedno od mjesta proizvodnje značenja prošlosti. Poseban interes za kulturne fenomene pamćenja, sjećanja, zaborava, javlja se nakon objavljivanja dvaju važnih djela:

1. Yosef Yerushalmi 1982. godine objavio je djelo *Zakhor: židovska povijest i židovsko sjećanje*,
2. Pierre Nora 1984. godine objavio je zbirku eseja *Mjesta pamćenja*.

Obojica autora pamćenje su promatrali kao svetu formu koja je u suprotnosti modernoj historijskoj svijesti. Historija je svjesna što predstavlja te razlikuje prošlost od sadašnjosti gledajući na prošle događaje kao nešto što je bilo tada, a ne sada te je vremenski distancirana. Pamćenje je, dakle, ahistorijski diskurs. Ono ne poznaje vremenski slijed te povezuje prošlost i sadašnjost. Nadalje, Halbwachs tvrdi da je sjećanje polimorfno i historijski uvjetovano. Autorice Brkljačić i Prlenda tumače ovu tvrdnju na način da „sjećanje nije ni značajka ni vlasništvo pojedinačnog uma te da čin pamćenja nije psihički proces povezan isključivo s pojedinačnom osobom.“¹⁴⁸ To znači da „mozak, kao središnji organ pamćenja, posjeduju ljudi kao pojedinci i premda oni, opet kao jedinice, obavljaju ovaj čin upamćivanja, pamćenje je duboko društven fenomen i pronalazimo ga u pravilima, zakonima, standardiziranim procedurama i zapisima... knjigama, praznicima, kipovima, suvenirima. Sjećanje nije, dakle, značajka pojedinačnog ljudskog uma, već raznovrsna i promjenjiva zbirka materijalnih artefakata i društvenih praksi.“¹⁴⁹ Sjećanje će se, dakle, uvijek propitivati te će biti pod različitim pritiscima, posebno onih političkih. Stoga se pojavljuje i pojam protusjećanja. Ovaj termin posebno je analizirao Foucault koji protusjećanje predstavlja kao prostor gdje subjektivnost pojedinca iskazuje svoj otpor prema službenoj verziji historije. Ona su nastala mehanizmima prešućivanja ili isključivanja u kreiranju

¹⁴⁷ Usp. pod 145. Maja Brkljačić; Sandra Prlenda, str. 11.

¹⁴⁸ Ibid. pod 145. Maja Brkljačić; Sandra Prlenda, str. 13.

¹⁴⁹ Ibid. pod 145. Maja Brkljačić; Sandra Prlenda, str. 13.

poželjne slike stvarnosti. To su, dakle, sjećanja isključena iz vladajućeg dominantnog društvenog sjećanja na određene događaje iz prošlosti. Zato je bitno zapitati se sljedeće: tko se prisjeća, u kojem kontekstu, gdje i nasuprot čega.¹⁵⁰ Povijest se, prema Halbwachsu, ponaša suprotno od kolektivnog pamćenja. Assmann tvrdi ukoliko „kolektivno pamćenje opaža samo sličnosti i kontinuitete, povijest percipira samo razlike i diskontinuitete.“¹⁵¹ Postoje, dakle, mnoga kolektivna pamćenja, ali samo je jedna historija (srađnjuje sve različitosti vlastite povijesti kolektivnog pamćenja) koja uklanja svaku povezanost sa samo jednom grupom, odnosno jednim identitetom. Zato historičar teži objektivnosti i nestranačnosti. Kolektivno pamćenje uvijek ima, kao nositelja, grupu koja je omeđena prostorom i vremenom. Sveukupnost događaja može se povezati u jedinstvenu sliku ukoliko ih se izdvoji iz pamćenja onih grupa koje su sačuvale sjećanje na njih. Jednu stranu čine povijesti u kojima su grupe pohranile svoja sjećanja i svoju vlastitu sliku, a na drugoj je strani historija koju su povjesničari ispunili činjenicama. Historija zato počinje na onom mjestu gdje prošlost više ne pamti, odnosno ne živi.¹⁵² Najbolje se može razgraničiti značenje pojma *sjećanje* od pojma *povijest* na način da se učeći o povijesti sjećamo povijesno točnih činjenica koje su nepobitne, a dok se prisjećamo uključujemo svoje intimne doživljaje, svoja osjetila te smo počesto puta subjektivni. Pamćenje prenose živi ljudi, podložno je manipulaciji, a povijest je uvijek nezavršena rekonstrukcija onoga što se dogodilo. Paul Ricoeur, jedan od najznačajnijih filozofa druge polovice 20. stoljeća, u svojem predavanju *Pamćenje, Povijest, Zaborav*, promatra pamćenje kao takvo, povijest kao društvenu znanost, zaborav kao dimenziju povijesne uvjetovanosti čovjeka kao takvoga. Pamćenje shvaća kao matricu povijesti dok je historiografija stvarala i razvijala svoju vlastitu putanju od raznih zapisanih svjedočanstava sačuvanih u arhivima. Zaborav je promatran i tretiran kao prijetnja reminiscenciji (*anamnesis* u Grka) – glavnoj operaciji pamćenja. Stoga, obilježje našeg vremena, prema Ricoeuru, jest istodobno postojanje previše zaborava na jednoj i previše pamćenja na drugoj strani. Previše patnje je ondje gdje se nalazi previše pamćenja. Zato patnja stvara pamćenje i ne dopušta zaborav. Višak je pamćenja praćen sljepilom koji ne dopušta uvid u stvarnost kakva jest. Žrtva svoju traumu, prema Ricoeuru, prihvaća logikom zajednice. Današnja društva, dakle, prerađuju svoju prošlost i oblikuju ju na svoj način, izbacujući problematične epizode svoje vlastite povijesti. Filozof Ricoeur uočava tri prepreke koje onemogućuju sjećanje te omogućuju zaborav:

1. ideološke manipulacije povijješću,

¹⁵⁰ Usp. pod 145. Maja Brkljačić; Sandra Prlenda, str. 11.

¹⁵¹ Jan Assmann, *Kultura sjećanja*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2006., str. 57.

¹⁵² Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 58.

2. freudovski analizirani mehanizmi potisnutih sjećanja,
3. prisilno pamćenje kolektiva.

Tri su i ključna pitanja koja se tiču problema što ga povijest poučava:

1. sraz ciljeva kojima teži povijesno znanje i onih kojima teži pamćenje (osobno ili kolektivno): „kolektivno pamćenje nije lišeno kritičkih resursa; pisani radovi povjesničara nisu jedini izvori prikazivanja prošlosti; oni su u konkurenciji s drugim tipovima pisanja: kazališne adaptacije, eseji, pamfleti, fotografije, slike, filmovi.“¹⁵³

2. dužnost stvaranja sjećanja (dužnost nezaboravljanja) – „Dužnost pamćenja često je zahtjev koji postavljaju žrtve neke zločinačke priče; njegovo je krajnje opravdanje taj apel za pravdu koju žrtvama dugujemo.“¹⁵⁴

3. zaborav – u vezi je s pojmom traga (tragovi u svijesti, pisani dokumenti iz arhiva) – „Zaborav ima i jedan aktivni pol vezan uz proces prisjećanja, tog traganja za izgubljenim uspomnama, koja zapravo nisu izbrisana, nego su samo postala neraspoloživa. Ta neraspoloživost nalazi svoje objašnjenje, u određenoj mjeri, na razini nesvjesnih konflikata (...) jedna je od dragocjenih lekcija psihoanalize to da mi zaboravljamo manje nego što mislimo ili se bojimo.“¹⁵⁵ U analizi procesa historiografske operacije svjedočenja, Ricoeur tumači da „povjerenje koje se ukazuje tuđoj riječi, društveni svijet čini intersubjektivno dijeljenim svijetom (...) zato je zdrav razum teško pogođen kada iskvarene političke institucije stvaraju ozračja međusobna nadziranja, prokazivanja, u kojem prakse laganja u korijenju glođu povjerenje u jezik, (...) manipuliraju pamćenjem.“¹⁵⁶ Posebno se to čini u službenoj povijesti, a sve zbog ranjivosti identiteta koji se hrane pamćenjem. Razumijevanje povijesti vezano je uz za naše razumijevanje sadašnjosti. Njegov je osobni koncept razumijevanje pojedinca i zajednice. Pamćenje i zaborav su most koji povezuje sve tri dimenzije: prošlost, sadašnjost i budućnost. Paul Connerton smatra da je zaborav svojstvo suvremenog zapadnog društva temeljenog na potrošnji i brzini te namjernom uništavanju izgrađenog prostora.¹⁵⁷ Kako bi se očuvao izgrađeni prostor, bez nastupa zaborava, postoje mjesta pamćenja. Mjesta su pamćenja ključni elementi koji će se koristiti pri analizi ovoga rada. Ona zauzimaju bitno mjesto u kulturi pamćenja i sjećanja. Pamćenje je u ovim modernim vremenima postalo faktorom oživljavanja materijalizmom. Budući da vrijeme, obilježeno globalizacijom, masovnim medijima, kretanjem stanovništva (migranti), nepovratno prolazi, pamćenje se gubi, prošlost je mrtva. Ono što mi danas nazivamo pamćenjem, to je za

¹⁵³ Paul Ricoeur, *Pamćenje, Povijest, Zaborav*, u: *Europski glasnik*, Zagreb, 2006., br. 11, str. 804-805.

¹⁵⁴ Ibid. pod 153. Paul Ricoeur, str. 805.

¹⁵⁵ Ibid. pod 153. Paul Ricoeur, str. 806.

¹⁵⁶ Usp. Paul Ricoeur, *Pamćenje, povijest, zaborav*, u: *Qourum: časopis za književnost*, Zagreb, 2008., br. 2, str. 241-266.

¹⁵⁷ Usp. Paul Connerton, *How Modernity Forgets*, New York, Cambridge University Press, 2009.

Noru povijest, odnosno konstruirana slika prošlosti. No John Gillis primjećuje: „Čini se da je mnogim ljudima teško pamtiti bez pristupa uspomenama, slikama i fizičkim mjestima koji služe opredmećivanju njihova sjećanja.“¹⁵⁸ Pierre Nora naglašava da je naša radoznalost prema mjestima u kojima se povlači pamćenje vezana uz određeni trenutak naše povijesti. Na taj način nastaje prekid s prošlošću koji se miješa s osjećajem rascijepljenosti pamćenja. Stoga, mjesta pamćenja postoje jer više nema okružja pamćenja. Sve više nestaju društva koja pamte i koja su osiguravala sustav vrijednosti, nestaju i ideologije pamćenja, zato je pamćenje zamijenjeno elementom aktualnosti. Nora naglašava da se tako prekinula spona identiteta te je nestalo podudaranje identiteta povijesti i pamćenja. Potreba za mjestima sjećanja nastala je jer je historija odnijela pamćenje, a kada se pojavljuje trag i posredovanje, živimo u povijesti, a ne u pamćenju. Pamćenje je podložno manipulacijama, smješta se u prostoru, predmetu, slici, dok se povijest veže uz vrijeme i odnose među različitim stvarima. Pamćenje smješta sjećanje u područje svetoga. Vrijeme mjesta pamćenja nestaje kada smo zaboravili kapital pamćenja koja smo proživjeli te nastavlja živjeti u rekonstruiranoj povijesti. Stoga, Nora mjesta pamćenja naziva ostatecima u kojima opstaje komemorativna svijest unutar historije koju priziva jer ju ne poznaje. Žarka Vujić tumači da mjesta pamćenja predstavljaju „svaki značajan entitet, bio materijalan, bio nematerijalan po svom sastavu, a koji snagom ljudi ili radom vremena, postaje simbolički element spomeničkog nasljeđa svake zajednice.“¹⁵⁹ Mjesta pamćenja javljaju se jer su nestali rituali. Zato su muzeji, arhivi, groblja svjedoci jednog vremena, materijalizacija društvenog sjećanja, odnosno iluzije vječnog trajanja. Ista mjesta pamćenja (karakteristična dozom amnezije) zahtijevaju obilježavanja obljetnica, organizaciju proslava, ovjeravanje dokumenata jer bez tih komemorativnih aktivnosti povijest bi ta ista mjesta pamćenja izbrisala. Radi navedenih razloga, Nora zaključuje da sve što danas zovemo pamćenjem, nije pamćenje, već povijest, odnosno potreba za pamćenjem, zapravo je potreba za poviješću.¹⁶⁰ To ne znači izbacivanje pojma pamćenja, već ga treba prihvatiti, ali s „jasnom sviješću o razlici između pravog pamćenja, danas sačuvanog samo u gestama i navikama, u obrtima u kojima se znanja prenose šutke, u pamćenju tijela, u prožetosti uspomenama i refleksnim znanjima, i pamćenja koje je preobraženo prolaskom kroz filter historije, koja je gotovo njegova suprotnost: voljno i namjerno, doživljeno kao dužnost, a ne više spontanost; psihološko, individualno i subjektivno, a

¹⁵⁸ John R. Gillis, *Pamćenje i identitet: povijest jednog odnosa*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2006., str. 187.

¹⁵⁹ Žarka Vujić, *Povijesna muzeologija na početku 21. stoljeća*, u: *Modeli znanja i obrada prirodnoga jezika*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2003., str. 145-164.

¹⁶⁰ Usp. Pierre Nora, *Između pamćenja i historije: problematika mjesta*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2006., str. 23-29.

ne više društveno, kolektivno, sveobuhvatno.“¹⁶¹ Pojedinaac ili društvo u današnje doba ne pamti ono što ne mora već „zadužuje arhiv da se sjeća umjesto njega (...) moderno je pamćenje arhivističko“¹⁶² stvarajući znakove koji rekonstruiraju njegova sjećanja. Budući da tradicionalno pamćenje sve više nestaje, Nora naglašava kako ljudi sve više gomilaju različita svjedočanstva, slike, uspomene, govore jer je nemoguće predvidjeti što će trebati te otuda potreba za neuništavanjem. U prošlosti su arhive stvarali država, Crkva te plemićke obitelji. No događa se čudna „zamjena uloga između profesionalaca, kojima se nekada predbacivala opsjednutost konzerviranjem, i onih koji proizvode arhivski materijal. Danas privatna poduzeća i javna uprava zahtijevaju od arhivista da sačuvaju baš sve, dok su istodobno profesionalci shvatili da je u njihovu poslu ključno kontrolirano uništavanje.“¹⁶³ Nora zaključuje da je obveza pamćenja na leđima pojedinca, a moguća revitalizacija pamćenja odnosi se na njegov osobni odnos s vlastitom prošlošću. Stoga su mjesta pamćenja istovremeno i funkcionalna, simbolička i materijalna i ta tri aspekta uvijek supostoje. Na taj način bilo koje mjesto na svijetu može postati mjestom sjećanja ukoliko mu odredimo takvu simboličku važnost. Nora navodi nekoliko primjera funkcionalnih mjesta pamćenja: školski udžbenik, oporuka te pojedini rituali kao što je minuta šutnje za poginule. Arhivski će depo, dakle, postati mjestom pamćenja samo ako mu se dodijeli ta simbolička funkcija.¹⁶⁴ Treba napomenuti da međusobno ispreplitanje pojmova pamćenja i povijesti određuje, odnosno konstruira mjesta pamćenja. Nužno je postojanje volje za pamćenjem. Mjesta su, dakle, prema Nori „mješanci, hibridi i mutanti, čvrsti spletovi života i smrti, vremena i vječnosti, spirala kolektivnog i individualnog, prozaičnog i svetog, stalnog i promjenjivog“ a svrha je mjesta pamćenja „zaustavljanje vremena, blokiranje napretka zaborava, fiksiranje stanja stvari, ovjekovječenje smrti, materijalizacija nematerijalnog da bi se maksimum smisla sakupio u minimumu znakova (...) da mjesta pamćenja žive samo od svoje sposobnosti preobražaja, u neprekidnom obnavljanju značenja i nepredvidljivom bujanju grana.“¹⁶⁵ Mjesta pamćenja su simbolička sastavnica naslijeđa. Mjesta pamćenja pomažu pri rekonstrukciji sjećanja, a bilo koja materijalna sitnica može probuditi sjećanja. Upravo su takva mjesta i arhivi. Neka su mjesta pamćenja prijenosna (npr. Židovi kao narod pamćenja), a neka su topografski ukorijenjena (npr. Nacionalna knjižnica) što ih čini spomeničkim mjestima. Spomenici su posrednici društvenog sjećanja te prenose službeni društveni svjetonazor. Uklanjanjem mjesta pamćenja mijenja se prvotno ugrađeni memorijski oblik.

¹⁶¹ Ibid. pod 160. Pierre Nora, str. 29-30.

¹⁶² Ibid. pod 160. Pierre Nora, str. 30.

¹⁶³ Ibid. pod 160. Pierre Nora, str. 31.

¹⁶⁴ Ibid. pod 160. Pierre Nora, str. 36-37.

¹⁶⁵ Ibid. pod 160. Pierre Nora, str. 37.

Zanimljivo je istaknuti da je prije 19. stoljeća pamćenje bilo sastavnim dijelom života (okružje pamćenja) te su ljudi jedva bili svjesni njegova postojanja. To znači da su osjetili da je prošlost dio njihove sadašnjosti te ju nisu imali za potrebu napisati i sačuvati. Obvezu pamćenja danas preuzimaju arhivi. Arhivi su ustanove čije se poslanje temelji na prikupljanju, odabiru i komuniciranju predmeta baštine. Potaknuti tehnološkim, odnosno informacijskim razvojem, arhivi sve više otvaraju svoja vrata slobodnijem pristupu informacijama te aktivno sudjeluju u radu sredine u kojoj se nalaze što pridonosi samoj demokratizaciji društva. Građani sve više sudjeluju u programima arhiva koji se oblikuju prema njihovim upitima i željama. Raste svijest o važnosti arhiva, odnosno arhivskog gradiva jer, osim znanstvenika, i obične građane zanima povijest sredine u kojoj se nalaze te žele i sami istraživati povijesne dokumente. Stoga i arhivi žele prepoznati potrebe svojih korisnika, te nastoje uvesti različite usluge, prepoznati i odgovoriti na zahtjeve te poboljšati kvalitetu usluga koje nude, a sve treba biti oblikovano suvremenim komunikacijskim i informacijskim tehnologijama. Arhivska građa ima neprolaznu vrijednost za ljudsku zajednicu kojoj služi, proizvodi znanje te društveno pamćenje. Upravo suvremenom informacijskom tehnologijom važno je osigurati vidljivost arhivskog gradiva poštujući arhivistička načela. Ovakav način rada omogućuje međusobno partnersko povezivanje što dovodi do racionalnog korištenja novčanih sredstava kao i postojećih resursa. Vlatka Lemić zaključuje da „unatoč postojećim razlikama u organizaciji arhivskih službi u pojedinim državama, s aspekta struke može se reći da suvremena arhivistika (kao teorija) i arhivska služba (kao praksa) globalno slijede istovjetan smjer djelovanja koji se očituje u integraciji upravljanja povijesnim i tekućim zapisima, jedinstvenom pristupu kulturnom sektoru (povezivanje arhiva s drugim baštinskim ustanovama) te isticanju informacijske uloge arhiva, a sukladno tome uspostavljaju se međunarodni arhivski standardi za pojedine segmente arhivske djelatnosti (opis i zaštita) te dolazi do sve intenzivnije međuinstitucionalne i međunarodne suradnje, a tempo realizacije tih ideja u svakodnevnoj arhivskoj praksi različit je i u pojedinim državama ovisi o gospodarskoj snazi, tehnološkom razvoju i organizaciji državne uprave.“¹⁶⁶ Budući da su arhivi prepoznati kao vjerodostojni svjedoci razvoja društva, kao nositelji oblikovanja individualnog i kolektivnog pamćenja, nužno je odgovorno upravljati arhivskim gradivom što obuhvaća postupke prikupljanja, sređivanja, dokumentiranja, katalogizacije, digitalizacije, upravljanje dokumentacijom te organizacije edukacije. Nužno je da arhivsko gradivo, a prema Općoj deklaraciji o arhivima koju je 2011. godine prihvatila Opća skupština Međunarodnog arhivskog

¹⁶⁶ Vlatka Lemić, *Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2016., str. 19.

vijeća¹⁶⁷, bude obrađeno i čuvano u uvjetima koji će osigurati njegovu autentičnost i razumljivost te da bude dostupno svim zainteresiranim korisnicima, poštujući zakonske akte i propise. Razvojem digitalizacije, arhivi te ostale baštinske institucije sve više međusobno surađuju kako bi zajednički izgradili sadržaje usmjerene na korisnika. Zato je potrebno uskladiti stručne standarde te omogućiti interoperabilnost što će osigurati pristup dokumentima s bilo kojeg mjesta na svijetu. Digitalizacija arhivskog gradiva doprinosi zaštiti i dostupnosti samoga gradiva. Gradivo će ostati sačuvano u idealnim uvjetima, a korisnik će moći istraživati kako u čitaonici samog arhiva, tako i preko interneta u svojem vlastitom prostoru. Potrebna je, dakle, standardizacija opisa. Međunarodno arhivsko vijeće izdalo je 2001. godine Izvještaj o smjernicama za izradu i prezentaciju obavijesnih pomagala, a elementi su objašnjeni ISAD(G) normom¹⁶⁸ = Opća međunarodna norma za opis arhivskog gradiva, i ISAAR(CPF) normom¹⁶⁹ = Međunarodna norma arhivističkog normiranog zapisa za pravne i fizičke osobe te obitelji. Ove norme omogućuju dijeljenje normativnih datoteka, omogućuju razmjenu i pretraživanje podataka te zajedničku integraciju. ISAD(G) propisuje elemente za opis fondova te njihovih dijelova, dok ISAAR(CPF) propisuje naputke za izradu normiranih arhivističkih zapisa za stvaratelje arhivskog gradiva. Ciljevi ISAD(G) su:

1. omogućiti dostupnost arhivskom gradivu koji će prenijeti informaciju svojem korisniku,
2. producirati točna i dosljedna pomagala,
3. predstaviti sadržaj i kontekst arhivskoga gradiva.

Na taj način omogućeno je međusobno nadopunjavanje i opisivanja gradiva te izrada i opis indeksa, tezaurusa, inventara i dr.¹⁷⁰ Digitalni arhiv baštinske građe, u kontekstu digitalnog doba, treba preuzeti odgovornost za dugoročno čuvanje i dostupnost digitalnih objekata kroz koncept interoperabilnosti, u svrhu korištenja u ciljanoj zajednici, odnosno on treba biti nositelj kolektivnog pamćenja prostora tako što će interpretirati digitalni objekt te omogućiti rekonstrukciju informacija. Kako bi digitalni arhiv bio pouzdan, potrebno je osigurati integritet, autentičnost/vjerodostojnost, povjerljivost i dostupnost podataka.¹⁷¹ Digitalni arhiv može značajno pridonijeti oblikovanju prostora grada dokumentima koje sadrži, a svojim fragmentima koji nose sjećanje pomoći historijskoj znanosti da nastoji otkriti što se zaista dogodilo na određenom prostoru, a da prošla zbivanja nepovratno ne proguta zaborav.

¹⁶⁷ *Universal Declaration on Archives*, preuzeto s portala: <https://www.ica.org/en/universal-declaration-archives> (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

¹⁶⁸ Dostupno na: https://www.ica.org/sites/default/files/isad_g_2_edition_hr.pdf (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

¹⁶⁹ Dostupno na: [http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAAR\(CPF\)_2_Izd_Hrv.pdf](http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAAR(CPF)_2_Izd_Hrv.pdf) (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

¹⁷⁰ Usp. pod 166. Vlatka Lemić, str. 58-59.

¹⁷¹ Usp. pod 166. Vlatka Lemić, str. 250.

Uz pojam *kulture sjećanja* veže se i pojam *mnemotehnike*. Njegovim temeljnim začetnikom smatra se grčki pjesnik Simonid koji je živio u 6. stoljeću prije Krista. Osim pojma *mnemotehnika*, koristili su se i pojmovi *umijeće pamćenja*, *memorativa* i *ars memoriae*. Načelo *mnemotehnike* prema Rimljanima bilo je sljedeće: „izabrati određena mjesta, stvoriti mentalne slike stvari koje želimo zadržati u svijesti, a zatim stvorene slike prisposodobiti s izabranim i osvješenim mjestima. Tako će redosljed tih mjesta očuvati poredak memorijalnog materijala, dok će mentalne slike stvari označavati stvari same.“¹⁷² Psihologija definira *mnemotehniku* kao specifičnu mentalnu strategiju čiji je osnovni cilj pretvaranje besmislenih sadržaja u smislene kako bi ih lakše upamtili. Osim toga, *mnemotehnika* se koristi i za povezivanje nepovezanih sadržaja te pronalaženja načina da se lakše sjetimo kada je to potrebno. Najpoznatiji primjer *mnemotehnike* su kognitivne mape koje se svrstavaju u vizualne *mnemotehnike* kojom olakšavamo pamćenje s obzirom na sadržaje.¹⁷³ Kod Assmanna načelo *mnemotehnike* predstavlja sposobnost čovjeka da se sjeća čime se razvija kapacitet pojedinca. Izvrsno je to za povezati s onim što Nora naziva arhiviranjem vlastitog sjećanja jer svaki čovjek ima određeni predmet, sliku, fotografiju i dr. što ga podsjeća na određeni događaj iz prošlosti. Assmann tvrdi da ono što je za „*mnemotehniku* prostor, to je za kulturu sjećanja vrijeme.“¹⁷⁴ Budući da *mnemotehnika* predstavlja jednu vrstu učenja, kultura sjećanja je „dio planiranja i nadanja, tj. izgradnje horizonta smisla i vremena.“¹⁷⁵ Može se zaključiti da je kultura sjećanja vezana uz odnos čovjeka prema prošlosti. Kako bi se razvilo sjećanje, nužno je postojanje prošlosti. Stoga, Assmann navodi kako prošlost nastaje „tek kad se uspostavi odnos prema njoj (...) ona nastaje protokom vremena. Tako će i danas pripadati prošlosti sutra.“¹⁷⁶ Nužno je da pojedinac postane svjestan postojanja prošlosti. Na taj se način prošlost rekonstruira. Kako bi se stupilo u odnos s prošlošću, nužno je stupiti u svijest. Assmann tumači dvije neizostavne stvari:

1. prošlost ne smije potpuno nestati te moraju postojati njezini dokazi,
2. takvi dokazi trebaju posjedovati karakterističnu različitost u odnosu prema danas.¹⁷⁷

Prva se činjenica može razumjeti sama po sebi. Kako bismo se sjećali, nužno je postojanje dokaza, odnosno fragmenata prošlosti koji će nam pomoći u našem prisjećanju. Zato i arhiviramo sjećanja koja, prema potrebi, izvlačimo iz depoa. Kada tumači drugu neizostavnu činjenicu, Assmann kao primjer navodi fenomen jezične promjene. Naime, ne postoje prirodni,

¹⁷² Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 47.

¹⁷³ Usp. Arijana Dedić, *Kako poboljšati pamćenje uz mnemotehniku*, preuzeto s portala:

https://www.krenizdravo.rtl.hr/psihologija_p/kako-poboljsati-pamcenje-uz-mnemotehnike (Stranica posjećena 30. svibnja 2017.)

¹⁷⁴ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 48.

¹⁷⁵ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 48.

¹⁷⁶ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 48-49.

¹⁷⁷ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 49.

odnosno živeći jezici koji se tijekom vremena nisu mijenjali. Takva se promjena „diskretno prikada – govornici je u normalnim okolnostima nisu svjesni jer se odvija polako. Postajemo svjesni jezične promjene tek kad stariji jezični stadiji ostanu očuvani pod određenim uvjetima, tj. kao posebni jezici, primjerice u kultu, ili kao jezici određenih tekstova koji se prenose s generacije na generaciju u doslovnom obliku (npr. sveti tekstovi), i kad je različitost na taj način očuvanog jezičnog stadija prema govornom jeziku postala dovoljno velika da dolazi u svijest kao vlastiti jezik, a ne samo kao varijanta poznatog dijalekta.“¹⁷⁸ Osim jezičnih promjena, Assmann tumači da se razlika između starog i novog može oblikovati novi početak jer, svakim dubljim lomom kontinuiteta i tradicije, nastaje prošlost. Dakle, svaki početak oblikovan je kroz povratak prošlosti, „novi počeci, renesanse, restauracije, dolaze uvijek u obliku povratka prošlosti. Na način na koji otvaraju, stvaraju i rekonstruiraju budućnost, oni istodobno otkrivaju prošlost.“¹⁷⁹ Svjesnost o postojanju prošlosti vodi k činjenici da naše sjećanje postoji. Želimo prevladati lom, no najizvorniji oblik loma jest smrt. Ovu činjenicu Assmann tumači da, s nemogućnošću nastavka, život dobiva oblik prošlosti na kojoj počiva kultura sjećanja. Dakle, mrtvi žive u sjećanju živih, a radi se o činu oživljavanja kojim preminula osoba zahvaljuje grupi koja ga nije prepustila nestajanju, nego on, uz pomoć sjećanja, ostaje uz njih. Assmann o našem vezanju uz mrtve navodi kako je činjenica da ih se „sjećamo stvar afektivnog vezivanja, kulturalnog oblikovanja i svjesnog odnosa prema prošlosti koji želi prevladati lom. Ti elementi karakteriziraju ono što nazivamo kulturalnim sjećanjem i što izdižemo iznad čistog predanja.“¹⁸⁰ Pri oblikovanju teorije kulture pamćenja, značajan doprinos dao je i sociolog Maurice Halbwachs sa svojom teorijom socijalne uvjetovanosti prošlosti. Naime, Halbwachs razvija pojam *mémoire collective* koji obrazlaže u svoje tri knjige. Unutar sva tri djela, Halbwachs interpretira pamćenje kao društveni fenomen. Individualno pamćenje ne može se održati bez postojanja društvenog relacijskog okvira. Halbwachs tvrdi: „Ne postoji pamćenje izvan onog društvenog relacijskog okvira kojim se u društvu koriste živi da bi fiksirali i ponovno pronašli svoja sjećanja.“¹⁸¹ Pojedinaac, naime, ne može imati pamćenje, već svoje uspomene sastavlja kroz komunikaciju i interakciju (proces socijalizacije) u okviru društvenih grupa: „ne sjećamo se samo onoga što smo saznali od drugih, već i onoga što nam drugi ispričaju, što nam drugi potvrde i vrte kao važno. Iznad svega, naš je doživljaj već uvjetovan odnosom prema drugima, kontekstom društveno zadanih okvira važnosti jer ne postoji sjećanje bez percepcije.“¹⁸²

¹⁷⁸ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 49.

¹⁷⁹ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 49.

¹⁸⁰ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 51.

¹⁸¹ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 52.

¹⁸² Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 52.

Halbwachs iznosi i podjelu na autobiografsko i povijesno sjećanje. Autobiografsko sjećanje karakterizira sjećanja na događaje koje smo osobno doživjeli u našoj prošlosti. Povijesno se pamćenje prenosi usmenom predajom, pisanim izvorima te različitim komemoracijama, festivalima... Tako je pamćenje percepcija prošlosti.¹⁸³ Halbwachs promatra kolektiv kao subjekt pamćenja i sjećanja te unosi još neke nove termine poput *grupno pamćenje* i *pamćenje nacije*. Prednost ove teorije Assmann vidi u Halbwachsovom definiranju zaborava: „ako pojedinac – i društvo – mogu pamtiti samo ono što se može rekonstruirati kao prošlost unutar relacijskih okvira njihove sadašnjosti, onda će ono što u takvoj sadašnjosti više nema relacijske okvire biti zaboravljeno.¹⁸⁴ Ova teorija može se protumačiti na način da je naše individualno pamćenje vezano uz sudjelovanje u brojnim komunikacijskim procesima. Pamćenje je, dakle, konglomerat koji je sastavljen od sudjelovanja pojedinca u raznim grupnim pamćenjima, a pamćenje se promatra kao znanje koje grupa distribuira samo među svojim članovima. Individualno se pamćenje oblikuje i razvija kroz odnos s kolektivom jer „individualna su samo osjećanja, a ne i sjećanja jer su osjećanja usko vezana uz naša tijela dok sjećanja svoj izvor imaju u sjećanju različitih grupa kojima se priključujemo.“¹⁸⁵ Paul Connerton, prihvaća Halbwachsovu logiku promišljanja, ističući da hijerarhiju političke moći određuje kontrola društvenoga pamćenja, odnosno da slike prošlosti „legitimiraju postojeći društveni poredak.“¹⁸⁶ Dakle, naša iskustva o prošlosti ovise o našem znanju o prošlosti, a naše slike prošlosti zajednički služe ispravnosti postojećeg društvenog poretka.¹⁸⁷ Društveno pamćenje, koje je potrebno razlikovati od povijesne rekonstrukcije, pojedinci dobivaju bez obzira jesu li imali stvarni dodir s prošlošću koje se oni sjećaju: „povjesničari izvode zaključke (...) povjesničari su sami sebi autoriteti; njihovo mišljenje je autonomno nasuprot dokazima, u smislu da oni vladaju kriterijima na temelju kojih je takav dokaz kritički ispitan.“¹⁸⁸ Povijesna rekonstrukcija ne ovisi o društvenom pamćenju, ali je nužna jer može oblikovati sjećanje društvenih grupa. Ekstremno oblikovanje sjećanja društvenih grupa karakteristično je za totalitarni režim.

Connerton razlikuje tri vrste sjećanja:

1. osobno sjećanje – postupci sjećanja koji za svoj predmet proučavanju uzimaju nečiju životnu povijest. „Zahtjevi za sjećanjem imaju značajno mjesto u našim samoopisivanjima, jer je naša prošla povijest važan izvor razumijevanja nas samih; naša znanja o sebi, shvaćanje vlastita

¹⁸³ Usp. Maurice Halbwachs, *On Collective Memory*, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1992., str. 23-24.

¹⁸⁴ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 52-53.

¹⁸⁵ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 53.

¹⁸⁶ Paul Connerton, *Kako se društva sjećaju*, Zagreb, Izdanja Antibarbarus, 2004., str. 7.

¹⁸⁷ Usp. pod 186. Paul Connerton, str. 9.

¹⁸⁸ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 22.

karaktera i sposobnosti uvelike je određeno načinom kako promatramo vlastite postupke u prošlosti.“¹⁸⁹

2. kognitivno sjećanje – „ono što ovaj tip sjećanja zahtijeva, nije da objekt pamćenja pripada prošlosti, nego da se je osoba koja tu stvar pamti morala s njom susresti, doživjeti ili naučiti u prošlosti.“¹⁹⁰

3. sjećanje navika – ono je „nametnuta pojava u našem mentalnom životu i često je prisutna ondje gdje bi se na prvi pogled reklo da je nema (...) stoga navika sjećanja može biti jedinstven događaj; kad smo jednom opisali događaj, riječi koje smo uporabili lako mogu postati uobičajene.“¹⁹¹

Grupa pojedincu osigurava mentalni prostor u kojem se smješta sjećanje. Kolektivno je sjećanje, stoga, povezano s posebno oblikovanim društveno-prostornim okvirom. Connerton tako naglašava međuovisnost sjećanja i tjelesnog ponašanja koje se najbolje očituje komemorativnim ceremonijama. Svrha je obreda ne samo ekspresija nego ponavljanje obreda što osigurava nastavljanje prošlosti. Obilježavanje ceremonija u kontinuitetu najbolje se izriče u svjetskim religijama. Connerton naglašava kako je nužno proniknuti značenje ceremonija tako da ih se smjesti u njihov povijesni kontekst u svrhu boljeg razumijevanja njegovih značenja jer postoji sve veća opasnost od izmišljanja rituala koji ukazuju na nastanak odgovarajuće povijesne prošlosti.¹⁹² Komemorativne ceremonije su, dakle, sredstva prenošenja društvenoga pamćenja. U njima se određena zajednica prisjeća svoga identiteta. Zahvaljujući obrednim ceremonijama, slika prošlosti može opstati jer „ono što je u komemorativnim ceremonijama predmet sjećanja jest nešto pridodano kolektivno organiziranoj varijanti osobnog i spoznajnog sjećanja. Ako svečanosti služe svojim sudionicima, ako su njima uvjerljive, tada ti sudionici ne smiju biti samo spoznajno kadri izvesti radnju, oni moraju biti naviknuti na te izvedbe.“¹⁹³

Ono što komemorativne ceremonije čini posebnima jest retorika ponovnog odigravanja koja se koristi:

1. kalendarskim promatranjem ponavljanja – „svaki je dan stoga moguće odrediti u dva različita reda vremena: postoji dan na koji se u svijetu događaju takvi i takvi događaji, te postoji dan na koji se slavi sjećanje na ovaj ili drugi trenutak svete ili mitske povijesti“¹⁹⁴,

2. verbalnim („sveti jezici sadrže arhaičku komponentu, ili u obliku potpuno drugačijeg jezika ili u djelomično sačuvanim starim idiomima; takva arhaička komponenta ostaje onoliko dugo

¹⁸⁹ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 34.

¹⁹⁰ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 35.

¹⁹¹ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 36.

¹⁹² Usp. pod 186. Paul Connerton, str. 71-76.

¹⁹³ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 105.

¹⁹⁴ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 97.

koliko se obredi utječu unazad razdoblju otkrivanja i ustraju na izvornosti tekstova točno prenošenih u govornom ili pisanom obliku.“¹⁹⁵ – obredi iskazuju dar govorenja, a djelotvornost se očituje u njihovom govornom ponavljanju) i

3. gestovnim ponovnim odigravanjem – izravnije otjelovljavanje, najснаžnije se pojavljuje u prikazanoj prisutnosti mrtvih – „u takvim arhaičnim ritualima gestovno ponavljanje donosi ideju dvo-prisutnosti; stanovnici drugih svjetova mogu se ponovno pojaviti u ovome, ne napuštajući svoj vlastiti, pod uvjetom da se zna kako ih otuda prizvati.“¹⁹⁶

U analizi komemorativnih ceremonija ne smije se zanemariti performativno sjećanje koje je mnogo raširenije i ono je tjelesno. Stoga, Connerton razmatra još jedan oblik društvenog sjećanja, a to je tjelesno društveno sjećanje. Komemorativne ceremonije, oslikanim predstavama prošlih događaja, čuvaju prošlost u pamćenju, no ona se može sačuvati, a da se ne prikazuje samo riječima i slikama. Naime, „naša tijela, koja u komemoracijama stilizirano izvedu slike prošlosti, svojom trajnom sposobnošću da izvedu pojedinačne postupke kojima su vični, također čuvaju prošlost. (...) Mnogi oblici sjećanja uvježbanih navika oslikavaju pamćenje prošlosti koje, bez ikakva obraćanja svom povijesnom izvoru, svejednako ponovno izvodi prošlost u našem sadašnjem ponašanju, u sjećanju navika prošlost je, u neku ruku, nataložena u tijelu.“¹⁹⁷

Connerton navodi dvije vrste društvene prakse:

1. inkorporirana praksa – poruke koje pošiljatelj upućuje sredstvima trenutačne tjelesne aktivnosti, prijenosom koji se događa samo kada njihova tijela izražavaju tu aktivnost (npr. osmijeh, stisak ruke...). Jednom naučeni, izvode se automatski i ne ostavljaju trag za sobom. Inkorporirani postupci, prema Connertonu, omogućuju učinkovit sustav mnemotehnike. Zavise od dviju različitih odlika: njihova načina postojanja i načina stjecanja.

2. zapisani postupci – arhiviranje i čuvanje informacija dugo nakon što je ljudski organizam prestao obavješćivati (npr. fotografije, zvučne snimke...).

Kao primjer tjelesnih vještina navode se i geste koje se proučavaju u odnosu na ponašanja tijela i ceremonije tijela. Izvođači se podsjećaju spoznajnim putem, a sjećaju se činom izvođenja. Tijelo sadrži sjećanje, a navika je znanje. Dakle, i komemorativne ceremonije i tjelesni postupci imaju mjeru osiguranja protiv procesa zbirnog preispitivanja, a svaka grupa će povjeriti tjelesnim automatizmima vrijednosti i kategorije koje osobito žele sačuvati.¹⁹⁸ „Oni će znati kako prošlost može biti dobro zadržana u svijesti sjećanjem navika nataloženim u tijelu.“¹⁹⁹ Jan Assmann,

¹⁹⁵ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 99-100.

¹⁹⁶ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 103.

¹⁹⁷ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 107.

¹⁹⁸ Usp. pod 186. Paul Connerton, str. 149-152.

¹⁹⁹ Ibid. pod 186. Paul Connerton, str. 152.

tumačeći pojam *figure sjećanja*, naglašava kako „ideje moraju biti doživljene kroz čula prije no što kao predmeti mogu pronaći put u pamćenje.“²⁰⁰ Sjećanje, dakle, mora biti konkretno. Kako bi se sjećanje učvrstilo, ono kao istina mora biti predstavljeno kroz konkretne, opipljive predmete i osobe. Kolektivno sjećanje uvjetuje postojanje događaja koji su od važnosti za cijelu zajednicu. Figure sjećanja, stoga, karakterizira društveno obvezujuća i kulturalno oblikovana slika sjećanja. Pojmovi i simboli koje pamtimo oblikuju se u obliku tzv. *figura sjećanja*. One se promatraju kroz tri elementa:

1. konkretna vezanost za vrijeme i prostor,
2. konkretna vezanost za grupu,
3. mogućnost rekonstrukcije kao autonomnog procesa.²⁰¹

Za figure sjećanja potrebno je materijaliziranje u određenom prostoru te aktualiziranje u određenom vremenu. Assmann naglašava da „sadržaji sjećanja imaju vremensku komponentu kroz vezivanje na pravremenske ili izvanredne događaje i kroz periodični ritam sjećanja.“²⁰² Prostorni okvir pamćenja sadrži sjećanja i u čovjekovoj odsutnosti. Ta sjećanja imaju mogućnost i moć vraćanja pri doticaju s određenim materijalnim predmetom (npr. fotografija) ili prostorom. Stoga ih treba promatrati kao izvorišta sjećanja i mjesta oblikovanja vlastita identiteta. Na taj način grupa i prostor stupaju u zajedništvo koju grupa drži svaki put kad je razdvojena od svoga prostora. Drugo bitno obilježje figura sjećanja jest vezanost uz grupu. Kolektivno je pamćenje svjedok vezanosti uz grupu. Naime, pamćenje osim što je prostorno i vremenski konkretno, ono je i „identitetski konkretno.“²⁰³ To podrazumijeva da je pamćenje vezano uz stvarnu i živu grupu. Figure sjećanja su model i poruka. Assmann tumači da je u njima iskazano „opće stajalište grupe; oni reproduciraju ne samo njezinu prošlost, već definiraju u njezino biće, njezine značajke i slabosti.“²⁰⁴ Društvena grupa, konstituirana kao zajednica sjećanja, svoju prošlost čuva iz 2 stajališta:

1. posebnosti,
2. trajnosti.

Kreirajući sliku o sebi, društvena grupa to čini naglašeno prema van, a manje prema unutra. Svaka grupa teži trajnosti, može predvidjeti mijene i predočava si povijest kao trajanje bez vremena.²⁰⁵ Treće obilježje figure pamćenja obilježava mogućnost rekonstrukcije. Naime, Assmann navodi kako se „ni u kakvom pamćenju ne održava prošlost kao takva, nego od nje

²⁰⁰ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 53.

²⁰¹ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 54.

²⁰² Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 54.

²⁰³ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 55.

²⁰⁴ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 55.

²⁰⁵ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 55.

ostaje samo ono što društvo može rekonstruirati u svakoj epohi sa svojim odgovarajućim relacijskim okvirom.“²⁰⁶ Pamćenje, dakle, djeluje rekonstrukcijski te ne zadržava prošlost kao takvu već se ona neprestano reorganizira i vrti u našem pamćenju. Osim toga, pamćenje rekonstruira i naše doživljaje sadašnjosti i budućnosti na sebi poseban i smislen način. Identitet pojedinca ili grupe usko je vezan uz njihovu prošlost. Činom prisjećanja i utvrđivanja, uz neku od tri značajki figura sjećanja, pojedinac preispituje i učvršćuje svoj identitet. Pamćenje osobe izgrađuje se u komunikaciji s drugim ljudima. Važno je, stoga, da postoje osobe kojima su pamćenja zajednička jer će se i trenuci prisjećanja shvatiti kao zajednički. Halbwachs kolektivno pamćenje odjeljuje ne samo od historije nego i od objektiviziranih te organiziranih sjećanja koje on naziva tradicijom. Pojam *kolektivno pamćenje* nadređen je pojam unutar kojeg razlikujemo *komunikacijsko* i *kulturalno pamćenje*. Kolektivno se pamćenje, dakle, oslanja na spajanje pamćenja i grupe koji su neraskidivo povezani te međusobno uvjetovani.²⁰⁷ Komunikacijsko pamćenje čine sjećanja koja se odnose na recentnu, odnosno nedavnu prošlost. Ta sjećanja čovjek dijeli svojim suvremenicima, a najznačajniji primjer je generacijsko pamćenje (ograničeno trajanje: oko 3 generacije). Ono pripada grupi, a kad nestanu nositelji toga pamćenja kojeg utjelovljuju, to isto pamćenje ustupa mjesto drugom. Kao primjer navodi se generacija za koju je Hitlerov progon i uništavanje Židova predmet osobnog traumatičnog iskustva. Budući da postoje još svjedoci tog traumatičnog iskustva, uspomena je živa. No u budućnosti tu uspomenu će prenositi mediji koristeći materijale arhiva.²⁰⁸ Kulturalno pamćenje svoje uporište ima u prošlosti te je važno za grupni identitet. No, i tu je povijest krhka pa se pretače u simboličke figure na koje sjećanje pranja. Takvo pamćenje čini dimenzija sakralnoga. Figure sjećanja čini element religioznosti, a predočivanje tog prisjećanja često ima obilježja svetkovine. Svetkovina služi predočivanju utemeljujuće prošlosti. Kroz prisjećanje svoje povijesti i predočivanje utemeljujućih figura sjećanja, grupa osigurava i utvrđuje svoj identitet.“²⁰⁹ Kolektivni identitet viši je od onog svakodnevnog jer je predmetom ceremonijalne, nesvakodnevnog komunikacije (od komunikacijskog pamćenja razlikuje ga npr. polarnost svakodnevnog i blagdanskog sjećanja). Ta nesvakodnevna, ceremonijalna komunikacija nalazi se u slikama, običajima, plesovima, tekstovima... Nositelji kulturalnog pamćenja su najčešće svećenici, šamani, pisci, učitelji... Njih čini posebna punomoć na znanje (greške se kažnjavaju smrću). Ono se ne preporučava posvuda, već njegovo širenje čine posebne upute. Ono se nadzire što podrazumijeva s jedne strane dužnost

²⁰⁶ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 56.

²⁰⁷ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 60-61.

²⁰⁸ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 63-64.

²⁰⁹ Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 65.

sudjelovanja, a s druge ograničava pravo sudjelovanja.²¹⁰ Nadalje, Assmann navodi tri funkcije koje moraju biti ispunjene kako bi pohranjeno znanje osiguralo identitet grupe, a bez mogućnosti pismenog pohranjivanja:

1. pohranjivanje sjećanja (poetski oblik),
2. aktiviranje,
3. priopćavanje (ritualna inscenacija i kolektivna participacija).²¹¹

U nepisanim grupama jedini način sudjelovanja u kulturnom sjećanju jest prisustvovanje o kojem brinu tzv. specijalisti poput šamana, svećenika i dr. Za okupljanja i prisustvovanje moraju postojati povodi, a to su blagdani. Ritualni i blagdani se brinu „za priopćavanje i prenošenje znanja za osiguranje identiteta i time za reprodukciju kulturalnog identiteta. Ritualno ponavljanje osigurava koherenciju grupe u prostoru i vremenu.“²¹² Za vrijeme blagdana (primarni organizacijski oblik kulturalnog pamćenja) vrijeme se u nepisanim društvima dijeli na vrijeme svakodnevice i vrijeme svetkovina. U vrijeme svetkovina rituali opisuju smisao stvarnosti. Proslave treba promatrati kao medij kojim se konstruiraju fragmenti društvenoga sjećanja. Pri izvođenju rituala i igri važan je prostor jer prostor igra i za kolektivnu i za kulturalnu mnemotehniku. U današnjem modernom vremenu događa se zaborav sjećanja te se javlja potreba za pojašnjavanjem tekstova, a na mjesto komunikacijskog sjećanja upada organizirano sjećanje. Tekstove interpretira kler, historičar se pojavljuje kada kolektivno pamćenje grupe slabi, a egzeget kada je izgubljeno živo razumijevanje teksta.²¹³ Potrebno je da ljudi dijele međusobno sjećanja, jer će se ona na taj način održati živima, u suprotnom ona blijede i nestaju u kulturalno pamćenje koje je stvar institucionalizirane mnemotehlike. Friedrich Nietzsche je ustvrdio da budućnost pripada onima koji imaju najdužu memoriju.

Za potpuniju sliku prošlosti prostora grada, od velike su koristi crkveni arhivi sa svojim figurama sjećanja. U prvom poglavlju ovoga rada analizira se prostor kao temelj provedbe moći i socijalnog života, odnosno prostori koji su povezani s drugim prostorima, ali na način da preokreću i poništavaju skup odnosa koji ih određuju i koji se u njima održavaju. Michel Foucault takve prostore dijeli na utopije i heterotopije. Navodi šest načela heterotopije, od kojih se izdvaja četvrto da su heterotopije u vezi s fragmentima (odsječcima) vremena i otvorene su za heterokronizam u kojem se gomila vrijeme. Heterotopija je posljedica beskrajnog nakupljanja vremena. Zahvaljujući tom heterokronizmu, heterotopije vremena kod muzeja, biblioteka i arhiva ne prestaju se akumulirati. Sve do 17. stoljeća one su bile izražaj pojedinačnog izbora, ali,

²¹⁰ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 66-67.

²¹¹ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 68.

²¹² Ibid. pod 151. Jan Assmann, str. 68.

²¹³ Usp. pod 151. Jan Assmann, str. 75.

naprotiv, „ideja sakupljanja svega, želja da se sva vremena, sva razdoblja, oblička i stilovi okupe na jednom mjestu, zamisao da se sva vremena pretvore u jedno mjesto, ali mjesto koje je ipak izvan vremena, zaštićeno od posvemašnjega propadanja, prema jednom planu gotovo neprestane i neograničene akumulacije u okviru jednog nepokretnog mjesta, sve ovo pripada našem modernom pogledu na svijet (...) muzeji (arhivi) i biblioteke su heterotopije karakteristične za zapadnjačku kulturu XIX. stoljeća.“²¹⁴ Crkva sv. Mihaela nalazi se na zapadnom kraju Trga Jurja Križanića, u osječkoj Tvrđi. Nakon što je Osijek oslobođen od Turaka, 29. rujna 1687. godine, isusovci su na dijelu temelja Kasim-pašine džamije postavili kamen temeljac 31. srpnja 1725. godine za gradnju crkve. Crkva je 1750. godine posvećena sv. Mihaelu, branitelju i pobjedniku Crkve. Glavni oltar župne crkve čini oltarna pala koja prikazuje sv. Mihaela arkandela u odori rimskog vojnika koji pomaže kršćanima u bitci kod Osijeka protiv Turaka Osmanlija, s vedutom osječke Tvrđe u pozadini, a rad je autora Franza Xavera Wagenschöna. Nakon ukidanja družbe Isusove, od 1733. godine župnici su bili:

1. Josip Fischer – posljednji župnik isusovac koji je kao biskupijski svećenik ostao župnikom, od 1769. do 1795. godine.
2. Jakov Jelenić – župnik od 1795. do smrti 1797. godine.
3. Kristijan Monsperger – privremeni upravitelj župe, umirovljeni svećenik Družbe Isusove.
4. Josip Antun Turković – župnik od 1797. do 1806. godine. Oko Turkovića se kretao sav društveni i politički život grada. Bio je i pisac.
5. Ivan Jozepac, župnik od 1797. do 1849. i dekan osječkog dekanata.
6. Josip Heim, župnik od 1849. do 1885. godine.
7. Stjepan Masper, župnik od 1885. do smrti 1896. godine.
8. Antun Zelenka, župnik od 1896. do smrti 1916. godine. Bio je i gradski zastupnik te mjesni školski nadzornik Više i niže djevojačke i dječjačke škole u Tvrđi.
9. Miroslav Hrzić, rođen u Vukovaru 1876., najprije 1916. kapelan, a potom privremeni upravitelj župe.
10. Robert Bezetky, župnik od 1916. do smrti 1943. godine, od 1923. imenovan dekanom osječkog dekanata.
11. Emil dr. Mayer, župnik od 1944. do smrti 1970. godine.
12. Stjepan Mijatović, župnik od 1970. do 1991. godine.
13. Ivan Vidaković, župnik od 1991. godine. Odlikuje se otvorenošću prema istraživačima crkvene baštine.²¹⁵

²¹⁴ Ibid. pod 13. Michel Foucault, str. 37.

²¹⁵ Usp.:

Knjižnica župe najvjerojatnije je postojala u doba isusovaca, no nakon ukinuća reda, 1773. godine, sva dokumentacija i građa prenesena je u tadašnje sjedište provincije, u Budimpeštu. Postoji i nekoliko zapisa koji svjedoče o tome da su sami isusovci zbog razočaranja zapalili svu građu koja je postojala u njihovoj tadašnjoj rezidenciji. Danas je sačuvan veći broj liturgijskih knjiga. Iz sakristije crkve su 2017. godine liturgijske knjige prebačene u župni arhiv. Ukupno je prebačeno 19 liturgijskih knjiga i 37 molitvenika. Popis istih napravili su 2007. godine Branka Ban i Hrvoje Mesić. Popis pronađenih liturgijskih knjiga koje se nalaze u arhivi župe:

1. Missale / Romanum / Ex / decreto sacrosancti / Concilii Tridentini, / restitum, / P II V. Pont. Max. / Jessu editum / Et / Clementis VIII. Primum, / Nunc denuò / Urbani Papæ Octavi / Auctoritate recognitum / In quo / Missæ propri & de Sanctis ad Longum positæ / MDCCIV, (1704.), sunt ad majorem celebrantium commoditatem. / Cum gratiæ & Privilegio Sacre cæfareæ masestatis. / Et licentia & approbationibus / Dn. Superiorum. / Herbipoli in Francpnia, / Typis Martini Francisi Herzii, Typograph. / Impensis / Joannis Ziegeri, / Bibliopol. / Anno Christi MDCCIV. dvobojno, dimenzije 33 x 21 x 6,5 cm;

2. Missae in agenda / defunctorum / ad celebrantiv commoditatem / Ex Missai romano / depromptae / (sakralna iluminacija) / Vetiis, / Ex Typographia Balleoniana, / MDCCLV, (1755.) dvobojno, dimenzije 31,5 x 22,3 x 3 cm;

3. Missae / in / Agenda / Defunctorum / ad cellebrantium commoditatem / ex Missali Romano / depromptae. / (slika sv. Mihaela kao na zidu iza glavnog Oltara) / Venetiis, / Ex Typographia Balleoniana / MDCCLVL. / (1756.) dvobojno, dimenzije 30 x 22 x 3,6 cm;

4. Missale / Romanum / Ex decreto sacrosanti / Concilii Tridentini restitutum, / S. PII V. Poentificis maximi, / Jessu editum. / Clementis VIII. & Urbani VIII. / Auctoritate recognitum, / In quo / Missae Novissimaæ Sanctorum / auctoritate funt disposite, / Venetiis, / MDCCLVIII. / (1758.) dvobojno, dimenzije 30 x 22 x 3,6 cm;

5. Pius episcopus / Servus servorum Dei / ad Perpetuam rei Memoria, brevijar, naknadno dodane tvrde korice, u derutnom stanju, nedostaju prva i posljednja strana, nedostaje metalni okvir, kožni uvez, na uvezu naknadno napisan znak "MS", dvobojno, dimenzije su 34 x 22 x 6 cm, ima 748 listova, nedostaju str. I i II, naslov s korica je na III strani, knjiga ima 2 dijela²¹⁶ izdvajaju

a) Helena Sablić Tomić, *U osječkom Nutarnjem gradu*, Zagre-Osijek, HAZU, 2017.

b) *Od turskog do suvremenog Osijeka*, Osijek-Zagreb, HAZU-Školska knjiga, 1996.

c) Ive Mažuran, *Grad i tvrđava Osijek*, Osijek, Grafika, 2000.

d) Ive Mažuran, *Srednjovjekovni i turski Osijek*, Osijek, HAZU, 1994.

e) Margareta Turkalj Podmanicki, *Sakralna arhitektura prve polovice 18. stoljeća na području današnje Đakovačko-osječke nadbiskupije*, Zagreb, doktorski rad, 2015.

²¹⁶1.)COMMUNE / SANCTORUM – 186 listova paginiranih rimskim brojevima, datirano CLXXXVI. (1536.), 2.)MISSAE / IN FESTIS PROPRIIS / SS. PATRONARUM / REGNI HUNGARIE / FINISH / MISSAE / FESTIS

datacije godine 1536. i 1537., na prvoj – naknadno ulijepljenoj stranici tintom je upisano “Esseg am (nečitko) / Juli 1889.”) – vjerojatno je riječ o poklonu knjižnici;

6. Missale / Romanum / Ex Decreto Sacros Concilii Tridentini / restitutum / S. PII V. Pontificiis Maximi JRDDU Editum / Clementis VIII. Et Urbani VIII., / Auctoritate recognitum./ Editio Decimatertia, / Huius formæ quinta / Missis novissimus aucta. / cum textu et cantu a saqorum rituum congregatione adprobato / Ratisbonæ, Neo Eboraci et Cincinatii. / septibus, Chartis et Typis Friderici Pustet, / S. Sedis Apost. Et Sacr. Rit. Congr. Typographi. / MDCCCXXXII. (1832.), / ima 768 stranica, dvobojno, kvadratna notacija, dimenzije 34 x 22 x 6 cm, iluminacija na početku misala, iluminirana prva slova svakog stavka, na prvoj stranici tiskano Misal Hic Calix Nouvum / Testamentum Est In / Meo Sanguine;

7. Canon Missae ad usum / episcoporum / AC / Prælatorum / Roma / MDCCCLII. / (1852.);

8. Missale / Romanum / Ex Decreto Sacrosanti / Concilii Tridentini / Restitutum, / S. PII V. Pontificillæs Maximi / Jessu Editum, / Clementi VIII - Et URBAN VIII. / / Viemmae / By Typographyay Mechitharistica / MDCCCLXII. / (8. V. 1862.) / Papa PIO IX. / POP. Klemens Papa Urban;

9. Čitanja i Evangelja / za sve / nedjelje, blagdane i svetce / vo / naših biskupiji. / Iznovice prevedena po Dr. Nikoli Voršaku, / Kanoniku, / Zagreb, Litografija V. Albrechta, 1878. godine / (upisano i pečat: “Vlasništvo župe Osijek II”);

10. Missae / In Agenda Defunctorum / Tantum Deservientes / Ex misali Romano / Recognito Desumtae / cum Ordinario et Cabone ut in Iphis Servatur / ad udum et Commoditatem Omniam Excclesarium / Romae / æx. Typ. Amabilis / MDCCCYIII (1893.);

11. Pjevnik / Kantuale / Crkvenih popievaka / sabrali, uredili i izdali / Karlo Kindlein i Vatroslav Kolander / Zagreb 1895., / Tisak Antina Scholza u Zagrebu;

12. Handbuch / des Choral Gesanges / II. / Hebdomada Sancta. Die Charwoche. / (na 4 crte; oštećena, nema korica, 19. stoljeće (?) – provenijencija iz Slovenije, vjerojatno stiglo preko Kamnikara);

13. Kitica / crkvenih pjesama / za sole, / ženske, muške i mješovite zborove / koje s pratnjom, a koje bez pratnje orgulja / s dodatkom od nekoliko preludija i fuga s osobitim obzirom na uporabu kod svibanjskih pobožnosti. / Izvorne / kompozicije domaćih skladatelja / sabrao ih Antun Vizjak / K 2. / ZAGREB, ILICA 30. /, (stranica s godinom izderana, upisano: “dar župnika Barikić Dragutina iz Dalja, upravnika škole”), iskidana naslovna stranica, nema datacije, prema procjeni sadržaja i papira pripada vremenu poslije 1900. godine;

PROPRIIS / SS. PATRONARUM / REGNI HUNGARIE, (od 187 – 216 stranice), (fol. datirano CLXXXVII.) (1537.)

14. Missae / Prodefunctiis / ad / Commodiorem Ecclesiarum Isum / ex Missali Romano Idesumptae Typography / Aaccedit / Ritus Absolutionis Pro Defunctis / Ex Rituali Et Principali Romano / Cum Approbatione Sacror. Ritus Congregationis / 11.izdanje / Ratisbonae, Rome / MCMXIII./, sačuvana dva primjerka (1913.);

15. Evandelistar / to jest / Epistole i evanđelja / preko sve godine / Po novom rimskom Misalu / dozvolom Pape Pia X. / udijeljenom dubrovačkom biskupu Dr. Josipu Marčeliću / priredio / o. Petar Vlašić franjevac / 1921. Dubrovnik;

16. Misale / Romanum / Et Decreto SS. Concilii Tridentini / Restutum / S. PII V Pont. Max. Jessu Editum / Alikorum Pontificum Sura Recognitum / a Pio X Reformatum / Ratisbonae / Aumptibus Friderici Pustet / S. Sedis Apostolicæ et S. Rituum / Congregationis Typography / Ratisbonae, 23. VII. 1937., kožni uvez, naknadno ulijepljeno;

17. Ordo Missae / Oofficium / Majoris Haebdomade / et Octave Paschæ / Cum Cantu / Juxta Ordinem Brevarii, Missalis / et Pointificalis Romani Ratisbonae Typis. / (Neumatski Misal), nema naslovne stranice, nije datirano, pretpostavljamo da je darovano – tintom upisano: “Velika srijeda 1937. Osijek”;

18. Čitanja i evanđelja / na / nedjelje i blagdane u crkvenoj godini / po naredbi i dopuštenju zagrebačkoga / Nadbiskupa i suglasnosti / hrvatskog katoličkog episkopata u smislu crkvenih propisa za upotrebu / u javnoj službi Božjoj / priredio / Dr. Bikola Žuvić sveučilišni profesor / (“Nabavljeno za 143 Din. 1940.”, upisano rukom) / Zagreb 1940., Hrvatski tiskarski Zavod D. D., 174 stranice + sadržaj;

19. Missae / Defunctorum / Ex Missal / Romano desumptate accedit / Ritus absolutionis / Prodefunctis / Ex Rituali Romano / Esitio XI Juxta / Typican / Sumptibus et Typis Friderici Pustet / S. Sedis Apostolicae et S. / Rituum Congregationes. / Typographi, / 6. 10. 1942., / Jos. Scherm Generalis / kožni uvez, vidi se da je strgano iz originala, derutno stanje, naknadno ulijepljeno na kožni omot.

Župna crkva sv. Mihaela bila je središtem života Tvrđe u prvoj polovici 20. stoljeća što dokazuje arhivska građa koja se nalaze u arhivi Župe. Naime, Nutarnji grad je na prijelazu 19. u 20. stoljeće pa sve do rušenja tvrđavskih bedema 1923./1926. godine bio jedina urbana jezgra koja je imala sve odlike gradskoga naselja. Bio je značajan zbog svojeg vojnostrateškog, kulturnog, upravnog i gospodarskog ozračja, ali i zbog blizine željezničkog i cestovnog mosta kojim se odlazilo cijelom Austro-Ugarskom Monarhijom, odnosno prema Carigradu i Italiji. U blizini samog središta, odnosno glavnog trga Nutarnjeg grada, nalazila se i sama crkva. Osijek je krajem 1900. godine imao 26 769 stanovnika, a krajem 1910. imao je 33 337 stanovnika, a povećanje stanovništva nastaje radi značajnog gospodarskog rasta te kulturnog procvata. Stvaranjem

Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno 1929. Kraljevine Jugoslavije broj stanovništva se promijenio, kako brojem, tako i sastavom, a sve pod srpskim utjecajem. Godine 1931. Osijek je imao 43 351 stanovnika, a uglavnom je broj povećan radi useljenika. Srpskim utjecajem Osijek se počeo zapostavljati.²¹⁷ Početkom 20. stoljeća Župu su činili stanovnici Tvrđe (2260 katolika), sa svojim filijalama: Antunovac (230 katolika), Ivanovac (784 katolika), Laslovo (60 katolika), Hrastin (36 katolika), Ernestinovo (700 katolika). Zanimljivo je istaknuti da je na području tadašnje Župe bilo 30 Židova, 1978 pripadnika kalvinske vjeroispovijesti, 16 pripadnika reformatorske vjeroispovijesti te 24 pripadnika pravoslavne vjeroispovijesti.²¹⁸ Navedeni podatci mogu se tumačiti u pronađenim dokumentima u arhivi župe koje je, krajem svake godine, izrađivao župnik i slao u Đakovo. Dokumenti se nazivaju *Stanje duša*. Arhivska građa čuva te identificira poruke prošlosti koje se danas prepoznaju kao kulturna baština. Takvu arhivsku građu čini i ona Župne crkve sv. Mihaela u osječkoj Tvrđi. Arhiv Župe je mjesto pamćenja, svjedok jednoga vremena, odnosno materijalizacija društvenoga sjećanja. Svojom građom pomaže pri rekonstrukciji sjećanja jer arhiviranjem vlastitog sjećanja čovjeka u određeni predmet, sliku, fotografiju i dr., oživjet će događaj iz prošlosti. Povijest i sjećanje se građom župnog arhiva međusobno nadopunjuje. On je medijator kolektivnoga iskustva i aktivne uloge u službi razvoja i društva. Arhivska građa župe prvorazredni je povijesni izvor za razumijevanje događaja na prijelazu 19. u 20. i prvoj polovici 20. stoljeća. Naime, izvori bilježe građanski i vjerski život tadašnjega Osijeka prije Prvog svjetskog rata, za vrijeme Prvog svjetskog rata pa sve do raspada Austro-Ugarske Monarhije te stvaranja Kraljevine Jugoslavije 1934. godine. Najviše zasluga za bilježenje povijesti građanskog i svjetovnog Osijeka ima župnik Robert Bezetzky. Naime, svako kolektivno pamćenje ima svoga nositelja. Župnik Bezetzky jedan je od nositelja kolektivnog pamćenja prostora Nutarnjeg grada, ali i cjelokupnog Osijeka. Rođen je u Barsu (Mađarska) 5. svibnja 1884. godine od oca Stjepana Bezetzky i majke Marije r. Živoder. Odrastao je u Osijeku gdje je završio i gimnaziju. Studij filozofije i teologije završio je u Đakovu gdje je i zaređen za svećenika 20. listopada 1907. godine. Više godina služio je kao misionar u Beogradu, a za vrijeme Prvog svjetskog rata vratio se i kratko upravljao župom Sarvaš. Brzo je imenovan katehetom u osječkoj Tvrđi, a 1916., u ljeto, imenovan je tvrđavskim župnikom (dokument o imenovanju čuva se u župnom arhivu). Godine 1922. izabran je za vicearhiđakona osječkog okruga, 1928. godine začasnim kanonikom đakovačke stolne crkve. Govorio je mađarskim, njemačkim i hrvatskim jezikom, a sahranjen je na tvrđavskom groblju 1943.

²¹⁷ Usp. Mirko Korenčić, *Naselja i stanovništvo Hrvatske 1857-1971*, Zagreb, Djela JAZU, knjiga 54, 1979.

²¹⁸ Usp. *Schematismus ven. cleri dioecesium Bosnensis seu Diakovensis et Sirmiensis canonico unitarum pro anno 1916.*, Đakovo, 1916., str. 46.

godine.²¹⁹ Bezetzky je brižno bilježio svaki događaj, većinu popratio fotografijama, te je aktivno sudjelovao u obilježavanju svetkovina, ceremonija i rituala. Zajedno s tadašnjim stanovnicima i upraviteljima grada (vojnim i civilnim) kolektivno je participirao u kulturalnom pamćenju okupljanjem i osobnom nazočnošću. Budući da su sve aktivnosti zapisane i pridodane sa svojim figurama sjećanja (fotografije, spomenica, dokumenti), župnik Bezetzky je osigurao i utvrdio identitet grada. Htio je biti dio grada, i to i jest. Tako svaki grad ima svoj vlastiti mehanizam pamćenja, a župni arhiv je institucija kolektivnog pamćenja. Dobro je naglasiti da je ovo arhiv koji se hotimice zaboravlja, a proizvodi određenu sliku povijesti. Stoga, preko mjesta pamćenja, župnog arhiva, i kroz figure sjećanja (spomenica, arhivski dokumenti, fotografije i smrtovnice) prati se grad kroz kolektivnu memoriju na prijelazu 19. u 20. i prvoj polovici 20. stoljeća. Navedene figure sjećanja su zapravo materijalizacija sjećanja. Župni arhiv ima utjecajnu ulogu u konstruiranju društvenog sjećanja, odnosno interpretira kulturnu baštinu u povijesti kako bi sadašnji život učinili smislenim. Društveno sjećanje je potrebno, više nego ikad, podložiti institucionalizaciji. Župni arhiv nalazi se na prvom katu župnoga doma u sobi od 20 četvornih metara. Sva građa nalazi se u ormaru koji se sastoji od 3 dijela. Građa je dosad bila djelomično razvrstana, a arhiv je 2017. godine složen za potrebe župe kao i za potrebe ovoga rada. Osim toga, sva građa složena je prema godinama te se nalazi u arhivskim kutijama. Arhiv je zatvorenog tipa te nije moguće ući i istraživati najviše zbog mnogobrojnih krađa povijesnih dokumenata i izvora koji se sve više pojavljuju na prodaji, osobito svake prve subote u mjesecu na Sajmu antikviteta u Tvrđi. Arhivsku građu župe koja je važan izvor kolektivne memorije grada na prijelazu 19. u 20. te prve polovice 20. stoljeća te se može podijeliti u četiri kategorije:

1. arhivski dokumenti župe,
2. fotografska građa župe,
3. župna spomenica,
4. smrtovnice.

²¹⁹ Usp. Emerik Gašić, *Kratki povijesni pregled biskupija Bosansko-đakovačke i Srijemske*, Osijek, Državni arhiv, 2000., str. 108.

4.1. ARHIVSKI DOKUMENTI ŽUPE

Arhivski dokumenti župe obuhvaćaju vremensko razdoblje od 1893. do 1944. godine. Iako nije bilo planirano opisati dokumente nakon 1934. godine, to je učinjeno kako bi budući istraživači mogli koristiti podatke i dokumente koji se nalaze u župnom arhivu. Za neke godine ne postoji niti jedan arhivski dokument, odnosno nastupio je zaborav, a uskočila je historijska znanost. Potrebno je napomenuti kako su dokumenti isključivo vezani uz svakodnevni život Nutarnjega grada. Najstariji dokument koji se nalazi u arhivi je iz 30. srpnja 1893. godine pisan rukom na njemačkom jeziku, i to goticom. Za čitanje ovoga dokumenta zaslužna je prof. Branimira Potočnjak koja jedina u ovim krajevima može čitati njemačku goticu. Dokument je Revers Grada Osijeka s uputama za postupanje s novim zvonom. Te upute izradili su braća Ruepprecht koji su imali svoju radionicu izrade crkvenih zvona u Pečuhu. Drugi dokument, također iz 1893. godine je Svjedočba čudorednosti koju je ispunio župnik Stjepan Masper za sklapanje braka Antonije Bassler. Dokument je nastao 16. svibnja 1893. godine potvrđujući slobodno stanje navedene djevojke. Najmlađi dokument je iz 15. travnja 1944. Nadzorništva za grad i kotar Osijek kojim upozoravaju vjernike na moguću zračnu opasnost i bombardiranje Osijeka. Ne postoji ni jedan arhivski dokument za sljedeće godine:

1.) 1894.	12.) 1906.	23.) 1931.
2.) 1895.	13.) 1907.	24.) 1933.
3.) 1896.	14.) 1908.	25.) 1935.
4.) 1898.	15.) 1909.	26.) 1936.
5.) 1899.	16.) 1910.	27.) 1938.
6.) 1900.	17.) 1911.	28.) 1939.
7.) 1901.	18.) 1912.	29.) 1940.
8.) 1902.	19.) 1913.	30.) 1941.
9.) 1903.	20.) 1928.	
10.) 1904.	21.) 1929.	
11.) 1905.	22.) 1930.	

Ukupno je sačuvan 331 arhivski dokument, a po godinama podijeljeno:

- 1.) 1893. – 2 arhivska dokumenta
- 2.) 1897. – 1 arhivski dokument
- 3.) 1914. – 3 arhivska dokumenta
- 4.) 1915. – 6 arhivskih dokumenata
- 5.) 1916. – 16 arhivskih dokumenata

- 6.) 1917. – 34 arhivska dokumenta
- 7.) 1918. – 20 arhivskih dokumenata
- 8.) 1919. – 24 arhivska dokumenta
- 9.) 1920. – 13 arhivska dokumenta
- 10.) 1921. – 15 arhivskih dokumenata
- 11.) 1922. - 12 arhivskih dokumenata
- 12.) 1923. – 31 arhivski dokument
- 13.) 1924. – 40 arhivskih dokumenata
- 14.) 1925. – 42 arhivska dokumenta
- 15.) 1926. – 41 arhivski dokument
- 16.) 1927. – 8 arhivskih dokumenata
- 17.) 1932. – 1 arhivski dokument
- 18.) 1934. – 10 arhivskih dokumenata
- 19.) 1937. – 1 arhivski dokument
- 20.) 1942. – 6 arhivskih dokumenata
- 21.) 1943. – 4 arhivska dokumenta
- 22.) 1944. – 1 arhivski dokument

Latinskim jezikom pisan je 1 arhivski dokument, njemačkim jezikom pisana su 3 arhivska dokumenta, a talijanskim jezikom 1 arhivski dokument. Hrvatskim jezikom pisana su 326 arhivska dokumenta.

4.2. FOTOGRAFSKA GRAĐA ŽUPE

Fotografije koje se nalaze u arhivi župe predstavljaju važne figure sjećanja. One su fragment onoga što arhivski dokumenti te župna spomenica kazuju. Važan su dokaz, a fotografija je u mogućnosti prizvati svoju empirijsku vezu s određenim događajem, što naglašava neposrednu činjenicu. Tumačenjem fotografije može se upoznati osoba, događaj te oblikovati dojam o istome. Tako su osoba, događaj i dr. stvarniji nego što oni misle da jesu. Vizualni element ostaje za cijeli život, dok je fotografija medij vizualne komunikacije. Fotografija može prikazivati i ritual te različite ceremonije vezane uz religijski repertoar. Također je važno istaknuti da je fotografija trag nečega što se stvarno dogodilo. Dakle, gledanje fotografije s razumijevanjem je zapravo čitanje fotografije, odnosno stavljanje fotografije u kontekst gledatelja pretočene u njegovu stvarnost. Melanija Belaj tumači da „sve fotografije ljudi su *memento mori* jer snimiti fotografiju znači sudjelovati u smrtnosti, povredljivosti, promjenljivosti neke druge osobe ili stvari, fotografija zamrzava određeni trenutak u vremenu te svjedoči o njegovu tijeku i o prolaznosti života.“²²⁰ Dakle, fotografija nastavlja postojati dajući događaju neku vrstu besmrtnosti i važnosti. Ona je zaista „savršen suvenir: izranja iz prošlosti da bi stimulirala i intenzivirala sadašnjost.“²²¹ U arhivu Župe nalazi se ukupno 49 fotografija koje obuhvaćaju razdoblje od 1896. godine do 1944. godine. Slučajno su pronađene 2016. godine (pronašao Hrvoje Mesić) u jednom albumu koji je pao iza ormara. Fotografije su prvorazredna figura sjećanja, a nastale su u fotografskim radnjama tadašnjeg Osijeka. Povezuju se uz događaje koji se spominju u spomenici i arhivskim dokumentima te svjedoče pamćenju prostora grada i urbane okolice toga vremena. Stoga, nude mogućnost rekonstrukcije jer pamćenje unutar sebe ne zadržava prošlost kao takvu već je ona prisutna u fragmentima i neprestano se vrti u našem pamćenju. Fotografije prikazuju rituale (Brašančevo, odnosno Tijelovsku procesiju, zatim proslavu Vidovdana i dr.), ceremonije (Euharistijski kongres, blagoslov nove škole, slavu bolničarske čete, blagoslov zvona i vatrogasnih cijevi), ali prikazuju mjesta pamćenja (obelisk žrtvama poginulim u urušavanju drvenog željezničkog mjesta, a o čemu su izvještavale mađarske novine *Zalai közlöny*, nutarnjogradsko groblje i dr.). Memorijalni spomenici dio su organiziranih struktura javnoga prostora što ih čini kodiranim društvenim pamćenjem te sastavnim dijelom javnoga znanja. Osim toga, memorijalni spomenici označavaju društveno sjećanje kojemu određeni poredak teži. Naime, kontinuitet društva je nezamisliv bez društvenoga pamćenja.

²²⁰ Melanija Belaj, *Obiteljska fotografija kao kreiranje i arhiviranje (poželjne) stvarnosti*, u: Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, 2008., br. 2, str. 145.

²²¹ Ibid. pod 220. Melanija Belaj, str. 148.

Poruke rituala, ceremonija te memorijalnih spomenika određuju vladajući pogled na svijet (dominacija vladajuće elite, povezanih s moći) i to pravilima ponašanja koje priznaje društvena zajednica. Stoga su rituali, ceremonije i mjesta pamćenja matrice koja služi za čitanje poruka i njihovog korištenja u prostoru. One su forme društvenog pamćenja-navika. Matricama je povučena jasna granica između javnog i društvenog prostora te između štićenog i zabranjenog prostora (poput kategorije poroznog grada). Stoga su navedene matrice važna memorijalna poruka za odvijanje i ustroj društvenog pamćenja te društvenog znanja, jer njihovo značenje nije moguće razumjeti ukoliko se ne prihvati organizacija poruka propisana pravilima koja vrijede u društvenoj zajednici. Obrasci sadrže pravila i kontroliraju poruke i ponašanje prema njima, oni upravljaju znanjem. Obrasci i matrice su, kao organizacija memorijalnih poruka, ključni za ustroj društvenog pamćenja i društvenog znanja.²²² Duhovna dimenzija spomenika jest „sama njegova intencija da smiri tjeskobu smrti i uništenja i bude zaštita protiv traumatizma egzistencije, određeni sigurnosni uređaj u svijetu koji nije idealan.“²²³ Župnik Bezetky, jedan od nositelja kolektivnog pamćenja prostora grada, vizionarski je na gotovo svim fotografijama opisao snimljeni događaj, popisao ljude i protumačio ulogu fotografije.

²²² Usp. Miroslav Tuđman, *Memorijalni spomenici i javno znanje*, u: Ivi Maroeviću, *baštinici u spomen*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009., str. 13-38.

²²³ Ibid. pod 126. Marko Sjekavica, str. 60.

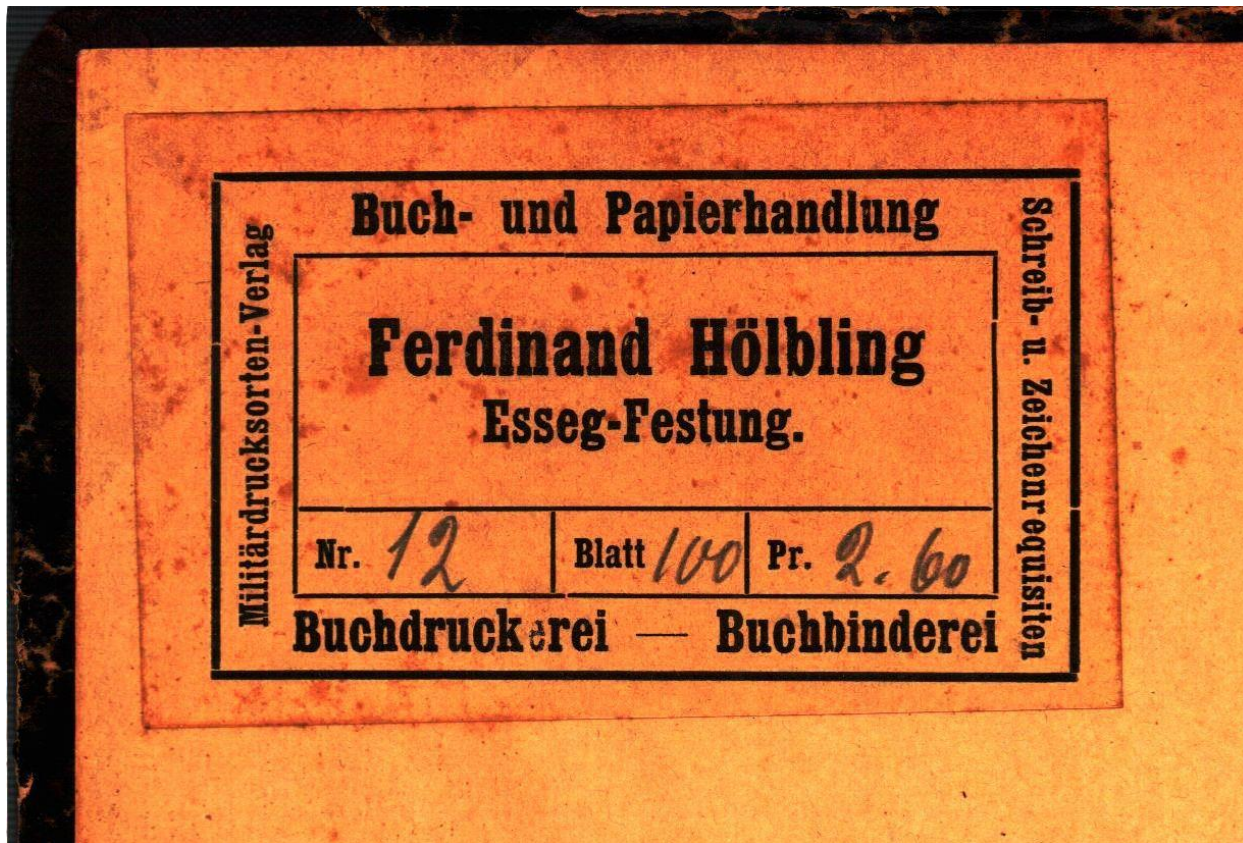
4.3. ŽUPNA SPOMENICA

Neprocjenjivi izvor za proučavanje crkvenih događaja u župi, ali i onih za sam život grada jest župna spomenica. Vođenje župnog arhiva uređeno je već nakon Tridentinskog koncila (1545.-1563.), a početkom 20. stoljeća o važnosti župnih spomenica ukazivalo se i u tisku. U *Katoličkom listu*, iz 1902. godine, povjesničar Janko Barlé ukazuje na potrebu pisanja tih izvora, što je bila i odredba dijacezanske sinode (3. i 4. svibnja 1802., Zagreb) te Nadbiskupijskog duhovnog stola (br. 2373, 16. srpnja 1880.). Svaka župna spomenica treba sadržavati sljedeće podatke:

- a) opis crkve
- b) opis oltara i natpisa na njima,
- c) popis i opis kipova,
- d) opis crkvenog namještaja,
- e) opis predmeta, knjiga,
- f) opis zvona,
- g) popis bratovština,
- h) popis cehova,
- i) kronološki popis župnika,
- j) opis zanimljivih ceremonija,
- k) opis događaja lokalne sredine, odnosno prostora grada.

Pečuški biskup svojom odredbom iz 1782. godine tražio je od slavonskih župnih zajednica da se vodi spomenica, odnosno knjiga povijesti župe. U Osijeku su svoju kućnu povijest (kroniku) pisali redovnici i to franjevci, kapucini i isusovci. Župa sv. Mihaela sadržana je u tim ljetopisima, a posebno u ljetopisu Kapucinskog samostana u Osijeku, Franjevačkog samostana u Osijeku te Osječkom dnevniku Sebastijana Karla Redlsteina. Sve o životu župe može se pročitati u *Osječkim ljetopisima* te *Kanonskim vizitacijama* koje je uredio dr. sc. Stjepan Sršan. O spomenici župe ne postoje podaci sve do 1904. godine kada ju je počeo voditi župnik Antun Zelenka. Josip Juraj Strossmayer, bosanski ili đakovački i srijemski biskup, želio je da župnici redovito pišu spomenicu. Spomenica župe gubila se tijekom zadnjih 100 godina, no 2008. godine ponovno ju je pronašao Hrvoje Mesić te spremio u župni arhiv, a jedna preslika spomenice predana je tadašnjem ravnatelju Državnog arhiva u Osijeku, dr. sc. Stjepanu Sršanu koji ju je obradio i objavio. Budući da je predana preslika, uočeno je nekoliko pogrešaka pri čitanju i prepisivanju same spomenice. Spomenica je napisana na papiru dimenzija 28 x 42 cm, a sastoji se od 166 stranica. Na kraju spomenice umetnut je jedan list formata A4 napisan kemijskom

olovkom zelene boje, a opisuje bombardiranje Osijeka u vremenu od 22. siječnja do 21. studenog 1944. godine. Na koricama spomenice nalazi se pečat trgovine u kojoj je bilježnica, namijenjena za pisanje spomenice, kupljena. Radi se o trgovini Ferdinanda Hölblinga koja se nalazila u Nutarnjem gradu.

Slika 1. Korice župne spomenice s pečatom Ferdinanda Hölblinga.

Spomenicu župe počeo je pisati župnik Antun Zelenka 1904. godine. On je rođen, kao drugo od šestoro djece, 17. siječnja 1867. godine u Osijeku, od majke Tereze r. Schmidt i oca Gregora. Osnovnu školu i gimnaziju završio je Osijeku, a za svećenika je zaređen u Innsbrucku 26. srpnja 1891. godine. Od 1896. godine imenovan je župnikom Župe sv. Mihaela. Obnašao je i dužnost mjesnog školskog nadzornika u novom gradu te Više i Niže djevojačke i dječjačke škole u Tvrđi. Gradsko poglavarstvo istaknulo je da je „pokojnik bio uzoran svećenik i župnik i ljubimac svojih župljana. Radi riedkih njegovih sposobnosti, radi integrog značenja svoga, radi žarkog patriotizma uživao je opće štovanje i ljubav. Svojim djelovanjem i kao župnik i kao patriota stekao je neprolazne zasluge. Gradska općina sačuvat će mu častnu i svjetlu uspomenu.“²²⁴ Spomenicu je nastavio pisati i župnik Robert Bezetzky sve do 1934. godine kada prestaju svi

²²⁴ *Spomenica rkt župe Sv. Mihaela arkanđela u Osijeku Nutarnjem gradu 1904. – 1934.*, Osijek, Državni arhiv u Osijeku; Rkt. župa Sv. Mihaela arkanđela, Osijek, 2009., str. 10.

zapisi. Naime, 1934. godine izvršen je atentat na kralja Aleksandra u Marseillu što može biti povezano s prestankom pisanja. Spomenica se počinje ponovno pisati tek 1963. godine i ona se čuva u župnom arhivu. Danas se spomenica redovito vodi i piše. Spomenica je pisana rukopisom na hrvatskom jeziku. Za vrijeme župnika Zelenke rukopis je slabije čitljiv. Od 1912. godine spomenicu počinje pisati, odnosno najvjerojatnije prepisivati, župljanin župe sve do kraja spomenice, odnosno 1934. godine. Navedeni župljanin dodao je i opasku na početku spomenice:

Opaska:

*Da bi p.n. čitaoci ove spomen-knjige dobili
što bolju sliku o različitim opisanim događajima,
svečanostima, ophodima i dr.
to ih upućujem na fotografije i slike
što su sabrane u župskom arhivu, a
na istima je u kratko zabilježeno što predstavljaju.*

Za napomenuti je da fotografije nisu bile sastavnim dijelom ove spomenice, već su, kao što je napomenuto, slučajno pronađene iza ormara 2016. godine. Na kraju 1911. godine, prilikom kanonske vizitacije župi, nalazi se potpis biskupa Ivana Krapca s pečatom.

Slika 2. Potpis biskupa Ivana Krapca s pečatom.

Sadržajno promatrajući spomenica je bogat povijesni izvor podataka za Osijek i okolna mjesta prve polovice 20. stoljeća. Ovom građom značajno se ispunjavaju praznine za povijesna znanja o Osijeku i okolnim mjestima, kako za crkveni, tako i za građanski život. Kratki sadržaj spomenice po godinama:

1904. godina: Gradnja crkve u Ivanovcu zalaganjem novog župnika Antuna Zelenke nakon smrti prepošta Stjepana Maspere. Opis sela Ivanovca. Crkvu je blagoslovio Josip Horvat kao zamjenik biskupa Strossmayera uz prisutnost županijskih izaslanika, podžupana, kotarskog predstojnika i susjednih vlastelina. Pročitana je odluka biskupa Strossmayera o imenovanju župnika Zelenke konzistorijalnim prisjednikom radi njegovog truda i revnosti. Iste godine utemeljeno je Društvo Presvetog Srdca Isusova i sv. Krunice.

1905. godina: Glavni dio župnikovog zapisa posvećen je smrti biskupa Josipa Jurja Strossmayera. U detalje su opisani trenutci prije i nakon njegove smrti.

1906. godina: Zapisi posvećeni smrti više svećenika te održavanju krizme u Nutarnjem gradu. Opisana je ceremonija ulaska biskupa od ulaza u Nutarnji grad pa sve do crkve. Na krizmi je biskup prvo govorio njemačkim jezikom sabranim vjernicima, a potom se na hrvatskom jeziku obratio mladeži.

1907. godina: Nije bilo važnijih događaja za župu. Opisani su premještaji nekoliko svećenika.

1908. godina: U župnoj crkvi osnovane su dvije kongregacije: Kongregacija gospojica i Kongregacija gospodja. Detaljno su opisane kongregacije te su nabrojane članice istih.

1909. godina: Osnivanje Odbora udruženja svećenika djak. biskupije.

1910. godina: Sastanak Odbora udruženja svećenika u župi. Imenovan novi bosanski ili đakovački i srijemski biskup dr. Ivan Krapac. Iste godine trebala je biti održana krizma, no zbog kolere je otkazana. Župnik zanimljivo opisuje bolnicu te nedostatak kanalizacije u gradu što može biti uzrokom kolere.

1911. godina: Zapisi su posvećeni izborima za Hrvatski sabor. Izabrani su dr. Antun Pinterović i dr. Dragutin Neuman koji je postao predsjednikom Sabora, no ubrzo je umro. Poskupila je živež.

1912. godina: Zbog Balkanskog rata u Osijeku se osnivaju pričuvne ratne bolnice. Opis Balkanskog saveza.

1913. godina: Nastavak Balkanskog rata. Opis događaja.

1914. godina: Zapisi posvećeni izbijanju rata između Austro-Ugarske i Srbije. Opis smrti prijestolonasljednika Franje Ferdinanda. Proglašena opća mobilizacija. Radi ratnih događaja u gradu raste ženska prostitucija te se pojavljuju ratni profiteri. Nedostatak kruha u gradu.

1915. godina: Nastavak rata. Osijek opasan rovovima. Mnoštvo srpskih i ruskih ranjenika i zarobljenika. Mnogo je umrlih što dokazuju zapisi jer je tzv. gradska izolana i bolnica za kožne bolesti na teritoriju župe. Oskudica na petroleju te hrani. Raste skupoća prehrambenih proizvoda.

1916. godina: Revizija crkvenih računa i najava vlastite smrti župnikove što se ubrzo i dogodilo. Imenovan privremeni upravitelj župe, tadašnji kapelan Miroslav Hrzić. Opis natjecanja kandidata za ovu župu. Imenovan je novi župnik – Robert Bezetzky.

1917. godina: Opis nestašice plina. Skinuta sva zvana osim jednoga koje je spašeno radi svoje historičke znamenitosti. Rekviriranje orgulja, no vještom pisanom promemorijom kapelana Flodina orgulje su spašene. Mobilizacija zvonara. Opis Brašančeva.

1918. godina: Opis ratnih događaja, pljački u gradu, povratak vojnika s ratišta, nestašica hrane, ali bijaše rodna godina.

1919. godina: Župnik imenovan na mnoge dužnosti. U Ernestinovo je došao učitelj Josip Böhm.

1920. godina: Imenovanje novog biskupa Antuna Akšamovića. Posjet biskupa župi i imenovanje župnika začasnim prisjednikom. Krađa u kapeli. Radovi oko novog tabernakula u crkvi.

1921. godina: Krizma u župi. Opis krizme jer je zadnja krizma u župi održana 1911. godine. Ceremonija ulaska biskupa u grad. Povorka u gradu s bakljama i lampionima. Krizman je ukupno 1241 krizmanik. Biskup je odmah obavio kanonsku vizitaciju župe te se susreo s gradskim vlastima te predstavnicima vojske i policije. Opis procesije u Aljmašu (filijala župe Tvrđa).

1922. godina: Održana akcija za nabavu zvona. Josip Kraljić imenovan novim vojnim dušobrižnikom.

1923. godina: Popravak ograde nutarnjogradskog groblja. Primopredaja Apostolske administrature za Baranju i sjevernu Slavoniju iz Pečuške u Đakovačku biskupiju.

1924. godina: Euharistijski kongres u gradu. Blagoslov zvona za kapelu ubožišta. Blagoslov nove škole u novom gradu. U novom gradu otvoreno dječje zabavište. Osnovano Dobrovoljno vatrogasno društvo u Ernestinovu. Elektrifikacija poglavarstva Grada.

1925. godina: Opis blagoslova kuća. Opis iseljavanja stanovništva u Brazil.

1926. godina: Blagoslov zvona u Ernestinovu. Obnova kapele u ubožištu. Napori oko nabave zvona za crkvu. Proslava Brašančeva. Proslava krizme. Opis novonabavljenih zvona te njihovo postavljanje na crkvu. Povijest sela Ernestinova. Opis novog električkog svjetla u gradu te opis električnog tramvaja.

1927. godina: Svetkovina Florijanovo. Blagoslov nove zastave školske mladeži u novom gradu. Osnivanje Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Ivanovcu. Uklonjeni posljednji tragovi konjskog tramvaja u Osijeku.

1928. godina: Bezetzky imenovan novim začasnim kanonikom. Elektrifikacija crkve. Prvi nastup Njemačkog pjevačkog i glazbenog društva u crkvi. Blagoslov novih zvona u Ivanovcu i Tenjskom Antunovcu. Popravak žbuke crkve. Opis kriptе župne crkve.

1929. godina: Misije u Ernestinovu. Podignuta ograda oko crkve u Ivanovcu. Brašančevo. Blagoslov vatrogasnih spremišta u Ivanovcu. Mlada misa Rudolfa Schütza. Postavljanje sata na toranj crkve.

1930. godina: Opis blagoslova kuća u Osijeku. Predaja zgrade biskupskog konvikta časnim sestrama sv. Križa u Đakovu. Osnovano Bratstvo križara i sestrinstvo Križarica. Razdioba grada na župe. Novi nazivi ulica u Osijeku i Ivanovcu. Cirkus Kludsky u Osijeku.

1931. godina: Proslava svete pričesti i krizme. Oluja u Osijeku.

1932. godina: Zabrana održavanja bogoslužja u ernestinovačkoj školi. Mlada misa Ljudevita Stulhofera. Uvođenje hrvatskih propovijedi. Restauracija slike sv. Mihaela na glavnom oltaru.

1933. godina: Restauracija slike sv. Mihaela. Pjevačko društvo Zrinski pjevat će za Uskrs i Brašančevo. Obnova križnog puta kod Kamenitog križa. Osnovano Cecilijino društvo. Povratak isusovaca u Osijek u poklonjenu kuću koja se nalazi u Beogradskoj, današnjoj ulici Kardinala Štepinca. Gradonačelnika Hengla udarila kap te se zahvalio na dužnosti.

1934. godina: Novi gradonačelnik Osijeka je Vladimir Malin. Tragična smrt kralja Aleksandra I. Ujedinitelja.

1944. godina: Bombardiranje grada, posebno vojarne na Trgu Presvetog Trojstva. Od siline bombardiranja ustaške vojarne popucalo je platno oltarne slike sv. Mihaela.

Spomenica Župe glavni je izvor podataka od koje se može krenuti u potragu za dubljim i točnim povijesnim podacima. Ona je spomenar, povijesni dokument i kronološka priča o gradu čime postaje mementom te sažetkom duhovnog razvoja. Izvorna je preslika života župe sv. Mihaela i Nutarnjeg grada te se otvara živopisna slika od kolekcije gradskih sjećanja i memorije koji utvrđuju identitet i pripadnost gradu. Grad tako odjekuje glasovima povijesnih zbivanja, a crkva sv. Mihaela zrači sveto u urbani prostor oblikujući duh toga grada.

4.4. SMRTOVNICE ŽUPE

Zbirku smrtovnica župe sv. Mihaela čini 10 smrtovnica koje su pronađene u omotnici položenoj uz spomenicu župe. Radi se o preminulim osobama koje su vezane uz grad, ali još više uz župu sv. Mihaela. Uglavnom su zastupljene smrtovnice između 1916. i 1943. godine. Imaju umjetničku te kulturno-povijesnu vrijednost. Mogu poslužiti kao pogled u vlastitu povijest grada. Posebno su važne, jer omogućuju proučavanje društvenog i socijalnog statusa osječkog društva. One su dokument, odnosno fragment vremena. U njima se nalaze vrijedni podatci o rodbinskim i ženidbenim vezama te mogu otkriti podatke koji se ne nalaze niti u jednom drugom povijesnom izvoru. Osim toga svjedoče i o multikulturalnosti grada. Uz one uobičajene smrtovnice koje su tiskane na bijelom listu s crnim obrubom, na nekoliko smrtovnica pojavljuju se različita likovna rješenja koja svjedoče i o umjetničkoj vrijednosti smrtovnica. Takva građa smatra se kulturnim dobrom, odnosno baštinom koju je potrebno zaštititi, dokumentirati, obraditi, digitalizirati i ponuditi znanstvenicima na korištenje pri njihovom istraživanju. One su izvrstan odgovor vapajima duša da ih se ne zaboravi već da žive barem u baštinskim institucijama poput crkvenih arhiva jer „bilo da prikazuje uvid u kulturni, politički i društveni život, bilo da prikazuje svakodnevicu određenoga naroda, kraja, grada, taj jedinstveni primjerak nudi uvid u povijest te tako stvara novu kategoriju za kulturno pamćenje određenog naroda.“²²⁵ U zbirci župe nalaze se sljedeće smrtovnice:

1. Smrtovnica biskupa Ivana Krapca preminulog 1916. godine.
2. Smrtovnica svećenika Josipa Horvata, preminulog 1922. godine.
3. Smrtovnica profesora Franje Zelenke, preminulog 1923. godine.
4. Smrtovnica svećenika Josipa Firingera, preminulog 1924. godine.
5. Smrtovnica svećenika Franje Posavca, preminulog 1930. godine.
6. Smrtovnica Terezije Riedl, asistentice Kongregacije gospođa, preminule 1932. godine.
7. Smrtovnica Franciske Flodin, majke svećenika Stjepana, preminule 1937. godine.
8. Smrtovnica Rozine Fabing, supruge trgovca Franje Fabinga, preminule 1937. godine.
9. Smrtovnica Stjepana Valla, direktora Gradskog poglavarstva u Osijeku, u miru, preminulog 1937. godine.
10. Smrtovnica župnika Roberta Bezetkyjog, preminulog 1943. godine.

²²⁵ Ana Lešković; Danijela Živković, *Efemerna građa i sitni tisak: opseg pojmova u Hrvatskoj i svijetu*, u: Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2011., br. 1-2, str. 130.

5. RELACIJSKA BAZA PODATAKA BAŠTINSKE GRAĐE ŽUPE SV. MIHAELA ARKANĐELA U OSIJEKU

Kulturno pamćenje, u trenucima čovjekove duhovne i civilizacijske opstojnosti, treba sačuvati kolektivni ili osobni identitet. Pamćenje se promatra kao prostor znanja iz kojeg se, prema potrebi, mehanizmom prisjećanja, koristeći fragmente pamćenja, konstruira sjećanje. Crkvena građa u arhivima predstavlja jedinstvo pamćenja koja je u određenom trenutku stavljena u period mirovanja, no digitalnim arhivom ponovno biva prepoznata u postojećoj kulturi te prostoru grada. Grad, urbani prostor identiteta pojedinca ili skupine, prepoznat je svojim sjećanjem. Kolektivno iskustvo urbanog prostora upisuje svoj identitet u arhivsku građu. Helena Sablić Tomić i Tatjana Ileš naglašavaju da je grad mjesto nataloženo slikama povijesti, kulture te različitih iskustava koji prepoznaju arhitekturu grada kao simulakrum, odnosno kao kulisu teatra pamćenja te ga opunomoćuje kao mjesto pamćenja. Svaki grad, dakle, ima svoj vlastiti mehanizam pamćenja koji se ostvaruje u institucijama kolektivnog pamćenja. Tako je župni arhiv depo zapisa aktivnosti u gradu promatranom kao medij. On rekonstruira duh vremena te ovjerava naše postojanje.²²⁶ Kako bi se konstruiralo sjećanje grada u kontekstu župnog arhiva na prijelazu iz 19. te u prvu polovicu 20. stoljeća, izrađena je relacijska baza podataka uz korištenje standarda Cataloging Cultural Objects (CCO). Uvođenje baze podataka u arhiv župe zahtijeva izradu projekta koji se može podijeliti u 5 faza: analiza potrebe (uočiti podatke koje treba pohraniti i veze među njima – naziva se i specifikacija potreba), modeliranje podataka (utvrđivanje podataka i sklapanje u cjelinu, odnosno globalnu shemu), implementacija (inicijalno punjenje baze podacima te pokrivanje potreba raznih aplikacija), testiranje (utvrditi zadovoljava li svim zahtjevima i potrebama korisnicima uz otkrivanje grešaka u fazi razvoja, a danas se prije prave implementacije razvijaju prototipovi baze podataka koji se pokazuju i demonstriraju korisnicima) i održavanje (nakon što je baza ušla u redovitu uporabu uz redovito održavanje zahtjeva, praćenje rada s bazom, dok administratoru baze podataka trebaju biti na raspolaganju odgovarajući alati, odnosno administratorski programi). Baze podataka su skup povezanih podataka, odnosno organizirana i uređena cjelina međusobno povezanih podataka. Razlikuju se tri osnovna modela baza podataka: mrežne, hijerarhijske i relacijske baze podataka. Relacijska baza podataka sastoji se od skupa povezanih tablica, odnosno relacija. Definicija jedne relacije naziva se relacijska shema te se sastoji od naziva relacije i obilježja (atributa) koji su u sastavu te relacije. Stoga se definicija čitave baze podataka naziva relacijska shema baze podataka, a sastoji

²²⁶ Usp. Helena Sablić Tomić; Tatjana Ileš, *Grad između pamćenja i zaborava*, u: Dani hvarskog kazališta: Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu, 2011., br. 1, str. 303-321.

se od relacijskih shema svih relacija koje ulaze u sastav baze podataka. Takva baza podataka danas je najčešće korišteni model baza podataka. Tablica je osnovni objekt relacijske baze podataka i u njoj se pohranjuju podatci. Redak tablice naziva se relacija te predstavlja informaciju o jednom subjektu, stoga su relacije pohranjene kao tablice. Relacija, odnosno tablica sastoji se od stupaca i redaka koji se nazivaju atributi te odgovaraju nazivu polju podataka. Polje (atribut) ili više polja kojima se jednoznačno definira redak tablice naziva se primarni ključ. Budući da je baza podataka skup međusobno povezanih podataka, spremljenih bez redundancije (zalihosti), nužno je izbjegavati nepotrebno ponavljanje istih podataka u bazi (ista činjenica nepotrebno zapisana više puta). Kako bi se izbjeglo ponavljanje istih podataka vrši se normalizacija, a to je postupak kojim se tablice u bazi strukturiraju na način da se izbjegne međuzavisnost i redundantnost, odnosno da se stvori što bolji i konzistentniji model podataka. Relacija je odnos ili veza, a u kontekstu relacijske baze podataka radi se o povezivanju dviju tablica preko vrijednosti primarnog ključa. Tri su kriterija primarnog ključa:

1. vrijednost primarnog ključa mora biti jednoznačna,
2. primarni ključ ne može imati vrijednost NULL, odnosno ne smije biti prazno polje,
3. primarni ključ mora uvijek postojati kod kreiranja i spremanja sloga.

Taj primarni ključ (ID) pohranjen je u obje tablice. Kandidat za ključ je atribut ili skup atributa čije vrijednosti jednoznačno određuju primjerak entiteta zadanog tipa. Kako bi se očuvao integritet podataka u bazi, mora se osigurati pravilno unošenje vrijednosti s jedne strane u jednoj tablici te s druge strane u drugoj tablici. Odnosi između raznih objekata u bazi predstavljeni su vezama, a postoje tri tipa veze: jedan prema jedan, jedan prema više, više prema više. Bazu u pravilu čine više međusobno povezanih tablica. Povezivanjem tablica dobiva se mogućnost izdvajanja podataka iz jedne, dviju ili više tablica tako da, koristeći „upit“, prikazujemo slogove koji su sastavljeni od polja iz povezanih tablica s time da se fizički ne moraju ponovno pohraniti. Pomoću upita moguće je kreirati novu tablicu na osnovu podataka iz jedne ili više postojećih tablica. Dvije su osnovne vrste upita: upiti izdvajanja i akcijski upiti. Upite izdvajanja karakterizira pronalaženje i izdvajanje slogova ili dijelove slogova iz jedne ili više povezanih tablica. Svrha je akcijskih upita mijenjanje podataka.²²⁷

²²⁷ Usp.:

a) https://e-u.hr/dok/udzbenik/31_210.pdf (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

b) Robert Manger, *Baze podataka: skripta*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, 2003., str. 1-8.

5.1. STANDARD CATALOGING CULTURAL OBJECTS (CCO)

Standard Cataloging Cultural Objects, osim što nudi smjernice za opis predmeta kulturne baštine, može poslužiti i kao model organizacije informacija, odnosno kao standard za izradu relacijske baze podataka.²²⁸ Naime, posljednjih desetljeća mnogobrojne organizacije, agencije i ustanove djeluju u smjeru razvoja standarda podataka za stvaranje opisa te pronalaženje informacija o kulturnim objektima. Svrha standarda podataka nije samo promicanje dosljednog bilježenja informacija nego im je osnova učinkovito pronalaženje i korištenje istih. Standardi podataka potiču na dijeljenje podataka, poboljšavaju upravljanje sadržajem te smanjuju suvišan napor. Velika veličina dosljedno dokumentiranih zapisa s vremenom će putem višestrukih repozitorija povećati pristup sadržaju te će rezultati potrage biti na najvišoj mogućoj razini. Ujednačena će dokumentacija u konačnici poticati razvoj tijela za informacije o kulturnoj baštini, što će uvelike unaprijediti pretragu i poučavanje u području društvenih znanosti i umjetnosti. Standardi koji određuju strukturu podataka, vrijednosti podataka te sadržaj podataka čine bazu za skup alata koji mogu dovesti do dobre deskriptivne katalogizacije, dosljedne dokumentacije, dijeljenih zapisa te povećanoga pristupa krajnjih korisnika. U umjetničkim i baštinskim institucijama najrazvijeniji tipovi standarda podataka su oni koji obuhvaćaju skup kategorija ili elemenata metapodataka koji se mogu koristiti u svrhu stvaranja strukture za format u obliku polja u bazi podataka. *Categories for the Description of Works of Art (CDWA)* je primjer skupa elemenata metapodataka. Iako je struktura podataka logični prvi korak u razvoju standarda, ta struktura sama po sebi neće postići niti visok stupanj deskriptivne dosljednosti, što se tiče katalogizatora, niti visoki stupanj ponovnoga pronalaženja informacija, što se tiče krajnjih korisnika. Standardi koji upravljaju riječima (vrijednosti podataka) te njihov odabir, organizacija i formatiranje (sadržaj podataka) su dva druga tipa standarda koji moraju biti korišteni zajedno s općeprihvaćenom strukturom podataka. Daleko se više postiglo u razvoju standarda za vrijednosti podataka nego za sadržaj podataka, u pravilu u obliku tezaurusa i nadziranih rječnika, kao što su *Thesaurus for Graphic Materials (TGM)*, *Art & Architecture Thesaurus (AAT)*, *Union List of Artist Names (ULAN)* i *Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN)*. Zajedno s *Library of Congress Name and Subject Authorities*, Getty rječnici i drugi tezaurusi vode nas do drugoga koraka na putu prema standardima dokumentacije i potencijalu za dijeljenu katalogizaciju. *Cataloging Cultural Objects (Katalogizacija kulturnih objekata) (CCO)* vodi nas

²²⁸ Budući da u Republici Hrvatskoj još uvijek ne postoji Vodič CCO preveden na hrvatski jezik, daljnji opisi navedenog standarda vežu se uz isti vodič te će se njime moći poslužiti, do cjelokupnog prijevoda na hrvatski jezik, knjižničari, arhivari, muzeolozi, kustosi, povjesničari te ostali zainteresirani dionici.

do trećega koraka pružajući nam standarde za sadržaj podataka. Do današnjega dana malo se objavljene dokumentacije o standardima sadržaja podataka primijenilo na kulturna djela – standardi koji određuju izbor izraza i definiraju redoslijed, sintaksu i oblik u kojemu bi vrijednosti podataka trebale biti unesene u strukturu podataka. Knjižničarske i arhivističke zajednice imaju dobro utvrđena pravila za sadržaj podataka u obliku *Anglo – American Cataloguing Rules (Anglo–američka kataložna pravila) (AACR)* te od nedavno *Describing Archives: A Content Standard (Opisivanje arhiva: standard sadržaja) (DACS)*. S druge strane, baštinska zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama nikada nije posjedovala nikakve slične objavljene smjernice koje ispunjavaju deskriptivne zahtjeve jedinstvenih kulturnih objekata. *Cataloging Cultural Objects* je stvoren da popuni tu prazninu. Rastući na postojećim standardima, *Cataloging Cultural Objects* pruža smjernice za odabir, redoslijed i formatiranje podataka koji se koriste za umetanje elemenata metapodataka u kataložni zapis. Ovaj standard ima za cilj promicanje dobre deskriptivne katalogizacije, dijeljenje dokumentacije i poboljšanje pristupa krajnjega korisnika. Također služi u svrhu informiranja prilikom procesa donošenja odluka katalogizatora i graditelja baštinskog sustava. U CCO-u naglasak je više na načelima dobre katalogizacije i dokumentacije nego na strogim pravilima koja katalogizatorima ne dopuštaju donošenje informiranih prosudbi o informacijama koje oni stvaraju, i na tome kako će one biti predstavljene njihovim korisnicima. Ovaj standard doprinijet će poboljšanoj dokumentaciji i pristupu informacijama o kulturnoj baštini. *Cataloging Cultural Objects* stvoren je specifično za članove zajednica uključenih u opisivanje i dokumentiranje umjetničkih djela, arhitekture, kulturnih artefakata i slikovnih prikaza tih predmeta – specijalisti za vođenje muzejske dokumentacije, kustosi vizualne građe, arhivisti, knjižničari ili bilo tko, tko dokumentira kulturne objekte i njihove slikovne prikaze. Ovaj standard pokušava uravnotežiti potrebe različite publike, ali i podrazumijeva da će svaka ustanova imati svoje vlastite lokalne zahtjeve. K tome, jasno je da će oni koji opisuju originalne objekte, a ne analogne ili digitalne slikovne prikaze tih objekata, možda zahtijevati neke dodatne, posebne smjernice. *Cataloging Cultural Objects* stavlja naglasak na standarde za sadržaj podataka prilikom deskriptivne katalogizacije – standardi koji određuju izbor izraza i definiraju poredak, sintaksu, i formu u kojoj se bilježe ti izrazi, fraze, vrijednosti, i narativni opisi. Drugi su tipovi standarda podataka (na primjer, struktura podataka, vrijednost podataka, i standardi razmjene) isključeni, osim ako su relevantni za raspravu o standardima za sadržaj podataka. Nadzirani rječnici i različiti tezaursi preporučuju se za izradu lokalnih autoriziranih datoteka. Primarni naglasak CCO-a su deskriptivni metapodatci i autorizirani nadzor – podatci namijenjeni za opis kulturnoga djela, podatci koji se koriste za stvaranje kataložnih zapisa za to djelo i njegove slikovne prikaze.

Ovdje su isključeni administrativni metapodatci (podatci za upravljanje informacijskom građom) i tehnički metapodatci. CCO sadržava elemente za opis i djela i slikovnih prikaza, ali ne i elemente koji uključuju administrativne metapodatke. CCO obuhvaća puno tipova kulturnih djela, uključujući arhitekturu, slikarstvo, skulpturu, grafiku, rukopise, fotografije i druge vizualne medije, izvedbenu umjetnost, arheološka nalazišta i artefakte te različite funkcionalne objekte iz područja materijalne kulture. CCO je stvoren za muzejske zbirke, zbirke vizualne građe, arhive i knjižnice s primarnim naglaskom na umjetnosti i arhitekturi. CCO nije zamišljen za zbirke prirodne povijesti ni za znanstvene zbirke. Standard Cataloging Cultural Objects (CCO) nije sam po sebi skup elemenata metapodataka. Elementi koje on pokriva odnose se na područja informacija u kataložnom zapisu koji se mogu mapirati u različite skupove elemenata metapodataka kao što su VRA Core, CDWA i CDWA Lite (i po proširenju, u MARC i Dublin Core i slične, zato jer se ti skupovi elemenata mogu mapirati u VRA i CDWA). CCO je prostran dokument koji uključuje pravila za formiranje podataka, prijedloge za potrebne informacije, zahtjeve vezane uz nadzirane rječnike i pitanja u vezi zaslona. Vodič CCO predviđen je i napisan za savjetovanje u vezi planiranja, implementacije i uporabe baza podataka i lokalnih kataložnih pravila. O vodiču se još uvijek vodi rasprava. CCO u svim slučajevima preporuča da svaka ustanova analizira, odredi i primijeni lokalna pravila kako bi se omogućilo učinkovito i uspješno dobavljanje, prenamjena i razmjena informacija. Iako CCO priznaje pravila iz ACCR-a, ne traži da im se prilagodi zato jer je to različiti standard za različitu publiku i različite materijale. Za one koji koriste AACR, CCO može biti nadopuna i partner AACR-u nadopunjavajući tako utvrđena pravila AACR-a. Važna načela CCO-a su:

1. Utvrditi logički fokus svakoga zapisa o djelu, bilo da je to jedna jedinica građe, djelo sačinjeno od nekoliko dijelova ili fizička skupina ili zbirka radova. Jasno odrediti razliku između zapisa o djelu i zapisa o slikovnom prikazu.
2. Uključiti sve potrebne elemente CCO-a.
3. Slijediti pravila CCO-a. Odrediti i primijeniti dodatna lokalna pravila kako bi se omogućilo da se informacije učinkovito dobave, prenamijene i razmijene.
4. Koristiti nadzirane rječnike, kao što su Getty vocabularies i Library of Congress authorities.
5. Stvoriti lokalne autorizacije koje koriste terminologiju iz standardnih objavljenih nadziranih rječnika kao i lokalne izraze i imena. Oblikovati lokalne autorizacije kao tezaure kad god je to moguće. Zabilježiti i dokumentirati odluke o lokalnim autorizacijama.
6. Koristiti utvrđene standarde metapodataka, kao što su *VRA Core Categories* ili *Categories for the Description of Works of Art*.

Potrebno je imati na umu da su katalogizacija, klasifikacija, indeksiranje i prikazivanje različite ali srodne funkcije.²²⁹

S obzirom na raznolikost kulturnih djela koje opisuju katalogizatori, nijedan skup minimalnih elemenata za zapis o djelu ne bi mogao biti dovoljan u svim slučajevima. Na primjer, potrebne su različite informacije da bi se identificiralo i opisalo djela iz različitih kultura i vremenskih razdoblja:

Poglavlje 1: Imenovanje predmeta/objekta

Vrsta/Tip djela

Naslov

Poglavlje 2: Informacije o tvorcu/stvaratelju

Tvorac/Stvaratelj

Uloga tvorca/stvaratelja

Poglavlje 3: Fizička obilježja

Mjere

Materijali i tehnike

Stanje i izdanje

Dodatna fizička obilježja

Poglavlje 4: Stilističke, kulturološke i kronološke Informacije

Stil

Kultura

Datum

Poglavlje 5: Lokacija i Geografija

Trenutna lokacija

Lokacija nastanka

Lokacija pronalaska

Prijašnja lokacija

²²⁹ Usp. *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Introduction*, preuzeto s portala: http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/, a Uvodni dio dostupan na: <http://cco.vrafoundation.org/downloads/Introduction.pdf> (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

Poglavlje 6: Tema/Predmet

Tema/Predmet

Poglavlje 7: Klasa

Klasa

Poglavlje 8: Opis

Opis

Ostale opisne bilješke

Zbog kompleksnosti kulturnih informacija i važnosti zapisa o autorizaciji, CCO preporuča korištenje relacijske baze podataka. Relacijska baza podataka pruža logičnu organizaciju međusobno povezanih informacija (na primjer, podaci o djelima i slikovnim prikazima, autorizirane datoteke itd.) koja se vodi i pohranjuje kao jedinstveni informacijski sustav. Struktura podataka trebala bi dati sredstvo za povezivanje djela među sobom, djela sa slikovnim prikazima te djela i slikovnih prikaza s autorizacijama. Kada se povežu zapisi istoga tipa, oni tada imaju recipročan odnos. Hijerarhijski odnosi između zapisa istoga tipa trebali bi biti mogući. Uobičajeni način za iskazivanje odnosa u informacijskome sustavu je korištenje jedinstvenih numeričkih identifikatora. Specifičnosti o tome kako se zapisi spajaju i povezuju, pitanje je vezano uz osmišljavanje lokalne baze podataka. Kadgod se uspostavi odnos (CCO koristi izraz *a link*) između dva zapisa o djelu, djela i zapisa o slikovnom prikazu, ili između polja u zapisu o djelu i izraza u zapisu o autorizaciji, tada se izražava odnos. Relacijske baze podataka mogu biti napravljene tako da prilagode hijerarhijske i druge odnose. Hijerarhijski odnosi mogu se stvarati od djela do djela, od slikovnih prikaza do slikovnih prikaza, ili od zapisa u jednoj autoriziranoj datoteci do drugoga zapisa u istoj autoriziranoj datoteci. Hijerarhija nalaže opisu red i strukturu. Hijerarhijski i drugi odnosi mogu postojati u istome informacijskome sustavu. Prilikom izgradnje odnosa u bazi podataka treba razlikovati nekoliko stvari. Na prvome su mjestu odnosi između djela i slikovnih prikaza tih djela; zatim slijede odnosi između djela i drugih djela; nakon toga dolaze odnosi između djela i zapisa o autoriziranim datotekama; a na kraju su odnosi između zapisa autoriziranih datoteka unutar te iste autorizirane datoteke. CCO preporuča da odnosi među entitetima budu recipročni. Odnosi bi trebali biti recipročni tako da pretraga jednoga entiteta može dovesti do drugoga. Recipročnost se najlakše postiže kada su recipročne mogućnosti odnosa već ugrađene u informacijski sustav. Odnosi između entiteta mogu biti jedan na jedan, više na jedan, ili više na više. CCO preporuča da se naznači vrsta

odnosa između djela koji se katalogizira i srodnoga djela. CCO se fokusira na vrste podataka koji se tipično koriste u alatima katalogizacije – prvenstveno na takozvane deskriptivne metapodatke – tj. podatke korištene za opis i identifikaciju kulturnih djela i slikovnih prikaza. Sustavi za upravljanje zbirkama i sustavi za upravljanje digitalnom imovinom također zahtijevaju druge vrste metapodataka – podatke koji definiraju strukturu ili pomažu u administraciji građe, podatke o načinu na koji djelo može biti prikazano, financijske informacije o djelu, podatke o izložbi i povijesti posudbe djela, tehničke informacije o datoteci slikovnih podataka i tako dalje. Cilj različitih vrsta baza podataka spomenutih u priručniku o CCO je olakšati indeksiranje, identifikaciju i pronalazak djela ili slikovnih prikaza u određenoj zbirci ili zbirkama. Drugi cilj je olakšati kontinuiranu dokumentaciju djela (na primjer, pratiti povijest naslova nekoga djela). Do objavljivanja podataka i njihove prezentacije krajnjim korisnicima često dolazi tako da ih se premješta iz kataložnoga sustava u posebne baze podataka za prezentaciju i javni pristup prije nego ih se učini dostupnima krajnjim korisnicima. Ove su vrste sustava u pravilu usredotočene na pretraživanje, pregledavanje i prikazivanje građe. Online katalog omogućava krajnjim korisnicima da pretraže i pregledaju podatke i slikovne prikaze. U današnje vrijeme puno muzeja ima online kataloge koji sadrže dio zbirke ili sve njihove zbirke te su dostupni posjetiteljima muzeja ili široj javnosti. Takvi katalogi također mogu uključivati ujedinjene zbirke iz nekoliko ustanova. Autorizirani nadzor je od velike važnosti u digitalnome okruženju. Autorizirani nadzor je sustav postupaka koji osigurava dosljednu uporabu i održavanje informacija u zapisima baze podataka. Postupci uključuju bilježenje i potvrđivanje terminologije uporabom nadziranih rječnika i autoriziranih datoteka. Svrha autoriziranoga nadzora je osigurati dosljednost na kataložnoj razini tako da korisnik koji pretražuje bazu podataka može pronaći materijal i uspješno ga dovesti u vezu s drugim materijalom u bazi podataka. Detalji u vezi konstruiranja autorizacija i kako djeluju međusobno te sa zapisima o djelu i slikovnome prikazu najvažnija su pitanja o kojima mora odlučiti ustanova koja katalogizira. Nema jedinstvenoga odgovora za sve ustanove. Svaka ustanova mora odvojiti dovoljno vremena i sredstava za doličnu analizu i pronalazak rješenja. Autorizirane datoteke sadržavaju terminologiju korištenu u katalogizaciji zapisa o djelu i slikovnome prikazu. U kontekstu CCO, autorizirana datoteka sadrži zapise o osobama, mjestima, stvarima i drugim pojmovima vezanima uz djela i slikovne prikaze koji se katalogiziraju. Takve informacije su važne za ponovno pronalaženje zapisa o djelu i slikovnome prikazu, ali učinkovitije je zabilježiti to u odvojene autorizirane datoteke nego u same zapise o djelu i slikovnome prikazu. Prednost pohranjivanja takvih pomoćnih (i često ponavljanih) informacija u autoriziranoj datoteci je u tome što se takve informacije treba zabilježiti samo jednom te zatim mogu biti povezane sa svakim odgovarajućim zapisom o djelu i slikovnome

prikazu, a ne da se ponavljaju u svakome relevantnome zapisu o djelu i slikovnome prikazu. U bazi podataka s mogućnošću punoga autoriziranoga nadzora i funkcionalnim vezama među zapisima, postoji još jedna prednost, a to je da će se prilikom promjene ili ispravka željenoga imena ili naslova u zapisu o autorizaciji automatski nadograditi ime ili naslov u povezanim zapisima o djelu i slikovnome prikazu. CCO preporuča uporabu autoriziranih datoteka za odabrane elemente metapodataka kako bi se olakšala učinkovita katalogizacija i ponovno pronalaženje. U autoriziranoj datoteci zapisi za osobe, mjesta i druge pojmove mogu sadržavati izraze i imena za određeni pojam, s tim da je jedan izraz ili jedno ime označeno kao preferirani izraz, dok se druge smatra varijantnim izrazima. Zapis također može sadržavati i druge informacije; primjerice, u autorizaciji osobnoga imena ili korporativnoga naziva, bili bi uključeni datumi rođenja i smrti osobe. Nadzirani rječnik je organizirano uređenje riječi i fraza korištenih za indeksiranje sadržaja i za ponovno pronalaženje sadržaja pregledavanjem ili pretraživanjem. On u pravilu uključuje preferirane i varijantne izraze te ima limitiran opseg ili opisuje određenu domenu. Nadzirani rječnik je širi pojam od autorizirane datoteke jer obuhvaća i autorizirane datoteke kao i druge nadzirane terminološke popise. Za neke elemente ili polja u bazi podataka nadzirani popis može biti dovoljan za kontrolu terminologije, posebice tamo gdje je terminologija za to polje ograničena i gdje je malo vjerojatno da postoje sinonimne ili pomoćne informacije. Nadzirani rječnici mogu biti jednostavni popisi jedinstvenih preferiranih izraza; mogu biti skupovi istovjetnih izraza za isti pojam (sinonimni prstenovi); mogu sadržavati preferirane i nepreferirane izraze; mogu identificirati hijerarhije izraza (taksonomije); i mogu uključivati sve ove karakteristike te još k tome imaju semantičke odnose među izrazima i drugim pojmovima (tezaursi). Nadzirani popis je jednostavan popis izraza korištenih za nadzor terminologije. Ako je dobro oblikovan, u takvome će popisu svaki izraz biti jedinstven; svi izrazi bit će članovi iste klase; izrazi se neće preklapati u značenju; izrazi će biti jednaki po granularnosti (razlomljenosti)–specifičnosti (potiče na važnost istraživanja korisničkih potreba i zahtjeva); i izrazi će biti poredani ili abecedno ili po nekome drugome logičnome slijedu. Tezaurus je semantička mreža jedinstvenih pojmova, uključujući odnose među sinonimima, šire i uže kontekste i druge srodne pojmove. Tezaursi mogu biti jednojezični ili višejezični. Tezaursi mogu imati sljedeća tri odnosa među izrazima:

1. odnos istovjetnosti: odnosi među sinonimnim izrazima ili imenima za isti pojam, u pravilu postoji razlika između preferiranih izraza (deskriptora) i nepreferiranih izraza (varijanti).
2. hijerarhijski odnosi: širi i uži (roditelj – dijete) odnosi među pojmovima. Hijerarhijski su odnosi općenito ili tipa cjelina – dio ili tipa rod – vrsta.

3. asocijativni odnosi: odnosi među usko srodnim pojmovima koji nisu hijerarhijski zato jer nisu tipa cjelina – dio ili tipa rod – vrsta. Može biti puno vrsta asocijativnih odnosa (npr. učitelj – učenik).

Nadzirani rječnici trebali bi biti prilagođeni tako da dobro rade u specifičnoj situaciji i sa specifičnom zbirkom ili zbirkama pri ruci. Svaka ustanova trebala bi razviti strategiju za stvaranje nadziranih rječnika prilagođenih za specifičnu zbirku. S druge strane, ako se zbirka propitkuje u konzorcijskome ili federalnome okruženju, nadzirani rječnici trebali bi biti prilagođeni za ponovno pronalaženje preko različitih zbirki; zahtjevi će biti različiti i terminologija će biti šira ili uža u opsegu ovisno od pojedine situacije. U stvaranju nadziranih rječnika s ciljem zadovoljavanja potreba ustanove, treba znati odgovor na sljedeće pitanje: što želite da vaš nadzirani rječnik radi? Je li on za uporabu od strane katalogizatora ili od strane programa za pretraživanje ili će isti rječnik biti korišten za oboje? U idealnoj situaciji, rječnik za katalogizaciju sadržavat će stručnu terminologiju te će istovremeno biti osmišljen tako da potiče najveću moguću dosljednost među katalogizatorima na način da se ograniče izbori terminologije prema opsegu zbirke i prema fokusu polja koje se indeksira. Nasuprot tome, rječnik za ponovno pronalaženje u pravilu će biti širi te će sadržavati više nestručne pa čak i „pogrešne“ terminologije, kao na primjer, krivo napisane riječi ili netočni ali često korišteni izrazi. U strogo strukturiranome rječniku namijenjenome katalogizaciji, istovjetni odnosi trebali bi se ostvarivati samo među izrazima i imenima koji dijele pravu sinonimiju ili identična značenja. S druge strane, rječnik za ponovno pronalaženje može povezati izraze i imena koji imaju približnu sinonimiju ili slična značenja kako bi proširili rezultate i poboljšali ponovno pronalaženje. Mnoge će institucije iz praktičnih razloga morati koristiti isti rječnik i za katalogizaciju i ponovno pronalaženje, zahtijevajući tako kompromis između ta dva pristupa. Rječnici koji su namijenjeni za pomoć krajnjim korisnicima prilikom pregledavanja online zbirki trebali bi biti vrlo jednostavni te usmjereni na nestručnu publiku a ne na stručnjake.²³⁰

²³⁰ Usp. *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: General Guidelines*, preuzeto s portala: http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/, a Opće smjernice dostupne na: http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartOne_GeneralGuidelines.pdf (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

5.2. REALIZACIJA SUSTAVA DIGITALNOG ARHIVA ŽUPE SV. MIHAELA

S obzirom da još nije učinjena standardizacija nazivlja kulturne baštine, kao ni da u Republici Hrvatskoj nije usvojena jedinstvena nomenklatura niti klasifikacijska shema za indeksiranje, klasifikaciju i identifikaciju kulturne baštine²³¹, rad će ponuditi metodologiju izrade tezaurusa digitalnog arhiva Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku koristeći standard CCO. Tezaurus je terminološki rječnik koji sadrži popis dogovorenih, odnosno prihvaćenih pojmova za izradu pomagala za pretraživanje podataka, odnosno kontrolu unosa u bazu podataka. Još se naziva i kontroliranim rječnikom te je hijerarhijski strukturiran. Istovjetan tezaurusu je popis predmetnih oznaka ili predmetnica koji abecednim redom sadrži popisane prihvaćene, odnosno dogovorene termine koji se unose u bazu podataka. Takvi popisi ne moraju se poklapati ili s druge strane može postojati hijerarhijski odnos među terminima. Razlika je u tome što tezaurus „uspostavlja odnose među pojmovima, stavljajući svaki pojam u kontekst i relaciju s drugim pojmovima (...) postoje tri osnovne vrste odnosa (relacija) unutar tezaurusa: odnos jednakosti, hijerarhijski odnos i odnos srodnosti.“²³² Tezaurus digitalnog arhiva župe izgrađen je:

- a) za agente, odnosno za svaku fizičku ili pravnu osobu ili korporativno tijelo,
- b) za predmet (predmet dokumenta, događaj...),
- c) za dokument (fotografska građa, spomenica, smrtovnice, arhivski dokumenti),
- d) za uloge agenata.

a) Agenti²³³

Stvaratelj djela i uloga stvaratelja su kritički elementi u katalogizaciji. Stvaratelj djela može biti jedna osoba, bilo da je poznata imenom ili anonimna (to jest, umjetnik čije ime nije poznato, ali koji je poznat po nekoj vrsti nazivanja). U osmišljavanju i stvaranju djela može sudjelovati više stvaratelja. Stvaratelj također može biti i korporativno tijelo – to je organizirana skupina pojedinaca koji zajedno rade kako bi stvarali umjetnost, kao što je građevinska firma ili grafički atelijer. Stvaratelj može biti nepoznat pa je stoga sva odgovornost dodijeljena kulturnoj skupini. Element Stvaratelj identificira pojedinca, skupinu pojedinaca, korporativno tijelo, kulturnu skupinu ili druge entitete koji su doprinijeli stvaranju, osmišljavanju, proizvodnji,

²³¹ Usp. Ivo Maroević, *Uvod u muzeologiju*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 1993., str. 197.

²³² Lana Križaj, *Tezaurus graditeljske baštine: podatkovni standard u inventarima kulturne baštine*, u: Ivi Maroeviću, *Baštinici u spomen*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009., str. 314-315.

²³³ Usp. *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Creator Information*, preuzeto s portala: http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/, a upute o Stvaratelju/Uloga dostupne na: http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartTwo_2-CreatorInformation.pdf (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

izrađivanju ili mijenjanju djela. Element Uloga Stvaratelja bilježi ulogu ili aktivnost koju provodi stvaratelj u planiranju, osmišljavanju ili produkciji djela koje se katalogizira. Stvaratelj i Uloga Stvaratelja su primarne točke pristupa pa stoga i nužne. Oba elementa bi trebala biti ponovljiva. Imena stvaratelja trebala bi biti nadzirana korištenjem zapisa o autorizaciji ili nadziranim popisima. Objavljeni izvori podataka o stvaratelju uključuju sljedeće: *Getty Vocabulary Program*, *Union List of Artist Names*, *Library of Congress Authorities*, *Grove Dictionary of Art Online*, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, *Allgemeines Künstlerlexikon: die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker*, *Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs*, *Macmillan Encyclopedia of Architects*. Korištenje dosljedne terminologije posebno je važno za nadzirana polja kojima je svrha pružiti pristup. U usporedbi s nadziranom poljem, u bilješci slobodnoga teksta dosljednost je manje važna, ali i dalje poželjna. Iako bi nenadzirana terminologija trebala biti zastupljena, ipak se zbog jasnoće preporuča terminologija koja je dosljedna s izrazima u nadziranom polju. Uvijek se preporučuju dosljedan stil, gramatika i sintaksa. Uloge se trebaju nadzirati korištenjem nadziranoga popisa ili autorizirane datoteke. Objavljeni izvori terminologije za uloge uključuju sljedeće *Getty Vocabulary Program*, *Art & Architecture Thesaurus (AAT)*. U svrhu indeksiranja, element Uloga Stvaratelja trebao bi biti spojen s autorizacijom ili nadziranom popisom uloga. Može se ručno umetnuti na zaslon Stvaratelja ili računalnim algoritmom.

Agenti digitalnog arhiva župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku:

Prezime	Ime	Naziv	Agent	Bilješke
-	-	"Karolina" mlin	pravna osoba	U Osijeku, 1909. godine, počela je priča o Karolini. Stjepan Piller kupio je mlin za proizvodnju brašna 'Slavonija' i promijenio mu ime u Karolina Mühle. Međutim, od mlina za proizvodnju brašna do Tvornice za proizvodnju keksa, vafla i slanica, Karolinu su zadesile mnogobrojne promjene koje su imale utjecaj na njezin kontinuirani razvoj.
-	-	„Merkur" mlin	pravna osoba	vlasnik Herman Mautner; Osijek
-	-	Biskupski duhovni stol u Đakovu	pravna osoba	Đakovo
-	-	Biskupsko sjemenište u Đakovu	pravna osoba	Sjemenište
-	-	Bolničarska četa osječke divizijske oblasti	pravna osoba	Osijek
-	-	Braća Ruepprecht	pravna osoba	radionica braće Ruepprecht u Funfkirchenu (današnji Pečuh u Mađarskoj)
		Budapesti Közlöny	pravna osoba	Službeno glasilo mađarske tekuće vlade koje je izlazilo između 1867. i 1944. godine. Glasnik je sadržavao službene obavijesti, ponude, aukcije, pozive...
-	-	Die Drau	pravna osoba	Hrvatski tjednik i dnevnik na njemačkom iz Osijeka. Izašle su prvi put 1868., a prestale su izlaziti 1938. Do 1907. Izlazile su triput tjedno, a od 1907. izlaze kao dnevni list. List su pokrenuli grof Ladislav Pejačević i Julije pl. Jelačić. Pokrenut je 19. srpnja 1868., prije nego što je počela saborska rasprava o Hrvatsko-ugarskoj nagodbi. Urednici: Wagner, Frank, Selinger, Skrbić i Frauenhaum.

-	-	Dobrovoljno vatrogasno društvo Sarvaš	pravna osoba	Sarvaš
-	-	Dobrovoljno vatrogasno društvo u Osijeku Novom gradu	pravna osoba	na njemačkom jeziku: Freiwilliger feuerwehrverein in Esseg Neustadt, Osijek
-	-	Društvo za pripomoć ratnih invalida u Osijeku	pravna osoba	predsjednica: barunica Terezija Adamović
-	-	Foto Vajda	pravna osoba	Osijek: Željeznička ulica 32. Broj telefona: 26-01.
-	-	Generalni konzulat Njegova Veličanstva Kralja Italije u Zagrebu	pravna osoba	konzulat Italije u Zagrebu
-	-	Gradjevno poduzetništvo Axmann-Mallin-Rožić	pravna osoba	ovlašteni arhitekt i ovlašteni graditelji; Poslovnica za uvadjanje vodovoda; telefon: 398, Osijek
-	-	Gradsko poglavarstvo Osijek	pravna osoba	Osijek
-	-	Hidrotehnički odeljak	pravna osoba	u sklopu Kr. riečkog mjerničkog ureda u Osijeku
-	-	Hrvatski list	pravna osoba	Hrvatski list bio je hrvatski dnevnik iz Osijeka. Ove novine su počele izlaziti 1920., a prestale su izlaziti 1945. Vlasti su ljeti 1921. bile zabranile taj list. Smatra ga se osječkom granom ustaškog pokreta u domovini. Pokrenuo ga je i uređivao Kerubin Šegvić, zatim Lujo Vice, a za vrijeme Drugog svjetskog rata, Kamilo Krvarić.
-	-	Komanda Osječke divizijske oblasti	pravna osoba	Osijek
-	-	Kongregacija gospođa: „Navještenje bl. Djevice Marije i sv. Ana"	pravna osoba	upravitelj: Auhustin Wolf; nadstojnica: Zdenka pl. Gusek; Osijek
-	-	Kongregacija gospojica: „Kraljica svete Krunice"	pravna osoba	Kongregacija osnovana u Župi Tvrđa. Upravitelj: Augustin Wolf. Prefekta: Terezija Zelenka. Osijek.
-	-	Kr. ug. poštanski i brzojavni ured Osijek	pravna osoba	Osijek

-	-	Kraljevska komanda mesta Osijek	pravna osoba	Vojska; vojna uprava Osijek
-	-	Kraljevska kotarska oblast u Osijeku	pravna osoba	kotarska oblast Osijek
-	-	Kraljevska županijska oblast u Osijeku	pravna osoba	Osijek, predstojnik: Vuchetich, pl. dr. Vuk
-	-	Kraljevski sudbeni stol Osijek	pravna osoba	Osijek
-	-	Kraljevski zemaljski statistički ured u Zagrebu	pravna osoba	Zagreb
-	-	Kraljevsko redarstveno povjereništvo za grad Osijek	pravna osoba	Osijek
-	-	Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca	pravna osoba	-
-	-	Ljevaonica željeza i tvornica strojeva OLT	pravna osoba	industrija; Osijek
-	-	Ministarstvo vojno i mornarice Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca	pravna osoba	Beograd
-	-	Nadbiskupijsko dječjačko sjemenište u Zagrebu	pravna osoba	Zagreb
-	-	Nadzorništvo za grad i kotar Osijek	pravna osoba	Osijek
-	-	Narodna osnovna škola u ulici sv. Ane Osijek	pravna osoba	Osijek
-	-	Neboračka četa Osječke divizijske oblasti	pravna osoba	Osijek
-	-	Odbor za podizanje spomenika blaženopočivšem kralju Petru I. Velikom Oslobodiocu.	pravna osoba	Darda

-	-	Pekarska četa Osječke divizijske oblasti	pravna osoba	Osijek
-	-	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka	pravna osoba	Osijek
-	-	Poglavarstvo upravne općine u Tenji	pravna osoba	Tenja, načelnik: Nikola Kajganić
-	-	Prva hrvatska dionička tiskara	pravna osoba	Osijek
-	-	Rimokatoličko vojno sveštениčko zvanje pri Štabu IV. Arm. oblasti	pravna osoba	vojno dušobrižništvo; Zagreb
-	-	Skladište glasovira i harmonija	pravna osoba	Osijek 1, Županijska ulica br. 5, I. kat
-	-	Slavonische Presse	pravna osoba	Politički list čiji je vlasnik, izdavač, tiskar i urednik bio Carl Dragutin Laubner. Otvorio je tiskaru u Osijeku u Kapucinskoj ulici 6 te je od 1. listopada 1885. godine započeo s izdavanjem časopisa. Prvi mu je urednik bio Victor Hahn, a 1889. godine za glavnog urednika dolazi Carl M. Benda. Za nedjeljna izdanja redovito je pisao „Spaziergänge“ (Šetnje gradom).
-	-	Srez osiječki	pravna osoba	Sanitet Osijek
-	-	Srpska pravoslavna parohija	pravna osoba	Osijek
-	-	Svećenstvo osječkog dekanata	pravna osoba	Osijek
-	-	Udruženje svećenika đakovačke biskupije	pravna osoba	Stolna crkva đakovačka
-	-	USTAŠA: Hrvatski oslobodilački pokret, Stožer muške ustaške mladeži Velike župe	pravna osoba	Osijek

		Baranja u Osijeku		
-	-	Veliki župan osječke oblasti	pravna osoba	Osijek
-	-	Vojno dušobrizništvo posade SHS u Osijeku	pravna osoba	Osijek
-	-	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	pravna osoba	Zagreb
-	-	Zemaljsko povjerenstvo za čuvanje umjetnih i historičkih spomenika	pravna osoba	Povjerenstvo je sačuvalo posebno vrijedne i stare primjerke zvona od pretapanja u ratne svrhe. Kriterij spašavanja i očuvanja zvona bila je njihova starost i spomenička vrijednost.
-	-	Zvonarna in livarna Št. Vid Ljubljana	pravna osoba	Ljubljana
-	-	Županija virovitička u Osijeku	pravna osoba	Osijek
-	-	Župni ured Hrastin	pravna osoba	Hrastin
Adamovich	Terezija	-	fizička osoba	predsjednica Društva za pripomoć ratnih invalida u Osijeku
Adamovich-Čepinski	Ivan	-	fizička osoba	barun, Veliki župan grada Osijeka
Akšamović	Antun	-	fizička osoba	Bosansko-srijemski ili đakovački biskup (Garčin, 27. 5. 1875 – Đakovo, 7. 10. 1959.). Biskupom je imenovan 1920., a 1923. i apostolskim administratorom sjeverne Slavonije i Baranje. Za biskupovanja (1920.–51.) obnovio je đakovačku katedralu stradalu u požaru 1933., reformirao upravu vlastelinstva đakovačkih biskupa; novčano je pomagao mnoga kulturno-prosvjetna i vatrogasna društva.
Alkier	Karl	-	fizička osoba	fotograf; Vukovar
Altgeier	Ivan	-	fizička osoba	svjedok
Andrić	Todor	-	fizička osoba	predsjednik Odbora za podizanje spomenika blaženopočivšem kralju Petru I. Velikom

				Oslobodiocu
Antić	Radmilo	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Atanacković	Milan	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Axmann	Viktor	-	fizička osoba	Hrvatski arhitekt židovskog podrijetla, Osijek, 29. kolovoza 1878. – Valpovo, 1946. Od 1905. građevni je poduzetnik u Osijeku gdje u duhu secesije realizira čitav niz značajnih ostvarenja. Iako je 1922. godine slavenizirao svoje ime i prezime u Vladoje Aksmanović, ni to mu nije pomoglo kada su ga „revolucionarne vlasti“ protjerale u radni logor u Valpovo gdje je 3. ožujka 1946. godine i preminuo.
Babić	Milan	-	fizička osoba	potpukovnik; Požega
Bader	Franjo	-	fizička osoba	župni grobar od 1924. godine; Osijek
Bakareč	Mihajlo	-	fizička osoba	kaplar-učenik; Osijek
Baković	Andrija	-	fizička osoba	Nutarnji grad; baraka br. 4; Osijek
Balogh	Dragutin	-	fizička osoba	učitelj u Laslovu
Barbarić	Mladen	-	fizička osoba	franjevac i vjeroučitelj ženske realne gimnazije i liceja; Osijek
Barić	?	-	fizička osoba	trgovac; Osijek
Barišec	Josip	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Barta	Josip	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Bassler	Antonija	-	fizička osoba	neudata, zakonita kći pok. Raimunda Basslera (major) i Louise Krepela; stanovnica Nutarnjega grada; Osijek
Bassler	Raimundo	-	fizička osoba	major u miru; Osijek
Bauer	Antun		fizička osoba	Nadbiskup zagrebački, Breznica, 11. veljače 1856. – Zagreb, 7. prosinca 1937., teološki i filozofski pisac. Njegov su lik i djelo nedjeljivi od političke i crkvene povijesti Hrvata. Godine 1911. imenovan je koadjutorom nadbiskupa Posilovića. Kao nadbiskup koadjutor s pravom nasljedstva, Alojzije Stepinac, posljednih je godina života

				Antuna Bauera preuzeo stvarno vodstvo Zagrebačke nadbiskupije.
Bauer	Josip	-	fizička osoba	voditelj i nadoficijal poštanskog ureda Osijek 1
Baumajstor	Matija	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Bazijanec	Valentin	-	fizička osoba	isusovac
Bedeničić	Mateuž	-	fizička osoba	vojnik; član pekarske čete; Osijek
Bednar	Josip	-	fizička osoba	poštanski i brzozjavni činovnik u Osijeku; Kokotova ulica 76
Begnec	Jožef	-	fizička osoba	vojnik; Osijek
Belajčić	Jovan	-	fizička osoba	gradski senator i direktor lanene industrije; Osijek
Beldt	Vjekoslava	-	fizička osoba	Rođena Pintar. Supruga trgovca Dragutina Beldta. Članica odbora za nabavu zvona u Župi Osijek 2. Osijek.
Belić	Matija	-	fizička osoba	odvjetnik u Đakovu
Benak	Vjekoslav	-	fizička osoba	popisivač iz Osijeka; ravnatelj-učitelj pučke škole u Nutarnjem Osijeku
Bestvina	Marija	-	fizička osoba	Stanovnica Nutarnjeg grada, adresa Kuhačeva ulica 43. Osijek. Rođena 1892. godine u Čepinu.
Bešlić	Matija	-	fizička osoba	gradski perovođa; Osijek
Bezetzky	Robert	-	fizička osoba	Rođen je u Barcsu u Mađarskoj 5. svibnja 1884., od oca Stjepana i majke Marije r. Živoder, odrastao u Osijeku gdje je i završio gimnaziju. Za svećenika je zaređen 20. listopada 1907. u Đakovu. Prvo je bio pomoćnik u Đakovu, potom više godina misionar u Beogradu, za vrijeme I. svjetskog rata upravljao župom Sarvaš, a u ljeto 1916. izabran za tvrđavskog župnika. Od 1928. začasni kanonik. 1943. umro.
Bogdanov	Dragan	-	fizička osoba	činovnik Lanene industrije; Osijek
Bogdanović	Lazar	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; pravoslavni svećenik-paroh; Osijek
Bogičević	Radovan	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Böhm	Josip	-	fizička osoba	učitelj u Ernestinovu; vodio je i pjevački zbor

Bosanac	Milan	-	fizička osoba	gradski zastupnik; Osijek
Bösendorfer	Josip	-	fizička osoba	Lukač kod Virovitice, 30. siječnja. 1876. – Osijek, 6. lipnja 1957, hrvatski povjesničar. Studirao u Zagrebu i Beču. Doktorirao 1902. u Zagrebu. Bio srednjoškolski profesor u Zagrebu i Osijeku, ravnatelj gimnazije u Osijeku i ravnatelj Muzeja Slavonije (1941. –1949.), također u Osijeku. Pokrenuo časopis „Osječki zbornik" (1942.).
Bošnjak	Milan	-	fizička osoba	računovođa u Gradskom poglavarstvu u Osijeku
Bošnjak	Marija	-	fizička osoba	kućepazitelj; Osijek
Božić	Jovan	-	fizička osoba	virovitički Veliki župan
Brabec	Rudolf	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Brajković	Božidar	-	fizička osoba	stanovnik Donjeg grada; kasarna generala Jelačića; Osijek
Brajlovski	Mihajlo	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Brnjevarac	Miloš	-	fizička osoba	vojnik
Brust	Dragutin	-	fizička osoba	sanitarni pukovnik; komandant stalne vojne bolnice; Osijek
Buchner	Ivan	-	fizička osoba	poštarski činovnik; Osijek
Bučan	Mihajlo	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Bueci	Eterija	-	fizička osoba	časna sestra nadstojnica gradske ubožnice; Osijek
Burian	Josip	-	fizička osoba	posjednik, vlasnik motorne pile i vršalice; Osijek
Burian	Terezija	-	fizička osoba	supruga Josipa Buriana; dobročiniteljica; Osijek
Butković	Nikola	-	fizička osoba	član Hrvatskog društva za zaštitu životinja; Osijek
Cagašek	Bonaventura	-	fizička osoba	vikar franjevačkog samostana u Tvrdi, duhovni pomoćnik u Župi nakon odlaska mladomisnika Flodina
Cepelić	Jozo	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Cerenko	Stjepan	-	fizička osoba	posjednik; Osijek
Chavrac	Levin pl.	-	fizička osoba	Podrijetlom iz obitelji koja je 1602. dobila plemstvo od kralja Rudolfa II., a 1753. ušla u Hrvatski sabor. U srpnju 1892. vratio se u

				Virovitičku županiju, prvo na mjesto županijskog tajnika, zatim podžupana te od 1901. velikog župana. Ban T. Pejačević postavio ga je 19. 10. 1904. za predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade.
Chotek	Sofija	-	fizička osoba	Stuttgart, 1. ožujka 1868. – Sarajevo, 28. lipnja 1914., potomak je poznate češke aristokratske obitelji, a kasnije nepriznata supruga austrijskoga nadvojvode Franje Ferdinanda s kojim je imala troje djece. Imala je titulu Vojvotkinja od Hohenberga. Ubijena je zajedno sa suprugom, 28. lipnja 1914. godine, u sarajevskom atentatu.
Čačinović	Vladoje	-	fizička osoba	zastupnik
Čavojski	Stjepan	-	fizička osoba	tramvajski kontrolor; Osijek
Čermak	Anton	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Čermak	Ivan	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Čutuković	Kosta	-	fizička osoba	gradski nadinžinir
Ćirović	Božo	-	fizička osoba	rođen 1889. u Ljutiću, Srbija; stanovnik Nutarnjeg grada; baraka br. 1 stanovnik Nutarnjeg grada
Dasović	Ivan	-	fizička osoba	narednik; Osijek
De Bode	Vladimir	-	fizička osoba	fotograf; djelovao od 1927. do 1932. godine u Tvrdi
Delfi	Veljko	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Denčević	Ivan	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Deržić	Milan	-	fizička osoba	vojnik; narednik; počinio samoubojstvo; Osijek
Devide	Lujza	-	fizička osoba	članica župnog pjevačkog zbora; Osijek
Dimitrijević	Milivoj	-	fizička osoba	divizijski general; Osijek
Divić	Stanko	-	fizička osoba	bogoslov; služio vojsku u osječkoj bolničkoj četi; Osijek
Djanai	Benjamin	-	fizička osoba	vojnik; Osijek
Dlustuš	Eduard	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Dokoupil	Karel	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek

Domes	Hans	-	fizička osoba	graditelj iz Đakova
Domjanović	Ješa	-	fizička osoba	general divizije; Osijek
Dragašević	Stjepan	-	fizička osoba	svećenik i dekan
Dresy	Franjo	-	fizička osoba	činovnik; Osijek
Dvornić	Živko	-	fizička osoba	redarstveni agent; Osijek
Đureković	?	-	fizička osoba	bogoslov
Eblinger	Vilim	-	fizička osoba	vojni majstor-bravar; Osijek
Ebner	Peroslav	-	fizička osoba	gradski stanar; Osijek
Fabing	Ferdo	-	fizička osoba	orguljar i prodavač
Fabing	Franjo	-	fizička osoba	trgovac iz Nutarnjeg grada, Osijek; gradski zastupnik
Fabing	Rozina	-	fizička osoba	supruga Franje Fabinga, gradskog zastupnika i trgovca, djeca: Ida, Laura, Greta i Elvira; Osijek
Fajth	Eugen	-	fizička osoba	pekarski obrtnik; Osijek
Fajth	Ema	-	fizička osoba	članica župnog pjevačkog zbora; Osijek
Fatka	Josip	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Fehervary	Josip	-	fizička osoba	mitničar na Dravskom mostu; nadzornik; Osijek
Ferk	Joakim	-	fizička osoba	franjevac, kapucin; Osijek
Fichtner	Leonardo	-	fizička osoba	gradski kotarski liječnik u Osijeku; Osijek III, tel. 236
Fidler	Teodor	-	fizička osoba	poručnik; Osijek
Fijember	Dragutin	-	fizička osoba	građevni oficijal; Osijek
Filakovac	Ivan	-	fizička osoba	učitelj u Bogojevu
Findrik	Danilo	-	fizička osoba	učitelj i orguljaš u Antunovcu
Firinger	Josip	-	fizička osoba	Svećenik. Župnik u Donjem gradu. Rođen u Kopanici 1851. godine, zaređen u Đakovu 1877., umro u Osijeku 1924. godine.
Fischbach	Antun	-	fizička osoba	trgovac; Osijek
Fischbach	Franjo	-	fizička osoba	trgovac; Osijek
Fischer	Ernesto	-	fizička osoba	odvjetnik; Osijek
Fišer	Vaclav	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Flauder	Brigita	-	fizička osoba	Rođena May. Supruga potčinovnika Ivana

				Flaudera. Članica odbora za nabavu zvona u Župi Osijek 2. Osijek.
Flodin	Stjepan	-	fizička osoba	Rođen u Rumi 1894. g., zaređen za svećenika u Đakovu 1917., umro u Zagrebu 1974., kapelan u Osijeku 2. Prefekt sjemeništa.
Flodin	Franciska	-	fizička osoba	sestra svećenika Stjepana Flodina; Viškovci
Florschütz	Ljudevit	-	fizička osoba	cipelarski obrtnik; Osijek
Florschütz	Feliks	-	fizička osoba	posjednik; Osijek
Florschütz	Ana	-	fizička osoba	dobročiniteljica; Osijek
Fochat	?	-	fizička osoba	trgovac; Osijek
Fogadić	Tomislav	-	fizička osoba	vojni svećenik u Osijeku
Frank	Ljudevit	-	fizička osoba	željezno-strojarski pomoćnik u Osijeku
Frankopan	Fran Krsto	-	fizička osoba	Bosiljevo, 4. ožujka 1643. – Bečko Novo Mjesto, 30. travnja 1671., hrvatski plemić, vojskovođa i pjesnik. Zrinski i Frankopan bili su osuđeni na smrt odsijecanjem glave i desne ruke. 11. travnja 1671. godine poseban sud optužio je Petra Zrinskoga da je htio postati vladar (što je značilo da je radio protiv Habsburgovaca), a Frana Krstu Frankopana da je pozvao na ustanak.
Franjetić	Radoslav	-	fizička osoba	inženjer; šef Hidrotehničkog odjeljka Osijek
Fric	Karel	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Friedrich	Ivan	-	fizička osoba	Svećenik. Rođen u Vukovaru 1883., zaređen u Đakovu 1907., umro u Grazu 1968. Župnik u Sarvašu.
Fronth	Viktor	-	fizička osoba	pekarski obrtnik; Osijek
Galović	Marijan	-	fizička osoba	Svećenik. Rođen u Županji, zaređen u Đakovu 1895., umro u Bošnjacima 1950. godine.
Gasteiger	Josip	-	fizička osoba	svjedok
Gasteiger	Ivan	-	fizička osoba	župljanin, stanovnik Nutarnjeg grada; Osijek
Gasteiger	Dragutin	-	fizička osoba	gradski zastupnik; Osijek
Gasteiger	Tomo	-	fizička osoba	posjednik; Osijek
Gasteiger	Katarina	-	fizička osoba	supruga Tome Gasteigera, posjednika; Osijek

Gauruder	Izauro	-	fizička osoba	kapucin; Osijek
Gavanski	Stevan	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Gec	Miroslava	-	fizička osoba	učiteljica pripravnica; Osijek
Georgijević	Marko	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Gerst	Petar	-	fizička osoba	župljanin; Jovanovac
Glaser	Josip	-	fizička osoba	industrijalac; dobročinitelj; Osijek
Glasl	Rihard	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Glazlo	Geza	-	fizička osoba	muzičar; Osijek
Glück	Stjepan	-	fizička osoba	Svećenik, župnik u Bilju. Rođen u Pečuhu 1876., ondje je i zaređen 1876., umro u Bilju 1943.
Gottschalk	Franjo	-	fizička osoba	gradski fizik
Gregor	Eligije	-	fizička osoba	zlatar i urar; Osijek
Greif	Ivan	-	fizička osoba	stanovnik Ernestinova; kum zvona blagoslovljenog 28.2.1926. godine
Greif	Terezija	-	fizička osoba	stanovnica Ernestinova; kuma zvona blagoslovljenog 28.2.1926. godine
Grosz	Vilim	-	fizička osoba	mesarski obrtnik; Osijek
Grujić	Panta	-	fizička osoba	komandant general; Osijek
Gusek	Zdenka pl.	-	fizička osoba	pukovnikova supruga djevojačkog prezimena Labaš; nadstojnica; Osijek
Habsburg	Josip Franjo I.	-	fizička osoba	kralj
Habsburg	Karlo IV.	-	fizička osoba	Karlo I. Austrijski ili Karlo IV. Ugarski, posljednji austrijski car i ugarsko-hrvatski kralj. Vladao je od 1916. do 1918. godine. U Katoličkoj Crkvi štuje se kao blaženi Karlo Austrijski.
Habsburg	Zita	-	fizička osoba	Zita od Burbon-Parme bila je posljednja carica Austrije, posljednja kraljica Ugarske te posljednja kraljica Češke. 21. studenog 1916. godine umro je car Franjo Josip te je Zita postala carica i kraljica kao supruga novoga cara i kralja. Par je okrunjen za kralja i kraljicu Ugarske 30. prosinca iste godine. Imala je značajnog utjecaja na svojega supruga.

Habsburg	Franjo Ferdinand	-	fizička osoba	Graz, 18. prosinca 1863. – Sarajevo, 28. lipnja 1914., bio je austrijski nadvojvoda iz vladarske kuće Habsburg-Lothringen i prijestolonasljednik Austro-Ugarske Monarhije od 1896. godine. Njegovim ubojstvom u Sarajevu Austro-Ugarska je objavila rat Kraljevini Srbiji, koji je potom prerastao u Prvi svjetski rat.
Hadžić	Stevan	-	fizička osoba	komandant IV. Armijske oblasti
Hafner	Rikard	-	fizička osoba	stanovnik Nutarnjeg grada, Osijek; suradnik Hrvatskog lista
Hafner	?	-	fizička osoba	činovnik; Osijek
Haitl	Ado	-	fizička osoba	gradski stanar; Osijek
Handić	Slavko	-	fizička osoba	popisivač iz Osijeka
Hanžeković	?	-	fizička osoba	šef policije; Osijek
Hardt	Filip	-	fizička osoba	stanovnik Osijeka
Hart	Terezija	-	fizička osoba	župljanka; dobročiniteljica; supruga mesara i suvičara; Osijek
Hartinger	Josip	-	fizička osoba	profesor; Osijek
Hartl	Josip	-	fizička osoba	novinar i publicist; ravnatelj Hrvatskog lista; Osijek
Hasiak	Kazimir	-	fizička osoba	kapucin; gvardijan; Osijek
Hazenaj	Mirko	-	fizička osoba	kaplar-učenik; Osijek
Heim	Josip	-	fizička osoba	Svećenik, rođen u Osijeku 1810. g., zaređen u Đakovu 1833., umro u Osijeku 1885. g. Ispomoć župniku u Osijeku 2.
Helle	Vilim	-	fizička osoba	viši činovnik osiguranja u Zagrebu
Helmih	Anton	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Hemzaček	Franjo	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Hengl	Vjekoslav	-	fizička osoba	Rođen 15.4.1875. godine u Donjem Miholjcu, krsno ime Aloysius. Otac – Ivan Hengl, bačvar iz Miholjca, majka Barbara Balković. Od 1920. do 1934. godine (izuzev prekida 1927.) obnaša dužnost gradonačelnika grada Osijeka, zaslužan je

				za velika infrastrukturna ulaganja i urbanistički razvoj grada. Uz njegovo ime veže se rušenje tvrđavskih bedema u cilju povezivanja gradskih cjelina električnim tramvajem.
Herman	Franjo	-	fizička osoba	Osijek, 14. 11. 1882. – Zagreb, 7. 2. 1949., kapelan, kateheta, profesor i rektor Sjemeništa. Umirovljen je 1948. godine. Na njega je u Zagrebu naletio automobil i nanio mu teške tjelesne povrede od kojih je umro u 67. godini života. Pokopan je u Đakovu u obiteljskoj grobnici.
Hermann	Mirko	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Heštera	Ivan	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Hocenski	Josip	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Hochecker	Mirko	-	fizička osoba	župljanin; nije primljen u dječjačko sjemenište
Hödl	Rikard	-	fizička osoba	natknjigovođa I. jugoslavenske tvornice svile; Osijek
Hodr	Alojz	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Hoffiler	Viktor	-	fizička osoba	Hrv. arheolog, Vinkovci, 19. 2. 1877 – Zagreb, 17. 1. 1954. Doktorirao u Beču (1900.). Kustos i ravnatelj (od 1924.) Arheol. muzeja u Zagrebu. Proučavao ant. i pretpov. arheologiju te epigrafiku. Uređivao Vjesnik Hrvatskoga arheološkog društva. Predsjednik Povjerenstva za čuvanje umjetnih i historičkih spomenika.
Hojnik	Drago	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Horvat	Josip	-	fizička osoba	Našice, 25. kolovoza 1848. Svećenik. 10. srpnja 1886. imenovan župnikom u osječkom Gornjem gradu i tu je službu obavljao do svoje smrti, 9. siječnja 1922. Bio je glavni organizator svih poslova u svezi s gradnjom gornjogradske župne

				crkve sv. Petra i Pavla. Uz podršku Strossmayera i Dragutina Neumanna, radio je na tome da se 1902. u Osijeku pokrene dnevnik Narodna obrana i Prva hrv. dionička tiskara.
Horvat	Ljudevit	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Horvat	Mijo	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Horvat	Pavao	-	fizička osoba	viši činovnik Prve hrvatske štedionice u Zagrebu
Hrabal	Antun	-	fizička osoba	gradski vijećnik
Hrzić	Miroslav	-	fizička osoba	Donjogradski kapelan koji je nakon smrti župnika Zelenke kratko vodio župne poslove u Tvrđi. Službu privremenog upravitelja obnašao je do 1. srpnja 1916. godine. Potječe iz Vukovara gdje je rođen 3. veljače 1876., a za svećenika je zaređen 10. srpnja 1898. u Đakovu. Umro je kao župnik u Putincima u Srijemu 13. veljače 1944. godine.
Hrzić	Antun	-	fizička osoba	gradski kapetan i upravitelj Kraljevskog redarstvenog povjereništva u Osijeku, gradski senator, Osijek
Hubalek	Franjo	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Hubalek	Vjekoslav	-	fizička osoba	limarski obrtnik; Osijek
Hutinsky	Dragutin	-	fizička osoba	župljanin; Osijek
Hutinsky	Irma	-	fizička osoba	župljanka; Osijek
Isajlović	Jovan	-	fizička osoba	odbornik popisivačkog odbora Osijek
Isak	Jozef Alkalaj	-	fizička osoba	vojnici; Osijek
Ivanić	Aleksandar Branko	-	fizička osoba	vojni svećenik pravoslavne vjeroispovijesti
Ivanović	Nikola	-	fizička osoba	vojnici; stanovao u tvrđavi kod pekarske čete; Osijek
Jadan	Franjo	-	fizička osoba	stolarski obrtnik; Osijek
Jäger	Adam	-	fizička osoba	gradski vagar; Osijek
Jagodić	Ilija	-	fizička osoba	Svećenik. Rođen u Osijeku 1840., zaređen u Đakovu 1866., umro u Garčinu 1924. godine.
Jalševac	Ivan	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Jambrečković	Stjepan	-	fizička osoba	Svećenik; duhovnik Kongregacije gospođa;

				Osijek
Janković	Milojko	-	fizička osoba	potpukovnik; Osijek
Javurek	Jovan	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Jelenčić	Marijan	-	fizička osoba	Svećenik. Rođen 1893., zaređen u Đakovu 1916., umro u Osijeku 1974. godine. Duhovnik.
Jelisavčić	Jovan	-	fizička osoba	vojnik; stanovao je u topničkoj vojarni; Osijek
Jemrić	Vladimir	-	fizička osoba	pukovnik; Požega
Jesztl	Ivan	-	fizička osoba	Župski zvonar Župe Osijek 2. Pozvan u vojsku, završio u bolnici. Zvonarova supruga: Barbara Jesztl. Umro 28. travnja 1925. godine.
Jevnikar	Ivan	-	fizička osoba	vojnik; član pekarske čete; Osijek
Jovanović	Aleksandar	-	fizička osoba	potpukovnik; Osijek
Jovanović	Jovan	-	fizička osoba	inspektor Akcionarskog Osiguravajućeg Društva „Vardar“
Jović	Petar	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Jung	Franjo	-	fizička osoba	kućepazitelj; Osijek
Jung	Iso	-	fizička osoba	slikar i profesor; Osijek
Jurčević	Ivan	-	fizička osoba	Nutarnji grad; baraka br. 8; Osijek
Jurić	Anđelko	-	fizička osoba	provincijal Družbe Isusove; Zagreb
Kaiser	Rudolfo	-	fizička osoba	industrijalac; vlasnik tvornice pokućstva; Osijek
Kajganić	Nikola	-	fizička osoba	načelnik upravne občine Tenje, Kotar Osijek
Kamnikar	Josip	-	fizička osoba	Kamnikar je došao u Osijek iz Svibna (u Sloveniji) 1902. godine. Istovremeno je četrdeset godina djelovao kao zborovođa osječkog Hrvatskoga pjevačkoga društva „Lipa“ (do 1940. godine). U Osijek je došao kao orguljaš donjogradske župne crkve, a 1914. postao je orguljašem u tvrđavskoj župnoj crkvi svetoga Mihaela, što je obnašao do smrti. Pri toj crkvi osnovao je „Cecilijino društvo“.
Kapin	Jaroslav	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Karadorđević	Petar I.	-	fizička osoba	Beograd, 11. srpnja 1844. – Beograd, 16. kolovoza 1921., bio je kralj Srbije (1903.–1918.) i

				Kraljevine SHS (1918. –1921.) iz dinastije Karađorđevića. Sin kneza Aleksandra (vladao Srbijom 1842.–1858.), unuk Karađorđa, vođe Prvog srpskog ustanka.
Karađorđević	Aleksandar I.	-	fizička osoba	Kralj Jugoslavije, poznat i kao Kralj Aleksandar Ujedinitelj. Za njegove vladavine 1920. donesena je Obznana i proglašen Vidovdanski ustav, 1921. (kojime je ozakonjen centralistički sustav i vlada u cijelosti postala ovisna o monarhu) te je ukinuo Ustav i uveo diktaturu 6. siječnja 1929. i pod krinkom jugoslavenstva provodio velikosrpsku politiku, vladao izrazito apsolutistički.
Karađorđević	Marija	-	fizička osoba	Kraljica. Druga je kći rumunjskoga kralja Ferdinanda I. i kraljice Marije, nećakinje engleskoga kralja Edvarda VII. i unuke kraljice Viktorije. Za vrijeme Prvog svjetskog rata radila je s majkom u bolnici njegujući ranjenike. Budući da se zvala isto kao i svoja majka, bila je poznata i po nadimku Minjon. Godine 1922. udala se za jugoslavenskoga kralja Aleksandra I Karađorđevića.
Karalić	Jakov	-	fizička osoba	stanovnik grada Osijeka; počinio samoubojstvo
Karan	Bogdan	-	fizička osoba	podnarednik; Osijek
Karner	Pavao	-	fizička osoba	račun. oficijal
Kasa	Josip	-	fizička osoba	župljanin; Osijek
Kauk	Terezina	-	fizička osoba	stanovnica Nutarnjeg grada; Osijek
Kavan	Josip	-	fizička osoba	činovnik šećerane u Donjem Osijeku
Kelek	Stjepan	-	fizička osoba	svećenik, opat i kanonik
Kirchbaum	Oskar	-	fizička osoba	poručnik
Kirić	?	-	fizička osoba	pravoslavni vojni svećenik; Osijek
Klajn	Matija	-	fizička osoba	potpukovnik; Osijek
Kliment	Zvonimir	-	fizička osoba	kaplar-učenik; Osijek
Kobašević	Martin	-	fizička osoba	gradski akcesist; Osijek

Kobilski	Petar	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Kokot	Mira	-	fizička osoba	upraviteljica škole u Jovanovcu
Kolarić	Đuro	-	fizička osoba	vjeroučitelj u osnovnoj školi u Osijeku, u ulici sv. Ane
Kollinger	Stjepan	-	fizička osoba	župljanin; Jovanovac
Kollinger	Mijo	-	fizička osoba	župljanin; Jovanovac
Kolobarić	Đuro	-	fizička osoba	kateheta pučke škole u Aninoj ulici
Korača	Ivan	-	fizička osoba	gradski gospodarski izvjestitelj; Osijek
Kosak	Juraj	-	fizička osoba	blagajnik upravne občine Tenje, Kotar Osijek
Kosić	Nikola	-	fizička osoba	mitničar na staroj dravskoj mitnici
Kostić	Svetozar	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Košak	Krešimir	-	fizička osoba	adjutant kapetan I. klase u Osijeku
Košić	?	-	fizička osoba	mitničar; Osijek
Kovačević	Franjo	-	fizička osoba	kućepazitelj; Osijek
Kovačić	Mijo	-	fizička osoba	vojni svećenik u Osijeku
Kozel	Jozef	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Kozmar	Lavoslav	-	fizička osoba	Rođen u Osijeku 1891. g., zaređen za svećenika u Đakovu 1916., umro u Nuštru 1962. godine. Službovao kao kapelan u Osijeku 2.
Kraker	Dragutin	-	fizička osoba	učitelj u Jovanovcu
Kraljić	Josip	-	fizička osoba	Vojni svećenik. Rođen u Dubašnici, zaređen u Trstu 1907. godine, umro u Dubašnici 1965. godine.
Kramarić	Milan	-	fizička osoba	kraljevski županijski tajnik, upravitelj; pripadao Kraljevskoj kotarskoj oblasti u Đakovu
Krämer	Slavoljub	-	fizička osoba	ravnatelj škole u Novom gradu; Osijek
Krämer	Edo	-	fizička osoba	ravnatelj osnovne škole; Osijek
Krapac	Ivan	-	fizička osoba	Biskup đakovački i srijemski. Krapac je bio prvi nasljednik biskupa Strossmayera koji je biskupijom upravljao tek šest godina, i to velikim dijelom u burnim vremenima Prvog svjetskog rata, ali je za nju, kao i za cijelu Crkvu i hrvatski narod, učinio mnogo dobra. Tijekom Prvog

				svjetskog rata biskup je Crvenom križu ponudio drugi kat tek izgrađene sjemenišne zgrade za bolnicu ranjenih vojnika.
Krausz	Adolf	-	fizička osoba	osnovao zakladu u svrhu pomoći pri osnivanju obrtničke radnje
Krausz	Regina	-	fizička osoba	supruga Adolfa Krausza, djevojačkog prezimena Hiller
Krećo	Marija	-	fizička osoba	stanovnica grada Osijeka
Krećo	Milan	-	fizička osoba	stanovnik grada Osijeka
Krepela	Louise	-	fizička osoba	stanovnica Nutarnjega grada; Osijek
Krišković	Vinko	-	fizička osoba	Zastupnik Sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije za Gospić. Predstojnik kr. zem. vlade, odjela za nutarnje poslove.
Krizmanić	Dragutin	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Krstić	Vojislav	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Krvarić	Kamilo	-	fizička osoba	stožernik USTASA-e; Osijek
Krvarić	Kamilo	-	fizička osoba	Sarajevo, 23. travnja 1894. – 1958., Ballester, Argentina, hrvatski i argentinski kazališni kritičar. Za vrijeme Drugog svjetskog rata uređivao je osječki dnevni list Hrvatski list. Uređivao je emigrantski list argentinskih Hrvata Hrvatska od 1950. godine. Tada je list postao glasilom HOP-a.
Kühn	Mijo	-	fizička osoba	ratar; Osijek
Kulka	Franjo	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Kunc	Johan	-	fizička osoba	vojni muzičar; Varaždin
Kunek	Luka	-	fizička osoba	podvornik gradskog građevinskog ureda; Osijek
Labaš	Franjo pl.	-	fizička osoba	kraljevski podžupan Županije virovitičke u Osijeku, žup. fizik
Lach	Landulfo	-	fizička osoba	franjevac, kapucin, duhovni pomoćnik u Osijeku 2 (od 25.7.1919. do 27.7.1920. kada je premješten u Krapinu)
Laszlo	Mihajlo	-	fizička osoba	željeznički namještenik; Osijek
Lazarus	Filip	-	fizička osoba	revizor popisivačkog odbora Osijek

Lehman	Josip	-	fizička osoba	župljanin; Jovanovac
Lehmann	Alfred	-	fizička osoba	elektromonter; Osijek
Lemmel	Adam	-	fizička osoba	stanovnik grada Osijeka
Lemmel	Dragica	-	fizička osoba	stanovnica grada Osijeka
Leović	Josip	-	fizička osoba	slikar i učitelj crtanja; Osijek
Lešćan	Zlatko	-	fizička osoba	ekonom u Podravskoj Slatini
Levak	Stjepan	-	fizička osoba	činovnik iz Osijeka
Lhotka	Bretislav	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Lindmajer	Josip	-	fizička osoba	gradski stanar; Osijek
Löfler	Julijo	-	fizička osoba	mjernik u Gornjem Osijeku
Lončar	Josip	-	fizička osoba	vojnici; Osijek
Lončarić	Franjo	-	fizička osoba	kućevlasnik u gradskoj kući; Osijek
Lozanković	Andrija	-	fizička osoba	gradski kućepazitelj; Osijek
Lukić	Ilija	-	fizička osoba	učitelj pripravnik iz Đakova
Mačesić	Janko	-	fizička osoba	podnarednik; Osijek
Majcan	Slavko	-	fizička osoba	vojnici; član neboračke čete; Osijek
Maksimović	Đorđe	-	fizička osoba	ekonom i podnačelnik grada Osijeka
Malin	Vladimir	-	fizička osoba	Član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru. 1934. –1935 osječki gradonačelnik, arhitekt, najznačajnije izdanje – Sokolski dom, jedna od najreprezentativnijih javnih palača grada. Veliki graditelj očito se nije pronašao u fotelji gradonačelnika pa si je sam oduzeo život 1935., u svome gradonačelničkome uredu, u zgradi nekadašnjega gradskog poglavarstva, današnjeg Muzeja Slavonije.
Manjarić	Matija	-	fizička osoba	Rođen u Srijemskoj Mitrovici 1877., zaređen u Đakovu 1899., umro u Osijeku 1921. godine. Upravitelj.
Marković	Ivan	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Martinović	Ante	-	fizička osoba	kotarski liječnik; Osijek
Marušić	Josip	-	fizička osoba	biskup senjski i modruški
Masper	Stjepan	-	fizička osoba	župnik od 1885. do smrti 1896.; rođen u Osijeku

				12. srpnja 1847.; zaređen za svećenika u Đakovu 16. kolovoza 1870.; umro u Osijeku 10. rujna 1896.
Mašanj	Ivan	-	fizička osoba	sluga; stanovnik Nutarnjeg grada; Osijek
Matijević	Antun	-	fizička osoba	gradski pisarski akcesist stanovnik Nutarnjeg grada
Matijević	Ivan	-	fizička osoba	odvjetnik; Osijek
Matoušek	Vincenc	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Mautner	Herman	-	fizička osoba	vlasnik „Merkur“ mlina; Osijek
Mayer	Emil	-	fizička osoba	Svećenik. Župnik od 2. veljače 1944. do smrti 1970. Bio je i rektor Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu od 1960. do 1968. godine. Rođen je u Jožefalvi (Banat), za svećenika zaređen u Đakovu 6. srpnja 1930., umro u Osijeku 22. srpnja 1970. godine.
Mayer	Josip	-	fizička osoba	kolarski obrtnik; Osijek
Medić	Leo	-	fizička osoba	popisivač iz Osijeka
Meier	Josip	-	fizička osoba	zborovođa Njemačkog glazbenog društva; Osijek
Melkus	Makso	-	fizička osoba	profesor iz Osijeka
Merša	Eugen	-	fizička osoba	kapucin; Osijek
Mesarić	Đuro	-	fizička osoba	podvornik u sirotišnom uredu; Osijek
Mesarić	Dragutin	-	fizička osoba	župljanin; Osijek
Meštrović	Mihovil	-	fizička osoba	svećenik
Mezник	Franjo	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Mich	Slavko	-	fizička osoba	odvjetnik i član uprave Munjare; Osijek
Migač	Ivan	-	fizička osoba	stanovnik Nutarnjeg grada; baraka br. 1
Mihailov	Rafail	-	fizička osoba	podnarednik; muzičar; Osijek
Mihailović	Marko	-	fizička osoba	potpukovnik; Osijek
Mihalić	Ignac	-	fizička osoba	vojnik; član neborачke čete; Osijek
Mihalić	Milan	-	fizička osoba	vojni svećenik u Osijeku
Mihelz	Ivan	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Mikolić	Andrija	-	fizička osoba	Kapelan u Gornjem Osijeku. Rođen u Đakovu

				1865., zaređen u Đakovu 1889., umro u Osijeku 1936. godine.
Mikula	Johan	-	fizička osoba	razvodnik, pali vojnik na ratištu
Milić	Slavko	-	fizička osoba	sudski vijećnik u Bjelovaru
Miočević	Đuro	-	fizička osoba	veletrgovac; Osijek
Mirković	Dušan	-	fizička osoba	potpukovnik; Osijek
Mirković	Dragomir	-	fizička osoba	potpukovnik; Osijek
Mitić	Jovan	-	fizička osoba	major; Osijek
Mitrović	Živan	-	fizička osoba	komandant i divizijski general; Osijek
Möhwald	Mirta	-	fizička osoba	kći umirovljenog potpukovnika Karla Möhwalda, ravnatelj Pfeifferovih imanja; Tenjski Antunovac
Molnar	Adelhajda	-	fizička osoba	časna sestra; nadstojnica gradske ubožnice; Osijek
Muačević	Stojan	-	fizička osoba	stanovnik Osijeka; Kapucinska ulica
Muačević	Vlado	-	fizička osoba	ekonom u Osijeku 1
Mudrovčić	Dragoljub	-	fizička osoba	gradski tehnički nadzornik; Osijek
Müller	Jakov	-	fizička osoba	profesor francuskog jezika u Novom Sadu
Müllerlei	Stjepan	-	fizička osoba	stolarski obrtnik; Osijek
Muočević	Joco	-	fizička osoba	odvjetnik
Musser	Matija	-	fizička osoba	kovački obrtnik; Osijek
Nagj	Rudolf	-	fizička osoba	vojnik; Osijek
Najbauer	Karel	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
-	-	nepoznata osoba	fizička osoba	kroničar umetnog lista u Spomenicu za 1944. godinu; Osijek
Neumann	Stjepan	-	fizička osoba	kapucinski brat; zvonar; Osijek
Neumann	Dragutin	-	fizička osoba	Odvjetnik i narodni zastupnik u Hrvatskom saboru. Rođen u Valpovu 1856., umro u Zagrebu 1911. godine. Osijek.
Nikolić	Slavko	-	fizička osoba	paroh iz Darde; blagoslovio spomenik kralju Petru I.
Nikolić	Stojan	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Nikolić	Jovan	-	fizička osoba	arhijerejski namesnik protojerej; Osijek
Noll	Adam	-	fizička osoba	zidarski majstor; Osijek

Novak	Vilibaldo	-	fizička osoba	franjevac; Osijek
Novosel	Mato	-	fizička osoba	svećenik
Novosel	Antun	-	fizička osoba	ravnatelj Narodne osnovne škole u ulici sv. Ane; Osijek
Njaradi	Dionizije	-	fizička osoba	posv. biskup, apostolski administrator biskupije križevačke
Njemirowskij	Mavro	-	fizička osoba	podnačelnik grada Osijeka
Obezan	Vatroslav	-	fizička osoba	kateheta; Osijek
Ondruj	Ljudevit	-	fizička osoba	apotekarski tehnički pomoćnik vojne apoteke u Osijeku
Osrečki	Makso	-	fizička osoba	vojnik; član auto odeljenja; Osijek
Ota	Jan	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Paitz	Franjo	-	fizička osoba	Svećenik. Vršio službu duhovnog pomoćnika u Semeljicma. Od 1942. duhovni pomoćnik u Osijeku 2.
Paleček	Ivan	-	fizička osoba	Ivan Paleček (Osijek, 1868. – Beograd, 1945.), hrvatski pravnik i političar. Dužnost bana Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije vršio je tijekom 1919. godine. Pravo je završio na bečkom sveučilištu, gdje je i 1890. doktorirao. Sljedeću godinu proveo je kao službenik pri osječkoj kotarskoj oblasti, a od 1911. je i zastupnik u zajedničkom hrvatsko-ugarskom saboru.
Pantelić	Pavle	-	fizička osoba	tvorničar velikih satova
Pascher	Ernesto	-	fizička osoba	profesor; šef prosvjetnog odjeljka osječke oblasti
Pavelić	Ante	-	fizička osoba	Bradina kod Konjica, 14. srpnja 1889. – Madrid, 28. prosinca 1959., hrvatski političar i odvjetnik, vođa Ustaškoga pokreta, a kasnije fašistički diktator i poglavnik Nezavisne Države Hrvatske.
Pavičević	Dominko	-	fizička osoba	dekan i župnik u Slavonskom Brodu
Pavić	Svetozar	-	fizička osoba	predstojnik Kraljevske kotarske oblasti u Donjem Miholjcu

Pavić	Matija	-	fizička osoba	Rođen u Đakovu, 31. siječnja 1859., umro u Đakovu, 25. studenog 1929. Msgr. Veliki prepozit i generalni vikar đakovačke ili srijemske biskupije, povjesničar. Završio je gimnaziju u Osijeku. 1882. zaređen je za svećenika i poslan u Beč na više nauke, ali je već naredne godine bio opozvan i imenovan profesorom najprije na biskupskom liceju, a onda na bogoslovnom učilištu u Đakovu.
Pavić	Matija ml.	-	fizička osoba	Rođen je u Gorjanima 3. lipnja 1880. Za svećenika je zaređen 16. srpnja 1903. Umro je u Osijeku 29. rujna 1941., u 62. godini. Pokopan je na osječkom groblju sv. Ane. Župnikom župe sv. Petra i Pavla imenovan je 27. veljače 1923. U njegovom vremenu, 1924. nabavljena su nova, druga crkvena zvona, 1933. sagrađene su orgulje, a od 1937. počele su pripreme za slikanje crkve.
Pavlinić	Dragutin	-	fizička osoba	kotarski predstojnik
Pavlović	Ivan	-	fizička osoba	kapelan iz Feričanaca
Peičić	Stjepan	-	fizička osoba	kraljevski podžupan Virovitičke županije u Osijeku
Pejacsevich	Teodor	-	fizička osoba	Grof, bio Veliki župan Županije virovitičke te slobodnog i kraljevskog grada Osijeka. Rođen je u Našicama (1855.) kao najstariji sin bana Ladislava Pejačevića. Hrvatski ban od 1903. do 1907. godine, a od 1913. do 1917. ministar. Napustio je banski položaj i to nakon spora koji je nastao s Mađarima kad je dao skinuti mađarske natpise sa zgrada državne željeznice. Kći Dora, hrv. skladateljica.
Pejrosov	Vladimir	-	fizička osoba	vojni inženjer; Osijek
Pelc	Josip	-	fizička osoba	profesor; Osijek
Pelz	Florijan	-	fizička osoba	blagajnik Dobrovoljnog vatrogasnog društva u

				Osijeku, Novom gradu; tesarski majstor
Pelz	Dragutin	-	fizička osoba	kolarski obrtnik iz Osijeka; gradski zastupnik
Pelz	Josip	-	fizička osoba	Bogoslov, svećenik. Sin Dragutinov, a brat Stjepanov. Osijek. Mladu misu održao 7. rujna 1927. u Tvrđi.
Pelz	Stjepan	-	fizička osoba	profesor; Osijek
Perkovic	Đuro	-	fizička osoba	gradski pisarnički akcesist; Osijek
Pernjak	?	-	fizička osoba	bogoslov
Petrović	Vjekoslav	-	fizička osoba	stanovnik Osijeka; umro 1904. godine
Peurača	Aleksandra		fizička osoba	stanovnica Nutarnjeg grada; Kuhačeva ulica; Osijek
Peurača	Nikola	-	fizička osoba	stanovnik Nutarnjeg grada; Kuhačeva ulica; Osijek
Pfeiffer	Marija	-	fizička osoba	kćerka veleposjednika Otona pl. Pfeiffera, vlasnika pustare Seleš; Tenjski Antunovac
Pfeiffer	Oton	-	fizička osoba	vlasnik pustare Seleš; Tenjski Antunovac
Pichler	Maksimilijan	-	fizička osoba	nadsavjetnik i ravnatelj gradskih daća; župljanin Osijeka 2
Pichler	Ana	--	fizička osoba	djevojačkog prezimena Grau; supruga crkvenog tutora Maksimilijana Pichlera; Osijek
Piller	Stjepan		fizička osoba	vlasnik „Karolina“ mlina; Osijek
Pimer	Oskar	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Pinn	Josip	-	fizička osoba	kovački obrtnik; Osijek
Pinterović	Antun	-	fizička osoba	odvjetnik i gradonačelnik grada Osijeka od 1914. do 1919. godine
Plachte	Hinko	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Plazina	Dragomir	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Pliverić	Jakša	-	fizička osoba	Pakrac, 25. 7. 1853. – Đakovo, 2. 2. 1938., kapelan, duhovnik, župnik, kanonik, rektor Sjemeništa te apostolski protonotar. Bio je odgojitelj djece grofa Ivana Draškovića u Trakošćanu. Biskup Strossmayer povjerio mu je

				1896. službu duhovnika u Bogoslovnom sjemeništu. U financijskim pitanjima do sitnice točan i savjestan, u sjednicama radin i kao referent i kao član vijeća.
Politzer	Franjo	-	fizička osoba	ravnatelj osječke plinare; Osijek
Ponyžil	Krišpin	-	fizička osoba	kapucinski brat; Osijek
Popović	Dušan	-	fizička osoba	potporučnik i redarstveni nadzornik; Osijek
Popović	Vojislav	-	fizička osoba	pukovnik, Osijek
Popović	Dragomir	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Popović	Svetislav	-	fizička osoba	narednik; član zanatlijske čete za izradu vojne odjeće; Osijek
Popović	Šimo	-	fizička osoba	nadzornik redarstvene straže; Osijek
Posavac	Franjo	-	fizička osoba	konzistor i prof. religije; rođen u Osijeku, 1871., umro u Zagrebu 1930. godine
Preskar	Maks		fizička osoba	vojnik; član željezničke komande; Osijek
Prica	Petar	-	fizička osoba	potporučnik; Osijek
Radanović	Paja	-	fizička osoba	sudski vijećnik u Osijeku
Radeka	Juraj	-	fizička osoba	poručnik; Osijek
Radić	Ivan	-	fizička osoba	svećenik
Radisavljević	Đorđe	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Radovanović	Miloš	-	fizička osoba	potpukovnik; Osijek
Radulović	?	-	fizička osoba	stanovnik Nutarnjeg grada; Osijek
Rajter	Pavao	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Rath	Marija	-	fizička osoba	gradska stanarka; Osijek
Raucher	Martin	-	fizička osoba	ratar; Osijek
Rechnitz	Emil	-	fizička osoba	liječnik i dobročinitelj; ustanovio zakladu; Osijek
Rechnitz	Elza	-	fizička osoba	supruga liječnika Emila Rechnitza, osnivatelja njihove zajedničke zaklade; Osijek
Rechnitzer	Aurelija	-	fizička osoba	stanovnica Nutarnjeg grada; Topnička ulica br. 7; Osijek
Rechnitzer	Josip	-	fizička osoba	stanovnik Nutarnjeg grada; Topnička ulica br. 7; Osijek

Retig	Stjepan	-	fizička osoba	župljanin; Jovanovac
Ribarić	Stjepan	-	fizička osoba	crijevopokrivački obrtnik; Osijek
Ribner	Vilim	-	fizička osoba	vojnik; član željezničke komande; Osijek
Riedl	Terezija	-	fizička osoba	članica Kongregacije gospođa; Osijek
Riedl	Ferdinand	-	fizička osoba	Osijek
Ringsmut	Đuro	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Ristić	Borislav	-	fizička osoba	general vojne divizije; Osijek
Rojc	Milan	-	fizička osoba	Hrvatski pravnik i političar, Zagreb, 28. rujna 1855. – Zagreb, 1. lipnja 1946. Odjelni predstojnik za bogoštovlje i nastavu za vrijeme bana Antuna Mihalovića (pravnik i političar, bio je posljednji hrvatski ban prije raspada Austro-Ugarske Monarhije. Bansku je dužnost vršio od 1917. do 1919. godine).
Römer	Lovro	-	fizička osoba	vrtlar; Osijek
Rožić	Ferdo	-	fizička osoba	apost. vojni vikar
Ručević	Ivan	-	fizička osoba	pisarnički nadzornik; Osijek
Saj	?	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Savec	Bonaventura	-	fizička osoba	kapucin; Osijek
Schetterlein	Lovro	-	fizička osoba	stanovnik grada Osijeka
Schieszl	Viktor	-	fizička osoba	liječnik; Osijek
Schmidt	Ante	-	fizička osoba	konzistor i prof. religije; vojni svećenik; Osijek
Schmidt	Viktor	-	fizička osoba	stanovnik grada Osijeka
Schmidt	Josip	-	fizička osoba	veleposjednik s pustare Franjin Dvor
Schnobal	Polikarpo	-	pravna osoba	kapucin; Osijek
Schramm	Antun	-	fizička osoba	graditelj; Osijek
Schröttner	Izidor	-	fizička osoba	slikarski i ličilački obrtnik; Osijek
Schüffer	Stjepan	-	fizička osoba	stanovnik Osijeka, Pejačevićeva ulica, broj 10
Schütz	Roberto	-	fizička osoba	župljanin; predao zamolbu za ulazak u sjemenište; Osijek
Schütz	Rudolfo	-	fizička osoba	Profesor i svećenik. Rođen 1907. u Budimpešti, u

				Zagrebu 1929. zaređen za svećenika, umro u Đakovu 1960.
Signjar	Rudolf	-	fizička osoba	ravnatelj Kraljevskog zemaljskog statističkog ureda
Sivek	Antun	-	fizička osoba	stanovnik grada Osijeka
Sivek	Dragutin	-	fizička osoba	vojni bjegunac; ubila ga vojna patrola; Osijek
Skerlec	Ivan	-	fizička osoba	Barun Ivan Škrlec Lomnički (Raslovo, Mađarska, 20. srpnja 1873. – Budimpešta, 12. siječnja 1951.), hrvatski političar i pravnik. Bio je hrvatski ban od 1913. do 1917. godine. Njegovim posredovanjem došlo je do sporazuma između Hrvatsko-srpske koalicije i grofa Tisze, predsjednika ugarske vlade. Za vrijeme pregovora na njega je 18. kolovoza Stjepan Dojčić izvršio neuspjeli atentat.
Slaviček	Ante	-	fizička osoba	graditelj; Osijek
Smetiška	Petar	-	fizička osoba	gradski nadveterinar; Osijek
Sokol	Josip	-	fizička osoba	Rođen 30. siječnja 1887. u Varaždinu, umro 27. kolovoza 1976. u Đakovu, službovao u Otoku, Cerni i Vinkovcima. Godine 1923. imenovan začasnim konzistorijalnim prisjednikom, biskupov tajnik od 1925. godine.
Solil	Vilim	-	fizička osoba	vojni svećenik pri Štabu IV. Arm. Oblasti; Zagreb
Sorger	Jakob	-	fizička osoba	ustanovio je svoju zakladu za siromašne zaručnice, Osijek
Specht	Ivan	-	fizička osoba	župljanin; Jovanovac
Sporiš	Ante	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Sram	Bratoljub	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Srećković	Božidar	-	fizička osoba	general; Osijek
Sriemčević	Mijo	-	fizička osoba	gradski perovodja u gradskom poglavarstvu u Osijeku
Srijemčević	Mijo	-	fizička osoba	gradski činovnik; Osijek

Stalzer	Marta	-	fizička osoba	Rođena Zimmer. Supruga ravnatelja tvornice lana. Članica odbora za nabavu zvona u Župi Osijek 2. Osijek.
Stanić	Petar	-	fizička osoba	stanovnik Nutarnjeg grada; baraka br. 1
Stanislav	Gustav	-	fizička osoba	učitelj pripravnik iz Đakova
Stanković	Ljubomir	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Stelcer	Pavao	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Stermensky	Ladislav	-	fizička osoba	umirovljeni željezničar iz Osijeka
Stinner	Dragutin	-	fizička osoba	graditelj; Osijek
Strastny	Josip	-	fizička osoba	obraćenik; prešao je iz evang. augburške vjeroispovijesti u krilo rimokatoličke crkve
Strossmayer	Josip Juraj	-	fizička osoba	Osijek, 4. veljače 1815. – Đakovo, 8. travnja 1905., bio je hrvatski biskup, teolog, političar, utemeljitelj središnjih hrvatskih znanstvenih i kulturnih institucija te pisac i mecena. Na prijedlog bana Josipa Jelačića 18. studenoga 1849. imenovan je đakovačkim biskupom. Prigodom ustoličenja u čast i dužnost biskupa, Strossmayer je svoj program izrazio riječima „Sve za vjeru i za domovinu.”
Stulhofer	Ljudevit	-	fizička osoba	Svećenik. Rođen u Osijeku 1907., zaređen u Đakovu 1932., napustio svećeničku službu 1952., umro u Osijeku 1987. godine. Brat Franje Stulhofera, zvonara Župe.
Stulhofer	Franjo	-	fizička osoba	Zvonar Župe Osijek 2 od 1. svibnja 1925. godine. Staklarski obrtnik i vlasnik sitničarije, sin Franje Stulhofera i Ane Pressler. Osijek.
Sudarević	Franjo	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Svertecki	Mirko	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Svirčević	Franjo	-	fizička osoba	fotograf; djelovao od 1900. do 1936. godine u Kapucinskoj ulici u Gornjem gradu; Osijek
Šabarić	Ivan	-	fizička osoba	Opat i kanonik đakovački. Rođen 1846. u Đakovu

				gdje je i zaređen 1870., umro u Đakovu 1916. godine.
Šaj	Dragutin	-	fizička osoba	(Zagreb, 26. siječnja 1879. – ?), hrvatski arhitekt. Od 1903. godine mjernički pristav Građevnog ureda u Osijeku, a 1919. godine upravnik osječkog Riječno-mjerničkog ureda. Iste je godine postao Veliki župan Virovitičke županije. Tijekom rada u Osijeku stupio u žestoku polemiku s arhitektom Viktorom Kovačićem zbog natječaja za zgradu osječkog kazališta.
Šarli	Stjepan	-	fizička osoba	vojnik; član pekarske čete; Osijek
Ščetinec	Juraj	-	fizička osoba	vojnik; član neboračke čete; Osijek
Šeb	Jakov	-	fizička osoba	Duhovnik ženskog internata u Osijeku. Svećenik, profesor. Osijek
Šefer	Josip	-	fizička osoba	svećenik; Osijek
Ševčikova	Julijana	-	fizička osoba	Nutarnji grad, baraka br. 8; Osijek
Šimnic	Mirko	-	fizička osoba	zastupnik Zvonarne in livarne Št. Vid u Ljubljani
Šimunović	Josip	-	fizička osoba	Svećenik. Rođen u Gunji 1877., zaređen u Đakovu 1900., umro u Đakovu 1938. godine.
Šimunovski	Adalbert	-	fizička osoba	zidarski obrtnik iz Donjeg Osijeka
Šram	Bratoljub	-	fizička osoba	ravnatelj poglavarstva; Osijek
Štambuk	Slavko	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Štefan	Sabin	-	fizička osoba	franjevac; Vukovar
Šum	Adolf	-	fizička osoba	šef ložione državne željeznice u Osijeku
Talian	?	-	fizička osoba	gradski lugar; Osijek
Terzić	Luka	-	fizička osoba	svećenik; Petlovac
Tešović	Milan	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Todošić	Dragoljub	-	fizička osoba	kapetan; Osijek
Toth	Margita	-	fizička osoba	suvlasnica trafike na kolodvoru; Osijek
Trišler	Anđelko	-	fizička osoba	zborovođa i orguljaš u Župi Osijek 2
Trišler	Dragutin	-	fizička osoba	regens chori župne crkve u Gornjem gradu; Osijek
Trišler	Adoldo	-	fizička osoba	blagajnik Jugoslavenske banke u Osijeku

Tropsch	Stephan	-	fizička osoba	odjelni predstojnik za bogoštovlje i nastavu
Trputac	Đuro	-	fizička osoba	gradski manipulativni nadoficijal; Osijek
Trtain	Ivica	-	fizička osoba	župljanin; Osijek
-	-	Tugujuća obitelj	fizička osoba	Osijek
Uhle	Ferdinand	-	fizička osoba	vojnik; član željezničke komande; Osijek
Vallo	Stjepan	-	fizička osoba	rođen 1858., umro 1937. godine; senator; Osijek
Vallo	Hermina	-	fizička osoba	djevojačko prezime: Vondraček; supruga Stjepana Valla, gradskog senatora; dijete: Štefica; Osijek
Vaniček	Milan	-	fizička osoba	član povjerenstva za podignuće spomenika Strossmayeru; Osijek
Varga	Matija	-	fizička osoba	učitelj pripravnik iz Đakova
Varnai	Lujo	-	fizička osoba	fotograf; djelovao od 1909. do 1919. u Kapucinskoj ulici u Gornjem gradu; Osijek
Vasić	Miloš	-	fizička osoba	general, vojni ministar i ministar mornarice
Vereš	Andrija	-	fizička osoba	narednik; Osijek
Verevsky	Gizela	-	fizička osoba	stanovnica grada Osijeka; umrla 1908. godine
Verner	Vilem	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Vezovski	Franjo	-	fizička osoba	odvjetnik
Vidušek	Ana	-	fizička osoba	stanovnica grada Osijeka; djevojačko prezime: Friedrich
Vidušek	Franz	-	fizička osoba	stanovnik grada Osijeka
Virag-Dražković	Josip	-	fizička osoba	kraljevski podžupan (1863. – 1926.)
Virovac	Nikola	-	fizička osoba	gradski vijećnik, od strane grada bio je član Hrvatskog kazališnog društva u Osijeku
Višin	Hinko	-	fizička osoba	vojni muzičar oblasti Osijek
Voršak	Andelko	-	fizička osoba	Kancelar, kapitularni vikar, pomoćni biskup, kasnije posvećeni biskup, direktni pomoćnik ostarjelog biskupa Strossmayera.
Vražić	Josip	-	fizička osoba	konzistor i prof. religije; rođen u Iloku 1876., u Đakovu zaređen 1898. gdje je i umro 1945. godine
Vrbanić	Milan	-	fizička osoba	ministar industrije i trgovine

Vrhovnik	Mirko	-	fizička osoba	monter zvona iz Ljubljane
Vuchetich	Vuk	-	fizička osoba	predstojnik Kraljevske kotarske oblasti u Osijeku
Vučić	Ante	-	fizička osoba	pobočnik za promičbu; USTAŠA; Osijek
Vugrin	Mirko	-	fizička osoba	vojnik; Osijek
Vuković	Dragomir	-	fizička osoba	pukovnik; Osijek
Vuksan	Antun	-	fizička osoba	građevni oficijal; Osijek
Wagner	Slavko	-	fizička osoba	vojni svećenik u Osijeku
Wagner	Josip	-	fizička osoba	limarski obrtnik; Osijek
Walter	Stjepan	-	fizička osoba	stolarski obrtnik; Osijek
Werner	Mihovil	-	fizička osoba	isusovac; Osijek
Wirrer	Herman	-	fizička osoba	majstor za predmete iz betona i cementa; Osijek
Wolf	Augustin	-	fizička osoba	Rođen 1882. u Zemunu, zaređen za svećenika u Đakovu 1905., umro u Zagrebu 1962. godine. Duhovnik Biskupskog dječjačkog sjemeništa u Osijeku.
Zelenka	Antun	-	fizička osoba	Rođen u Osijeku 17. siječnja 1867. Za svećenika je zaređen u Innsbrucku 26. srpnja 1891. Prvo je bio profesor na Biskupskom liceju u Đakovu, a od listopada 1896. upravitelj Župe sv. Mihaela u Osijeku te potom i župnik. Obnašao je dužnost mjesnog školskog nadzornika, prisjednik Duhovnog stola. Umro 12. veljače 1916. za vrijeme I. svjetskog rata.
Zelenka	Nikola	-	fizička osoba	stanovnik Nutarnjeg grada; rođen 28. listopada 1877. godine; prešao 31. kolovoza 1918. iz rkt. vjere na ist. pravoslavnu vjeru; Osijek
Zelenka	Franjo	-	fizička osoba	Rođen u Osijeku 1868., zaređen za svećenika u Innsbrucku 1893., umro u Osijeku 1923. Svećenik i vjeroučitelj na Kraljevskoj realnoj gimnaziji. Osijek.
Zelenka	Terezija	-	fizička osoba	učiteljica; Osijek
Zelenka	Josip	-	fizička osoba	ratar; Osijek
Zelenka	Ivan	-	fizička osoba	župni grobar do 1924. godine; Osijek

Zimmer	Makso	-	fizička osoba	gradski zastupnik
Zimmer	Dragutin	-	fizička osoba	posjednik i gradski zastupnik iz Osijeka
Zimmer	Hugo	-	fizička osoba	gradski dobrotvor; Osijek
Zimmer	Pizika	-	fizička osoba	župljanka; Osijek
Zimmer	Ana	-	fizička osoba	Sestra Marte Stalzer, r. Zimmer. Posjednica. Kći posjednika Huga Zimmera. Članica odbora za nabavu zvona u Župi Osijek 2. Osijek.
Zlatar	Petar	-	fizička osoba	poručnik; Osijek
Zrinski	Petar	-	fizička osoba	Grof Petar IV. Zrinski (Vrbovec, 6. lipnja 1621. – Bečko Novo Mjesto, 30. travnja 1671.), bio je hrvatski ban, vojskovođa i pjesnik. Zrinski i Frankopan bili su osuđeni na smrt odsijecanjem glave i desne ruke. 11. travnja 1671. godine poseban sud optužio je Petra Zrinskoga da je htio postati vladar (što je značilo da je radio protiv Habsburgovaca), a Frana Krstu Frankopana da je pozvao na ustanak.
Žinić	Ivan	-	fizička osoba	kapelan iz Pitomače
Živković	Andrija	-	fizička osoba	Svećenik, sveučilišni profesor, kancelar i tajnik biskupa Akšamovića. Rođen u Sikirevcima 1886., zaređen u Rimu 1912., umro u Zagrebu 1957. godine.

Tezaurus uloga župnog arhiva čine:

apotekar	fotograf	gradski nadveterinar
arhitekt	franjevac	gradski perovođa
ban	general	gradski pisarski akcesist
barunica	generalni konzulat	gradski senator
bilježnik	generalni vikar	gradski stanar
biskup	gospodarski nadzornik	gradski tehnički nadsavjetnik
blagajnik	graditelj	gradski tehnički nadzornik
bogoslov	gradonačelnik	gradski vagar
bolnička četa	gradski akcesist	gradski vijećnik
cipelarski obrtnik	gradski časopis	gradski zastupnik
činovnik	gradski dobrotvor	pučko-ustaški inženjer
član odbora	gradski fizik	građevni oficijal
članica pjevačkog zbora	gradski gospodarski izvjestitelj	grobar
dimnjačar	gradski kapetan	hrvatski plemić
dječak	gradski kotarski liječnik	industrijalac
djevojčica	gradski kućepazitelj	inspektor
dobročinitelj	gradski lugar	inženjer
duhovnik	gradski manipulativni nadoficijal	isusovac
ekonom	gradski načelnik	kancelar
elektromonter	gradski nadinžinir	kanonik
kapelan	limarski obrtnik	odbor
kapetan	major	odbornik popisivačkog odbora
kapitularni vikar	majstor	odjelni predstojnik za bogoštovlje i nastavu
kaplar-učenik	majstor-bravar	odvjetnik
kapucin	maturant	općinska uprava
kapucinski brat	mesarski obrtnik	ordinarijat
kateheta	ministar	orguljar
kolarski obrtnik	ministarstvo	orguljaš
kotarska oblast	mitničar	paroh
kotarski predstojnik	mjernik	parohija
kovački obrtnik	mladomisnik	tramvajski kontrolor
kralj	mladoženja	tesarski majstor
kraljevski podžupan	mlinarski obrt	svećenik
kraljica	monter zvona	svjedok
kroničar	načelnik	župnik
kućevlasnik	nadbiskup	šef ložione
kum	nadstojnica	šef policije
kuma	nadzorništvo	škola
ličilački obrtnik	nadzornik	tajnik
liječnik	narednik	trgovac
narodni zastupnik	pekarski obrtnik	potpukovnik
natknjigovođa	pisarnički nadzornik	povjereništvo

obitelj	pobočnik za promičbu	povjerenstvo
obraćenik	podnačelnik	predsjednik
obrtnik	podnarednik	predsjednik gradske općine
posjednik	predsjednik odbora	ravnateljstvo
posv. biskup	predstojnik ureda	redarstveni agent
poštanski i brzojavni činovnik	prefekt	redarstveni nadzornik
poštanski i brzojavni ured	pregledatelj računa	regens chori
potporučnik	prijestolonasljednik	rektor
prodavač	pomoćni biskup	županijska oblast
račun.oficijal	sjemenište	podvornik
računovođa	slikar	poglavarstvo
ratar	sluga	poglavnik
ravnatelj	službeno glasilo	popisivač
ravnatelj poglavarstva	stanovnik	poručnik
statistički ured	vlada	zaklada
Stolarski obrtnik	Voditelj	zapovjednik
stožer	vojna uprava	zastupnik
stožernik	vojni inženjer	zvonar
student	zastupnik firme	željezničar
sudski vijećnik	željezno-strojarski pomoćnik	župljanin
sudstvo	župa	župljanka
suprug	vrtlar	vjeroučitelj
supruga	svećenički dekanat	vojni svećenik
učitelj	provincijal	sanitet
učitelj pripravnik	pukovnik	sestra
učiteljica	račun.nadsavjetnik	sjemeništarc
učiteljica pripravnica	vojni pravoslavni svećenik	zlatar
upravitelj	vojni muzičar	zborovođa
upravitelj gradskih daća	veletrgovac	vojnik
upraviteljica	veliki župan	vojno dušobrižništvo
ured	profesor	sanitarni pukovnik
vatrogasno društvo	privremeni upravitelj Župe	revizor
veleposjednik		

b) Predmet²³⁴

Element Predmet sadrži identifikaciju, opis ili interpretaciju onoga što je prikazano na ili od strane djela ili slikovnog prikaza. On uključuje stvari, mjesta, aktivnosti, apstraktne oblike, ukrase, priče i događaje iz književnosti, mitologije, religije ili povijesti. Predmeti mogu biti filozofske, teorijske, simboličke te alegorijske teme i pojmovi. Predmeti reprezentativnih (figurativnih) djela mogu biti narativni, što znači da pripovijedaju priču ili predstavljaju jednu epizodu u priči. Također mogu biti nenarativni, predstavljajući tako osobe, životinje, biljke, zgrade ili objekte prikazane na portretima, mrtvoj prirodi, krajolicima, žanrovskim scenama, građevinskim crtežima, alegorijama itd. Nereprezentativna djela također imaju temu, što može uključivati referencu na apstraktni sadržaj, ukras, funkciju ili implicitne teme ili attribute. Predmet treba biti naveden za sva djela i slikovne prikaze pa čak i za one koji nemaju narativnu ili figurativnu temu u tradicionalnome smislu. Za apstraktna djela, arhitekturu, dekorativne umjetnosti, namještaj, i druga djela bez narativne ili figurativne teme, njihov sadržaj može biti funkcija djela i važnih sastavnica njihove forme ili kompozicije. Predmet je važna pristupna točka te se indeksiranje ovoga elementa jako preporučuje. Moguće je, pak, da neke ustanove ne mogu zabilježiti predmetnu terminologiju. Element Predmet treba biti ponovljiv. Kako bi se osiguralo da se primjenjuju širi konteksti i da su sinonimi dostupni, imena i izrazi koji se koriste za opisivanje teme trebali bi biti izvučeni iz predmetne autorizacije. Idealno bi bilo kada bi predmet bio zabilježen u polju za slobodni tekst za prikaz na zaslonu u kombinaciji s nadziranim poljima za pristup. To se može napraviti u polju za slobodni tekst predviđenome za predmet ili tako da se uključi rasprava o predmetu u elementu Opis. U svakome slučaju, nadzirana polja za indeksiranje predmeta su preporučljivi. Lokalna praksa, građa i funkcionalnost baze podataka diktirat će koji će se izrazi pohraniti u autoriziranoj datoteci posvećenoj predmetu. Ipak, predmetna terminologija može, a obično i zaista pokriva široki spektar terminologije. Idealno bi bilo kada bi predmetna autorizacija obuhvaćala samo terminologiju koja izlazi izvan opsega drugih autorizacija. Vrlo vjerojatno bi sadržavala vlastita imena za ikonografiju, kao što su imena književnih, mitoloških ili religijskih likova ili tema, povijesne događaje i teme ili bilo koji drugi imenovani ikonografski predmet. S obzirom da tema može uključivati vrste terminologije koje se također primjenjuju na druge dijelove zapisa o djelu, izrazi korišteni u poljima Predmet mogu se pronaći u različitim autoriziranim datotekama; s obzirom na preklapanje u terminologiji

²³⁴ Usp. *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Subject*, preuzeto s portala: http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/, a upute o Predmetu dostupne na: http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartTwo_6-Subject.pdf (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

potrebnoj za različite elemente, u pravilu je učinkovitije uključiti bilo koji izraz u jednoj autoriziranoj datoteci kako bi se izbjegao suvišan ulaz istoga izraza u višestruke autorizacije.

Predmetna terminologija trebala bi biti nadzirana uporabom autoriziranih datoteka ili nadziranih popisa. Treba napomenuti da predmetna terminologija može biti pohranjena u *Geographic Place Authority*, *Personal and Corporate Name Authority* i u *Concept Authority* (za opće pojmove) kao i u namjenske *Subject Authority*. Indeksiranje predmeta općenito zahtijeva uporabu izraza iz puno različitih rječnika; treba primijetiti da će lokalna terminologija vjerojatno biti također potrebna. Objavljeni izvori izraza koji bi mogli biti prikladni za predmete uključuju sljedeće: *Getty Vocabulary Program*, *Art & Architecture Thesaurus (AAT)*, *Library of Congress Subject Headings*, *Penguin Dictionary of Architecture and Building Terms*, *Multilingual Dictionary of Architecture and Building Terms*.

Tezaurus predmeta župnog arhiva čine:

berivo	dekret	ekshumacija
blagoslov	dopisnica	elektrifikacija
bogoslužje	dozvola	euharistijski kongres
bojni hod	državljanstvo	filmska projekcija
cijepljenje	dug	financijski dnevnik
izvjesnica	konferencija	matura
izvještaj	kongregacija	mlada misa
kanonska vizitacija	kongres	molba
kapelica	krizma	nabava
komemoracija	kronika	nagrada
konuda	liječnička svjedodžba	naredba
popis	liturgija	narudžba
popravak	primopredaja	novčana sredstva
potvrda	prisega	obavijest
povijest	pristojba	ratno stanje
povišica	procesija	razdioba
zlatna misa	proslava	regrutiranje
Poziv	protokol	rekvizijem
pozivnica	račun	rekvizicija
preminuće	računi	revers
premještaj	raspis	revizija
preporuka	rasprava	rješenje
unutrašnjost crkve	upute	vremenik
upitnica	uredovna svjedodžba	zabrana
upozorenje	vojno dušobrižništvo	zadušnica
zapisnik	zapovijed	zaštitne mjere

godišnjica	ispomoć
gradnja	izbori
grobovi	izjava
imenovanje	izlet
isplata	izvadak
obljetnica	oglas
očevid	okružnica
odgovor	ophod
odlikovanje	oprost
odluka	osiguranje
odobrenje	ostavna stečajnina
odrješenje	otpad od vjere
Sanatio Matrimonii	plaća
sastanak	statut
sjednica	stipendija
skupština	svadbeno slavlje
slava	svjedočba
smrtovnica	svjedodžba
spisak	štatut
spomenik	taksovník
statistika crkvenih prilika	troškovi
zahvalnica	udruženje
zajam	zakon
zaklada	zakup
zakletva	zamolba

c) Dokument (vrsta, naslov)²³⁵

Elementi vrsta djela i naslov pružaju osnovne načine upućivanja na djelo. Određivanje kako uputiti na djelo je dio prve kritične odluke u procesu katalogizacije: definiranje onoga što se katalogizira. Element vrsta djela identificira vrstu jednog djela ili više djela koje se opisuje. Vrsta djela se u pravilu odnosi na fizički oblik, funkciju ili medij djela (primjerice, skulptura, oltarski kip, katedrala, posuda za skladištenje, slika, bakropis). U ovome su kontekstu djela izgrađena djela, djela vizualne umjetnosti ili kulturni artefakti, uključujući arhitekturu, slikarstvo, skulpture, crteže, otiske, fotografije, namještaj, keramiku, kostime, ostala dekorativna ili korisna djela, umjetnost performansa, instalacije ili bilo koju drugu od tisuću vrsta umjetničkoga stvaralaštva ili kulturnih ostataka. Vrsta djela određuje logični fokus kataložnoga zapisa, bilo da je to jedan predmet, djelo sačinjeno od nekoliko dijelova ili fizička skupina ili zbirka radova. Kada je dio umjetničkoga djela ili arhitekture dovoljno važan da zahtijeva svoj vlastiti zapis, vrsta djela trebala bi točno opisati dio koji se katalogizira, a katalogizator bi trebao povezati zapis o jednom dijelu djela sa zapisom za cijelo djelo. Često pomaže ako se naprave odvojeni zapisi za dijelove djela ako dijelovi imaju značajno različite osobine, uključujući i odvojene umjetnike, datume izvršenja, stilove, materijale ili fizičke lokacije. Vrsta djela trebao bi biti izraz koji najuže opisuje djelo. Preporuča se da se koristi najspecifičniji, odgovarajući izraz. Treba imati u vidu fokus zbirke i stručnost korisnika. Vrsta djela je nužna i treba se zabilježiti u ponovljivome nadziranome polju. Ako se bilježe višestruke Vrste Djela, jedno bi trebalo biti označeno kao preferirano. Terminologija za vrstu djela trebala bi biti nadzirana autoriziranom datotekom ili nadziranim popisom: *Getty Vocabulary Program. Art & Architecture Thesaurus (AAT), Library of Congress. Thesaurus for Graphic Materials 2, Genre and Physical Characteristics, Revised Nomenclature for Museum Cataloging: A Revised and Expanded Version of Robert G. Chenhall's System for Classifying Man-Made Works*. Naslov je također nužan te bi također trebao biti ponovljivo polje sa slobodnim tekstom. Kao i kod vrste djela, ako su zabilježeni višestruki naslovi, jedan bi trebao biti označen kao preferiran. Ako se koristi vrsta naslova, treba je povući iz nadzirane terminologije. Za većinu ustanova, naslov i vrsta djela neće biti dovoljni da se jedinstveno identificira djelo. Jedinstveni numerički ili alfanumerički kod – na primjer, pristupni broj ili identifikacijski broj – obično je stvoren u tu svrhu od strane vlasnika djela. Uporaba dosljedne terminologije za vrstu djela omogućava učinkovito ponovno pronalaženje zapisa te se stoga izričito preporuča. Za vrstu djela trebalo bi

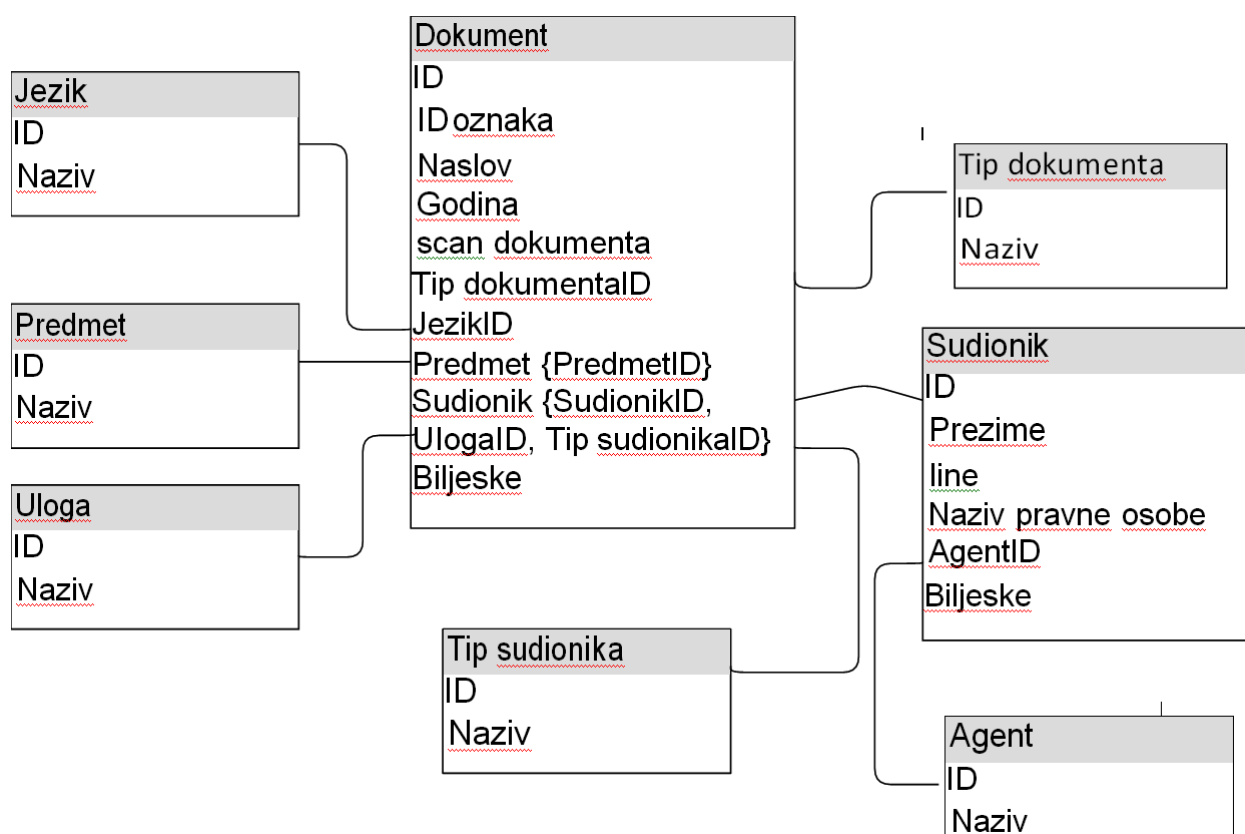
²³⁵ Usp. *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Object Naming*, preuzeto s portala: http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/, a upute o Vrsti/Naslovu dostupne na: http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartTwo_1-ObjectNaming.pdf (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

se koristiti ponovljivo nadzirano polje. Polje sa slobodnim tekstom za vrstu djela može biti uključeno, ali općenito nije nužno. Ako se želi koristiti zaslon za višestruke vrste djela, to se može napraviti tako da se povežu podaci iz ponovljivoga nadziranoga polja.

Tipovi dokumenata u župnom arhivu:

dokument	fotografija	spomenica	smrtovnica
----------	-------------	-----------	------------

Schema digitalnog arhiva župe prikazuje način spajanja tablica relacijskim vezama:

Slika 3. Relacijska baza podataka (digitalni arhiv) Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku.

Relacijska baza podataka sastoji se od osam međusobno povezanih tablica. Glavna je tablica Dokument u kojoj se nalaze naslov, godina, bilješke, odnosno podatci o pojedinim događajima. Ona može sadržavati više predmeta, više sudionika, više tipa sudionika i više uloga sudionika. Prije dodavanja sudionika u tablicu Dokument, kreira se tablica Sudionik koji sadrži ime i prezime fizičke, odnosno naziv pravne osobe (odrednica kao jedinstveni oblik imena) s nekoliko bilješki o samome sudioniku (bilješke su istraživane u Državnom arhivu u Osijeku, Muzeju Slavonije, u Središnjoj nadbiskupijskoj i fakultetskoj knjižnici te iz samog arhivskog dokumenta,

spomenice, fotografije i smrtovnice Župe). Dokument sadrži još i odrednicu Predmet (tezaurs predmeta) na koji se odnose podatci Dokumenta. Podatci iz tablice Uloga (tezaurs uloga) spojeni su s Dokumentom, kao i Tip sudionika (je li agent fizička ili pravna osoba), dok Tip dokumenta sadrži informacije o pohranjenoj datoteci (spomenica, fotografije, mapa...). Sve baze povezane su relacijama s glavnom tablicom Dokument. Dakle, relacijska baza podataka nudi mogućnost da se, kada se odabere dokument, prikažu sve osobe koje su s njime povezane i vrstu veze koju osoba ima s dokumentom, a onda uz to i predmet dokumenta. To znači da se zapis za jednu osobu radi samo jednom, a zatim se svi dokumenti koji su uz tu osobu vezani bilo kojom vezom uvijek povezuju s tim istim zapisom za osobu. Kako bi sve to bilo moguće, izrađen je tezaurs predmeta i uloga koje može imati agent. Uloge su potrebne za vrstu veze između agenta i dokumenta, a predmet treba kako bi se mogli okupiti svi dokumenti vezani uz isti događaj ili temu dokumenta. Pri odabiru agenta pojavljuju se svi dokumenti u kojima je sudjelovao, a posredno i predmeti, odnosno pri odabiru predmeta pojavljuju se svi dokumenti koji su s njime povezani, a posredno i agent. Tezaurs je ugrađen u bazu na način da je vrsta veze koju agent ima prema dokumentima u padajućem izborniku, kao i predmet. Na taj način izvlače se podatci o događajima, osobama, predmetima i sl. U relacijskoj bazi podataka Župe može se pretraživati po predmetu, agentu, godini, tipu dokumenta te jeziku, a podatci se mogu i eksportirati. Digitalni arhiv je polazišni model koji se može nadopunjavati novim terminima u tezaursu kao i redefiniranjem (nastojalo se obuhvatiti što više nazivlja kako bi budući istraživači mogli lakše pretraživati građu) postojećih budući da još uvijek ne postoji propisani tezaurs kao i standardizirana terminologija. Za osiguravanje pristupa i korištenju digitalizirane građe župnog arhiva od presudne su važnosti metapodatci kojima bilježimo različite „administrativne i tehničke parametre o softverskom, hardverskom i mrežnom okruženju: o programima za pristup (čitanje, slušanje, pregledavanje), o posebnim fontovima, mrežnim i sistemskim uvjetima te o sigurnosnim postavkama i pravima pristupa i korištenja.“²³⁶ Uz svaki kataložni zapis u digitalnom arhivu dodana je digitalizirana inačica dokumenta. Naime, danas baštinske ustanove trebaju ponuditi pristup gradivu preko interneta. Korisnici digitalizirane inačice zapravo su korisnici komunikacije sa župnim arhivom. Digitalni zapis postaje nositelj dokumentacije. Digitalizacija je proces konverzije fizičkog predmeta (rukopisa, knjige, dokumenta, fotografije itd.) ili analognog zapisa (zvučnog, filmskog, slikovnog) u njegovu digitalnu inačicu (digitalni surogat). Digitalizacija se provodi radi „zaštite izvornika, povećanja dostupnosti i mogućnosti korištenja građe, radi stvaranja nove ponude, odnosno usluga

²³⁶ Žarka Vujić, *Korisnički aspekt u sustavu muzeologije Ive Maroevića: od pažljive analize do smjernica dopune*, u: *Ivi Maroeviću, baštinici u spomen*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009., str. 108.

korisnicima ili pak radi upotpunjavanja postojećega fonda.²³⁷ Digitalizacija radi zaštite izvornika obuhvaća dva čimbenika: korisnicima se može ponuditi elektronička verzija čime izvornik ostaje očuvan, a drugi je prezervacijski, dakle u slučaju oštećenja originala, digitalni dokument može poslužiti kao sigurnosna kopija. Digitalizacija radi povećanja dostupnosti najviše koristi korisnicima jer je istovremeno dostupna većem broju korisnika. Jedan od važnijih razloga, i za ovaj rad, je digitalizacija radi stvaranja nove ponude i usluga korisnicima jer se prebacivanjem u digitalni oblik otvara čitav niz mogućnosti – razmjena metapodataka među baštinskim institucijama, pretraživanje tekstova, zajedničke virtualne izložbe, kao i radi upotpunjavanja fonda.²³⁸ Za dokumentaciju digitalizirane fotografske građe važni su administrativni i strukturalni podatci. Administrativni podatci obuhvaćaju informacije o samom procesu digitaliziranja, slikovnoj datoteci, odnosno sve no što je korisnicima potrebno pri pregledavanju. Administrativni podatci obuhvaćaju i podatke o izvorniku, vlasništvu te odgovornosti za skeniranje i unos podataka. Strukturalni metapodatci su središnji dio digitalnog depozita koji je odgovoran za dugoročnu zaštitu elektroničke građe, a treba opisati intelektualni sadržaj, medij na kojemu je taj isti sadržaj pohranjen i uređaj koji omogućuje njegovu realizaciju.²³⁹ Građivo Župe sv. Mihaela digitalizirano je koračnim skenerom, skenerom koji bez ljudske intervencije može skenirati samo ono pojedinačno građivo koje je postavljeno na površinu za skeniranje. Rezultat procesa pohranjen je u JPEG format koji je poslije pretvoren u PDF i kao takav postavljen na digitalni arhiv. Dodanu vrijednost digitalizirane građe čine:

1. obavijesna pomagala,
2. mogućnost preuzimanja,
3. mogućnost ispisa,
4. poboljšana čitljivost umrljanih i izbledjelih dokumenata,
5. mogućnost manipulacije digitalnim tekstovima i slikama,
6. poveznice na bibliografske zapise i druge izvore.²⁴⁰

Digitalizirana građa arhiva Župe bit će dostupna prema dogovoru sa župnikom. Četiri su moguća načina:

1. lokalno u samome arhivu župe,
2. na prenosivome mediju,
3. putem weba,
4. otvoren ili ograničen pristup.

²³⁷ Hrvoje Stančić, *Digitalizacija*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009., str. 10.

²³⁸ Usp. pod 237. Hrvoje Stančić, str. 9-11.

²³⁹ Usp. Goran Zlodi, *Muzejska vizualna dokumentacija u digitalnom obliku*, u: *Muzeologija*, 2003., br. 40, str. 35.

²⁴⁰ Usp. pod 121. Maja Šojat Bikić, str. 127.

Digitalnu kulturnu baštinu treba trajno čuvati i komunicirati jer digitalna baština, prema *Smjernicama za očuvanje digitalne baštine*, „obuhvaća računalno temeljenu građu trajne vrijednosti koju treba sačuvati za buduće naraštaje (...) nije sva digitalna građa trajne vrijednosti, ali ona koja jest, zahtijeva aktivne pristupe očuvanju ako se želi održati kontinuitet digitalne baštine.“²⁴¹ Ovakva digitalna kulturna baština čuva memoriju i identitet, služi zajednici, zadovoljava potrebe korisnika te demokratičnosti baštinskih ustanova. Povezanost baštine i tehnologije je trajna jer tehnologija materijalizira misao i komunicira poruke i ideje. Kolektivna memorija preživljava zahvaljujući tehnologiji jer je ona pokretač društvenih promjena te pokretač novih kodova pristupačnosti. Baštinske ustanove su pa tako i arhiv Župe sv. Mihaela arkandela u osječkoj Tvrđi, za Martina Handa, kulturne tehnologije koje proizvode memoriju iz odabrane građe koju istražuju, klasificiraju i čuvaju.²⁴² Budući da je gradivo Župe digitalizirano, a do rezultata se došlo i obradom metapodataka o gradivu, ovaj rad otvara prostor digitalnoj humanistici. Naime, stara građa je još uvijek zanimljiva istraživačima iz područje humanistike koji imaju informacijsku potrebu za originalom i digitaliziranim surogatom. Pri digitalizaciji građe treba se voditi IFLA-inim smjernicama za projekte digitalizacije koje daju važnost digitalnim arhivima te opisuju ključne komponente projekta digitalizacije: politika selekcije, konverzija, program kontrole kvalitete, upravljanje zbirkom, prezentacija te održavanje dugoročnog pristupa uz uvažavanje autorskog prava. Tako nastaje *trusted digital repository* koji korisnicima pruža trajan i pouzdan pristup digitalnim izvorima. Također, treba utvrditi kriterije za odabir građe za digitalizaciju, odnosno izraditi matricu za donošenje odluka i odabir.²⁴³ Pri digitalizaciji, nadalje, treba voditi brigu o provođenju IFLA-inih smjernica za planiranje projekata digitalizacije stare i rijetke građe, uzimajući u obzir potrebe korisnika koji istražuju digitalizirane primjerke građe i cjelovito analiziraju tekst. Korisnik mora imati dovoljno informacija i metapodataka kako bi mogao procijeniti autentičnost i pouzdanost digitalnog surogata. Smjernice su namijenjene svima koji su uključeni u programe digitalizacije. Također smjernice daju upute za izgradnju digitalnih zbirki, a ne jedinica. Takve zbirke potrebno je graditi na razvoju najboljih praksi i uspješnih projekata. Preporuke su:

a) pažljivo planirati projekte i razmotriti ciljeve te uključiti različite profile stručnjaka (knjižničare, informatičare, konzervatore, restauratore),

²⁴¹ Ibid. pod 121. Maja Šojat Bikić, str. 152.

²⁴² Ibid. pod 121. Maja Šojat Bikić, str. 25.

²⁴³ Usp. *IFLA Guidelines for digitization projects*, preuzeto s portala:

<https://www.ifla.org/files/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines.pdf>
(Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

- b) predvidjeti potrebe znanstvenika i njihovu metodologiju digitalnog istraživanja (što uključuje tekstove ili podatke- *big data*, vizualizaciju podataka, GIS),
- c) iskoristiti projekt digitalizacije kako bi se omogućio pristup zbirkama koje su skrivene u prošlosti i ujediniti ih virtualno s drugim baštinskim institucijama,
- d) uvijek digitalizirati cjeloviti intelektualni entitet, a ne samo dio na način da se očuva izgled originala te proučavanja kao povijesnog artefakta,
- e) nakon digitalizacije ne baciti originalnu zbirku jer interakcija s digitalnim surogatom nikada neće biti kao s njegovim originalnim fizičkim oblikom,
- f) osigurati slike u boji visoke razlučivosti s tehničkim metapodacima,
- g) nabrojati opisne, strukturne, tehničke i administrativne metapodatke,
- h) dokumentirati stvaranje nove digitalne zbirke i učiniti dostupnom ovu uslugu istraživačima,
- i) osigurati besplatni pristup resursima istraživačima iz cijeloga svijeta,
- j) izložiti digitalnu zbirku na portalima,
- k) procijeniti i dokumentirati rezultate projekta,
- l) osigurati dugotrajno očuvanje digitalnih zbirki.²⁴⁴

Budući da se radi o starijoj arhivskoj crkvenoj građi, potrebno je poduzeti sve mjere kako bi se sačuvala, održala i zaštitila takva građa. Stoga je nužno učiniti procjenu stanja, prema IFLA-inom kratkom priručniku za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofe: središnji program za zaštitu i konzervaciju, na četiri temeljne smjernice:

1. u zgradi treba procijeniti unutrašnje stanje i vanjsku strukturu, opisati samu zgradu u kojoj se građa nalazi te procijeniti potencijalne opasnosti iz okoline koje bi mogle biti prijetnja samoj zgradi,
2. pripravnost za slučaj katastrofe i spašavanje: procijeniti potencijalnu opasnost, uzrokovanu prirodom ili samim čovjekom, te se raspitati postoje li mjere kojima bi se mogla spriječiti određena opasnost koja može dovesti do katastrofe,
3. okolina: u smislu mjere održavanja kvalitetnih klimatskih uvjeta unutar prostora u kojemu se nalazi arhivska crkvena građa te imenovati pojedinca koji će biti zadužen za održavanje kvalitetnih mikroklimatskih uvjeta,
4. zbirka: učiniti jasan i pregledan opis zbirke i njezinog sadržaja uz dodavanje povijesnog elementa određivanjem kojem vremenskom razdoblju navedena građa pripada.²⁴⁵

²⁴⁴ Usp. *Guidelines for Planing the Digitization of Rare Book and Manuscript Collections*, preuzeto s portala: <https://www.ifla.org/files/assets/rare-books-and-manuscripts/rbms-guidelines/guidelines-for-planning-digitization.pdf> (Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

²⁴⁵ Usp. John MacIwaine, *IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofe: središnji program za zaštitu i konzervaciju*, Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012., str. 14-15.

Kada se govori o oštećenju na građi nositelju kulturne baštine, razlikuju se tri vrste oštećenja: kemijska, fizička i mehanička oštećenja. Zaštita izvornika arhivske građe podrazumijeva usporavanje procesa propadanja papira na kojemu je sadržaj otisnut te osiguravanje njegove trajnosti. Tri su načina preformatiranja: fotokopiranje, mikrofilmiranje i digitalizacija. Uporaba digitalnih medija u preformatiranju sadržaja u prednosti je zbog mogućnosti vezanih uz korištenje sadržaja i dostupnost kao što su pretraživanje, indeksiranje, mogućnosti pristupa neovisno o mjestu i vremenu, do pohrane mnoštva informacija na malo prostora. Kvaliteta digitalnih snimaka može biti znatno bolja od mikrofilmskih jer se ne gubi kvaliteta čiljivosti informacije bez obzira na brojnost izrađenih primjeraka nekog dokumenta. Digitalni mediji ne mogu biti prepušteni vremenu jer je njihovo propadanje neupitno, manje su otporni i daleko brže postaju neuporabljivi. Preformatiranje digitalizacijom poboljšava pristup i mogućnost korištenja građe, ali se pritom često ne brine dovoljno o zaštiti digitalnih preslika. Stoga, IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom ističu da:

- a) odgovornost za zaštitu snose svi,
- b) preventivna zaštita je izrazito skupa, no nije skuplja od restauriranja i konzerviranja,
- c) svijest o važnosti zaštite ne treba biti samo između knjižničara, arhivara, kustosa i dr., nego svijest o važnosti zaštite treba prenijeti na cjelokupnu javnost,
- d) potrebna je međusobna suradnja baštinskih institucija,
- e) preventivnoj zaštiti treba dati prednost pred restauriranjem.²⁴⁶

²⁴⁶ Usp. *IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom*, Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

5.3. KATALOG ARHIVSKIH DOKUMENATA ŽUPE SV. MIHAELA ARKANĐELA U OSIJEKU

5.3.1. 1893. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1893.DOK.OS2	Svjedočba ćudorednosti	1893.	svjedočba	Masper, Stjepan, Bassler, Antonija, Bassler, Raimundo, Krepela, Louise	hrvatski jezik	dokument	Dokument je pisan i hrvatskim i njemačkim jezikom. Izdan je u Župnom uredu Nutarnjega grada Osijeka, 16. svibnja 1893. Dokument potvrđuje slobodno stanje Antonije Bassler u svrhu sklapanja crkvenog braka.
2/1893.DOK.OS2	Revers Grada Osijeka s uputama za postupanje s novim zvonom	1893.	revers, upute	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Braća Ruepprecht, Masper, Stjepan	njemački jezik	dokument	Revers Grada Osijeka s uputama za postupanje s novim zvonom izdan je 30. srpnja 1893. godine. To su

							upute braće Ruepprecht o načinu postavljanja zvona na crkveni zvonik. Braća Ruepprecht upute su napisala 20. lipnja 1893. godine. Broj: 9546- 1893.
--	--	--	--	--	--	--	--

5.3.2. 1897. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1897.DOK.OS2	Ostavna stečajnina Masper	1897.	odluka, ostavna stečajnina	Kraljevski sudbeni stol Osijek, Biskupski duhovni stol u Đakovu, Zelenka, Antun, Vezovski, Franjo, Muočević, Joco, Die Drau, Slavonische Presse, Strossmayer, Josip Juraj	hrvatski jezik	dokument	Kraljevski sudbeni stol u Osijeku svojom odlukom od 26. siječnja 1897. odredio je dražbu ostavnine župnika Maspera. Duhovni stol u Đakovu svojom odlukom od 13. siječnja 1898. određuje način postupanja s dobivenim novcima. Odluku je potpisao biskup Josip Juraj Strossmayer. Ur. broj Kraljevskog sudbenog stola: 633. Ur. broj Biskupskog duhovnog stola: 18-1898.

5.3.3. 1914. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1914.DOK.OS2	Oglas Štatuta o izvozu smeća	1914.	oglas, štatut	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Virovac, Nikola	hrvatski jezik	dokument	Oglas Štatuta o izvozu smeća objavljen je 15. ožujka 1914. Štatut daje praktične upute o iznošenju smeća te plaćanju pristojbe za izvoz smeća. Broj: 652. – 1914.
2/1914.DOK.OS2	Oglas o pojavi bolesti crnih boginja	1914.	oglas	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	hrvatski jezik	dokument	Zemaljska vlada upozorava o pojavi bolesti crnih boginja u Biogradu. Također upozorava da svaki sumnjivi slučaj treba odmah prijaviti poglavarstvu. Postoji i mogućnost cijepljenja. Broj: 3829. – 1914.

3/1914.DOK.OS2	Zajam iz blagajne filijalne crkve u Jovanovcu	1914.	odluka, zajam	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Zelenka, Antun, Retig, Stjepan, Specht, Ivan, Lehman, Josip, Gerst, Petar, Kollinger, Stjepan, Kollinger, Mijo	hrvatski jezik	dokument	Dopuštenje Biskupskog duhovnog stola u Đakovu o zajmu iz blagajne filijalne crkve u Jovanovcu. Odluku je potpisao dr. Voršak, 23. srpnja 1914. godine. Br. 998/1914.
----------------	--	-------	---------------	---	----------------	----------	---

5.3.4. 1915. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1915.DOK.OS2	Oglas naredbe o popisu postojećih zaliha žitka	1915.	oglas, naredba, popis	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun	hrvatski jezik	dokument	Oglas naredbe Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za narodno gospodarstvo od 2. lipnja 1915. o popisu postojećih zaliha žitka. Naredba nalaže prijavu viška zalihe. Isto treba učiniti u roku od 48 sati, inače slijede sankcije. Oglas objavljen 7. lipnja 1915. Br. 385 - 1915.
2/1915.DOK.OS2	Ponuda za popravak orgulja	1915.	ponuda, popravak	Skladište glasovira i harmonija, Fabing, Ferdo, Zelenka, Antun	njemački jezik	dokument	Ponuda orguljara Ferde Fabinga za popravak crkvenih orgulja Župe sv. Mihaela u

							Nutarnjem gradu. Ponuda je sastavljena 5. svibnja 1915. godine. Ponuda iznosi 514 K, a odobreno je 480 K.
3/1915.DOK.OS2	Naredba bana o opskrbi pučanstva sa prijeko potrebnim životnim namirnicama	1915.	naredba, oglas	Skerlec, Ivan, Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	hrvatski jezik	dokument	Naredba bana Ivana baruna Skerleca izdana je u Zagrebu 15. kolovoza 1915. zbog I. svjetskog rata.
4/1915.DOK.OS2	Zahvala Župi za poslane financijske darove	1915.	zahvalnica, zaklada	Adamovich, Terezija, Društvo za pripomoć ratnih invalida u Osijeku, Zelenka, Antun	hrvatski jezik	dokument	Zahvala Župi za financijska sredstva koja su prikupljena za „Ustrojenje nemoćničke zaklade u Osijeku" za u ratu nastradale vojnike. U selu Jovanovcu prikupljena je 221 kruna i 30 filira. Zahvalu je napisala predsjednica

							Društva barunica Terezija Adamovich.
5/1915.DOK.OS2	Oglas o prijavi bjegstva	1915.	oglas, naredba	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun	hrvatski jezik	dokument	Oglas Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Osijeka na temelju odluke Kraljevske zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, odsjeka za pogranična redarstvena satništva kojim se nalaže prijaviti odbjegle ruske ratne zarobljenike. Oglas je objavljen 12. rujna 1915. Broj: 5302 – 1915.

6/1915.DOK.OS2	Okružnica u predmetu oskudice na sitnom novcu	1915.	okružnica	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Skerlec, Ivan, Zelenka, Antun	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove u predmetu oskudice na sitnom novcu. Naime, mnogi skrivaju kovane novce zavedeni kojekakvim glasinama iz nesavjesnog vrela. Župnici, također, trebaju narod poučiti da ne skrivaju kovani novac. Okružnica objavljena 29. kolovoza 1915.
----------------	---	-------	-----------	--	----------------	----------	---

5.3.5. 1916. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1916.DOK.OS2	Namet na privatne vodovode	1916.	oglas, namet	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun	hrvatski jezik	dokument	Oglas je objavljen 27. rujna 1916. godine, temeljeom rješenja Kraljevske zemaljske vlade od 7. rujna 1916., br. 67163. Broj: 26278 – 1916.
2/1916.DOK.OS2	Osiguranje zemaljskih zgrada protiv požara	1916.	okružnica, obavijest, osiguranje	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Osiguranje zemaljskih zgrada protiv požara. Država je osigurala sve crkvene objekte. Dopis je napisan 21. lipnja 1916. Broj: 8.144.1916. Ur. broj župnog ureda: 299/12.7.1916.

3/1916.DOK.OS2	Odluka o imenovanju župnika u Nutarnjem gradu	1916.	odluka, imenovanje	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Pinterović, Antun	hrvatski jezik	dokument	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka odobrilo je imenovanje za župnika Nutarnjeg grada Roberta Bezetzkyog, 22. lipnja 1916. godine.
4/1916.DOK.OS2	Zvonova crkvenih popis u ratne svrhe	1916.	okružnica, zapovijed, odluka, rekvizicija	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Skerlecz, Ivan, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Kraljevska hrvatsko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada izdala je proglas 12. svibnja 1916. o popisu crkvenih zvona u ratne svrhe. U dopisu se detaljno opisuju načini popisivanja i skidanja crkvenih zvona. Broj: 11575 – 1916. Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog

							grada Osijeka poslalo je proglas Župi 27. svibnja 1916. godine.
5/1916.DOK.OS2	Odluka o povjerenstvu u predmetu uređenja kolnih puteva u groblje	1916.	odluka, očevid	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Gottschalk, Franjo, Čtuković, Kosta, Zimmer, Makso, Gasteiger, Josip, Altgeier, Ivan, Hrzić, Miroslav	hrvatski jezik	dokument	Odluka o povjerenstvu u predmetu uređenja kolnih puteva u groblje i planiranje navezene zemlje u nutarnjem gradskom groblju. Odluka je napisana 5. lipnja 1916. Broj: 10931 – 1916.
6/1916.DOK.OS2	Pogrebna misa za kralja Franju Josipa I.	1916.	naredba, zadušnica	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert, Habsburg,	hrvatski jezik	dokument	Odluka Kraljevske zemaljske vlade o svečanim zadušnicama za pokojnog kralja Franju Josipa I. Odluku je proslijedio Ordinarijat Đakovo, 24. studenoga

				Josip Franjo I.			1916. Ur. broj Ordinarijata: 1545/1916. Ur. broj župnog ureda: 676/24.11.1916.
7/1916.DOK.OS2	Zakon o zdravstvu na grobljima	1916.	naredba, zakon, zdravstvo	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Zakon o zdravstvu na grobljima objavljen je 3. studenog 1916. godine. Zakon naznačuje da se „pepo sažganih lješina imade u hermetično zatvorenim posudama sahraniti na grobju i sahranu unijeti u grobljansku knjigu." Broj: 29.809/1916. Ur. broj župnog ureda: 625/10.11.1916.

8/1916.DOK.OS2	Primopredaja Župe	1916.	odluka, primopredaja	Poglarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert, Hrabal, Antun, Zimmer, Makso, Čaćinović, Vladoje, Hrzić, Miroslav	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglarstva slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, 5. srpnja 1916., o primopredaji Župe. Broj: 19074 – 1916. Ur. broj župnog ureda: 292/7.7.1916.
9/1916.DOK.OS2	Posebni gradski namet na ulaznice u zabavna kazališta	1916.	oglas, odluka, namet	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Kraljevska zemaljska vlada odobrila je 21. rujna 1916. da se na sva kazališta, cirkuse itd., osim na Hrvatsko narodno kazalište, propíše posebni gradski namet. Oglas je objavljen 27. rujna 1916. Broj:

							27.432/1916. Ur. broj župnog ureda: 514/2.10.1916.
10/1916.DOK.OS2	Namet na konsum plina	1916.	oglas, odluka, namet	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Kraljevska zemaljska vlada, od 21. rujna 1916., odobrila je poseban namet na konsum plina. Oglas je objavljen 27. rujna 1916. Broj: 27.431/1916. Ur. broj župnog ureda: 513/2.10.1916.
11/1916.DOK.OS2	Odredba - „de Requie" cum Libera	1916.	odluka, zadušnica	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Bezetzky, Robert, Habsburg, Josip Franjo I.	hrvatski jezik	dokument	Odredba Vikarijata kapitulnog u Đakovu za svečanu misu „de Requie" cum Libera za kralja Franju Josipa I. Broj: 1556. – 1916. Ur. broj župnog ureda: 683/27.11.1916.

12/1916.DOK.OS2	Okružnica povodom smrti biskupa Ivana Krapca	1916.	okružnica	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Krapac, Ivan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica velikog prepošta dr. Anđelka Voršaka, 16. srpnja 1916., povodom smrti đakovačkog biskupa Ivana Krapca. Broj: 968 – 1916. Ur. broj župnog ureda: 306/18.7.1916.
13/1916.DOK.OS2	Okružnica zagrebačke metropolije prigodom preuzeća vladavine kralja Karla IV.	1916.	okružnica	Habsburg, Karlo IV., Bauer, Antun, Marušić, Josip, Njaradi, Dionizije, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica zagrebačke metropolije prigodom preuzeća vladavine kralja Karla IV. Ur. broj župnog ureda: 735/25.12.1916.
14/1916.DOK.OS2	Popis crkvenih zvona u ratne svrhe	1916.	okružnica, obavijest, rekvizicija	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Tropsch, Stephan, Peičić, Stjepan,	hrvatski jezik	dokument	Popis crkvenih zvona u ratne svrhe. Potpisan u Zagrebu 27. lipnja 1916., u Osijeku za

				Vuchetich, Vuk, Kajganić, Nikola, Kosak, Juraj, Bezetzky, Robert			županijsku oblast 4. srpnja 1916., za kotarsku oblast 6. srpnja 1916., u poglavarstvu općine Tenja 10. srpnja 1916. Ur. broj župnoga ureda: 302/14.7.1916.
15/1916.DOK.OS2	Zapisnici o rekviriranim zvonima	1916.	zapisnik, protokol, rekvizicija	Axmann, Viktor, Kozmar, Lavoslav, Bezetzky, Robert, Gradjevno poduzetništvo Axmann - Mallin - Rožić	hrvatski jezik	dokument	Zapisnici rekviriranih zvona Župe Osijek 2 koje su potpisali župnik Roberto Bezetzky, kapelan Lavoslav Kozamr te arh. Viktor Axmann, pučko-ustaški inž., povjerenik vojne uprave za rekviziciju crkvenih zvona u ratne svrhe. Ur. brojevi župnog ureda: 555/10.10.1916., 652/16.11.1916., 659/18.11.1916.

16/1916.DOK.OS2	Odluka o popravku sata na crkvi	1916.	odluka, ponuda, popravak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Zelenka, Antun, Pantelić, Pavle	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, 16. siječnja 1916., o popravku sata na crkvi u Tvrđi. Odluka sadrži opis radova i ime izabranog izvođača radova. Broj: 32571 – 1915.
-----------------	---------------------------------	-------	--------------------------	---	----------------	----------	---

5.3.6. 1917. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1917.DOK.OS2	Upitnica za rimo-katoličke župe za godinu 1917.	1917.	statistika crkvenih prilika, upitnica	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Bezetzky, Robert, Kraljevski zemaljski statistički ured u Zagrebu, Signjar, Rudolf	hrvatski jezik	dokument	Statistika crkvenih prilika za 1917. godinu. Statistika je ispunjena i poslana 15. veljače 1918. godine.
2/1917.DOK.OS2	Oglas o praznicima za ratne zarobljenike	1917.	oglas, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas o praznicima za ratne zarobljenike prema vjerskoj pripadnosti. Broj: 7807/1917. Ur. broj župnog ureda: 217/1.4.1917.
3/1917.DOK.OS2	Oglas o praznovanju imendana i rođendana kralja i kraljice	1917.	oglas, naredba	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Skerlecz, Ivan, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka,	hrvatski jezik	dokument	Oglas i naredba o praznovanju imendana i rođendana kralja Karla IV. i kraljice Zite. Naredba je napisana 18. travnja 1917., a

				Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert			oglas je objavljen u Osijeku 21. travnja 1917. Broj: 11.653- 1917. Svećenici trebaju održati svečanu misu. Ur. broj župnoga ureda: 247/23.4.1917.
4/1917.DOK.OS2	Oglas o rekviziciji bakrenog materijala u ratne svrhe	1917.	oglas, naredba, rekvizicija	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert, Budapesti Közlöny	hrvatski jezik	dokument	Oglas o rekviziciji bakrenog materijala objavljen u časopisu Budapesti Közlöny 12. studenoga 1916. godine o upotrebi bakrenog materijala s crkvenih zgrada u ratne svrhe. Broj: 785.-VII- 1917. Ur. broj župnog ureda: 667/27.10.1917.

5/1917.DOK.OS2	Dozvola za blagoslov misnog ruha	1917.	odluka, dozvola, blagoslov	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 19. veljače 1917., za blagoslov novonabavljenog misnog ruha u Župi. Broj: 291/1917. Ur. broj župnog ureda: 170/20.2.1917.
6/1917.DOK.OS2	Financijski dnevnik Župe	1917.	financijski dnevnik	Bezetzky, Robert, Heim, Josip, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Financijski dnevnik Župe za 1917. godinu.
7-1/1917.DOK.OS2	Oglas o rekviriranju zvona	1917.	oglas, naredba, rekvizicija	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas o rekviriranju zvona objavljen je u Osijeku 6. lipnja 1917. godine. Oglas je objavljen temeljom odluke Zemaljske vlade od 22. svibnja 1917. Broj: 441/1917. Ur. broj župnog ureda: 358/12.6.1917.

7-2/1917.DOK.OS2	Okružnica u predmetu upotrebe zvona u ratne svrhe	1917.	okružnica, rekvizicija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica u predmetu upotrebe zvona u ratne svrhe biskupa Voršaka od 23. lipnja 1917. Broj: 778-1917. Ur. broj župnog ureda: 387/25.6.1917.
7-3/1917.DOK.OS2	Župnikov odgovor o rekviriranju zvona	1917.	obavijest, rekvizicija	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Župnikov izvještaj o preostalim zvonima za rekviziciju. Odgovor je napisan 26. lipnja 1917. Ur. broj župnog ureda: 387/1917.
7-4/1917.DOK.OS2	Rješenje o izuzeću zvona	1917.	odluka, rekvizicija	Zemaljsko povjerenstvo za čuvanje umjetnih i historičkih spomenika, Hoffiler, Viktor, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Rješenje o izuzeću zvona u ratne svrhe. Zvono je spašeno zbog starosti i spominjanja Franje Josipa I. te biskupa Strossmayera. Rješenje je napisano 11.

							kolovoza 1917. Broj: 99/1917. Ur. broj župnog ureda: 73/16.8.1917.
8/1917.DOK.OS2	Zamolba za pomoć u obnovi crkve	1917.	zamolba, molba, popravak	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka	hrvatski jezik	dokument	Zamolba Poglavarstvu slobodnog i kraljevskog grada Osijeka za nužnu obnovu župne crkve i doma. Zamolba je napisana 9. srpnja 1917. Ur. broj župnog ureda: 419/1917.
9/1917.DOK.OS2	Zamolba za svečanu službu	1917.	zamolba, molba, bogoslužje	Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Zamolba, 12. studenoga 1917., za svečanu službu zahvalnicu Svevišnjem za sretni spas Njegova Veličanstva kralja Karla IV. iz životne pogibelji. Broj: 34277/1916. Ur. broj župnog

							ureda: 686/12.11.1917.
10/1917.DOK.OS2	Okružnica glede zabrana prodavanja pića	1917.	okružnica, zabrana	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica, 27. rujna 1917., glede zabrana prodavanja pića na nedjelje i blagdane u neposrednoj blizini crkvi za vrijeme službe. Broj: 74.679/1917. Ur. broj župnog ureda: 679/6.11.1917.
11/1917.DOK.OS2	Rekviriranje bakrenih kupaonskih pećnih valjaka	1917.	oglas, naredba, rekvizicija	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, 16. veljače 1917., o rekviriranju kupaonskih pećnih valjaka temeljom naredbe Zemaljske vlade od 5. veljače 1917. Broj: 146-1917. Ur. broj župnog

							ureda: 168/20.2.1917.
12/1917.DOK.OS2	Povišica orguljašu Kamnikaru	1917.	odluka, plaća, isplata, odobrenje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert, Kamnikar, Josip	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 19. ožujka 1917., za povišicu plaće orguljašu Kamnikaru temeljom molbe župnika od 15. ožujka 1917. Broj: 400/1917. Ur. broj župnog ureda: 192/21.3.1917.
13/1917.DOK.OS2	Štednja plina	1917.	oglas, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas, 13. veljače 1917., gradonačelnika o štednji plina. Dokument detaljno opisuje načine štednje. Broj: 4513/1917. Ur. broj župnog ureda: 169/20.2.1917.
14/1917.DOK.OS2	Prijelaz u rimokatoličku crkvu	1917.	odluka, odrešenje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje biskupa, 5. prosinca 1917., za prijelaz Josipa Strastnyja u krilo

				Robert, Strastny, Josip			rimokatoličke crkve. Broj: 1575/1917. Ur broj župnog ureda: 746/7.11.1917.
15/1917.DOK.OS2	Pozivnica za osnivanje Udruge gradskih činovnika i namještenika	1917.	pozivnica	Hrabal, Antun, Hrzić, Antun, Bošnjak, Milan, Sriemčević, Mijo, Pichler, Maksimilijan, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert, Butković, Nikola	hrvatski jezik	dokument	Pozivnica, 11. kolovoza 1917., za osnivanje Udruge gradskih činovnika i namještenika radi brže i jeftinije opskrbe istih živežnim sredstvima. Ur. broj župnog ureda: 507/12.8.1917.
16- 1/1917.DOK.OS2	Pomoć građanima Bosne i Hercegovine	1917.	zamolba, molba	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv gradonačelnika građanima Osijeka, 17. prosina 1917., da prime u svoje obitelji građane Bosne i Hercegovine zbog velike gladi, odnosno loše žetve u BIH.

16- 2/1917.DOK.OS2	Velika glad u BIH – pomoć župnika	1917.	molba, zamolba	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Gradski načelnik moli župnika da zamoli župljane da sudjeluju u zbrinjavanju gladnih obitelji iz BIH. Zamolba je napisana 23. prosinca 1917. Broj: 92-1917. Ur. broj župnog ureda: 781/24.12.1917.
17- 1/1917.DOK.OS2	Upotreba orguljnih cijevi u ratne svrhe (Okružnica i odgovor)	1917.	oglas, okružnica, rekvizicija, odgovor	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Rojc, Milan, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert, Flodin, Stjepan	hrvatski jezik	dokument	Kraljevska vlada svojim dopisom (br. 28.688.- 1917.) obavještava Prečasni kapitularni vikarijat o upotrebi orguljnih cijevi u ratne svrhe. Na istom dopisu župnik Bezetzky piše o važnosti župnih orgulja, 5.11.1917. Ur. broj župnog

							ureda: 675/3.11.1917.
17- 2/1917.DOK.OS2	Rekvizicija kositrenih orguljnih cijevi – izuzeće	1917.	obavijest, rekvizicija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert, Flodin, Stjepan	hrvatski jezik	dokument	Duhovni stol u Đakovu, 3. prosinca 1917., obavještava župnika u Tvrđi da su crkvene orgulje izuzete od rekvizicije. Broj: 1147/1917. Ur. broj župnog ureda: 739/5.12.1917.
18/1917.DOK.OS2	Ovlast za biniranje	1917.	odluka, bogoslужje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert, Flodin, Stjepan	hrvatski jezik	dokument	Biskupski ordinarijat u Đakovu daje ovlast župniku i kapelanu za biniranje, 20. rujna 1917. Broj: 25.ad/1917. Ur. broj župnog ureda: 577/22.9.1917.
19/1917.DOK.OS2	Premještaj kapelana Flodina	1917.	odluka, imenovanje, premještaj, dekret	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Odluka o razrješenju službe duhovnog pomoćnika Flodina i

				Robert, Flodin, Stjepan, Cagašek, Bonaventura			imenovanje duhovnim pomoćnikom vlč. Cagašeka, 27. studenoga 1917. Broj: 1532/1917. Ur. broj župnog ureda: 725/29.11.1917.
20/1917.DOK.OS2	Osiguranje zemaljskih zgrada protiv požara u samoupravi zemlje	1917.	obavijest, osiguranje	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Kraljevska vlada, 24. siječnja 1917., obavještava Župu da i nadalje vrijedi osiguranje crkve i dvora protiv požara. Broj: 32.982.1916. Ur. broj župnog ureda: 90/12.2.1917.
21/1917.DOK.OS2	Prepuštanje zemljišta ratnih grobova vojnoj oblasti	1917.	molba, zamolba, grobovi	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	njemački jezik	dokument	Dopis Poglavarstva Osijeka, 19. rujna 1917., o prepuštanju zemljišta ratnih grobova vojnoj oblasti. Odgovor

							su dali kolektivno svi osječki župnici da ne mogu udovoljiti zahtjevu. Broj: 18545-1917. Ur. broj župnog ureda: 588/24.9.1917.
22/1917.DOK.OS2	Dozvola za sahranu žene evangeličke konfesije	1917.	dozvola, grobovi	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert, Gasteiger, Ivan	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 9. ožujka 1917., za pokop žene župljanina Gasteigera koja je evangeličke konfesije. Broj: 361/1917. Ur. broj župnog ureda: 171/11.3.1917.
23/1917.DOK.OS2	Prijelaz iz rkt. vjere	1917.	zapisnik, otpad od vjere	Poglarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Peurača, Aleksandra, Peurača, Nikola, Muačević, Stojan,	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik prijelaza, 28. svibnja 1917., Aleksandre Peurača iz rkt. vjeroispovijesti na istočnu pravoslavnu vjeru. Ur. broj župnog

				Belajčić, Jovan, Bezetzky, Robert			ureda: 327/29.5.1917.
24/1917.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti u 1916. godini	1917.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti u 1916. Ur. broj župnog ureda: 227/1917.
25/1917.DOK.OS2	Rekvizicija malog zvona	1917.	obavijest, rekvizicija, novčana sredstva	Axmann, Viktor, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka o rekviziciji malog zvona Župe, 12.12.1917. Ur. broj župnog ureda: 792/29.12.1917.
26/1917.DOK.OS2	Zapisnik o rekviziciji i namiri	1917.	zapisnik, protokol, rekvizicija, novčana sredstva	Gradjevno poduzetništvo Axmann - Mallin - Rožić, Axmann, Viktor, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik, 11. studenoga 1917., o rekviziciji i namiri za zvona skinuta sa župne crkve. Ur. broj župnog ureda: 710/21.11.1917.
27/1917.DOK.OS2	Zapisnik o rekviziciji i namiri crkve u Ernestinovu	1917.	zapisnik, protokol, obavijest, rekvizicija, novčana sredstva	Gradjevno poduzetništvo Axmann - Mallin - Rožić, Axmann, Viktor, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik, 11. studenoga 1917., o rekviziciji i namiri za zvona skinuta s crkve u Ernestinovu.

				Robert			Ur. broj župnog ureda: 709/21.11.1917.
28/1917.DOK.OS2	Pogrešna uplata namire	1917.	obavijest, rekvizicija, novčana sredstva	Axmann, Viktor, Bezetzky, Robert, Župni ured Hrastin	hrvatski jezik	dokument	Obavijest, 23. srpnja 1917., o pogrešnoj uplati namire na račun Župe u Tvrđi. Namira je trebala biti uplaćena na račun evangeličke crkve u Hrastinu. Traži se povrat namire. Namira je vraćena 24. srpnja 1917. Ur. broj župnog ureda: 449/24.7.1917.
29/1917.DOK.OS2	Dozvola za ispovijed sestara u bolnici	1917.	dozvola, bogoslužje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupova dozvola župniku Bezetzkyju za ispovijed sestara sv. Vinka u bolnicama u osijeku Tvrđi. Dozvola je napisana 27. lipnja 1917. Broj: 795/1917.

							Ur broj župnog ureda: 411/5.7.1917.
--	--	--	--	--	--	--	---

5.3.7. 1918. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1918.DOK.OS2	Poziv na svećeničku koronu	1918.	poziv, korona	Dragašević, Stjepan, Novosel, Mato, Radić, Ivan, Meštrović, Mihovil, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv za prisustvovanje svećeničkoj koroni koja će se održati 1. srpnja 1918. u prostorijama Hrvatske čitaonice u Vinkovcima. Poziv je napisan 13. lipnja 1918. Župnik iz Tvrđe nije mogao prisustvovati skupu. Ur. broj župnog ureda: 467/25.6.1918.
2/1918.DOK.OS2	Poziv na prikupljanje pomoći za obitelji poginulih vojnika	1918.	poziv, okružnica, zamolba	Kramarić, Milan, Pavić, Svetozar, Bezetzky, Robert, Kraljevska županijska oblast u Osijeku	hrvatski jezik	dokument	Poziv Kraljevske županijske oblasti u Osijeku, 1. listopada 1918., na prikupljanje pomoći za obitelji poginulih

							vojnika u ratu. Ur. broj župnog ureda: 767/11.10.1918. Ur. broj župnog ureda: 767/11.10.1918.
3/1918.DOK.OS2	Okružnica o statistici mijene žiteljstva	1918.	okružnica	Kraljevski zemaljski statistički ured u Zagrebu, Signjar, Rudolf, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Kraljevskog zemaljskog statističkog ureda u Zagrebu, od 28. prosinca 1917., o načinu ispunjavanja statistike mijene žiteljstva. Ur. broj župnog ureda: 100/16.2.1918.
4/1918.DOK.OS2	Povišica plaće Josipu Kamnikaru	1918.	odluka, odobrenje, plaća, isplata	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Kamnikar, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Povišica plaće orguljašu Josipu Kamnikaru od grada Osijeka. Dopis je napisan 28. veljače 1918. Broj: 5731 - 1918. Ur. broj župnog ureda: 147/7.3.1918.

5/1918.DOK.OS2	Otkazana polnoćka zbog štednje rasvjete	1918.	odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva grada Osijeka, od 12. prosinca 1918., o štednji rasvjete te zabrani polnoćke. Broj: 34511 – 1918. Ur. broj župnog ureda: 941/30.12.1918.
6/1918.DOK.OS2	Oprost od plaćanja poštarine	1918.	obavijest, odluka, okružnica	Kr. ug. poštanski i brzojavni ured Osijek, Bauer, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Kr. ug. poštanskog i brzojavnog ureda, 18. veljače 1918., o oprostima od plaćanja poštarine ukoliko se službene poštanske pošiljke šalju iz jednog dijela grada u drugi. Broj: 1294. Ur. broj župnog ureda: 146/7.3.1918.

7/1918.DOK.OS2	Prijelaz na drugu vjeru	1918.	odluka, obavijest, otpad od vjere	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Belajčić, Jovan, Zelenka, Nikola, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva grada, 5. rujna 1918., o prijelazu Nikole Zelenke s rkt. vjere na ist. pravoslavnu vjeru. Broj: 25.685. – 1918. Ur. broj župnog ureda: 702/14.9.1918.
8/1918.DOK.OS2	Upis palog vojnika u Maticu umrlih	1918.	obavijest, izvadak	Poglavarstvo upravne općine u Tenji, Kajganić, Nikola, Mikula, Johan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Poglavarstva upravne općine u Tenji, 28. listopada 1918., o upisu palog vojnika u Maticu umrlih. Broj: 3780. ex.1918. Ur. broj župnog ureda: 13/4.1.1918.
9/1918.DOK.OS2	Popravlak kapele nutarnjogradskog groblja	1918.	dozvola, popravlak	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko,	hrvatski jezik	dokument	Dozvola biskupa, 30. listopada 1918., za izdvajanje 450 K u svrhu popravka

				Bezetzky, Robert			kapele nutarnjogradskog grobља. Broj: 1929/1918. Ur. broj župnog ureda: 907/4.12.1918.
10/1918.DOK.OS2	Razrješenje službe vjeroučitelja Stjepana Flodina	1918.	odluka, rješenje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Flodin, Stjepan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Razrješenje službe Stjepana Flodina, vjeroučitelja na dvorazrednoj pučkoj školi u Novom Osijeku. Dopis biskupa Voršaka od 1. rujna 1918. Broj: 1460/1918. Ur. broj župnog ureda: 668a/5.9.1918.
11/1918.DOK.OS2	Imenovanje privremenog vjeroučitelja u Novom Osijeku	1918.	odluka, rješenje, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Flodin, Stjepan, Cagašek, Bonaventura, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odlukom biskupa Voršaka, 1. rujna 1918., o. Bonaventura Cagašek imenovan vjeroučiteljem u Novom Osijeku. Broj: 1460/1918. Ur. broj župnog ureda: 668b/5.9.1918.

12/1918.DOK.OS2	Dopust župniku radi liječenja	1918.	odluka, rješenje, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert, Cagašek, Bonaventura	hrvatski jezik	dokument	Odluka biskupa, 27. lipnja 1918., o dopustu župniku Bezetzkyju radi liječenja te imenovanje o. Cagašeka privremenim župnikom. Broj: 1087/1918. Ur. broj župnog ureda: 493/30.6.1918.
13/1918.DOK.OS2	Oprost od nemrsa - Jovanovac	1918.	odluka, oprost	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupov oprost, 6. kolovoza 1918., od nemrsa na dan sv. Roka za mjesto Jovanovac. Broj: 1355/1918. Ur. broj župnog ureda: 598/9.8.1918.
14/1918.DOK.OS2	Blagoslov kipa Presvetog Srca Isusova u Ernestinovu	1918.	odluka, blagoslov	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupova ovlast, 27. svibnja 1918., župniku Bezetzkyju za blagoslov kipa Presvetog Srca

							Isusova u Ernestinovu. Broj: 908./1918. Ur. broj župnog ureda: 377/2.6.1918.
15/1918.DOK.OS2	Povrat novca za rekvirirano zvono u Piškorevcima	1918.	obavijest, rekvizicija, novčana sredstva	Axmann, Viktor, Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Dopisom od 19. siječnja 1918., traži se povrat novca za rekvirirano zvono u Piškorevcima. Župnik odgovara da novac nije primljen iz Piškorevaca, već ga je uplatio Ordinarijata, te da novac neće vratiti. Ur. broj župnog ureda: 71/25.1.1918.
16/1918.DOK.OS2	Obveza prijave svakog izvanbračnog poroda	1918.	odluka, obavijest, okružnica	Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Krišković, Vinko, Pavić, Svetozar, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Odluka Kraljevske vlade, 2. ožujka 1918., o obvezi prijave svakog izvanbračnog poroda. Broj: 10418/1918.

				Robert			Ur. broj župnog ureda: 211/3.4.1918.
17/1918.DOK.OS2	Popravlak crkve i orgulja u Jovanovcu i nabava svile za crkvena odijela	1918.	odluka, dozvola, popravak	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje biskupa, 2. siječnja 1918., za popravak crkve i orgulja u Jovanovcu te nabavu svile za crkvena odijela. Broj: 1414./1918. Ur. broj župnog ureda: 17/6.1.1918.
18/1918.DOK.OS2	Posjet Teodora Pejacsevicha gradu Osijeku - poziv	1918.	pozivnica, obavijest	Adamovich-Čepinski, Ivan, Labaš, Franjo pl., Pejacsevich, Teodor, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv velikog župana županije virovitičke i slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, 1. kolovoza 1918., za sudjelovanje na susretu s grofom Teodorom Pejacsevichem, nekadašnjim velikim županom, sada ministrom. Broj: 689/1918.

19/1918.DOK.OS2	Povrat novca za rekvirirano zvono	1918.	obavijest, rekvizicija, novčana sredstva	Axmann, Viktor, Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Dopisom od 19. siječnja 1918., traži se povrat novca za rekvirirano zvono. Župnik odgovara da novac nije primljen, već ga je uplatio Ordinarijata, te da novac neće vratiti. Ur. broj župnog ureda: 70/25.1.1918.
20/1918.DOK.OS2	Stanje duša koncem 1917. godine	1918.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša koncem 1917. Ur. broj župnog ureda: 134/1918.

5.3.8. 1919. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1919.DOK.OS2	Upute gradonačelnika o isticanju zastava	1919.	upute, obavijest, okružnica	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Upute gradonačelnika o isticanju zastava prilikom državnih blagdana. Upute su objavljene 4. kolovoza 1919. Broj: 18670 - 1919. Ur. broj župnog ureda: 777/5.8.1919.
2/1919.DOK.OS2	Zaklada Krausz	1919.	oglas, okružnica, obavijest, zaklada	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Krausz, Adolf, Krausz, Regina, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas gradskog načelnika, 27. rujna 1919., o mogućnosti korištenja Zaklade Krausz pri osnivanju obrtničke radnje u Osijeku. Broj: 21.121. – 1919. Ur. broj župnog ureda: 961/6.10.1919.

3/1919.DOK.OS2	Zaklada Sorger	1919.	oglas, okružnica, obavijest, zaklada	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Sorger, Jakob, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas gradskog načelnika, 18. kolovoza 1919., o mogućnosti prijave na Zakladu Sorger namijenjenu siromašnim zaručnicama grada Osijeka. Broj: 14306 – 1919. Ur. broj župnog ureda: 841/20.8.1919.
4/1919.DOK.OS2	Prijelaz na drugu vjeru	1919.	zapisnik, otpad od vjere	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bestvina, Marija, Kobašević, Martin, Jelisavčić, Jovan, Ivanović, Nikola, Bezetzky, Robert, Belajčić, Jovan	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik prijelaza s rkt. vjere na pravoslavnu vjeru. Zapisnik je napisan 2. listopada 1919. godine. Broj: 21.527 – 1919. Ur. broj župnog ureda: 962/6.10.1919.

5/1919.DOK.OS2	Odobrenje zvonarove povišice	1919.	odobrenje, odluka, plaća, isplata	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Bezetzky, Robert, Jesztl, Ivan, Pavić, Matija	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje, 25. listopada 1919., za povećanjem plaće župnom zvonaru. Broj: 2425/1919. Ur. broj župnog ureda: 1096/16.11.1919.
6/1919.DOK.OS2	Oprost od nemrsa	1919.	odluka, oprost	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oprost od nemrsa podijeljen od Kapitularnog Vikarijata 5. svibnja 1919. Broj: 1247/1919. Ur. broj župnog ureda: 407/8.5.1919.
7/1919.DOK.OS2	Obavijest o prijenosu kostiju Zrinskog i Frankopana	1919.	obavijest, oglas, okružnica, bogoslužje	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pinterović, Antun, Bezetzky, Robert, Zrinski, Petar, Frankopan, Fran Krsto	hrvatski jezik	dokument	Obavijest o svečanoj misi u zagrebačkoj katedrali prigodom prijenosa kostiju Zrinjskoga i Frankopana. Obavijest je napisana 16. travnja 1919. godine. Broj: 8136/1919. Ur. broj župnog

							ureda: 317/22.4.1919.
8/1919.DOK.OS2	Naredba o markiranju novčanica	1919.	naredba, novčana sredstva	Kraljevska kotarska oblast u Osijeku, Pavlinić, Dragutin, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Naredba o markiranju novčanica. Naredba je izdana 26. studenog 1919. Broj: 17311/1919. Ur. broj župnog ureda: 1164/9.12.1919.
9/1919.DOK.OS2	Poziv na Đurđevski uranak	1919.	poziv, zamolba	Kraljevska komanda mesta Osijek, Košak, Krešimir, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv Komande mesta Osijek, 4. svibnja 1919., na proslavu Đurđevskog uranka. Ur. broj župnog ureda: 402/5.5.1919.
10/1919.DOK.OS2	Liječnička svjedodžba o počinjenom samoubojstvu	1919.	liječnička svjedodžba	Karalić, Jakov, Fichtner, Leonardo, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Liječnička svjedodžba o počinjenom samoubojstvu koju je izdao dr. Leonardo Fichtner, 22. lipnja 1919. godine. Ur. broj župnog ureda:

							523/23.6.1919.
11/1919.DOK.OS2	Dozvola za blagoslov novog zvona	1919.	dozvola, odluka, blagoslov	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Horvat, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupova ovlast župniku Gornjeg Osijeka Josipu Horvatu da može blagosloviti novonabavljena zvona za župnu crkvu u Tvrđi. Ovlast je napisana 17. lipnja 1919. Broj: 1522/1919. Ur. broj župnog ureda: 512/21.6.1919.
12/1919.DOK.OS2	Plaća grobaru	1919.	odluka, odobrenje, grobovi	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Voršak, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje biskupa, 17. lipnja 1919., za davanje trave grobaru kao plaću. Broj: 1526/1919. Ur. broj župnog ureda: 511/21.6.1919.
13/1919.DOK.OS2	Iz ostavštine pok. Antuna Zelenke	1919.	odluka, novčana sredstva, ostavština, isplata	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Živković, Andrija, Bezetzky, Robert,	hrvatski jezik	dokument	Odluka biskupa o iznosu ostavštine pok. Antuna Zelenke Župi sv. Mihaela. Odluka je napisana 20.

				Zelenka, Antun			lipnja 1919. Broj: 1565/1919. Ur. broj župnog ureda: 518/23.6.1919.
14/1919.DOK.OS2	Upitnica za rimo-katoličke župe za godinu 1918.	1919.	statistika crkvenih prilika, upitnica, okružnica	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Kraljevski zemaljski statistički ured u Zagrebu, Signjar, Rudolf, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Statistika crkvenih prilika za 1918. godinu. Statistika je ispunjena i posлана 15. veljače 1919. godine. Statistika je napisana temeljom Okružnice poslane 15. listopada 1918.
15/1919.DOK.OS2	Dozvola za čišćenje crkvenog posuđa	1919.	odluka, odobrenje, dozvola	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupova dozvola, 1. listopada 1919., za novčani izdatak u svrhu čišćenja crkvenog posuđa. Broj: 2266/1919. Ur. broj župnog ureda: 948/3.10.1919.
16/1919.DOK.OS2	Popravak crkve u Jovanovcu	1919.	odluka, odobrenje,	Biskupski duhovni stol u	hrvatski jezik	dokument	Biskupovo odobrenje, 8.

			dozvola, popravak	Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert			listopada 1919., za obnovu filijalne crkve u Jovanovcu i blagoslov slike sv. Vendelina. Broj: 2230/1919. Ur. broj župnog ureda: 999/12.10.1919.
17/1919.DOK.OS2	Popravak crkvenog ruha	1919.	dozvola, odobrenje, odluka, popravak	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupovo odobrenje, 11. srpnja 1919., za novčani izdatak u svrhu popravka crkvenog ruha. Broj: 1800/1919. Ur. broj župnog ureda: 638/15.7.1919.
18/1919.DOK.OS2	Imenik svećenika i namještenika za izbor u gradsko zastupstvo	1919.	poziv, obavijest, imenovanje, spisak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Flodin, Stjepan, Jelenčić, Marijan, Manjarić, Matija, Mašan, Ivan,	hrvatski jezik	dokument	Poglavarstvo grada Osijeka traži podatke u svrhu imenika svećenika i namještenika za izbor u gradsko zastupstvo. Poziv je poslan 1. prosinca 1919. godine. Broj: 26.795 – 1919.

				Gec, Miroslava, Kauk, Terezina, Radulović, ?			Ur. broj župnog ureda: 1149/4.12.1919.
19/1919.DOK.OS2	Dozvola za ispomoć	1919.	odluka, dozvola, odobrenje, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Lach, Landulfo, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupova dozvola, 25. srpnja 1919., za ispomoć o. Landulfa Lacha Župi sv. Mihaela. O. Lachu daje se dozvola i za ispovijed časnih sestara sv. Vinka i sv. Križa u Osijeku na teritoriju Župe. Broj: 1887/1919. Ur. broj župnog ureda: 886/28.7.1919.
20/1919.DOK.OS2	Okružnica za rođendan kralja	1919.	okružnica, bogoslужje	Županija virovitička u Osijeku, Šaj, Dragutin, Bezetzky, Robert, Virag- Drašković, Josip	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Kr. velikog župana virovitičke županije o državnom prazniku povodom rođendana kralja Petra I. Broj: 2052 -

							1919. Ur. broj župnog ureda: 635/10.7.1919.
21/1919.DOK.OS2	Državni praznik - Prvi dežember	1919.	okružnica, naredba	Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, Bezetzky, Robert, Šaj, Dragutin, Županija virovitička u Osijeku, Kraljevska županijska oblast u Osijeku, Virag- Drašković, Josip	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Kr. velikog župana, 22. studenog 1919., o 1.12. kao državnom prazniku. Broj: 3667/1919. Ur. broj župnog ureda: 1163/9.12.1919.
22/1919.DOK.OS2	Mogućnost osnutka Župe Jovanovac - rasprava	1919.	poziv, odluka, rasprava	Kraljevska županijska oblast u Osijeku, Virag- Drašković, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Traže se podatci o stanju duša u Jovanovcu i okolnim selima. Na pozivu je župnik Bezetzky opisao stanje duša u Jovanovcu. Broj: 8.599/1919. Odluka o raspravi o

							osnutku nove župe, 26. listopada 1919. Broj: 10.888/1919. Ur. broj župnog ureda: 1046/27.10.1919.
23/1919.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1918.	1919.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1918. Ur. broj župnog ureda: 263/1919. i 264/1919.
24/1919.DOK.OS2	Dnevna zapovest broj 78	1919.	zapovijed, naredba	Kraljevska komanda mesta Osijek, Grujić, Panta, Košak, Krešimir, Kirchbaum, Oskar, Brnjevarac, Miloš, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dnevna zapovest broj 78 o svečanosti Brašančeva na dan 19. lipnja 1919. Broj: 78 Ur. broj župnog ureda: 505/18.6.1919.

5.3.9. 1920. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1920.DOK.OS2	Svjedodžba posvete ernestinovačkog zvona	1920.	svjedodžba	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Bezetzky, Robert	latinski jezik	dokument	Svjedodžba posvete ernestinovačkog zvona. Broj: 1205 Ur. broj župnog ureda: 1001/31.12.1920.
2/1920.DOK.OS2	Dozvola za prodaju divljih kestena	1920.	dozvola, odobrenje, grobovi	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Horvat, Josip, Bezetzky, Robert, Pavić, Matija	hrvatski jezik	dokument	Dozvola biskupa, 7. veljače 1920., za prodaju stabala divljih kestena u tvrđavskom groblju. Broj: 139/1920. Ur. broj župnog ureda: 111/9.2.1920.
3/1920.DOK.OS2	Osnovan Hidrotehnički odeljak	1920.	odluka, obavijest, okružnica	Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, Hidrotehnički odeljak, Bezetzky, Robert, Franjetić, Radoslav	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Kraljevske vlade o osnutku Hidrotehničkog odeljka u Osijeku (Aleksandrova ulica broj 8). Broj: 531/1920. Ur. broj žup. ur.: 585/22.7.1920.

4/1920.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1919.	1920.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1919. Ur. broj župnog ureda: 331/1920. i 332/1920.
5/1920.DOK.OS2	Povećanje plaće zvonaru Jesztlu	1920.	odluka, odobrenje, plaća, isplata	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Jesztl, Ivan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 15. ožujka 1920., o povećanju plaće zvonaru Jesztlu. Broj: 558/1920. Ur. broj župnog ureda: 974/20.3.1920.
6/1920.DOK.OS2	Povećanje plaće orguljašu Kamnikaru	1920.	plaća, odobrenje, isplata, odluka	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Kamnikar, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 8. siječnja 1920., za povećanjem plaće orguljašu Kamnikaru. Broj: 2786/1920. Ur. broj župnog ureda: 973/15.1.1920.
7/1920.DOK.OS2	Dodatak orguljašu kao nagrada	1920.	odluka, odobrenje, isplata, nagrada, novčana sredstva	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert, Kamnikar,	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 24. kolovoza 1920., za isplatu jednokratne nagrade orguljašu

				Josip			Kamnikaru. Broj: 1435/1920. Ur. broj župnog ureda: 781/27.8.1920.
8/1920.DOK.OS2	Pregled župnih računa	1920.	odluka, poziv, računi, revizija	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hartinger, Josip, Pelc, Josip, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Obavijest župnika o pregledu župnih računa. Obavijest je poslana Poglavarstvu grada Osijeka, 11. svibnja 1920. Ur. broj župnog ureda: 380/1920. Poglavarstvo je, 16. svibnja 1920., imenovalo povjerenstvo za pregled računa. Broj: 12428/1920. Ur. broj župnog ureda: 404/18.5.1920.
9/1920.DOK.OS2	Plaćanje računa vatrogascima zbog požara na groblju	1920.	račun	Dobrovoljno vatrogasno društvo u Osijeku Novom gradu, Pelz, Florijan, Vallo, Stjepan, Poglavarstvo	hrvatski jezik	dokument	Plaćanje računa vatrogascima zbog požara na groblju. Račun poslan 9. srpnja 1919. Poglavarstvu grada Osijeka.

				slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Beetzky, Robert, Belajčić, Jovan			Poglavarstvo je poslalo račun Župi 30. srpnja 1920. godine (18724-1920.). Župa je isplatila iznos 12.8.1920. Ur. broj župnog ureda: 658/5.8.1920.
10/1920.DOK.OS2	Popravak crkve u Jovanovcu zbog oluje	1920.	odluka, dozvola, popravak	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Beetzky, Robert, Akšamović, Antun	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje Ordinarijata, 19. kolovoza 1920., za izdvajanje novčanih sredstava u svrhu popravka crkve u Jovanovcu. Broj: 1437/1920. Ur. broj župnog ureda: 776/23.8.1920.
11/1920.DOK.OS2	Beetzky - privremeni vjeroučitelj u realnoj gimnaziji	1920.	odluka, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Beetzky, Robert, Zelenka, Franjo	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat privremeno imenovao, 20. rujna 1920., župnika Beetzkyja vjeroučiteljem na Kraljevskoj realnoj gimnaziji umjesto vlč. Franje Zelenke.

							Broj: 1464/1920. Ur. broj župnog ureda: 786/24.9.1920.
12/1920.DOK.OS2	Ispovijed sestara sv. Križa i sestara u Novom gradu	1920.	odluka, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetky, Robert, Ferk, Joakim	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat, 20. kolovoza 1920., imenovao župnika Bezetkyja ispovjednikom časnih sestara sv. Križa u Tvrđi i u Novom gradu (ubožnica). Za pomoćnika imenovan franjevac-kapucin Joakim Ferk. Broj: 1457/1920. Ur. broj župnog ureda: 782/27.8.1920.
13/1920.DOK.OS2	Zabrana povišice štolarskih pristojbi	1920.	odluka, zabrana, taksovník, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat zabranjuje povećanje štolarskih pristojbi. Odluka napisana 22. listopada 1920. Broj: 1750/1920. Ur. broj župnog ureda:

							860/23.10.1920.
--	--	--	--	--	--	--	-----------------

5.3.10. 1921. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1921.DOK.OS2	Pregled župnih računa	1921.	odluka, poziv, računi, revizija	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pelz, Dragutin, Zimmer, Dragutin	hrvatski jezik	dokument	Obavijest župnika o pregledu župnih računa. Obavijest je poslana Poglavarstvu grada Osijeka, 1. srpnja 1921. Ur. broj župnog ureda: 450/1921. Poglavarstvo je, 2. srpnja 1921., imenovalo povjerenstvo za pregled računa. Broj: 17423/1921.
2/1921.DOK.OS2	Rekvijem za gradske dobrotvore	1921.	odluka, poziv, rekvijem	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Zimmer, Hugo, Pichler, Maksimilijan	hrvatski jezik	dokument	Poziv župnika Bezetzkyja na rekvijem za gradske dobrotvore i pok. Huga Zimmera. Poziv poslan 28. srpnja 1921. (Ur. broj: 518-1921.) Poglavarstvo je odgovorilo i imenovalo njihovog

							povjerenika. Broj: 19944-1921. (30.7.1921.)
3/1921.DOK.OS2	Dekret o popisu stanovništva	1921.	dekret, popis	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Bezetzky, Robert, Fabing, Franjo, Kamnikar, Josip, Handić, Slavko, Levak, Stjepan, Hartinger, Josip, Melkus, Makso, Medić, Leo, Benak, Vjekoslav, Isajlović, Jovan, Lazarus, Filip, Šram, Bratoljub	hrvatski jezik	dokument	Dekret gradskog načelnika Hengla, 10. siječnja 1921., o imenovanju popisivača stanovništva, zgrada i domaće stoke. Broj: 120/1921. Ur. broj župnog ureda: 48/17.1.1921.
4/1921.DOK.OS2	Sveta Potvrda i kanonička vizitacija Župi Osijek 2	1921.	odluka, obavijest, kanonska vizitacija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Odluka biskupa Akšamovića, 29. travnja 1921., o dolasku na sv. Potvrdu i kanoničku

				Robert			vizitaciju Župi. Broj: 725/1921. Ur. broj župnog ureda: 344/1.5.1921.
5/1921.DOK.OS2	Liječnička njega zvonara i popravak klupa	1921.	odluka, dozvola, popravak, isplata	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Jesztl, Ivan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje Ordinarijata, 20. travnja 1921., za novčani izdatak iz crkvene blagajne za popravak klupa i liječenje zvonara. Broj: 750/1921. Ur. broj župnog ureda: 342
6/1921.DOK.OS2	Rješenje crkvenih računa za 1920. godinu.	1921.	rješenje, računi, revizija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pliverić, Jakša, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Rješenje crkvenih računa Župe, 18. srpnja 1921., koje je poslao Ordinarijat Đakovo. Zbog nejasnoća, župnik Bezetzky poslao je dodatna objašnjenja. Broj: 141/1921. Ur. broj župnog ureda: 505/22.7.1921.
7/1921.DOK.OS2	Okružnica	1921.	okružnica	Božić, Jovan,	hrvatski jezik	dokument	Okružnica

	nadbiskupa Bauera povodom smrti kralja Petra I.			Bauer, Antun, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Petar I.			nadbiskupa Bauera povodom smrti kralja Petra I. Okružnicu je poslao veliki župan Božić, 17. kolovoza 1921. godine. Broj: 1.311/1921. Ur. broj župnog ureda: 564/19.8.1921.
8/1921.DOK.OS2	Izvjesnica o vladanju klerika Pelza	1921.	izvjesnica	Bezetzky, Robert, Pelz, Josip, Biskupsko sjemenište u Đakovu, Herman, Franjo	hrvatski jezik	dokument	Ravnateljstvo Biskupskog sjemeništa u Đakovu traži župnikovu Izvjesnicu o vladanju bogoslova Pelza nakon provedenih dvomjesečnih praznika. Zahtjev poslan 12.7.1921. Broj: 29/1921. Ur. broj župnog ureda: 478/15.7.1921.
9/1921.DOK.OS2	Povišica orguljašu i	1921.	odluka, plaća, isplata,	Biskupski duhovni stol u	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 16.

	zvonaru		odobrenje	Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Kamnikar, Josip, Jesztl, Ivan			kolovoza 1921., o povećanju plaće zvonaru i orguljašu. Broj: 1196/1921. Ur. broj župnog ureda: 574/20.8.1921.
10/1921.DOK.OS2	Žalost za pok. kralja Petra I.	1921.	okružnica	Božić, Jovan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Velikog župana Božića, 25. kolovoza 1921., povodom smrti kralja Petra I. Broj: 1391 – 1921. Ur. broj župnog ureda: 593/30.8.1921.
11/1921.DOK.OS2	Popis stoke i komore	1921.	oglas	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas Poglavarstva grada Osijeka, 30. kolovoza 1921., o nastavku popisa stoke i komore. Broj: 2979 – 1921. Ur. broj župnog ureda: 619/7.9.1921.
12/1921.DOK.OS2	Jednokratni prilog za	1921.	molba	Biskupski duhovni stol u	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat traži, 15. listopada

	biskupijsku nemoćišnu zakladu			Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert			1921., jednokratni prilog za biskupijsku nemoćišnu zakladu umirovljenih svećenika. Broj: 1635/1921. Ur. broj župnog ureda: 797/1.11.1921.
13/1921.DOK.OS2	Smrtovnice umrlih talijanskih vojnika	1921.	molba, okružnica, smrtovnica, izvadak, spisak	Generalni konzulat Njegova Veličanstva Kralja Italije u Zagrebu, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Generalni konzulat Italije svojom Okružnicom, 30. rujna 1921., traži pomoć u pronalaženju bivših talijanskih vojnika. Broj: 1554/VII
14/1921.DOK.OS2	Podaci o umrlim talijanskim vojnicima	1921.	molba, okružnica, izvadak, spisak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vojno dušobrizništvo posade SHS u Osijeku	hrvatski jezik	dokument	Poglavarstvo grada traži podatke o umrlim talijanskim vojnicima. Molbu je poslalo 5. studenog 1921.

							Broj: 4.775
15/1921.DOK.OS2	Stanje duša prigodom brojanja pućanstva	1921.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša prigodom brojanja pućanstva. Ur. broj župnog ureda: 735/1.2.1921.

5.3.11. 1922. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1922.DOK.OS2	Izvjesnica o vladanju klerika Pelza	1922.	izvjesnica	Biskupsko sjemenište u Đakovu, Herman, Franjo, Bezetzky, Robert, Pelz, Josip	hrvatski jezik	dokument	Ravnateljstvo Biskupskog sjemeništa u Đakovu traži župnikovu Izvjesnicu o vladanju bogoslova Pelza nakon provedenih dvomjesečnih praznika. Zahtjev poslan 5.7.1922. Broj: 29/1922. Ur. broj župnog ureda: 603/10.7.1922.
2/1922.DOK.OS2	Prikupljanje novca za nabavu zvona	1922.	odluka, novčana sredstva	Bezetzky, Robert, Kraljevsko redarstveno povjereništvo za grad Osijek, Popović, Dušan	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Kraljevskog redarstvenog povjereništva za Grad Osijek, 13. svibnja 1922., za prikupljanje novčanih sredstava u svrhu nabave zvona. Broj: 6599-

							1922. Ur. broj župnog ureda: 740/6.9.1922.
3/1922.DOK.OS2	Naredba 15	1922.	naredba, zapovijed	Kraljevska komanda mesta Osijek, Popović, Vojislav, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Naredba 15 za 11. travnja 1922. Proslava katoličkog i pravoslavnog Uskrsa. Ur. broj župnog ureda: 315/11.4.1922.
4/1922.DOK.OS2	Izgradnja spomenika biskupu Strossmayeru	1922.	zapisnik, odluka, gradnja	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Hrabal, Antun, Bezetzky, Robert, Cepelić, Jozo, Denčević, Ivan, Bogdanović, Lazar, Šram, Bratoljub, Plachte, Hinko, Heštera, Ivan, Saj, ?, Sudarević, Franjo,	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik Odbora za podignuće spomenika biskupu Strossmayeru. Zapisnik napisan 17. ožujka 1922. Broj: 5980- 1922. Ur. broj župnog ureda: 413/7.5.1922.

				Hermann, Mirko, Vaniček, Milan, Malin, Vladimir, Axmann, Viktor, Gradjevno poduzetništvo Axmann- Mallin-Rožić			
5/1922.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1921.	1922.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1921. Ur. broj župnog ureda: 610/1922. i 611/1922.
6/1922.DOK.OS2	Korona osječkog kotara	1922.	odluka, obavijest, korona	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Firingner, Josip, Kelek, Stjepan	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 2. listopada 1922., o održavanju jesenske korone crkvenog kotara osječkog. Broj: 1000/1922. Ur. broj župnog ureda: 824/11.10.1922.
7/1922.DOK.OS2	Zabava za	1922.	odluka,	Biskupski	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje

	nabavu zvona		obavijest	duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert			Ordinarijata, 11. svibnja 1922., za održavanje zabave u svrhu nabave zvona. Broj: 746/1922. Ur. broj župnog ureda: 422/12.5.1922.
8/1922.DOK.OS2	Samoubojstvo Milana Deržića	1922.	obavijest, smrtovnica	Kraljevska komanda mesta Osijek, Bezetzky, Robert, Deržić, Milan	hrvatski jezik	dokument	Vojna obavijest, 19. travnja 1922., o samoubojstvu vojnika Deržića. Ur. broj župnog ureda: 310/20.4.1922.
9/1922.DOK.OS2	Popis umrlih zatočenih talijanskih vojnika u Osijeku	1922.	popis, smrtovnica	Kraljevska komanda mesta Osijek, Bezetzky, Robert	talijanski jezik	dokument	Popis umrlih zatočenih talijanskih vojnika u Osijeku. Broj: 3/10 (3.10.1922.)
10/1922.DOK.OS2	Biskupska okružnica povodom vjenčanja kralja Aleksandra I.	1922.	okružnica	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.,	hrvatski jezik	dokument	Biskupova okružnica povodom vjenčanja kralja Aleksandra I. Karađorđevića s kraljicom Marijom. Broj: 870/1922.

				Karađorđević, Marija			Ur. broj župnog ureda: 491/6.6.1922.
11/1922.DOK.OS2	Zakletva vojnika	1922.	poziv, zakletva, prisega, vojno dušobrižništvo	Kraljevska komanda mesta Osijek, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Zakletva vojnika. Obavijest poslana 17. svibnja 1922. Ur. broj župnog ureda: 436/17.5.1922.
12/1922.DOK.OS2	Odluka vojnog ministarstva o slavljenju blagdana u svrhu jednoobraznosti	1922.	raspis, naredba, odluka	Vasić, Miloš, Bezetzky, Robert, Ministarstvo vojno i mornarice Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca	hrvatski jezik	dokument	Odluka vojnog ministarstva o slavljenju blagdana u svrhu jednoobraznosti. Odluka napisana 27. lipnja 1922.

5.3.12. 1923. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1923.DOK.OS2	Popis mladića rođenih 1903. godine	1923.	obavijest, popis, izvadak	Vojno dušobrizništvo posade SHS u Osijeku, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Gradsko poglavarstvo, 12. siječnja 1923., traži popis mladića rođenih 1903. godine. Broj: 117-1923.
2/1923.DOK.OS2	Ekshumacija i prijenos leša	1923.	odluka, obavijest, grobovi	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert, Schüffer, Stjepan, Petrović, Vjekoslav, Martinović, Ante	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 22. listopada 1923., o prijenosu leša. Broj: 27135-1923.

3/1923.DOK.OS2	Naredba 70	1923.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Bezetzky, Robert, Janković, Milojko, Mihailović, Marko, Klajn, Matija, Popović, Dragomir, Mirković, Dušan, Mitić, Jovan, Radisavljević, Đorđe, Todošić, Dragoljub, Radovanović, Miloš	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 70 – 29.11.1923. Sadržaj: Proslava 1. decembra, Starešina zgrade. Dodeljenje stanova.
4/1923.DOK.OS2	Naredba 116	1923.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Jemrić, Vladimir, Babić, Milan, Sporiš, Ante	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 116 – 23. prosinca 1923. Sadržaj: Čestitka povodom božićnih praznika. Zastupnik Komandanta Požeškog vojnog okruha. Otpust iz vojske pešad. narednika A.

							Sporiša.
5/1923.DOK.OS2	Broj sudionika Euharistijskog kongresa	1923.	obavijest, zamolba, euharistijski kongres	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat, 25. srpnja 1923., traži podatke o broju prijavljenih za sudjelovanje na Euharistijskom kongresu. Broj: 185/1923.
6/1923.DOK.OS2	Naredba generala o prikupljanju vojnih podataka	1923.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan	hrvatski jezik	dokument	Naredba generala, 28. kolovoza 1923., o prikupljanju vojnih podataka.
7/1923.DOK.OS2	Rasprava o uređenju župskih beriva u Dalju	1923.	odluka, obavijest, rasprava, berivo	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat imenovao župnika Bezetzkyja, 22. kolovoza 1923., zastupnikom u raspravi radi uređenja župskih beriva u Dalju. Broj: 1243/1923. Ur. broj župnog ureda: 601/25.8.1923.
8/1923.DOK.OS2	Izvjesnica o vladanju klerika Pelza	1923.	izvjesnica	Biskupsko sjemenište u Đakovu, Herman, Franjo, Pelz, Josip,	hrvatski jezik	dokument	Ravnateljstvo Biskupskog sjemeništa u Đakovu traži župnikovu

				Bezetzky, Robert			Izvjescicu o vladanju bogoslova Pelza nakon provedenih dvomjesečnih praznika. Zahtjev poslan 5.7.1923. Broj: 28/1923. Ur. broj župnog ureda: 508/11.7.1923.
9/1923.DOK.OS2	Imenovanje župnika vicearhiđakonom	1923.	odluka, obavijest, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Živković, Andrija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Biskupovo imenovanje župnika Bezetzkyja vicearhiđakonom, 14. ožujka 1923. godine. Broj: 461/1923. Ur. broj župnog ureda: 222/16.3.1923.
10/1923.DOK.OS2	Naredba 118	1923.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Bezetzky, Robert, Barta, Josip, Hocenski, Josip, Fric, Karel, Matoušek, Vincenc, Svertecki,	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 118 – 31. prosinca 1923. Sadržaj: Čestitka za Božić, Novu godinu, Pohvala vojske, Vojna muzika – plaće.

				Mirko, Fatka, Josip, Verner, Vilem, Hubalek, Franjo, Čermak, Anton, Čermak, Ivan, Hodr, Alojz, Kapin, Jaroslav, Hemzaček, Franjo, Lhotka, Bretislav, Jović, Petar, Višin, Hinko, Kostić, Svetozar, Dokoupil, Karel, Ota, Jan, Glasl, Rihard, Mihelz, Ivan, Najbauer, Karel, Javurek, Jovan, Brabec, Rudolf, Helmih, Anton, Meznik, Franjo, Kulka, Franjo, Fišer, Vaclav, Antić, Radmilo, Krizmanić, Dragutin, Kozel, Jozef, Brajlovski, Mihajlo, Krstić, Vojislav, Kobilski, Petar,			
--	--	--	--	---	--	--	--

				Pimer, Oskar			
11/1923.DOK.OS2	Zakletva vojnog svećenika Josipa Kraljića	1923.	poziv, prisega, zakletva, vojno dušobrižništvo	Komanda Osječke divizijske oblasti, Bezetzky, Robert, Kraljić, Josip	hrvatski jezik	dokument	Poziv Komande osječke divizijske oblasti, 20. veljače 1923., na zakletvu vojnog svećenika rkt. vjeroispovijesti Josipa Kraljića. Broj: 1887/1923.
12/1923.DOK.OS2	Otkriće spomenika kralju Petru I.	1923.	poziv, obavijest	Bezetzky, Robert, Karađorđević, Petar I., Odbor za podizanje spomenika blaženopočivšem kralju Petru I. Velikom Oslobodiocu., Andrić, Todor, Nikolić, Slavko	hrvatski jezik	dokument	Poziv na otkriće spomenika kralju Petru I. ispred ulaza na osječki dravski most. Poziv poslan 12. rujna 1923. godine. Ur. broj župnog ureda: 753/24.9.1923.
13/1923.DOK.OS2	Blagoslov križa kod Donjeg Osijeka	1923.	dozvola, odluka, blagoslov	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Bezetzky, Robert, Pavić, Matija	hrvatski jezik	dokument	Biskupova ovlast župniku Bezetzkyju, 5. rujna 1923., za blagoslov križa kod Donjeg Osijeka. Broj: 1317/1923. Ur. broj župnog ureda: 739/7.9.1923.

14/1923.DOK.OS2	Rješenje crkvenih računa za 1922. godinu	1923.	rješenje, računi, revizija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pliverić, Jakša, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Rješenje crkvenih računa Župe, 16. listopada 1923., koje je poslao Ordinarijat Đakovo. Broj: 188/1923. Ur. broj župnog ureda: 853/19.10.1923.
15/1923.DOK.OS2	Pregled župnih računa	1923.	odluka, poziv, računi, revizija	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Pelz, Dragutin, Fabing, Franjo	hrvatski jezik	dokument	Obavijest župnika o pregledu župnih računa. Obavijest je poslana Poglavarstvu grada Osijeka, 1. listopada 1923. Ur. broj župnog ureda: 790/1923. Poglavarstvo je, 3. listopada 1923., imenovalo povjerenstvo za pregled računa. Broj: 25443-1923.
16/1923.DOK.OS2	Povećanje plaće zvonaru Jesztlu	1923.	odluka, odobrenje, plaća, isplata	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Jesztl, Ivan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 11. listopada 1923., o povećanju plaće zvonaru Jesztlu. Broj: 1513/1923.

							Ur. broj župnog ureda: 945/13.10.1923.
17/1923.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1922. godine	1923.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1921. Ur. broj župnog ureda: 374/1923. i 375/1923.
18/1923.DOK.OS2	Odlaganje vojne službe	1923.	odluka, obavijest, naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Upute Komande Osječkog vojnog okruga o odlaganju vojne službe za hraniocce. Odluka je poslana 12. ožujka 1923. Godine. Ur. broj župnog ureda: 305/12.4.1923.
19/1923.DOK.OS2	Imenovanje župnika prezesom Kongregacije gospođa	1923.	odluka, obavijest, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Imenovanje župnika prezesom Kongregacije gospođa. Ordinarijat poslao odluku 24. siječnja 1923. Broj: 128/1923. Ur. broj župnog

							ureda: 49/26.1.1923.
20/1923.DOK.OS2	Štolarinske pristojbe 1923.	1923.	odluka, obavijest, taksovník	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 23. listopada 1923., o štolarinskim pristojbama. Broj: 47/1923. Ur. broj župnog ureda: 950/24.10.1923.
21/1923.DOK.OS2	Spisak vojnika rkt. vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu	1923.	popis, spisak, prisega, zakletva, poziv, vojno dušobrižništvo	Kraljić, Josip, Pekarska četa Osječke divizijske oblasti., Šarli, Stjepan, Jevnikar, Ivan, Bedeničić, Mateuž	hrvatski jezik	dokument	Spisak vojnika rkt. vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu 8. studenog 1923. godine.
22/1923.DOK.OS2	Zamolba vojnom svećeniku za dostavu izvješća o radu	1923.	izvještaj, zamolba, vojno dušobrižništvo	Rimokatoličko vojno sveštenečko zvanje pri Štabu IV. Arm. oblasti, Solil, Vilim, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Zamolba vojnom svećeniku Josipu Kraljiću za dostavu izvješća o radu. Broj: 497/1923.
23/1923.DOK.OS2	Razrješenje službe ispovjednika	1923.	odluka, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun,	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat je razriješio župnika Bezetzkyja službe ispovjednika

				Bezetzky, Robert, Pavić, Matija ml.			časnih sestara sv. Vinka u muškom i ženskom sirotištu s danom 30. kolovoza 1923. Broj: 1201/1923. Ur. broj župnog ureda: 744/10.9.1923.
24/1923.DOK.OS2	Izvješće vojnog svećenika – ponovno poslati	1923.	izvještaj, zamolba, vojno dušobrižništvo	Rimokatoličko vojno sveštениčko zvanje pri Štabu IV. Arm. oblasti, Solil, Vilim, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Izgubljeno je izvješće vojnog svećenika Josipa Kraljića te se traži ponovno slanje istog. Zahtjev poslan 13. siječnja 1923. Broj: 2/1923.
25/1923.DOK.OS2	Popis djece rođene 1916. godine	1923.	zamolba, popis, spisak	Narodna osnovna škola u ulici sv. Ane Osijek, Novosel, Antun, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka	hrvatski jezik	dokument	Narodna osnovna škola svete Ane svojim dopisom od 18. srpnja 1923. godine moli popis djece rođene 1916. godine. Broj: 276-1923. Ur. broj župnog ureda: 582/27.7.1923.
26/1923.DOK.OS2	Povećanje plaće orguljašu	1923.	odluka, plaća, odobrenje,	Biskupski duhovni stol u	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 2.

	Kamnikaru		isplata	Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Kamnikar, Josip			ožujka 1923., o plaći župnog orguljaša Kamnikara. Broj: 406/1923. Ur. broj župnog ureda: 185/3.3.1923.
27/1923.DOK.OS2	Način slavljenja državnih praznika u crkvama	1923.	upute, obavijest, naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Komanda Osječke divizijske oblasti dostavlja upute o načinu slavljenja državnih praznika u crkvama. Upute poslane 31. prosinca 1923. godine.
28/1923.DOK.OS2	Razrješenje ispovjedničke službe u Biskupskom konviktu	1923.	odluka, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 13. kolovoza 1923., o razrješenju dužnosti ispovjednika sestara sv. Križa u Biskupskom konviktu. Broj: 1201/1923. Ur. broj župnog ureda: 600/16.8.1923.
29/1923.DOK.OS2	Spisak vojnika rkt.	1923.	spisak, popis, zakletva,	Pekarska četa Osječke	hrvatski jezik	dokument	Spisak vojnika rkt.

	vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu		prisega, poziv, vojno dušobrižništvo	divizijske oblasti., Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert			vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu 1. ožujka 1923. godine.
30/1923.DOK.OS2	Rastava od stola i postelje	1923.	zapisnik, liječnička svjedodžba, izjava	Bezetzky, Robert, Lazarus, Filip, Vidušek, Franz, Vidušek, Ana	hrvatski jezik	dokument	Franz Vidušek traži rastavu od stola i postelje od supruge Ane, r. Friedrich, zbog njezina vonja iz usta. Dokumentacija: Zapisnik, Izjava, Liječnička svjedodžba.
31/1923.DOK.OS2	Povjerenici ispita na osječkim školama	1923.	odluka, obavijest, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Posavac, Franjo, Schmidt, Ante, Vražić, Josip	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 22. svibnja 1923., o imenovanju povjerenika prigodom ispita na osječkim školama. Broj: 787/1923. Ur. broj župnog ureda: 387/23.5.1923.

5.3.13. 1924. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1924.DOK.OS2	Nepolaganje vojničke zakletve	1924.	odluka, zakletva, prisega, naredba, zapovijed, vojno dušobrižništvo	Komanda Osječke divizijske oblasti, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Kraljić, Josip	hrvatski jezik	dokument	Odluka Komande Osječkog vojnog okruga, 4. lipnja 1924., o nepolaganju vojničke zakletve. Poglavarstvo grada je, 6. lipnja 1924., proslijedilo dopis Župi. Broj: 2.970-1924.
2/1924.DOK.OS2	Troškovi vojnog svećenstva kod obavljanja crkvenih obreda	1924.	naredba, zapovijed, troškovi, vojno dušobrižništvo	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Komanda Osječke divizijske oblasti svojim dopisom od 11. prosinca 1924. godine traži da se ustanove troškovi vojnog svećenstva kod obavljanja crkvenih obreda.

3/1924.DOK.OS2	Troškovi crkvenih obreda	1924.	naredba, troškovi, zapovijed, vojno dušobrižništvo	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Kraljić, Josip, Bezetzky, R.	hrvatski jezik	dokument	Komanda Osječke divizijske oblasti traži podatke o troškovima crkvenih obreda.
4/1924.DOK.OS2	Naredba 33	1924.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert, Mačešić, Janko, Dasović, Ivan, Popović, Svetislav	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 33 – 1. svibnja 1924. Sadržaj: Čestitka za Uskrs. Raspored podoficira. Otpušteni muzičari. Odobrenje ponovnog roka.
5/1924.DOK.OS2	Naredba 27	1924.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Kraljić, Josip, Bezetzky, R.	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 27 – 15. travnja 1924. Sadržaj: Proslava Uskrsa. Raspored bogoslužja.
6/1924.DOK.OS2	Dopis vojnog svećenika o potrebnim	1924.	zamolba, obavijest, vojno	Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert,	hrvatski jezik	dokument	Dopis vojnog svećenika o potrebnim

	liturgijskim predmetima		dušobrižništvo	Komanda Osječke divizijske oblasti			liturgijskim predmetima za obavljanje službe. Dopis napisan 25.8.1924.
7/1924.DOK.OS2	Spisak vojnika rkt. vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu	1924.	spisak, popis, zakletva, prisega, vojno dušobrižništvo	Neboračka četa Osječke divizijske oblasti, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert, Majcan, Slavko, Ščetinec, Juraj, Mihalić, Ignac	hrvatski jezik	dokument	Spisak vojnika rkt. vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu.
8/1924.DOK.OS2	Naredba Komande o načinu rada vojnih svećenika	1924.	naredba, zapovijed, vojno dušobrižništvo	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Bezetzky, Robert, Kraljić, Josip	hrvatski jezik	dokument	Naredba Komande Osječke divizijske oblasti o načinu rada vojnih svećenika. Naredba izdana 11.1.1924. godine
9/1924.DOK.OS2	Naredba 100	1924.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Bezetzky, Robert,	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 100. - 17. prosinca 1924. Sadržaj: Zastupnik Komandanta. Zastupnik Načelnika. Raspored podoficira.

				Kraljić, Josip, Atanacković, Milan, Bogičević, Radovan, Jovanović, Aleksandar, Ringsmut, Đuro, Barišec, Josip, Karan, Bogdan, Marković, Ivan			
10/1924.DOK.OS2	Naredba 99	1924.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 99 - 14. prosinca 1924. Sadržaj: Komandant divizije vratio se sa sl. puta. Pohvala vojske za ukazanu pomoć prigodom požara. Direkcija Pomorskog Saobraćaja preselila u Split.
11/1924.DOK.OS2	Naredba 6	1924.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert, Karadorđević, Marija,	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 6 – 22. siječnja 1924. Sadržaj: Odgovor kraljice na čestitku. Proizvodstvo. Prevod muzičara na plate i kasu. Otpust narednika. Prevod radova Maksa Osrečkog u Auto odelenje. Podnošenje

				Hadžić, Stevan, Horvat, Ljudevit, Bakareč, Mihajlo, Hazenaj, Mirko, Kliment, Zvonimir, Mihailov, Rafail, Glazlo, Geza, Osrečki, Makso			izjava oficira- invalida. Jadranska straža. Filijala Oficirske zadruga u Zagrebu.
12/1924.DOK.OS2	Naredba 101	1924.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert, Ivanić, Aleksandar Branko, Horvat, Mijo, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 101 – 19. prosinca 1924. Sadržaj: Odgovor kralja na čestitku. Razrješenje dužnosti vojnog sveštenika Branka Ivanića. Pešad.naredniku Miji Horvatu odobrenje polaganja ispita. Podnašanje ocena oficira i voj. činovnika. Legitimacija za povlašćenu vožnju. Požarne sprave.
13/1924.DOK.OS2	Spisak vojnika evangeličke vjeroispovijesti	1924.	spisak, popis, zakletva, prisega, vojno	Neboračka četa Osječke divizijske	hrvatski jezik	dokument	Spisak vojnika evangeličke vjeroispovijesti

	pozvanih na zakletvu		dušobrižništvo	oblasti, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert, Begnec, Jožef			pozvanih na zakletvu.
14/1924.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1924.	poziv, prisega, zakletva, državlјanstvo, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Šum, Adolf	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državlјanske prisega. Poziv poslan 15. prosinca 1924. Broj: 34.808-1924. Ur. broj župnog ureda: 1079/15.12.1924.
15/1924.DOK.OS2	Rasprava za popravak crijepa na crkvi	1924.	odluka, odobrenje, rasprava, popravak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Ribarić, Stjepan	hrvatski jezik	dokument	Gradsko poglavarstvo, 6. rujna 1924., poziva na raspravu u svrhu popravka crijepa na crkvi. Broj: 4033-1924. Ur. broj župnog ureda: 840/18.9.1924.
16/1924.DOK.OS2	Predujam za popravak župnog doma	1924.	odluka, popravak, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert, Fijember, Dragutin	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 10. listopada 1924., o isplati predujma za popravak župnog doma. Broj: 4029-1924. Ur. broj župnog ureda: 963/18.10.1924.

17/1924.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1924.	poziv, prisega, zakletva, državlјanstvo, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Stermensky, Ladislav	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državlјanske prisega. Poziv poslan 27. prosinca 1924. Broj: 35.540-1924. Ur. broj župnog ureda: 1208/30.12.1924.
18/1924.DOK.OS2	Naredba 30	1924.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Bezetzky, Robert, Kraljić, Josip, Isak, Jozef Alkalaj, Preskar, Maks, Ribner, Vilim, Uhle, Ferdinand, Kunc, Johan	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 30 – 19. travnja 1924. Sadržaj: Čestitka Uskrsa. Prevod redova. Otpušten muzičar. Zarazna bolest "Kočenje vrata".
19/1924.DOK.OS2	Zaklada Sorger	1924.	oglas, okružnica, obavijest, zaklada	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hrabal, Antun, Bezetzky, Robert, Sorger,	hrvatski jezik	dokument	Oglas gradskog načelnika, 22. srpnja 1924., o mogućnosti prijave na Zakladu Sorger namijenjenu siromašnim zaručnicama grada

				Jakob			Osijeka. Broj: 17.126-1924. Ur. broj župnog ureda: 758/31.7.1924.
20/1924.DOK.OS2	Upute biskupa o procesiji za euharistijski kongres	1924.	odluka, obavijest, procesija, upute	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Pelz, Stjepan	hrvatski jezik	dokument	Upute Ordinarijata, 4. srpnja 1924., o procesiji za euharistijski kongres. Broj: 333/1924. Ur. broj župnog ureda: 610/6.7.1924.
21/1924.DOK.OS2	Poziv na zakletvu	1924.	prisega, poziv, zakletva, vojno dušobrižništvo	Komanda Osječke divizijske oblasti, Kraljić, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv Komande na zakletvu. Poziv poslan 10. listopada 1924.
22/1924.DOK.OS2	Poziv na zakletvu	1924.	poziv, oglas, zakletva, prisega, vojno dušobrižništvo	Poglararstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert, Kraljić, Josip	hrvatski jezik	dokument	Oglas Poglararstva, 24. svibnja 1924., poziva na zakletvu nezakletih obveznika. Broj: 2575/1924.
23/1924.DOK.OS2	Imenovanje povjerenikom na ispitima	1924.	odluka, imenovanje, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 21. svibnja 1924., o imenovanju župnika povjerenikom na ispitima iz vjeronauka.

							Broj: 587/1924. Ur. broj župnog ureda: 411/22.5.1924.
24/1924.DOK.OS2	Blagoslov zvona za gradsko ubožište	1924.	odluka, obavijest, dozvola, blagoslov	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 9. srpnja 1924., za blagoslov zvona za gradsko ubožište. Broj: 873/1924. Ur. broj župnog ureda: 620/10.7.1924.
25/1924.DOK.OS2	Imenovanje župnika članom školskog odbora	1924.	odluka, obavijest, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Akšamović, Antun, Šram, Bratoljub	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat, 21. veljače 1924., imenovao župnika članom školskog odbora. Broj: 191/1924. Broj Poglavarstva grada: 4604/1924.(7.6.1924.) Ur. broj župnog ureda: 214/2.3.1924. i 518/11.6.1924.
26/1924.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1924.	poziv, prisega, zakletva, državlјanstvo, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Laszlo, Mihajlo, Šram, Bratoljub	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državlјanske prisega. Poziv poslan 13. listopada 1924. Broj: 27.640-1924. Ur. broj župnog ureda: 968/18.10.1924.

27/1924.DOK.OS2	Odluka Ministarstva da vojni invalidi ne moraju plaćati svećenicima izdavanje dokumenata	1924.	odluka, obavijest	Belajčić, Jovan, Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ministarstva, 12. kolovoza 1924., da vojni invalidi ne moraju plaćati svećenicima izdavanje dokumenata. Broj Poglavarstva grada: 23714-1924. Ur. broj župnog ureda: 1082/1924.
28/1924.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1923. godine	1924.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1923. Ur. broj župnog ureda: 203/1924. i 204/1924.
29/1924.DOK.OS2	Rasprava u župskom berivu – Petrijevcima	1924.	odluka, obavijest, rasprava, berivo	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat imenovao župnika Bezetzkyja, 16. svibnja 1924., zastupnikom u raspravi radi uređenja župskih beriva u Petrijevcima. Broj: 77/1924. Ur. broj župnog ureda: 369/17.5.1924.
30/1924.DOK.OS2	Poziv na sastanak za organizaciju euharistijskog kongresa u Osijeku	1924.	poziv, sastanak, euharistijski kongres, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Poziv Ordinarijata, 12. ožujka 1924., na sastanak za organizaciju euharistijskog kongresa u Osijeku.

				Robert			Broj: 333/1924. Ur. broj župnog ureda: 249/14.3.1924.
31/1924.DOK.OS2	Zabrana pjevanja himni u crkvama	1924.	odluka, obavijest, zabrana	Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ministarstva vjera, 18. ožujka 1924., o pjevanju himni u crkvama. Broj Poglavarstva: 8966-1924. Ur. broj župnog ureda: 406/30.4.1924.
32/1924.DOK.OS2	Povećanje plaće orguljašu Kamnikaru	1924.	odluka, odobrenje, plaća, isplata, berivo	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky, Robert, Kamnikar, Josip	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje Ordinarijata, 10. svibnja 1924., o povećanju plaće Josipu Kamnikaru. Broj: 596/1924. Ur. broj župnog ureda: 410/12.5.1924.
33/1924.DOK.OS2	Rekvijem za gradske dobrotvore	1924.	odluka, poziv, rekvijem	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Zimmer, Hugo, Bešlić, Matija, Fabing, Franjo	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 2. kolovoza 1924., o prisustvovanju rekvijemu za gradske dobrotvore. Broj: 19.686-1924. Ur. broj župnog ureda: 779/3.8.1924.

34/1924.DOK.OS2	Pregled župnih računa	1924.	odluka, poziv, revizija, računi	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Zimmer, Dragutin, Gasteiger, Dragutin	hrvatski jezik	dokument	Obavijest župnika o pregledu župnih računa. Obavijest je poslana Poglavarstvu grada Osijeka, 30. ožujka 1924. Ur. broj župnog ureda: 279/1924. Poglavarstvo je, 3. travnja 1924., imenovalo povjerenstvo za pregled računa. Broj: 8115-1924.
35/1924.DOK.OS2	Rasprava o župskom berivu - Aljmaš	1924.	odluka, obavijest, rasprava, berivo	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat imenovao župnika Bezetzkyja, 10. prosinca 1924., zastupnikom u raspravi radi uređenja župskih beriva u Aljmašu. Broj: 1473/1924. Ur. broj župnog ureda: 1142/12.12.1924.
36/1924.DOK.OS2	Spisak vojnika reformatorske vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu	1924.	spisak, popis, zakletva, prisega, vojno dušobrižništvo	Bezetzky, Robert, Neboračka četa Osječke divizijske oblasti, Kraljić, Josip, Djanai, Benjamin	hrvatski jezik	dokument	Spisak vojnika reformatorske vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu. Datum: 6.7.1924.

37/1924.DOK.OS2	Svjedodžba Rudolfa Schülza	1924.	svjedodžba, izvjesnica	Schütz, Rudolfo, Bezetzky, Robert, Nadbiskupijsko dječačko sjemenište u Zagrebu.	hrvatski jezik	dokument	Ravnateljstvo nadbiskupskoga dječačkog sjemeništa u Zagrebu, 2. srpnja 1924., šalje svjedodžbu Rudolfa Schülza da mu je župnik uruči. Također, traži se izvješće o vladanju sjemeništarca. Ur. broj župnog ureda: 622/4.7.1924.
38/1924.DOK.OS2	Izveštaj Živka Dvornića	1924.	izveštaj	Bezetzky, Robert, Sivek, Antun, Sivek, Dragutin, Dvornić, Živko	hrvatski jezik	dokument	Izveštaj Živka Dvornića o smrti Dragutina Siveka. Izveštaj napisan 25. lipnja 1924.
39/1924.DOK.OS2	Izveštaj crkvenih računa za 1923. godinu	1924.	računi, revizija, rješenje	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Šram, Bratoljub	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 25. listopada 1924., o izvješću crkvenih računa Župe za 1923. godinu. Broj: 27917/1924. Ur. broj župnog ureda: 1013/31.10.1924.
40/1924.DOK.OS2	Isplata Bezetzkyju za odsluženi rekvijem	1924.	odluka, isplata, rekvijem, novčana sredstva	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka,	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva grada, 2. kolovoza 1924., o isplati namire za održani rekvijem. Broj: 19.686-1924.

				Šram, Bratoljub, Zimmer, Hugo			
--	--	--	--	-------------------------------------	--	--	--

5.3.14. 1925. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1925.DOK.OS2	Zakletva vojnih obveznika	1925.	zakletva, prisega, poziv, oglas	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas poziva na zakletvu Poglavarstva grada, 23. listopada 1925. godine. Također se poziva vojnog dušobrižnika da prisustvuje događaju. Broj: 7200-1925.
2/1925.DOK.OS2	Naredba 36	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Popović, Dragomir, Bezetzky, Robert, Tešović, Milan, Mirković, Dragomir, Gavanski, Stevan, Radeka, Juraj, Stelcer, Pavao, Dlustuš,	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 36 – 24. travnja 1925. Sadržaj: Služba. Ispovest vojnika katoličke veroispovesti. Komisija za pregled i opravku provaljenog kruga. Komisija za pregled i opravku nužnika Neboračke čete.

				Eduard, Zlatar, Petar, Pejrosov, Vladimir			
3/1925.DOK.OS2	Sastav spiskova mladića rođenih 1907. godine	1925.	obavijest, popis, izvadak, spisak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poglavarstvo grada, 3. siječnja 1925. traži sastav spiskova mladića rođenih 1907. godine. Broj: 51/1925.
4/1925.DOK.OS2	Naredba 34	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Dimitrijević, Milivoj, Baumajstor, Matija, Rajter, Pavao, Jalševac, Ivan, Delfi, Veljko, Štambuk, Slavko, Vereš, Andrija, Prica, Petar, Mirković, Dragomir, Plazina, Dragomir, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 34 – 10. travnja 1925. Sadržaj: Čestitka uskrsnim praznicima. Super-revioni pregled. Zabrana osustva radi bolesti. Unapredjenje veterinarskih narednika. Raspored podoficira. Prevod redova. Poboljšanje ishrane. Raspored oficira.

5/1925.DOK.OS2	Naredba 22	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Popović, Dragomir, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 22 – 3. travnja 1925. Sadržaj: Proslava katoličkog Uskrsa.
6/1925.DOK.OS2	Naredba 23	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Bezetzky, Robert, Dimitrijević, Milivoj, Srečković, Božidar, Popović, Dragomir, Hojnik, Drago, Stanković, Ljubomir, Bogičević, Radovan, Bučan, Mihajlo, Fidler, Teodor, Eblinger, Vilim, Georgijević, Marko	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 23 – 26. ožujka 1925. Sadržaj: Naredba Komandanta. Razrješenje. Komisija za polaganje ispita drž. majstora. Osustvo radi prisustvovanja godišnjem zboru Aero Kluba. Zastupnik načelnika.

7/1925.DOK.OS2	Naredba 35	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Dimitrijević, Milivoj, Bezetzky, Robert, Karadorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 35 – 11. travnja 1925. Sadržaj: Čestitka Njegovog Veličanstva Kralja Uskrsnim praznicima. Čestitka Komandanta Armije Uskrsnim praznicima.
8/1925.DOK.OS2	Poziv na zakletvu	1925.	zakletva, prisega, poziv	Neboračka četa Osječke divizijske oblasti, Bezetzky, Robert, Kraljić, Josip	hrvatski jezik	dokument	Poziv Neboračke čete na zakletvu, 20. kolovoza 1925.
9/1925.DOK.OS2	Naredba 21	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Popović, Dragomir, Bezetzky, Robert, Vuković, Dragomir	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 21 – 6. travnja 1925. Sadržaj: Zakletva još nezakletih rekruta. Muzika.
10/1925.DOK.OS2	Naredba 50	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti,	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 50 – 23. listopada 1925. Sadržaj:

				Bezetzky, Robert, Nikolić, Stojan			Upućivanje vojnika u crkvu. Zabrana vožnje.
11/1925.DOK.OS2	Naredba 6	1925.	naredba, zapovijed	Komanda Osječke divizijske oblasti, Mitrović, Živan, Dimitrijević, Milivoj, Karadorđević, Aleksandar I., Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 6 – 19. siječnja 1925. Sadržaj: Div. general Živ. Mitrović – dosadašnji Komandant ove div. obl. – predaja dužnosti.
12/1925.DOK.OS2	Regrutiranje mladića rođenih 1905. godine	1925.	obavijest, popis, izvadak, spisak, regrutiranje	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poglavarstvo grada Osijeka, 3. siječnja 1925., traži popis mladića rođenih 1905. godine u svrhu sastava regrutnog popisa. Broj: 50/1925.
13/1925.DOK.OS2	Osiguravajuće društvo "Vardar"	1925.	obavijest, preporuka, osiguranje	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Jovanović, Jovan	hrvatski jezik	dokument	Preporuka korištenja osiguravajućeg društva „Vardar". Broj: 28520-1925. Ur. broj župnog ureda: 1601/21.10.1925.

14/1925.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1925.	prisega, poziv, zakletva, državljanstvo, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hrabal, Antun, Bezetzky, Robert, Kavan, Josip	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državljanske prisega. Poziv poslan 26. kolovoza 1925. Broj: 24.495-1925. Ur. broj župnog ureda: 931/30.8.1925.
15/1925.DOK.OS2	Rješenje crkvenih računa za 1924. godinu.	1925.	revizija, rješenje, računi	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hrabal, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Rješenje Poglavarstva grada Osijeka, 8. listopada 1925., o uredno pregledanim crkvenim računima. Broj: 305/1925. Ur. broj župnog ureda: 1505/13.10.1925.
16/1925.DOK.OS2	Očevid parcele	1925.	odluka, očevid	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Vuksan, Antun, Hardt, Filip	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 3. listopada 1925., o očevidu parcele. Broj: 5511-1925. Ur. broj župnog ureda: 1507/10.10.1925.

17/1925.DOK.OS2	Rješenje crkvenih računa za 1924. godinu.	1925.	rješenje, račun, odluka, revizija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pliverić, Jakša, Bezetky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Rješenje crkvenih računa Župe, 11. rujna 1925., koje je poslao Ordinarijat Đakovo. Broj: 305/1925. Ur. broj župnog ureda: 1372/12.9.1925.
18/1925.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1925.	poziv, prisega, zakletva, državlјanstvo, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetky, Robert, Ondruj, Ljudevit	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državlјanske prisega. Poziv poslan 4. travnja 1925. Broj: 9165-1925. Ur. broj župnog ureda: 496/11.4.1925.
19/1925.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1925.	poziv, zakletva, prisega, državlјanstvo, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetky, Robert, Löfler, Julijo	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državlјanske prisega. Poziv poslan 4. ožujka 1925. Broj: 5.742-1925. Ur. broj župnog ureda:

							212/6.3.1925.
20/1925.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1925.	prisega, zakletva, poziv, državlјanstvo, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Bednar, Josip	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državlјanske prisega. Poziv poslan 1. travnja 1925. Broj: 7523-1925. Ur. broj župnog ureda: 439/1.4.1925.
21/1925.DOK.OS2	Zaklada Sorger	1925.	oglas, okružnica, obavijest, zaklada	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hrabal, Antun, Sorger, Jakob, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas gradskog načelnika, 10. srpnja 1925., o mogućnosti prijave na Zakladu Sorger namijenjenu siromašnim zaručnicama grada Osijeka. Broj: 19.931-1925. Ur. broj župnog ureda: 799/18.7.1925.
22/1925.DOK.OS2	Svečanost Uskrsnuća	1925.	poziv, bogoslužje	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram,	hrvatski jezik	dokument	Poziv župnika Bezetzkyja, 8. travnja 1925., na svečanost Uskrsnuća. Ur. broj župnog ureda: 425/1925.

				Bratoljub, Pichler, Maksimilijan, Fabing, Franjo, Gasteiger, Josip			Poglavarstvo je svojim dopisom od 9. travnja 1925. potvrdilo sudjelovanje na svečanosti. Broj: 9671-1925.
23/1925.DOK.OS2	Isplata župniku za odsluženi rekvijem	1925.	odluka, isplata, rekvijem, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva grada, 31. srpnja 1925., o isplati namire za održani rekvijem. Broj: 21691-1925. Ur. broj župnog ureda: 852/5.8.1925.
24/1925.DOK.OS2	Okružnica o zadušnicama za pale vojnike	1925.	okružnica, zadušnica, bogoslužje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica biskupa, 16. lipnja 1925., o zadušnicama za pale vojnike na Vidovdan. Broj: 815/1925. Ur. broj župnog ureda: 719/19.6.1925.
25/1925.DOK.OS2	Zaklada Rechnitz	1925.	oglas, okružnica, obavijest, zaklada	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka,	hrvatski jezik	dokument	Oglas gradskog načelnika, 12. svibnja 1925., o ustanovljenju

				Hengl, Vjekoslav, Rechnitz, Emil, Rechnitz, Elza, Bezetzky, Robert			„Zaklade dr. Emila Rechnitza". Broj: 12.892.- 1925. Ur. broj župnog ureda: 558/14.5.1925.
26/1925.DOK.OS2	Odluka o plaći župnika za održavanje vjeronauka	1925.	odluka, plaća, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka gradonačelnika, 16. travnja 1925., o isplati plaći župniku Bezetzkyju – vjeroučitelju na novogradskoj pučkoj školi. Broj: 9566-1925. Ur. broj župnog ureda: 560/9.5.1925.
27/1925.DOK.OS2	Poziv na sjednicu Školskog odbora	1925.	poziv, obavijest	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv gradskog načelnika, 22. rujna 1925., na sjednicu Školskog odbora. Broj: 28.137- 1925. Ur. broj župnog ureda: 1438/24.9.1925.
28/1925.DOK.OS2	Spisak vojnika rkt.	1925.	spisak, popis, zakletva,	Neboračka četa Osječke	hrvatski jezik	dokument	Spisak vojnika rkt.

	vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu		prisega	divizijske oblasti, Bezetzky, Robert, Nagj, Rudolf, Lončar, Josip, Vugrin, Mirko, Kraljić, Josip			vjeroispovijesti pozvanih na zakletvu. Datum: 8. svibnja 1925.
29/1925.DOK.OS2	Državljanska prisega	1925.	prisega, zakletva, državljanstvo, poziv, odluka	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Bezetzky, Robert, Schetterlein, Lovro	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državljanske prisega. Poziv poslan 5. prosinca 1924. Broj: 31.495-1924. Ur. broj župnog ureda: 1186/10.12.1925.
30/1925.DOK.OS2	Novac za nabavu zvona od grada	1925.	odluka, novčana sredstva, nabava	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Poglavarstva, 24. kolovoza 1925., o doznaci novčanih sredstava za nabavu zvona. Broj: 21.692-1925. Ur. broj župnog ureda: 1384/30.9.1925.

31/1925.DOK.OS2	Odluka o očevidu trošnosti žbuke na crkvi	1925.	odluka, očevid, povjerenstvo	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Beetzky, Robert, Axmann, Viktor, Fabing, Franjo, Malin, Vladimir, Fijember, Dragutin	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 19. svibnja 1925., o sastanku povjerenstva za očevid trošnosti žbuke na crkvi u Nutarnjem gradu. Broj: 2378-1925. Ur. broj župnog ureda: 585/23.5.1925.
32/1925.DOK.OS2	Naredba 38	1925.	zapovijed, naredba	Komanda Osječke divizijske oblasti, Beetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Naredba broj 38 – 8. lipnja 1925. Sadržaj: Proslava Brašančeva.
33/1925.DOK.OS2	Povećanje plaće orguljašu Josipu Kamnikaru	1925.	odluka, plaća, odobrenje, isplata	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Beetzky, Robert, Kamnikar, Josip	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 8. lipnja 1925., o povišici i dodatku orguljašu Josipu Kamnikaru. Broj: 714/1925. Ur. broj župnog ureda: 666/10.6.1925.

34/1925.DOK.OS2	Poziv na zakletvu	1925.	oglas, poziv, zakletva, prisega, naredba, zapovijed	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv Poglavarstva, 23. listopada 1925., na zakletvu rođenih 1875. – 1904. godine. Broj: 7200-1925. Ur. broj župnog ureda: 1627/29.10.1925.
35/1925.DOK.OS2	Predaja isplatnica na likvidiranje	1925.	okružnica, računi, berivo	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bešlić, Matija, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Poglavarstva, 7. studenog 1925., o predaji isplatnica na likvidiranje. Broj: 32651-1925. Ur. broj župnog ureda: 1775/24.11.1925.
36/1925.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1925.	poziv, prisega, zakletva, odluka, državljanstvo	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hrabal, Antun, Bezetzky, Robert, Frank, Ljudevit	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državljanske prisega. Poziv poslan 18. svibnja 1925. Broj: 13.788-1925. Ur. broj župnog ureda: 569/19.5.1925.

37/1925.DOK.OS2	Mađarska restitucija naše imovine	1925.	okružnica, obavijest	Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bešlić, Matija, Bezetky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Ministarstva Vera Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca o mađarskoj restituciji naše imovine. Broj Poglavarstva grada: 21405-1925.
38/1925.DOK.OS2	Uredovna svjedodžba	1925.	uredovna svjedodžba	Bezetky, Robert, Kolarić, Đuro	hrvatski jezik	dokument	Uredovna svjedodžba Đure Kolarića, vjeroučitelja. Svjedodžba izdana 4. studenog 1925. godine.
39/1925.DOK.OS2	Odbijenica za ulazak u sjemenište	1925.	odluka, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetky, Robert, Stulhofer, Ljudevit, Schütz, Roberto	hrvatski jezik	dokument	Odbijenica Ordinarijata, 18. studenoga 1925., za ulazak dvojice dječaka u sjemenište. Broj: 432/1925. Ur. broj župnog ureda: 1760/19.11.1925.
40/1925.DOK.OS2	Odluka o plaćanju	1925.	odluka, pristojba	Poglavarstvo slobodnog i	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 18.

	dimnjačarske pristojbe			kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Trputac, Đuro, Fehervary, Josip, Košić, ?			srpnja 1925., o plaćanju dimnjačarske pristojbe. Broj: 3962-1925. Ur. broj župnog ureda: 821/25.7.1925.
41/1925.DOK.OS2	Pregled crkvenih računa za 1924. godinu	1925.	revizija, poziv, odluka, računi	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Fabing, Franjo, Gasteiger, Josip	hrvatski jezik	dokument	Obavijest župnika o pregledu župnih računa. Obavijest je poslana Poglavarstvu grada Osijeka, 1. svibnja 1925. Ur. broj župnog ureda: 528/1925. Poglavarstvo je, 7. svibnja 1925., imenovalo povjerenstvo za pregled računa. Broj: 12.031-1925.
42/1925.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1924. godine.	1925.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1924. godine. Ur. broj župnog ureda: 805/1925. i 806/1925.

5.3.15. 1926. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1926.DOK.OS2	Ispomoć župniku za božićnu svetu misu	1926.	odluka, ispomoć, imenovanje, vojno dušobrižništvo	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Mikolić, Andrija	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 6. prosinca 1926., o ispomoći kapelana Mikolića Župi Osijek 2. Broj: 1815/1926. Ur. broj župnog ureda: 1470/11.12.1926.
2/1926.DOK.OS2	Prikupljanje priloga za izgradnju spomenika kralju Tomislavu u Zagrebu	1926.	oglas, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Oglas Poglavarstva, 20. listopada 1926., o prikupljanju priloga za izgradnju spomenika kralju Tomislavu u Zagrebu. Broj: 34.422-1926. Ur. broj župnog ureda: 1295/26.10.1926.
3/1926.DOK.OS2	Pomoć poplavljenima	1926.	oglas, berivo, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hrabal, Antun,	hrvatski jezik	dokument	Oglas Poglavarstva, 16. kolovoza 1926., o prikupljanju pomoći za

				Bezetzky, Robert, Korača, Ivan, "Karolina" mlin, "Merkur" mlin, Mautner, Herman, Piller, Stjepan			poplavljene. Broj 24653-1926. Ur. broj župnog ureda: 990/25.8.1926.
4/1926.DOK.OS2	Zaklada Rechnitz	1926.	oglas, okružnica, obavijest, zaklada	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hengl, Vjekoslav, Bezetzky, Robert, Rechnitz, Emil, Rechnitz, Elza	hrvatski jezik	dokument	Oglas gradskog načelnika, 12. svibnja 1925., o ustanovljenju „Zaklade dr. Emila Rechnitza". Broj: 14.271-1926. Ur. broj župnog ureda: 463/15.5.1926.
5/1926.DOK.OS2	Sanatio Matrimonii	1926.	odluka, Sanatio Matrimonii	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Krećo, Marija, Krećo, Milan	hrvatski jezik	dokument	Sanatio Matrimonii, 19. lipnja 1926. Broj: 991/1926. Ur. broj župnog ureda: 711/21.6.1926.
6/1926.DOK.OS2	Zakletva vojnih obveznika	1926.	oglas, poziv, zakletva, prisega	Komanda Osječke divizijske oblasti,	hrvatski jezik	dokument	Poziv na zakletvu obveznika, 7. lipnja 1926.

				Bezetzky, Robert			Broj: 10294 Ur. broj župnog ureda: 655/7.6.1926.
7/1926.DOK.OS2	Imenovanje povjerenikom na ispitima	1926.	imenovanje, odluka, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 18. svibnja 1926., o imenovanju župnika povjerenikom na ispitima iz vjeronauka. Broj: 834/1926. Ur. broj župnog ureda: 474/20.5.1926.
8/1926.DOK.OS2	Zamolba za primanje u dječačko sjemenište u Zagreb	1926.	zamolba, odgovor	Stulhofer, Ljudevit, Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu, Biskupsko sjemenište u Đakovu, Herman, Franjo	hrvatski jezik	dokument	Zamolba Ljudevita Stulhofera za primanje u dječačko sjemenište u Zagreb. Zamolba napisana 5. srpnja 1926. godine. Odgovor rektora sjemeništa u Đakovu stigao je 10. srpnja 1926. godine. Zamolba je primljena u biskupskoj

							kancelariji u Đakovu, 6. srpnja 1926. godine.
9/1926.DOK.OS2	Prijelaz na drugu vjeru	1926.	zapisnik, otpad od vjere	Ševčikova, Julijana, Baković, Andrija, Jurčević, Ivan, Bezetzky, Robert, Belajčić, Jovan, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik prijelaza s rkt. vjere na pravoslavnu vjeru. Zapisnik je napisan 13. rujna 1926. godine. Broj: 29.805/1926. Ur. broj župnog ureda: 1170/21.9.1926.
10/1926.DOK.OS2	Pećarski popravci - odobrenje	1926.	odluka, odobrenje, popravak, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje Poglavarstva, 19. lipnja 1926., za popravak peći u Gornjem i Nutarnjem gradu. Broj: 3748-1926. Ur. broj župnog ureda: 740/1926.
11/1926.DOK.OS2	Zaklada Sorger	1926.	oglas, okružnica, obavijest, zaklada	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hrabal, Antun, Sorger, Jakob,	hrvatski jezik	dokument	Oglas gradskog načelnika, 26. srpnja 1926., o mogućnosti prijave na Zakladu Sorger

				Bezetzky, Robert			namijenjenu siromašnim zaručnicama grada Osijeka. Broj: 23.492/1926. Ur. broj župnog ureda: 852/28.7.1926.
12/1926.DOK.OS2	Bolesti raka i tuberkuloze	1926.	obavijest, popis, spisak	Srez osiječki, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Sreza osiječkog, 5. listopada 1926., kojom se traže podatci o bolesti raka i tuberkuloze. Broj: 11092/1926. Ur. broj župnog ureda: 1234/9.10.1926.
13/1926.DOK.OS2	Brisanje umrlih obveznika u vojnoj evidenciji	1926.	obavijest, izvadak, vojno dušobrižništvo	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Hržić, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Poglavarstva, 15. listopada 1926., o slanju smrtnog lista umrlih muškaraca starosti od 18 do 50 godina života. Broj: 6644-1926. Ur. broj župnog ureda: 1282/23.10.1926.

14/1926.DOK.OS2	Ekshumacija i prijenos leša	1926.	odluka, obavijest, ekshumacija	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Schmidt, Viktor, Fichtner, Leonardo, Verevsky, Gizela	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 6. listopada 1926., o prijenosu leša. Broj: 32.569-1926. Ur. broj župnog ureda: 1224/6.10.1926.
15/1926.DOK.OS2	Novac od grada za zvono	1926.	odluka, obavijest, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 9. kolovoza 1926., o isplati novčanih sredstava za nova crkvena zvona. Broj: 25.166-1926. Ur. broj župnog ureda: 640/18.8.1926.
16/1926.DOK.OS2	Pregled župnih računa za 1925. godinu	1926.	odluka, poziv, revizija, računi	Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Fabing, Franjo, Gasteiger,	hrvatski jezik	dokument	Obavijest župnika o pregledu župnih računa. Obavijest je poslana Poglavarstvu grada Osijeka, 10. srpnja 1926.

				Josip, Belajčić, Jovan			Ur. broj župnog ureda: 787/1926. Poglavarstvo je, 14. srpnja 1926., imenovalo povjerenstvo za pregled računa. Broj: 22.187-1926.
17/1926.DOK.OS2	Dozvola za svetu misu u gradskoj ubožnici	1926.	odluka, obavijest, bogoslužje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 3. svibnja 1926., za održavanje svete mise u gradskoj ubožnici. Broj: 753/1926. Ur. broj župnog ureda: 423/4.5.1926.
18/1926.DOK.OS2	Mjesečni dodatak na plaću	1926.	plaća, odluka, novčana sredstva	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Bezetzky, Robert, Sokol, Josip	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 30. rujna 1926., o dodatku na plaći župniku. Broj: 186/1926. Ur. broj župnog ureda: 1202/2.10.1926.

19/1926.DOK.OS2	Zamolba za pomoć u imenovanju vojnog svećenika	1926.	zamolba, vojno dušobrižništvo	Rožić, Ferdo, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Zamolba apost. vojnog vikara za pomoć u imenovanju vojnog svećenika za Osijek. Zamolba poslana iz zemunske bolnice 26. listopada 1926. Ur. broj župnog ureda: 1339/5.11.1926.
20/1926.DOK.OS2	Osiguranje zvonara i crkvenjaka	1926.	dozvola, osiguranje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Stulhofer, Franjo, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 20. travnja 1926., za plaćanje prinosa za osiguranje zvonara i crkvenjaka iz crkvene blagajne. Broj: 677/1926. Ur. broj župnog ureda: 400/22.4.1926.
21/1926.DOK.OS2	Dozvola za blagoslov zvona u Ernestinovu	1926.	odluka, dozvola, blagoslov	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Pavić, Matija, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 17. veljače 1926., o dozvoli blagoslova zvona

				Robert			u Ernestinovu. Broj: 329/1926. Ur. broj župnog ureda: 187/20.2.1926.
22/1926.DOK.OS2	Regrutiranje mladića rođenih 1906. godine.	1926.	naredba, regrutiranje, zapovijed, spisak, popis	Komanda Osječke divizijske oblasti, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka, 1. veljače 1926., o regrutiranju mladića rođenih 1906. godine. Broj: 79/1926. Ur. broj župnog ureda: 145/5.2.1926.
23/1926.DOK.OS2	Prijelaz na drugu vjeru	1926.	zapisnik, otpad od vjere	Čirović, Božo, Migač, Ivan, Stanić, Petar, Bezetzky, Robert, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Belajčić, Jovan	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik prijelaza s pravoslavne na rkt. vjeru. Zapisnik je napisan 26. siječnja 1926. godine. Broj: 2431-1926. Ur. broj župnog ureda: 104/30.1.1926.
24/1926.DOK.OS2	Oprost od posta i nemrsa	1926.	odluka, oprost	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky,	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 11. ožujka 1926., o oprostu strogog korizmenog posta i nemrsa na

				Robert			dan sv. Josipa. Broj: 46/1926. Ur. broj župnog ureda: 257/13.3.1926.
25/1926.DOK.OS2	Prijedlog imenovanja novog vojnog svećenika	1926.	obavijest, imenovanje, vojno dušobrižništvo	Pavić, Matija, Biskupski duhovni stol u Đakovu, Bezetzky, Robert, Schmidt, Ante	hrvatski jezik	dokument	Prijedlog župnika Bezetzkyja o imenovanju novog vojnog svećenika. To je odgovor na dopis Ordinarijata, 23. rujna 1926. godine. Broj: 1496/1926. Ur. broj župnog ureda: 1177/25.9.1926.
26/1926.DOK.OS2	Odluka o plaćanju dimnjačarske pristojbe	1926.	odluka, pristojba	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Mesarić, Đuro, Fehervary, Josip, Kunek, Luka, Kosić, Nikola, Trputac, Đuro	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 26. siječnja 1926., o plaćanju dimnjačarske pristojbe. Broj: 343-1926. Ur. broj župnog ureda: 156/10.2.1926.

27/1926.DOK.OS2	Rasprava o župskom berivu – Aljmaš	1926.	odluka, obavijest, rasprava, berivo, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat imenovao župnika Bezetzkyja, 1. ožujka 1926., zastupnikom u raspravi radi uređenja župskih beriva u Aljmašu. Broj: 394/1926. Ur. broj župnog ureda: 237/5.3.1926.
28/1926.DOK.OS2	Rasprava o župskom berivu – Petrijevci	1926.	odluka, obavijest, rasprava, berivo, imenovanje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Ordinarijat imenovao župnika Bezetzkyja, 11. ožujka 1926., zastupnikom u raspravi radi uređenja župskih beriva u Petrijevcima. Broj: 77/1926. Ur. broj župnog ureda: 256/13.3.1926.
29/1926.DOK.OS2	Isplata župniku za odsluženi rekvijem	1926.	odluka, isplata, rekvijem, novčana	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva grada, 3.

			sredstva	grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Zimmer, Hugo, Bezetzky, Robert			kolovoza 1926., o isplati namire za održani rekvijem. Broj: 24.411- 1926. Ur. broj župnog ureda: 894/6.8.1926.
30/1926.DOK.OS2	Popravak župnog doma	1926.	odluka, ponuda, popravak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Noll, Adam	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 18. svibnja 1926., o prihvatanju ponude Adama Nolla za popravak župnog doma. Broj: 3049/1926. Ur. broj župnog ureda: 484/28.5.1926.
31/1926.DOK.OS2	Povrat u rkt. vjeru	1926.	odluka, odrešenje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Lemmel, Adam, Lemmel, Dragica	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 21. rujna 1926. o povratu u rkt. vjeru. Broj: 1471/1926. Ur. broj župnog ureda: 1176/25.9.1926.
32/1926.DOK.OS2	Podjela krizme u Osijeku	1926.	odluka, obavijest, vremenik	Biskupski duhovni stol u Đakovu,	hrvatski jezik	dokument	Odluka biskupa, 8. svibnja 1926., o vremeniku

				Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert			podjele krizme u gradu Osijeku. Broj: 633/1926. Ur. broj župnog ureda: 444/11.5.1926.
33/1926.DOK.OS2	Odluka o posudbi zastava i potvrda	1926.	odluka, potvrda, revers	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Matijević, Antun	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 20. kolovoza 1926., o posudbi zastava Župi prigodom posvete novih crkvenih zvona. Broj: 27055- 1926. Ur. broj župnog ureda: 985/25.8.1926.
34/1926.DOK.OS2	Prijelaz na drugu vjeru	1926.	zapisnik, otpad od vjere	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Vallo, Stjepan, Bezetzky, Robert, Rechnitzer, Aurelija, Brajković, Božidar, Rechnitzer, Josip	hrvatski jezik	dokument	Zapisnik prijelaza sa židovstva na rkt. vjeru. Zapisnik je napisan 13. kolovoza 1926. godine. Broj: 26828- 1926. Ur. broj župnog ureda: 1057/1.9.1926.
35/1926.DOK.OS2	Odobrenje za	1926.	odluka,	Kraljevsko	hrvatski jezik	dokument	Odobrenje Kr.

	skupljanje priloga za nabavu zvona		odobrenje, nabava, novčana sredstva	redarstveno povjereništvo za grad Osijek, Popović, Šimo, Bezetzky, Robert, Stalzer, Marta, Zimmer, Ana, Beldt, Vjekoslava, Flauder, Brigita			redarstvenog povjereništva za grad Osijek, 27. veljače 1926., za skupljanje priloga za nabavu zvona. Broj: 5138-1926. Ur. broj župnog ureda: 260/17.3.1926.
36/1926.DOK.OS2	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1925. godine	1926.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša i broj podijeljenih pričesti koncem 1925. godine. Izvješće poslano 22. srpnja 1926. godine. Ur. broj župnog ureda: 814/1926. i 815/1926.
37/1926.DOK.OS2	Broj telefona kod Velikog župana	1926.	okružnica	Veliki župan osječke oblasti, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Prosvjetnog odjeljenja, 15. veljače 1926., o broju telefona Velikog župana. Broj: 2253-1926. Ur. broj župnog ureda: 189/20.2.1926.

38/1926.DOK.OS2	Narudžba novih obrazaca za sv. misu i oficij za brevijar	1926.	obavijest, narudžba, dopisnica	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Obavijest Ordinarijata, 27. veljače 1926., o novim obrascima za svetu misu i oficij za brevijar. Broj: 373/1926. Ur. broj župnog ureda: 386/18.4.1926.
39/1926.DOK.OS2	Cijepljenje djece protiv boginja	1926.	obavijest, cijepljenje	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poglavarstvo svojim dopisom od 22. veljače 1926. traži popis djece rođene od 1. ožujka 1925. do 28. veljače 1926. radi cijepljenja protiv boginja. Broj: 5344-1926. Ur. broj župnog ureda: 224/2.3.1926.
40/1926.DOK.OS2	Odluka Poglavarstva o uredno vođenim računima	1926.	revizija, rješenje, odluka, računi	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 16. prosinca 1925., o izvješću crkvenih računa Župe za 1924. godinu. Broj: 14436-1925. Ur. broj župnog

							ureda: 40/14.1.1926.
41/1926.DOK.OS2	Odluka o plaćanju dimnjačarske pristojbe	1926.	odluka, pristojba	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Perkovic, Đuro, Mesarić, Đuro, Fehervary, Josip, Kunek, Luka, Kosić, Nikola	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 22. srpnja 1926., o plaćanju dimnjačarske pristojbe. Broj: 4512-1926. Ur. broj župnog ureda: 860/30.7.1926.

5.3.16. 1927. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1927.DOK.OS2	Isplata župniku za odsluženi rekvijem	1927.	odluka, isplata, rekvijem, novčana sredstva	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Zimmer, Hugo	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva grada, 15. srpnja 1927., o isplati namire za održani rekvijem. Broj: 34.363-1927. Ur. broj župnog ureda: 776/26.7.1927.
2/1927.DOK.OS2	Odbijena stipendija Ljudevitu Stulhoferu	1927.	odluka, stipendija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Stulhofer, Ljudevit	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 20. srpnja 1927., da se ne može isplaćivati stipendija Ljudevitu Stulhoferu. Broj: 446/1927. Ur. broj župnog ureda: 766/22.7.1927.
3/1927.DOK.OS2	Stanje duša koncem 1926. godine.	1927.	izvještaj, stanje duša	Bezetzky, Robert, Biskupski duhovni stol u Đakovu	hrvatski jezik	dokument	Stanje duša koncem 1926. godine. Ur. broj župnog ureda: 225/1927.

4/1927.DOK.OS2	Državlјanska prisega	1927.	poziv, zakletva, prisega, odluka, državlјanstvo	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Čavojski, Stjepan, Šram, Bratoljub	hrvatski jezik	dokument	Poziv na polaganje državljanske prisega. Poziv poslan 26. srpnja 1927. Broj: 20.635-1927. Ur. broj župnog ureda: 712/27.7.1927.
5/1927.DOK.OS2	Očevid popravka oštećene žbuke na crkvi	1927.	odluka, očevid, povjerenstvo, popravak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Bezetzky, Robert, Fijember, Dragutin, Mudrovčić, Dragoljub	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 20. lipnja 1927., o sastanku povjerenstva za očevid popravka žbuke na crkvi u Nutarnjem gradu. Broj: 3421/1927. Ur. broj župnog ureda: 646/24.6.1927.
6/1927.DOK.OS2	Odbijen ulazak u sjemenište	1927.	odluka, obavijest	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Hochecker, Mirko	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 20. srpnja 1927., kojom je odbijen ulazak Mirka Hocheckera u sjemenište. Broj: 448/1927. Ur. broj župnog

							ureda: 767/22.7.1927.
7/1927.DOK.OS2	Blagoslov zastave i sveta misa izvan crkve	1927.	odluka, blagoslov, bogoslužje	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dozvola Ordinarijata, 12. svibnja 1927., za blagoslov školske zastave i održavanje mise izvan crkve. Broj: 769/1927. Ur. broj župnog ureda: 486/13.5.1927.
8/1927.DOK.OS2	Popravci na župnom dvoru	1927.	odluka, rasprava, ponuda, popravak	Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, Šram, Bratoljub, Bezetzky, Robert, Fijember, Dragutin, Šimunovski, Adalbert, Korača, Ivan	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 11. lipnja 1927., o popravcima na župnom dvoru. Broj: 4197-1927. Ur. broj župnog ureda: 663/30.6.1927.

5.3.17. 1932. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1932.DOK.OS2	Restauracija oltarne slike sv. Mihaela	1932.	odobrenje, novčana sredstva	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	<p>Dopis Ordinarijata, 4. listopada 1932., u kojem se odobrava restauracija oltarne slike sv. Mihaela, no postoje poteškoće s pronalaženjem sredstava. Broj: 1434/1932. Ur. broj župnog ureda: 1174/5.10.1932.</p> <p>Dopis Ordinarijata, 11. listopada 1932., u kojem se odobrava korištenje novčanih sredstava iz grobljanske blagajne. Broj: 1434/1932. Ur. broj župnog ureda: 1174/12.10.1932.</p>

5.3.18. 1934. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1934.DOK.OS2	Misa na dan pokopa Aleksandra I.	1934.	okružnica, zadušnica, vremenik	Malin, Vladimir, Gradsko poglavarstvo Osijek, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 17. listopada o svetoj misi za kralja na dan njegovog pokopa. Broj: 39236-1934. Ur. broj župnog ureda: 1248/17.10.1934.
2/1934.DOK.OS2	Prikazivanje filma „Naš Spasitelj Isus Krist“	1934.	dozvola, filmska projekcija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Sokol, Josip, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Dopuštenje Ordinarijata, 8. ožujka 1934., za projekciju filma „Naš Spasitelj Isus Krist“. Broj: 351/1934. Ur. broj župnog ureda: 452/13.4.1934.
3/1934.DOK.OS2	Raspored bogoslužja za kralja Aleksandra I.	1934.	okružnica, zadušnica, vremenik	Gradsko poglavarstvo Osijek, Malin, Vladimir, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Poglavarstva, 16. listopada 1934., s rasporedom bogoslužja za pokojnog kralja Aleksandra I. Broj: 39007-1934.

							Ur. broj župnog ureda: 1244/16.10.1934.
4/1934.DOK.OS2	Svečana sveta misa za pokojnog kralja	1934.	okružnica, vremenik, bogoslužje	Gradsko poglavarstvo Osijek, Malin, Vladimir, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 15. listopada 1934., o rasporedu svečanih svetih misa za pokojnog kralja Aleksandra I. Broj: 38866-1934. Ur. broj župnog ureda: 1241/15.10.1934.
5/1934.DOK.OS2	Poziv na izvanrednu skupštinu Gradskog vijeća Osijeka	1934.	okružnica, poziv, skupština	Gradsko poglavarstvo Osijek, Malin, Vladimir, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Okružnica i poziv Poglavarstva, 11. listopada 1934., na izvanrednu skupštinu Gradskog vijeća Osijeka. Broj: 38486-1934. Ur. broj župnog ureda: 1172/11.10.1934.
6/1934.DOK.OS2	Liturgija za pokojnog kralja Aleksandra I.	1934.	liturgija, vremenik, bogoslužje	Srpska pravoslavna parohija, Nikolić, Jovan,	hrvatski jezik	dokument	Poziv paroha Nikolića, 10. listopada 1934., na liturgiju za

				Bezetzky, Robert			pokojnog kralja Aleksandra I. Broj: 550/1934. Ur. broj župnog ureda: 1171/11.10.1934.
7/1934.DOK.OS2	Misa za kralja Aleksandra I. 30 dana nakon smrti	1934.	okružnica, vremenik, bogoslужje	Gradsko poglavarstvo Osijek, Malin, Vladimir, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 7. studenog 1934., o vremeniku svetih misa 30 dana nakon smrti kralja Aleksandra I. Broj: 41814- 1934. Ur. broj župnog ureda: 1381/17.11.1934.
8/1934.DOK.OS2	Bogoslужje za pokojnog kralja Aleksandra I. za školsku mladež	1934.	okružnica, bogoslужje, liturgija, vremenik	Gradsko poglavarstvo Osijek, Malin, Vladimir, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 14. studenog 1934., o vremeniku bogoslужja za pokojnog kralja Aleksandra I. za školsku mladež. Broj: 42854- 1934. Ur. broj župnog ureda: 1382/17.11.1934.
9/1934.DOK.OS2	Naredba	1934.	okružnica,	Gradsko	hrvatski jezik	dokument	Naredba

	nadbiskupa Bauera za održavanje liturgije i bogoslužja za pokojnog kralja Aleksandra I.		vremenik, bogoslužje, liturgija, naredba	poglavarstvo Osijek, Bauer, Antun, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.			nadbiskupa Bauera, 17. listopada 1934., za održavanje bogoslužja i liturgije na dan pokopa kralja Aleksandra I. Broj: 39259-1934. Ur. broj župnog ureda: 1249/17.10.1934.
10/1934.DOK.OS2	Posjet grobu kralja Aleksandra I.	1934.	okružnica, konferencija	Gradsko poglavarstvo Osijek, Malin, Vladimir, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Poglavarstva, 3. prosinca 1934., kojom se poziva na susret predstavnika svih osječkih društava, korporacija i ustanova za odlazak na grob kralja Aleksandra I. Broj: 45162-1934. Ur. broj župnog ureda: 1452/4.12.1934.

5.3.19. 1937. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1937.DOK.OS2	Komemoracija o obljetnici smrti kralja Aleksandra I.	1937.	okružnica, komemoracija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Karađorđević, Aleksandar I.	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 7. listopada 1937., o održavanju komemoracije o obljetnici smrti kralja Aleksandra I. Broj: 1825/1937. Ur. broj župnog ureda: 1074/8.10.1937.

5.3.20. 1942. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1942.DOK.OS2	Molba za svečanu svetu misu prigodom smotre ustaške mladeži	1942.	molba, bogoslužje	USTAŠA: Hrvatski oslobodilački pokret, Stožer muške ustaške mladeži Velike župe Baranja u Osijeku, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Zamolba stožernika ustaške mladeži, 15. rujna 1942., za održavanje svečane svete mise na športskom stadionu. Broj: 1411/1942. Ur. broj župnog ureda: 3005/18.9.1942.
2/1942.DOK.OS2	Molba za mjesto orguljaša	1942.	molba	Trišler, Anđelko, Bezetzky, Robert, Gradsko poglavarstvo Osijek	hrvatski jezik	dokument	Molba Anđelka Trišlera za mjesto orguljaša u Župi Osijek 2. Zamolba je napisana 9. studenog 1942. Župnik Bezetzky napominje da je Trišler preuzeo službu orguljaša u sporazumu s gradskim poglavarstvom 16. studenog 1942. godine.

3/1942.DOK.OS2	Zaštitne mjere protiv smrzavanja vodovodnih uređaja	1942.	okružnica, zaštitne mjere	Gradsko poglavarstvo Osijek, Bezetzky, Robert, Mudrovčić, Dragoljub	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Poglavarstva, 22. studenoga 1922., o zaštitnim mjerama protiv smrzavanja vodovodnih cijevi i uređaja. Broj: 58959-1942. Ur. broj župnog ureda: 3577/1.12.1942.
4/1942.DOK.OS2	Franjo Paitz - kapelan u Osijeku 2	1942.	odluka, premještaj, imenovanje, dekret	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Paitz, Franjo	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 9. ožujka 1942. o premještaju duhovnog pomoćnika Franje Paitza u Osijek 2. Broj: 1465/1942. Ur. broj župnog ureda: 766/12.3.1942.
5/1942.DOK.OS2	Okružnica povodom proslave poglavnikova imendana	1942.	okružnica, proslava, upute	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Pavelić, Ante	hrvatski jezik	dokument	Okružnica Ordinarijata, 10. lipnja 1942., povodom proslave poglavnikova imendana. Broj: 2752/1942.

							Ur. broj župnog ureda: 1518/14.6.1942.
6/1942.DOK.OS2	Otpis duga i troškovi pokopa orguljaša Kamnikara	1942.	odluka, troškovi, isplata, dug	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Kamnikar, Josip, Bezetzky, Robert, Stulhofer, Franjo	hrvatski jezik	dokument	Odluka Ordinarijata, 23. srpnja 1942., o otpisu duga orguljaša Kamnikara te plaćanju pogrebnih troškova za pokojnog orguljaša.

5.3.21. 1943. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1943.DOK.OS2	Skidanje unutarnjih prozorskih krila na gradskim zgradama	1943.	odluka, okružnica	Gradsko poglavarstvo Osijek, Mudrovčić, Dragoljub, Bezetzky, Robert, Jäger, Adam, Smetiška, Petar, Talian, ?, Ebner, Peroslav, Rath, Marija, Lončarić, Franjo, Lindmajer, Josip, Haitl, Ado, Lozanković, Andrija, Kovačević, Franjo, Bošnjak, Marija, Jung, Franjo, Ručević, Ivan	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 29. ožujka 1943., o skidanju unutarnjih prozorskih krila na gradskim zgradama. Broj: 12046-1943.
2/1943.DOK.OS2	Proslava druge godišnjice uspostave NDH-a	1943.	okružnica, upute, proslava	USTAŠA: Hrvatski oslobodilački pokret, Stožer	hrvatski jezik	dokument	Upute USTAŠA-e, 30. ožujka 1943., o proslavi druge godišnjice

				muške ustaške mladeži Velike župe Baranja u Osijeku, Krvarić, Kamilo, Bezetzky, Robert			uspostave NDH-a. Broj: 1218/1943. Ur. broj župnog ureda: 973/2.4.1943.
3/1943.DOK.OS2	Sjednica za uređenje ustaških grobova i podignuće spomenika	1943.	poziv, sastanak, sjednica	USTAŠA: Hrvatski oslobodilački pokret, Stožer muške ustaške mladeži Velike župe Baranja u Osijeku, Vučić, Ante, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Poziv USTAŠA, 8. srpnja 1943., na sastanak za uređenje ustaških grobova i podignuće spomenika. Broj: 194/1943. Ur. broj župnog ureda: 1777/9.7.1943.
4/1943.DOK.OS2	Povećanje plaće orguljašu Trišleru	1943.	odluka, plaća	Gradsko poglavarstvo Osijek, Trišler, Anđelko, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	dokument	Odluka Poglavarstva, 5. srpnja 1943., o povećanju plaće orguljašu Anđelku Trišleru. Broj: 21042-1943. Ur. broj župnog ureda: 1778/9.7.1943.

5.3.22. 1944. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1944.DOK.OS2	Upozorenje vjericima na zračnu opasnost	1944.	upozorenje, okružnica	Nadzorništvo za grad i kotar Osiek, Mayer, Emil	hrvatski jezik	dokument	Upozorenje vjericima na zračnu opasnost. Upozorenje izdano 15. travnja 1944. godine. Broj: 575/1944.

5.4. KATALOG FOTOGRAFSKE GRAĐE ŽUPE SV. MIHAELA ARKANĐELA U OSIJEKU

5.4.1. 1896. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1896.FOTO.OS2	Tijelovska procesija	1896.	procesija, ophod	Masper, Stjepan	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Tijelovska procesija / Brašančevski ophod, 1896. – 1898. Fotograf: nepoznat.

5.4.2. 1916. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
18/1916.FOTO.OS2	Rekvizicija crkvenih zvona u Župi	1916.	rekvizicija	Bezetzky, Robert, Schütz, Rudolfo, Trtain, Ivica, Jesztl, Ivan, Mesarić, Dragutin, Hutinsky, Dragutin, Zimmer, Pizika, Kozmar, Lavoslav, Vražić, Josip, Benak, Vjekoslav, Stulhofer, Ljudevit, Hutinsky, Irma, Kasa, Josip	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Rekvizicija crkvenih zvona, 10. rujna 1916. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o rekviziciji zvona pogledati u Spomenicu.
19/1916.FOTO.OS2	Unutrašnjost župne crkve u Tvrđi	1916.	unutrašnjost crkve	Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Unutrašnjost župne crkve u Tvrđi, 10. rujna 1916. godine. Fotograf: nepoznat.

5.4.3. 1918. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
21/1918.FOTO.OS2	Zlatna misa o. Polikarpa Schnobala	1918.	zlatna misa, obljetnica	Schnobal, Polikarpo, Gregor, Eligije, Bezetzky, Robert, Barbarić, Mladen, Horvat, Josip, Firinger, Josip, Kolobarić, Đuro, Mikolić, Andrija, Ponyžil, Krišpin, Schieszl, Viktor, Gauruder, Izauro, Hasiak, Kazimir, Politzer, Franjo, Obezan, Vatroslav, Kaiser, Rudolfo, Neumann, Stjepan, Trišler, Dragutin,	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Zlatna misa o. Polikarpa Schnobala, 27. siječnja 1918. godine. Fotograf: Lujo Varnai.

				Varnai, Lujo			
--	--	--	--	--------------	--	--	--

5.4.4. 1924. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
42/1924.FOTO.OS2	Procesija Euharistijskog kongresa u Osijeku	1924.	euharistijski kongres, procesija	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Procesija Euharistijskog kongresa u Osijeku, 17. kolovoza 1924. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o Euharistijskom kongresu u Osijeku pogledati u Spomenicu.
43-1/1924.FOTO.OS2	Blagoslov nove škole u Novom gradu Osijek	1924.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Hengl, Vjekoslav, Pelz, Stjepan, Pichler, Maksimilijan, Savec, Bonaventura, Zimmer, Dragutin, Pelz, Dragutin, Akšamović, Antun	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov nove škole u Novom gradu Osijek, 31. kolovoza 1924. Fotograf: nepoznat. Opširnije o blagoslovu nove škole pogledati u Spomenicu.
43-2/1924.FOTO.OS2	Blagoslov nove škole u Novom	1924.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Hengl,	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov nove

	gradu Osijek			Vjekoslav, Pelz, Stjepan, Pichler, Maksimilijan, Savec, Bonaventura, Zimmer, Dragutin, Pelz, Stjepan, Akšamović, Antun			škole u Novom gradu Osijek, 31. kolovoza 1924. Fotograf: nepoznat. Opširnije o blagoslovu nove škole pogledati u Spomenicu.
44/1924.FOTO.OS2	Blagoslov zvona u Petlovcu	1924.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Terzić, Luka	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov zvona u Petlovcu, 1. studenog 1924. godine. Fotograf: nepoznat.

5.4.5. 1925. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
43/1925.FOTO.OS2	Izlet mješovitog pjevačkog zbora Župe	1925.	izlet	Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Izlet mješovitog pjevačkog zbora Župe u šumicu preko Drave, 10. svibnja 1925. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o izletu pogledati u Spomenicu.

5.4.6. 1926. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
42/1926.FOTO.OS2	Blagoslov novog zvona u Ernestinovu	1926.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Greif, Ivan, Greif, Terezija, Böhm, Josip	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov novog zvona u Ernestinovu, 28. veljače 1926. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o blagoslovu zvona pogledati u Spomenicu.
43/1926.FOTO.OS2	Blagoslov novih zvona u Tvrđi	1926.	blagoslov	Akšamović, Antun, Bezetzky, Robert, Stulhofer, Franjo, Pelz, Dragutin, Šimnic, Mirko, Zvonarna in livarna Št. Vid Ljubljana, Svirčević, Franjo	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov novih zvona u Tvrđi, 29. kolovoza 1926. godine. Fotograf: Franjo Svirčević. Opširnije o blagoslovu zvona pogledati u Spomenicu.
44/1926.FOTO.OS2	Proslava Vidovdana	1926.	proslava, obljetnica	Komanda Osječke divizijske	hrvatski jezik	fotografija	Fotografije: Proslava Vidovdana,

				oblasti, Bezetzky, Robert, Kirić, ?, Popović, Dragomir, Dimitrijević, Milivoj			1926. Fotograf: nepoznat.
--	--	--	--	---	--	--	---------------------------------

5.4.7. 1927. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
9/1927.FOTO.OS2	Slava bolničarske čete	1927.	bogoslužje, slava	Bezetzky, Robert, Pavlović, Ivan, Žinić, Ivan, Bazijanec, Valentin, Stulhofer, Franjo, Đureković, ?, Pernjak, ?, Domjanović, Ješa, Bolničarska četa osječke divizijske oblasti	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Slava bolničarske čete osječke divizijske oblasti u Osijeku, 14. studenog 1927. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o slavi bolničarske čete pogledati u Spomenicu.
10/1927.FOTO.OS2	Orguljaš Josip Kamnikar	1927.	obljetnica	Bezetzky, Robert, Kamnikar, Josip	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: 25 godina rada orguljaša Josipa Kamnikara, 29. siječnja 1927. godine. Fotograf: nepoznat.

5.4.8. 1928. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1-1/1928.FOTO.OS2	Blagoslov novog zvona u Tenjskom Antunovcu	1928.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Pfeiffer, Marija, Möhwald, Mirta	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov novog zvona u Tenjskom Antunovcu, 13. lipnja 1928. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o blagoslovu zvona pogledati u Spomenicu.
1-2/1928.FOTO.OS2	Blagoslov novog zvona u Tenjskom Antunovcu	1928.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Pfeiffer, Marija, Pfeiffer, Oton, Möhwald, Mirta, Findrik, Danilo	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov novog zvona u Tenjskom Antunovcu, 13. lipnja 1928. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o blagoslovu zvona pogledati u Spomenicu.
2/1928.FOTO.OS2	Svadbena slavlje	1928.	svadbena slavlje	Bezetzky, Robert, Hafner, Rikard,	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Svadbena slavlje, 26. studenog 1928.

				Hafner, ?, Fochat, ?, Barić, ?, Slaviček, Ante, Hartl, Josip, Krvarić, Kamilo, Hrvatski list			godine. Fotograf: nepoznat.
3/1928.FOTO.OS2	Spomenik utopljenim vojniciima starog drvenog željezničkog mosta	1928.	spomenik	Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Spomenik utopljenim vojniciima starog drvenog željezničkog mosta, Svi Sveti, 1928. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o katastrofalnoj nesreći pogledati u Spomenicu.
4/1928.FOTO.OS2	Pogled na kapelicu nutarnjogradskog groblja	1928.	kapelica	Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Pogled na kapelicu nutarnjogradskog groblja, Svi Sveti, 1928. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o kapelici

							nutarnjogradskog groblja pogledati u Spomenicu.
5/1928.FOTO.OS2	Pogled na grobove nutarnjogradskog groblja	1928.	grobovi	Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Pogled na grobove nutarnjogradskog groblja, Svi Sveti, 1928. godine. Fotograf: nepoznat. Opširnije o grobovima nutarnjogradskog groblja pogledati u Spomenicu.

5.4.9. 1929. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1929.FOTO.OS2	Odlikovanje članova vatrogasnog društva	1929.	odlikovanje	Dobrovoljno vatrogasno društvo u Osijeku u Novom gradu, Bezetzky, Robert, Varnai, Lujo	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Odlikovanje članova Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Osijeku, 19. svibnja 1929. godine. Fotograf: Lujo Varnai.
2/1929.FOTO.OS2	Proslava 25 godina mature	1929.	proslava, godišnjica, matura	Muačević, Vlado, Hartinger, Josip, Filakovac, Ivan, Maksimović, Đorđe, Fischer, Ernesto, Brust, Dragutin, Pascher, Ernesto, Bösendorfer, Josip, Pavičević, Dominko, Belić, Matija,	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Proslava 25 godina mature (1904. – 1929. – Kraljevska realna gimnazija u Osijeku), 29. lipnja 1929. godine. Fotograf: Vladimir De Bode. Opširnije o proslavi pogledati u Spomenicu.

				Müller, Jakov, Njemirovskij, Mavro, Helle, Vilim, Bezetzky, Robert, Milić, Slavko, Radanović, Paja, Trišler, Adoldo, Horvat, Pavao, Leščan, Zlatko, De Bode, Vladimir			
--	--	--	--	--	--	--	--

5.4.10. 1932. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
3-1/1932.FOTO.OS2	Blagoslov nove motorne štrcaljke DVD-a u Sarvašu	1932.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Friedrich, Ivan, Dobrovoljno vatrogasno društvo Sarvaš	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov nove motorne štrcaljke DVD-a u Sarvašu, 24. lipnja 1932. godine. Fotograf: nepoznat.
3-2/1932.FOTO.OS2	Blagoslov nove motorne štrcaljke DVD-a u Sarvašu	1932.	blagoslov	Bezetzky, Robert, Friedrich, Ivan, Dobrovoljno vatrogasno društvo Sarvaš	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Blagoslov nove motorne štrcaljke DVD-a u Sarvašu, 24. lipnja 1932. godine. Fotograf: nepoznat.

5.4.11. 1936. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1936.FOTO.OS2	Mlada misa fra Sabina Štefana	1936.	mlada misa	Alkier, Karl, Bezetzky, Robert, Štefan, Sabin	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Mlada misa fra Sabina Štefana, 5. srpnja 1936. godine. Fotograf: Karl Alkier, Vukovar.

5.4.12. 1937. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
5/1937.FOTO.OS2	Proslava 25 godina rada OLT-a	1937.	obljetnica	Foto Vajda, Bezetzky, Robert, Vrbanić, Milan, Ristić, Borislav, Komanda Osječke divizijske oblasti	hrvatski jezik	fotografija	Fotografije: Proslava 25 godina rada Ljevaonice željeza i tvornice strojeva OLT, 17. listopada 1937. Fotograf: nepoznat.

5.4.13. 1944. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
2-1/1944.FOTO.OS2	Bojni hod – Šestine	1944.	bojni hod	Mayer, Emil	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Bojni hod – Šestine, 14.4.1944. Fotograf: nepoznat.
2-2/1944.FOTO.OS2	Bojni hod – Šestine	1944.	bojni hod	Mayer, Emil	hrvatski jezik	fotografija	Fotografija: Bojni hod – Šestine, 14.4.1944. Fotograf: nepoznat.

5.5. KATALOG SMRTOVNICA ŽUPE SV. MIHAELA ARKANĐELA U OSIJEKU

5.5.1. 1916. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
17/1916.SMRT.OS2	Smrtovnica – Ivan Krapac	1916.	smrtovnica	Biskupski duhovni stol u Đakovu, Krapac, Ivan, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	smrtovnica	Ivan Krapac: Karlovac, 1843. – Zagreb, 1916.

5.5.2. 1922. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
13/1922.SMRT.OS2	Smrtovnica – Josip Horvat	1922.	smrtovnica	Svećenstvo osječkog dekanata, Horvat, Josip	hrvatski jezik	smrtovnica	Josip Horvat: Našice, 1848. – Osijek, 1922.

5.5.3. 1923. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
32/1923.SMRT.OS2	Smrtovnica – Franjo Zelenka	1923.	smrtovnica	Tugujuća obitelj, Zelenka, Franjo	hrvatski jezik	smrtovnica	Franjo Zelenka: Osijek, 1868. – Osijek, 1923.

5.5.4. 1924. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
41/1924.SMRT.OS2	Smrtovnica – Josip Firinger	1924.	smrtovnica	Prva hrvatska dionička tiskara, Firinger, Josip	hrvatski jezik	smrtovnica	Josip Firinger: Kapanica, 1851. – Osijek, 1924.

5.5.5. 1930. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1930.SMRT.OS2	Smrtovnica – Franjo Posavac	1930.	smrtovnica	Tugujuća obitelj, Posavac, Franjo	hrvatski jezik	smrtovnica	Franjo Posavac: Osijek, 1871. – Zagreb, 1930.

5.5.6. 1932. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
2/1932.SMRT.OS2	Smrtovnica – Terezija Riedl	1932.	smrtovnica	Riedl, Ferdinand, Riedl, Terezija	hrvatski jezik	smrtovnica	Terezija Riedl: ? – Beograd, 1932.

5.5.7. 1937. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
2/1937.SMRT.OS2	Smrtovnica – Franciska Flodin	1937.	smrtovnica	Flodin, Stjepan, Flodin, Franciska	hrvatski jezik	smrtovnica	Franciska Flodin, r. Pilaš: Ruma, 1861. – Viškovci, 1937.
3/1937.SMRT.OS2	Smrtovnica – Rozina Fabing	1937.	smrtovnica	Fabing, Franjo, Fabing, Rozina	hrvatski jezik	smrtovnica	Rozina Fabing, r. Šarić: Osijek, 1871. – Osijek, 1937.
4/1937.SMRT.OS2	Smrtovnica – Stjepan Vallo	1937.	smrtovnica	Vallo, Hermina, Vallo, Stjepan	hrvatski jezik	smrtovnica	Stjepan Vallo: Osijek, 1858. – Osijek, 1937.

5.5.8. 1943. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
5/1943.SMRT.OS2	Smrtovnica – Robert Bezetzky	1943.	smrtovnica	Svećenstvo osječkog dekanata, Bezetzky, Robert	hrvatski jezik	smrtovnica	Robert Bezetzky: Barcs, 1884. – Osijek, 1943.

5.6. KATALOG SPOMENICE ŽUPE SV. MIHAELA ARKANĐELA U OSIJEKU

5.6.1. 1904. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1904.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1904. godina	1904.	kronika, gradnja, blagoslov	Zelenka, Antun, Chavrac, Levin pl., Domes, Hans, Horvat, Josip, Zelenka, Antun	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Opaska čitateljima. Gradnja crkve u Jovanovcu. Blagoslov crkve u Jovanovcu.

5.6.2. 1905. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1905.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1905. godina	1905.	kronika, preminuće	Zelenka, Antun, Strossmayer, Josip Juraj, Voršak, Anđelko	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Bolest i smrt biskupa Josipa Jurja Strossmayera.

5.6.3. 1906. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1906.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1906. godina	1906.	kronika, preminuće, imenovanje, krizma	Zelenka, Antun, Posavac, Franjo, Voršak, Anđelko	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Preminuće nekoliko svećenika. Franjo Posavac imenovan ravnateljem Biskupskog dječaćkog sjemeništa u Osijeku. Krizma u Župi.

5.6.4. 1907. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1907.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1907. godina	1907.	kronika, preminuće, imenovanje	Zelenka, Antun, Wolf, Augustin	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Preminuće nekoliko svećenika. Augustin Wolf imenovan duhovnikom Biskupskog dječaćkog sjemeništa u Osijeku.

5.6.5. 1908. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1908.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1908. godina	1908.	kronika, imenovanje, kongregacija	Zelenka, Antun, Friedrich, Ivan, Hrzić, Miroslav, Wolf, Augustin, Zelenka, Terezija, Gusek, Zdenka pl.	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Novi kapelan u Župi. U Zagrebu osnovano društvo „Pijevo“. U Župi osnovane Kongregacija gospojica i Kongregacija gospođa.

5.6.6. 1909. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1909.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1909. godina	1909.	kronika, sjednica, udruženje	Zelenka, Antun, Jagodić, Ilija, Galović, Marijan, Šimunović, Josip, Udruženje svećenika đakovačke biskupije	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Sjednica središnjeg odbora Udruženja svećenika đakovačke biskupije.

5.6.7. 1910. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1910.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1910. godina	1910.	kronika, imenovanje, krizma	Zelenka, Antun, Galović, Marijan, Posavac, Franjo, Krapac, Ivan, Voršak, Anđelko	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Sastanak svećeničkog udruženja kotara đakovačko-osječkog u župi Tvrđa. Dr. Ivan Krapac - novi biskup đakovačko-srijemski. Otkazana krizma u Osijeku zbog kolere.

5.6.8. 1911. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1911.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1911. godina	1911.	kronika, preminuće, izbori	Zelenka, Antun, Pinterović, Antun, Neumann, Dragutin, Voršak, Anđelko	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Izbori za Hrvatski sabor. Smrt Dragutina Neumanna.

5.6.9. 1912. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1912.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1912. godina	1912.	kronika, ratno stanje, euharistijski kongres	Zelenka, Antun, Zelenka, Franjo	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Pričuvne ratne bolnice u Osijeku zbog Balkanskog rata. Međunarodni euharistički kongres u Beču.

5.6.10. 1913. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1913.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1913. godina	1913.	kronika, ratno stanje	Zelenka, Antun	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Opis Balkanskog rata.

5.6.11. 1914. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
4/1914.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1914. godina	1914.	kronika, preminuće, ratno stanje	Zelenka, Antun, Habsburg, Franjo Ferdinand, Chotek, Sofija	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Svršetak Balkanskog rata. Ubojstvo Franje Ferdinanda i supruge Sofije. Mobilizacija. Nestašica pšeničnog kruha.

5.6.12. 1915. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
7/1915.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1915. godina	1915.	kronika, ratno stanje	Zelenka, Antun, Jesztl, Ivan, Mihalić, Milan, Fogadić, Tomislav, Kovačić, Mijo, Wagner, Slavko	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Rat se nastavlja. Visoke cijene hrane. Oskudica petroleja. Ispovijed i pričest vojnika.

5.6.13. 1916. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
20/1916.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1916. godina	1916.	kronika, revizija, računi, preminuće, imenovanje, rekvizicija	Zelenka, Antun, Bezetzky, Robert, Šabarić, Ivan, Hržić, Miroslav, Horvat, Josip, Srijemčević, Mijo, Pichler, Maksimilijan, Fajth, Eugen, Kolarić, Đuro, Krapac, Ivan, Kozmar, Lavoslav	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Revizija crkvenih računa. Bolest i smrt župnika Zelenke. Robert Bezetzky – novi župnik. Smrt biskupa Ivana Krapca. Vojna rekvizicija crkvenih zvona.

5.6.14. 1917. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
30/1917.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1917. godina	1917.	kronika, ratno stanje, rekvizicija	Bezetzky, Robert, Kozmar, Lavoslav, Flodin, Stjepan, Jesztl, Ivan, Cagašek, Bonaventura	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Skupoća i nestašica plina. Vojna rekvizicija zvana. Pokušaj vojne rekvizicije orgulja. Mobilizacija zvonara.

5.6.15. 1918. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
22/1918.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1918. godina	1918.	kronika, ratno stanje	Bezetzky, Robert, Jesztl, Ivan	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Rodna godina. Pljačka filijalnih crkvi. Slom Austro-Ugarske. Pucnjava vojnika u gradu. Otkazana ponoćka radi sigurnosti građana.

5.6.16. 1919. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
25/1919.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1919. godina	1919.	kronika, preminuće, imenovanje	Bezetzky, Robert, Böhm, Josip, Cagašek, Bonaventura, Lach, Landulfo	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Novi učitelj u Ernestinovu. Umro o. Bonaventura Cagašek. Novi duhovni pomoćnik Župe je o. Landulfo Lach.

5.6.17. 1920. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
14/1920.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1920. godina	1920.	kronika, imenovanje	Bezetzky, Robert, Akšamović, Antun, Karadorđević, Petar I., Böhm, Josip, Pavić, Matija	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Antun Akšamović – novi đakovački biskup. Župnik Bezetzky imenovan biskupovim izaslanikom na svetoj misi povodom rođendana kralja Petra I. u Pečuju. Procesija u Aljmaš. Provala u kapelu na groblju. Župnik Bezetzky imenovan začasnim prisjednikom (kanonikom).

5.6.18. 1921. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
16/1921.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1921. godina	1921.	kronika, kanonska vizitacija, krizma, blagoslov	Bezetzky, Robert, Kraker, Dragutin, Böhm, Josip, Balogh, Dragutin, Vražić, Josip, Hengl, Vjekoslav, Horvat, Josip, Akšamović, Antun, Zelenka, Franjo, Grujić, Panta, Živković, Andrija, Hanžeković, ?, Flodin, Stjepan	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Krizma u Župi (1241 krizmanik). Kanonska vizitacija Župe. Pohod školama. Blagoslov križa u Ernestinovu. Svakodnevne župne aktivnosti.

5.6.19. 1922. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
14/1922.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1922. godina	1922.	kronika, preminuće, nabava, vojno dušobrižništvo, zakup, berivo	Bezetzky, Robert, Horvat, Josip, Pelz, Dragutin, Cerenko, Stjepan, Raucher, Martin, Musser, Matija, Florschütz, Ljudevit, Zelenka, Josip, Mayer, Josip, Pinn, Josip, Fischbach, Antun, Burian, Josip	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Umro Josip Horvat. Tijelovo. Akcija za nabavu zvona. Josip Kraljić – vojni duhovnik. Zakup zemljišta na Kolarevici. Jovanovac - uređenje beriva župnika. Ernestinovo - uređenje beriva župnika.

5.6.20. 1923. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
33/1923.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1923. godina	1923.	kronika, povišica, nagrada, imenovanje, preminuće, primopredaja	Bezetzky, Robert, Kamnikar, Josip, Pichler, Maksimilijan, Fajth, Eugen, Franjetić, Radoslav, Pelz, Dragutin, Schramm, Antun, Zimmer, Ana, Zelenka, Franjo	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Povišica plaće orguljašu Kamnikaru. Popravak grobljanske ograde. Župnik Bezetzky imenovan dekanom osječkog kotara. Umro prof. Franjo Zelenka. Primopredaja apostolske administracije za Baranju i sjevernu Slavoniju iz pečuške u đakovačku biskupiju.

5.6.21. 1924. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
45/1924.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1924. godina	1924.	kronika, preminuće, nabava, odlikovanje, euharistijski kongres, blagoslov, popravak	Bezetzky, Robert, Zelenka, Ivan, Bader, Franjo, Molnar, Adelhajda, Bueci, Eterija, Akšamović, Antun, Sokol, Josip, Hengl, Vjekoslav, Vražić, Josip, Pichler, Maksimilijan, Pelz, Dragutin, Savec, Bonaventura, Zimmer, Dragutin, Pelz, Stjepan, Muačević, Stojan, Vallo, Stjepan, Krämer, Slavoljub, Ribarić, Stjepan, Fijember, Dragutin	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Preminuo grobar Ivan Zelenka. Novi grobar Franjo Bader. Nabavljeno i blagoslovljeno novo zvono za kapelu ubožišta. Odlikovanje Josipa Böhma. Euharistijski kongres. Blagoslov nove škole u Novom gradu. Otvoreno dječje zabavište u Novom gradu. Popravak krova na župnoj crkvi. Popravci u župnom domu. Osnovano dobrovoljno vatrogasno

							društvo u Ernestinovu.
--	--	--	--	--	--	--	------------------------

5.6.22. 1925. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
44/1925.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1925. godina	1925.	kronika, blagoslov, preminuće, imenovanje, povjerenstvo	Bezetzky, Robert, Jadan, Franjo, Jesztl, Ivan, Stulhofer, Franjo, Hengl, Vjekoslav, Akšamović, Antun, Fabing, Franjo, Lukić, Ilija, Varga, Matija, Stanislav, Gustav, Fijember, Dragutin	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Blagoslov kuća. Obnovljen katafalk. Umro zvonar Jesztl. Novi zvonar – Franjo Stulhofer. Izlet crkvenog zbora. Imenovano povjerenstvo za popravak župne crkve. Iseljavanje u Brazil. Vrt u Novom gradu.

5.6.23. 1926. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
45/1926.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1926. godine	1926.	kronika, popravak, gradnja, imenovanje, krizma, povijest, elektrifikacija, vojno dušobrižništvo, primopredaja, nabava	Bezetzky, Robert, Böhm, Josip, Greif, Ivan, Greif, Terezija, Bueci, Eterija, Pichler, Ana, Hart, Terezija, Akšamović, Antun, Burian, Josip, Burian, Terezija, Fischbach, Antun, Franjetić, Radoslav, Kraljić, Josip, Sokol, Josip, Hengl, Vjekoslav, Vrhovnik, Mirko, Kamnikar, Josip, Pelz, Dragutin, Musser, Matija, Zimmer, Dragutin, Stalzer, Marta,	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Blagoslov zvona u Ernestinovu. Uređenje beriva župnika u Ernestinovu. Obnova kapele u ubožištu. Rad oko nabave zvona. Bezetzky imenovan vojnim svećenikom umjesto Josipa Kraljića. Krizma u Župi. Tijelovo. Poplava u gradu. Nova zvona. Blagoslov zvona. Povijest Ernestinova. Električno svjetlo i tramvaj.

				Zimmer, Ana, Florschütz, Ana, Beldt, Vjekoslava, Pelz, Florijan, Zvonarna in livarna Št. Vid Ljubljana, Poglavarstvo slobodnog i kraljevskog grada Osijeka			
--	--	--	--	---	--	--	--

5.6.24. 1927. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
11/1927.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1927. godina	1927.	kronika, blagoslov, popravak, primopredaja, očevid, imenovanje	Bezetzky, Robert, Glück, Stjepan, Musser, Matija, Gasteiger, Tomo, Florschütz, Feliks, Pelz, Florijan, Grosz, Vilim, Ferk, Joakim, Gasteiger, Katarina, Mioković, Đuro, Mudrovčić, Dragoljub, Schmidt, Ante, Hržić, Antun	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Blagoslov kuća. Bezetzky predaje svećeničku vojnu službu prof. Anti Schmidtu. Obnova križa u Novom gradu. Autobusna linija Osijek – Vinkovci. Blagoslov nove zastave školske mladeži u Novom gradu. Očevid župske crkve. Bezetzky u Lurdu. Uklonjeni zadnji tragovi konjske željeznice.

5.6.25. 1928. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
6-1/1928.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1928. godina (prvi dio)	1928.	kronika, blagoslov, imenovanje, elektrifikacija, popravak, gradnja	Bezetzky, Robert, Vražić, Josip, Hengl, Vjekoslav, Pichler, Maksimilijan, Fajth, Eugen, Pelz, Dragutin, Fischbach, Franjo, Musser, Matija, Gasteiger, Josip, Krämer, Edo, Zimmer, Dragutin, Fijember, Dragutin, Bogdanović, Lazar, Karner, Pavao, Kamnikar, Josip, Meier, Josip, Lehmann, Alfred, Jung, Iso, Stulhofer, Franjo, Divić, Stanko, Fehervary,	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Blagoslov kuća. Josip Vražić – honorarni vojni svećenik. Prva sveta pričest u Laslovu. Bezetzky imenovan začasnim kanonikom. Elektrifikacija crkve. Prvi nastup Njemačkog pjevačkog glazbenog društva. Očišćene slike u crkvi. Sveta krizma u Župi. Blagoslov novih zvona u Jovanovcu i Tenjskom Antunovcu. Kripta župne crkve.

				Josip, Bosanac, Milan, Fronth, Viktor, Axmann, Viktor			
6- 2/1928.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1928. godina (drugi dio)	1928.	kronika, blagoslov, imenovanje, elektrifikacija, popravak, gradnja	Bezetzky, Robert, Vražić, Josip, Hengl, Vjekoslav, Pichler, Maksimilijan, Fajth, Eugen, Pelz, Dragutin, Fischbach, Franjo, Musser, Matija, Gasteiger, Josip, Krämer, Edo, Zimmer, Dragutin, Fijember, Dragutin, Bogdanović, Lazar, Karner, Pavao, Kamnikar, Josip, Meier, Josip, Lehmann, Alfred, Jung, Iso, Stulhofer, Franjo, Divić,	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Blagoslov kuća. Josip Vražić – honorarni vojni svećenik. Prva sveta pričest u Laslovu. Bezetzky imenovan začasnim kanonikom. Elektrifikacija crkve. Prvi nastup Njemačkog pjevačkog glazbenog društva. Očišćene slike u crkvi. Sveta krizma u Župi. Blagoslov novih zvona u Jovanovcu i Tenjskom Antunovcu. Kripta župne

				Stanko, Fehervary, Josip, Bosanac, Milan, Fronth, Viktor, Axmann, Viktor			crkve.
--	--	--	--	--	--	--	--------

5.6.26. 1929. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
3/1929.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1929. godina	1929.	kronika, blagoslov, mlada misa, procesija, popravak, gradnja	Bezetzky, Robert, Ferk, Joakim, Pelz, Florijan, Bosanac, Milan, Hubalek, Vjekoslav, Schütz, Rudolfo	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Male misije u Ernestinovu. Križni put u Jovanovcu. Brašančevo. Mlada misa Rudolfa Schütza. Postavljen sat na tornju župske crkve. Radovi na crkvi.

5.6.27. 1930. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
2/1930.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1930. godina	1930.	kronika, blagoslov, popravak, primopredaja, elektrifikacija, razdioba	Bezetzky, Robert, Merša, Eugen, Kokot, Mira, Schmidt, Josip, Kühn, Mijo, Vražić, Josip, Šeb, Jakov, Wirrer, Herman	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Blagoslov kuća. Popravci. Svete misije. Zgrada biskupskog konvikta prodana časnim sestrama sv. Križa u Đakovu. Popravljajući radovi na kipu sv. Ivana Nepomuka. Elektrifikacija župnog doma. Razdioba grada na župe. Novi nazivi ulica. Cirkus Kludsky u gradu.

5.6.28. 1931. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1931.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1931. godina	1931.	kronika, krizma, odlikovanje, nagrada, popravak, gradnja	Bezetzky, Robert, Ferk, Joakim, Akšamović, Antun, Stulhofer, Ljudevit, Gasteiger, Katarina, Hengl, Vjekoslav, Vražić, Josip, Kamnikar, Josip, Fajth, Ema, Devide, Lujza, Walter, Stjepan, Müllerlei, Stjepan	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Porušene zadnje barake. Pričest u ubožištu. Krizma. Diplome za dugogodišnje članice zbora. Popravak propovjedaonice. Popravak župne kuće. Oluja.

5.6.29. 1932. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
4/1932.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1932. godina	1932.	kronika, popravak, gradnja, mlada misa	Bezetzky, Robert, Stulhofer, Ljudevit, Stulhofer, Franjo, Mayer, Emil, Schütz, Roberto, Ferk, Joakim, Burian, Josip, Divić, Stanko, Kamnikar, Josip, Leović, Josip, Römer, Lovro	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Brašančevo. Obnova tabernakula. Mlada misa Ljudevita Stulhofera. Josip Kamnikar – orguljaš Župe, odrekao se učiteljske službe. Uvođenje propovijedi na hrvatskom jeziku. Restauracija slike sv. Mihaela.

5.6.30. 1933. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
1/1933.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1933. godina	1933.	kronika, popravak, gradnja, kapelica	Bezetzky, Robert, Leović, Josip, Dresy, Franjo, Schröttner, Izidor, Matijević, Ivan, Kamnikar, Josip, Bogdanov, Dragan, Buchner, Ivan, Levak, Stjepan, Fajth, Ema, Fijember, Dragutin, Stinner, Dragutin, Wagner, Josip, Werner, Mihovil, Jurić, Anđelko, Toth, Margita, Hengl, Vjekoslav	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Restauracija slike sv. Mihaela. Uskrsnuće. Obnovljen križni put kod kamenog kipa. Brašančevo. Osnovano Cecilijino društvo. Popravak grobljanske kapele. Isusovci u Osijeku. Novi stalak za misnu knjigu.

5.6.31. 1934. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
11/1934.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1934. godina	1934.	kronika, elektrifikacija, imenovanje, berivo, preminuće	Bezetzky, Robert, Šefer, Josip, Mich, Slavko, Akšamović, Antun, Novak, Vilibaldo, Hödl, Rikard, Malin, Vladimir, Karađorđević, Aleksandar I., Ferk, Joakim	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Popust na električnu struju za crkvu. Vilibaldo Novak – novi duhovni pomoćnik. Novi baldahin. Malin Vladoje – novi predsjednik gradske općine. Povišica beriva župniku. Tragična smrt kralja Aleksandra I. Karađorđevića.

5.6.32. 1944. GODINA

ID oznaka	Naslov	Godina nastanka	Predmeti	Osobe (fizičke i pravne)	Jezik	Tip dokumenta	Bilješke
3/1944.SPOMEN.OS2	Spomenica, 1944. godina	1944.	kronika, ratno stanje	nepoznata osoba	hrvatski jezik	spomenica	Sadržaj: Bombardiranje vojarne u Osijeku. Popucalo platno na slici sv. Mihaela. Osijek bombardiran 13 puta (22. siječnja 1944.)

6. ZAKLJUČAK

Razvojem informacijske tehnologije, odnosno dostupnošću računala i opreme za digitalizaciju, arhivska zbirka Župe sv. Mihaela u Osijeku postaje digitalnim izvorom informacija i značenja koja postaje predmetom daljnjega istraživanja. Osim toga, raste i mogućnost distribucije sadržaja prema široj zajednici koja nije ograničena niti prostorom niti vremenom. Globalna knjižnica tako ostaje relevantnom baštinskom ustanovom i u digitalnom dobu. Digitaliziranom kulturnom baštinom doprinosi znanju o vlastitoj kulturi, identitetu i različitosti. Stoga je digitalizirana kulturna baština predmetom zanimanja mnogih disciplina te privlači različite profile stručnjaka i istraživača. Tako nastaje nova znanstvena disciplina koju možemo nazvati komunikacijom kulturne baštine u digitalnom obliku. Baštinske ustanove prihvaćaju nove promjene, a to su digitalna komunikacija, digitalna konvergencija te digitalna odgovornost. Digitalizacija ne znači samo konverziju iz analognog u digitalno, već je preduvjet organizacije materijalne i nematerijalne prošlosti koja oblikuju kulturnu memoriju i oživljava baštinu. Digitalna zbirka dobiva svoju vrijednost tek s kvalitetno pridruženim metapodacima koji imaju ključnu ulogu u razumijevanju identiteta zbirke kao i njezine uporabljivosti u globalnome društvu. Svaki digitalni proizvod, tako i ovaj, treba usmjeriti na korisnika, a vrednovanje treba poslužiti kao instrument promjene. Arhivska građa Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku dokazala je sljedeće:

1. Prostor grada je tekst kulture:

- a) grad je slojeviti prostor kao nositelj različitih vrijednosti (kulturnih, političkih, društvenih...)
- b) grad je sveto mjesto namijenjen kolektivnom ritualu unutar kojeg pojedinci pronalaze i oblikuju svoje moralno ja,
- c) gradivo arhiva Župe sv. Mihaela je prostor sjećanja i kulturne memorije.

2. Arhiv Župe sv. Mihaela je institucija kolektivnog pamćenja:

- a) upravlja kolektivnom memorijom grada,
- b) upisuje sjećanje u prostor,
- c) rekonstruira događaje koji su važni za kolektivnu memoriju i službenu povijest,
- d) sudjeluje u društveno-kulturnoj konstrukciji grada.

3. Arhiv Župe sv. Mihaela je baština ili javna memorija:

- a) stvara pojedinačni i grupni identitet (može nastati od kolekcije gradskih sjećanja i memorije njegovih kulturno-povijesnih identiteta),
- b) digitaliziran i katalogiziran izravno služi razvoju društva,
- c) u funkciji je preživljavanja identiteta,

d) potencira stvaranje novih proizvoda u okviru kreativnih industrija.

Korpus izabrane arhivske građe dokaz je izgradnje osobnog i kolektivnog identiteta prostora Nutarnjeg grada. S obzirom da još nije učinjena standardizacija nazivlja kulturne baštine, kao ni da u Republici Hrvatskoj nije usvojena jedinstvena nomenklatura niti klasifikacijska shema za indeksiranje, klasifikaciju i identifikaciju kulturne baštine, rad je ponudio metodologiju izrade tezaurusa digitalnog arhiva Župe sv. Mihaela arkandela u Osijeku koristeći standard CCO. Primarni naglasak CCO-a su deskriptivni metapodatci i autorizirani nadzor – podatci namijenjeni za opis kulturnoga djela, podatci koji se koriste za stvaranje kataložnih zapisa za to djelo i njegove slikovne prikaze. Ovdje su isključeni administrativni metapodatci (podatci za upravljanje informacijskom građom) i tehnički metapodatci. CCO sadržava elemente za opis i djela i slikovnih prikaza, ali ne i elemente koji uključuju administrativne metapodatke. CCO obuhvaća puno tipova kulturnih djela, uključujući arhitekturu, slikarstvo, skulpturu, grafiku, rukopise, fotografije i druge vizualne medije, izvedbenu umjetnost, arheološka nalazišta i artefakte te različite funkcionalne objekte iz područja materijalne kulture. CCO je stvoren za muzejske zbirke, zbirke vizualne građe, arhive i knjižnice s primarnim naglaskom na umjetnosti i arhitekturi. CCO nije zamišljen za zbirke prirodne povijesti ni za znanstvene zbirke. Tezaurus digitalnog arhiva Župe sv. Mihaela izgrađen je:

- a) za agente, odnosno za svaku fizičku ili pravnu osobu ili korporativno tijelo,
- b) za predmet (predmet dokumenta, događaj...),
- c) za dokument (fotografska građa, spomenica, smrtovnice, arhivski dokumenti),
- d) za uloge agenata.

Ukupno je upisano u bazu 55 pravnih osoba, 523 fizičkih osoba, 135 predmeta te 223 uloge agenata.

Na kraju dobro je istaknuti da će baza pružiti mogućnost daljnjeg istraživanja župnog arhiva, odnosno znanstvenoj interpretaciji podataka znanstvenicima drugih profila, između ostalog izgradnja zajedničke suradničke platforme baštinskih ustanova i centara digitalne humanistike za znanstvenike koje zanima zbirka ili jedinica građe iz određene baštinske ustanove pa tako i građe arhiva Župe sv. Mihaela arkandela u osječkoj Tvrđi.

7. LITERATURA

1. Assmann, Aleide, *Canon and Archive*, u: *A Companion to Cultural Memory Studies*, Berlin-New York, De Gruyter, 2010.
2. Assmann, Jan, *Kultura sjećanja*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2016.
3. Augé, Marc, *Nemjesta*, Karlovac, Naklada DAGGK, 2001.
4. Bachelard, Gaston, *Poetika prostora*, Čačak; Beograd, Gradac, 2005.
5. Bachelard, Gaston, *Poetika prostora*, Zagreb, Ceres, 2000.
6. Bahtin, Mihail Mihailovič, *O romanu*, Beograd, Nolit, 1989.
7. Bahtin, Mihail Mihailovič, *Stvaralaštvo Fransoa Rablea i narodna kultura srednjeg veka i renesanse*, Beograd, Nolit, 1978.
8. Bagić, Marko, *Osječka svakodnevnica kroz svjedoke vremena u prvoj polovici 19. stoljeća*, preuzeto s Portala znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, <http://hrcak.srce.hr/file/95665>.
9. Barthes, Roland, *Užitak u tekstu: koji slijedi varijacije o pismu*, Zagreb, Meandar, 2004.
10. Batina, Klementina, *Postmoderni putnik: prilog razumijevanju suvremene kulture putovanja*, u: *Studia ethnologica Croatica*, Zagreb, 2012., br. 1.
11. Batušić, Nikola; Kravar, Zoran; Žmegač, Viktor, *Književni protusvjetovi: poglavlja iz hrvatske moderne*, Zagreb, Matica hrvatska, 2001.
12. Baudrillard, Jean, *Istina ili radikalnost arhitekture*, u: *Europski glasnik*, Zagreb, 2001., br. 6.
13. Belaj, Melanija, *Obiteljska fotografija kao kreiranje i arhiviranje (poželjne) stvarnosti*, u: *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 2008., br. 2.
14. Benčić, Živa, *Lica mnemozine – ogleđi o pamćenju*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2006.
15. Biti, Vladimir, *Performativni obrat teorije pripovijedanja*, u: *Politika i etika pripovijedanja*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 2002.
16. Botton, Allain de, *Dnevnik s Heathrowa: tjedan dana na aerodromu*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2010.
17. Bösendorfer, Josip, *Javna rasvjeta u osječkoj Tvrđi 1719.*, u: *Osječki zbornik*, Osijek, 1948., br. 2 i 3.
18. Bösendorfer, Josip, *Kako je Osijek postao kraljevski i slobodni grad*, Osijek, Narodna starina, 1929.
19. Bösendorfer, Josip, *Povijest tipografije u Osijeku*, Građa za povijest hrvatske književnosti, knj. XVI., Zagreb, 1939.

20. Bösendorfer, Josip, *Skela, kopitnica, tezgare i tanjara na Dravi*, u: Osječki zbornik, Osijek, 1948., br. 2 i 3.
21. Bösendorfer, Josip, *Sporovi između gradske općine i tvrđavskog zapovjedništva u Osijeku*, Narodna starina VIII, Zagreb, 1929.
22. Brook, Peter, *Prazni prostor*, Split, Marko Marulić, 1972.
23. Brkljačić, Maja; Prlenda, Maja, *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga, 2006.
24. Brković, Ivana, *Književni prostori u svjetlu prostornog obrata*, u: Umjetnost riječi, Zagreb, 2013., br. 1-2.
25. Brunčić, Davor, *Slobodni i kraljevski grad Osijek u svjetlu suvremenih europskih standarda lokalne samouprave*, u: Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, Zagreb-Osijek, 2010., svezak 26.
26. Calvino, Italo, *Američka predavanja*, Bratstvo-Jedinstvo, Novi Sad, 1989.
27. Careri, Francesco, *Walkscape – walking as anaesthetic practice*, Barcelona, GG, 2007.
28. Castells, Manuel, *Kraj tisućljeća*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2003.
29. Castells, Manuel, *The City and the Grassroots*, London, Edward Arnld, 1983., preuzeto s portala: <https://www.scribd.com/doc/181152262/Manuel-Castells-The-City-and-the-Grassroots-pdf>
30. Castells, Manuel, *Uspon umreženog društva*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2000.
31. Certeau, Michel de, *Invencije svakodnevice*, Zagreb, Naklada MD, 2002.
32. Cipek, Tihomir, *Povijest uzvraća udarac: Nacija i demokratska legitimacija*, u: *Kultura sjećanja 1991. Povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*, Zagreb, Disput, 2011.
33. Connerton, Paul, *How Modernity Forgets*, New York, Cambridge University Press, 2009.
34. Connerton, Paul, *Kako se društva sjećaju*, Zagreb, Izdanja Antibarbarus, 2004.
35. Crljenko, Ivana, *Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova*, u: Hrvatski geografski glasnik, Zagreb, 2008., br. 70.
36. *Crnogorske studije kulture i identiteta: zbornik*, Cetinje, Fakultet dramskih umjetnosti, 2016.
37. *Cultural Geography in Practice*, London, Arnold, 2003.
38. Cvekan, Paškal, *Osječki franjevci*, Osijek, vlastita naklada, 1985.
39. Čaldarović, Ognjen, *Još jednom o urbanoj obnovi: o pojmovima i procesima urbanog naslijeđa*, u: Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj, Zagreb, 2010., br. 1-2.

40. Dedić, Arijana, *Kako poboljšati pamćenje uz mnemotehnikе*, preuzeto s portala: https://www.krenizdravo.rtl.hr/psihologija_p/kako-poboljsati-pamcenje-uz-mnemotehnikе
41. Eco, Umberto, *Kultura, informacija, komunikacija*, Beograd, Nolit, 1973.
42. Erll, Astrid; Nünning, Ansgar, *Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook*, Berlin – New York, Walter der Gruyter, 2008.
43. Flaker, Aleksandar, *Književne vedute*, Zagreb, Matica hrvatska, 1999.
44. Flaker, Aleksandar, *Riječ, slika, grad, rat – hrvatske intermedijalne studije*, Zagreb, Durieuw, 2009.
45. Foucault, Michel, *Riječi i stvari*, Beograd, Nolit, 1971.
46. Foucault, Michel, *O drugim prostorima*, u: Glasje: časopis za književnost i umjetnost, Zadar, 1996., br. 6.
47. Foucault, Michel, *O drugim prostorima*, u: *Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti: Operacija: grad, 2008.*, preuzeto s portala: https://monoskop.org/images/f/f4/Operacija.Grad_Prirucnik_za_zivot_u_neoliberalnoj_s_tvarnosti.pdf
48. Friedrich, Christopher, *The Early Modern City*, London, 1995.
49. Gaćina, Sonja; Ivanković, Marko Grgur, *Planovi i vedute Osijeka*, Muzej Slavonije, Osijek, 1996.
50. Gašić, Emerik, *Kratki povijesni pregled biskupija Bosansko-đakovačke i Srijemske*, Osijek, Državni arhiv, 2000.
51. Gillis, R. John, *Pamćenje i identitet: povijest jednoga odnosa*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2016.
52. Glamuzina, Nikola, *Historijska geografija*, Split, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2012.
53. Glamuzina, Nikola, *Urbana historijska geografija*, Split, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2013.
54. Grgas, Stipe, *Bučno nadire prostor sa svih strana: Geografija u pjesništvu Adriane Škunca*, u: Muzama iza leđa: čitanje hrvatske lirike, Zagreb, Zagrebačka slavistička škola, 2010.
55. Grgas, Stipe, *Gdje je suburbija?*, u: Glasje: časopis za književnost i umjetnost, Zadar, 1996., br. 6.
56. Grgurević, Oleg, *Od pojma slike grada do pojma opće slike krajolika*, u: *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, Zagreb, 1994., br. 3-4.

57. Gucunski, Dragica, *Osječki perivoji i drvoredi*, Osijek, Državni arhiv, 2002.
58. Halbwachs, Maurice, *On Collective Memory*, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1992.
59. Halprin, Lawrence, *Gradovi*, Beograd, Građevinska knjiga, 1974.
60. Harvey, David, *A Brief History of Neoliberalism*, New York, Oxford University Press, 2003., preuzeto s portala:
<https://www.sok.bz/web/media/video/ABriefHistoryNeoliberalism.pdf>
61. Harvey, David, *Pravo na grad*, u: *Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti: Operacija: grad, 2008.*, preuzeto s portala:
https://monoskop.org/images/f/f4/Operacija.Grad_Prirucnik_za_zivot_u_neoliberalnoj_s_tvarnosti.pdf
62. Harvey, David, *Social Justice and the City*, Athens, University of Georgia Press, 2009., preuzeto s portala:
[http://www.cmecc.com/uploads/%E8%AF%BE%E6%9C%AC%E5%92%8C%E8%AE%BA%E6%96%87/\[2\]\[%E5%A4%A7%E5%8D%AB%E5%93%88%E7%BB%B4\].David.Harvey.\(1973\).Social.Justice.and.the.City.pdf](http://www.cmecc.com/uploads/%E8%AF%BE%E6%9C%AC%E5%92%8C%E8%AE%BA%E6%96%87/[2][%E5%A4%A7%E5%8D%AB%E5%93%88%E7%BB%B4].David.Harvey.(1973).Social.Justice.and.the.City.pdf)
63. Harvey, David, *Spaces of Hope*, California, University of California Press, 2000., preuzeto s portala:
<https://books.google.hr/books?id=W00VHZg3u2MC&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false>
64. Heckamnn, Herbert, *Radost blagovanja*, u: *Gordogan: kulturni magazin Zagreb*, 1991., XII, br. 34-35.
65. Heine, Ervin *Priče iz Zlatnog vola*, Osijek, VDG Njemačka narodnosna zajednica, Zemaljska udruga Podunavskih Švaba u Hrvatskoj, 1998.
66. Heine, Ervin, *Priče iz povijesti srednjoeuropskog Osijeka*, Osijek, Pan Liber, 1996.
67. *Hrvatska enciklopedija*, natuknice iz www.enciklopedija.hr
68. *Hrvatska enciklopedija*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1999.
69. Hubbard, Phil, *Prostor/mjesto*, u: *Kulturna geografija: kritički rječnik ključnih pojmova*, Zagreb, Disput, 2008.
70. *IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom*, Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.
71. Ivić, Vinko, *Pučko narodno i građansko školstvo u slobodnom i kraljevskom gradu Osijeku u 18. i 19. stoljeću*, u: *Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku*, Zagreb-Osijek, 2009., svezak 25.

72. Jašarević, Edin, *Made in Montenegro: identitet crnogorskih gradova na globalnom tržištu kreativne ekonomije-strategije razvoja*, u: *Crnogorske studije kulture i identiteta: zbornik*, Cetinje, Fakultet dramskih umjetnosti, 2016.
73. Kavedžija, Iva, *Grad – antropološko mjesto*, preuzeto s portala: <http://www.ffzg.unizg.hr/antropologija/StudentskiRadovi/1Kavedzija.pdf>
74. Kečkemet, Duško, *Grad za čovjeka – o dehumanizaciji suvremenog urbanizma*, Zagreb, Društvo historičara umjetnosti Hrvatske, 1986.
75. Knapp, Steven, *Kolektivno sjećanje i stvarna prošlost*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2016.
76. Korenčić, Mirko, *Naselja i stanovništvo Hrvatske 1857-1971*, Zagreb, Djela JAZU, knjiga 54, 1979.
77. Kosanović, Nikola, *Osječki cehovi i cehovski spomenički predmeti*, u: *Osječki zbornik*, Osijek, 1973-1975., br. 14-15.
78. Kostanić, Marko, *Prostor emancipacije/Emancipacija prostora*, u: *Kolo: časopis Matice hrvatske*, 2007., br. 4.
79. Kott, Jan, *Kameni potok*, Beograd, Književne novine, 1990.
80. Kovač, Mirko, *Pisac i grad*, u: *Sarajevske sveske*, Sarajevo, 2008., br. 21-22, preuzeto s portala: <http://www.sveske.ba/bs/content/pisac-i-grad>
81. Križaj, Lana, *Tezaurus graditeljske baštine: podatkovni standard u inventarima kulturne baštine*, u: *Ivi Maroeviću, baštinici u spomen*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009.
82. *Kulturna geografija: kritički rječnik ključnih pojmova*, Zagreb, Disput, 2008.
83. Lachmann, Renate, *Phantasia / Memoria / Rhetorica*, Zagreb, Matica hrvatska, 2002.
84. Landeka, Marko, *Razvoj obrta u Osijeku od ukidanja cehova 1872. do 1941.*, u: *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje*, Osijek, 1991., br. 1.
85. Le Corbusier, *Način razmišljanja o urbanizmu*, Beograd, Građevinska knjiga 1974.
86. Le Corbusier, *The City of Tomorrow and Its Planning*, London, Architectural Press, 1971.
87. Lefebvre, Henri, *Kritika svakodnevnog života*, Zagreb, Naprijed, 1998.
88. Lefebvre, Henri, *Pravo na grad*, u: *Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti: Operacija: grad*, 2008., preuzeto s portala: https://monoskop.org/images/f/f4/Operacija.Grad_Prirucnik_za_zivot_u_neoliberalnoj_s_tvarnosti.pdf

89. Lefebvre, Henri, *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*, Cambridge-Oxford, Blackwell, 1992., preuzeto s portala: <https://libcom.org/files/David%20Harvey%20-%20The%20Condition%20of%20Postmodernity.pdf>
90. Lefebvre, Henri, *The Production of Space*, Oxford-Cambridge, Blackwell, 1991., preuzeto s portala: https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf
91. Lefebvre, Henri, *The Urban Revolution*, London-Minneapolis, University of Minnesota Press, 2003.
92. Lefebvre, Henri, *Urbana revolucija*, Beograd, Nolit, 1974.
93. Le Goff, Jacques, *Srednjovjekovni imaginarij*, Zagreb, Antibarbarus, 1993.
94. Lemić, Vlatka, *Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2016.
95. Lešković, Ana; Živković, Danijela, *Efemerna građa i sitni tisak: opseg pojmova u Hrvatskoj i svijetu*, u: Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2011., br. 1-2.
96. Lynch, Kevin, *Slika jednog grada*, Beograd, Građevinska knjiga, 1974.
97. Lončar-Vicković, Sanja; Jurković, Željka; Stober, Dina, *Trg Vatroslava Lisinskog u osječkoj Tvrđi – povijesni i prostorni razvoj*, u: e-GFOS, Osijek, 2013., br. 6.
98. Löw, Martina, *Osveta tijela nad prostorom*, u: Kolo: časopis Matice hrvatske, Zagreb, 2007., br. 4.
99. Malbaša, Marija, *Povijest tiskarstva u Slavoniji*, Zagreb, Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1978.
100. MacIlwaine, John, *IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofe: središnji program za zaštitu i konzervaciju*, Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.
101. Manager, Robert, *Baze podataka: skripta*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, 2003.
102. Marić, Tamara; Bojanić, Bojana; Obad-Šćitaroci, Mladen, *Walkspace: linearno povezivanje prostora na primjeru Splita*, u: Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Zagreb, 2012., br. 1.
103. Marijanović, Stanislav, *Osijek kao trostoljetno književno središte*, u: Književni Osijek, Osijek, Pedagoški fakultet, 1996.
104. Maroević, Ivo, *Identitet kao sastavni dio muzealnosti*, u: Informatica museologica, 1988., br. 1-4.

105. Maroević, Ivo, *Identiteti povijesnoga grada: sustavski pristup vrednovanju naslijeđene urbane strukture*, u: *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, Zagreb, 1996., br. 5.
106. Maroević, Ivo, *Nacionalno određenje kulturne baštine*, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 2003., br. 26-27.
107. Maroević, Ivo, *Povijesni grad kao dokument*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, Zagreb, 1989., br.12-13.
108. Maroević, Ivo, *Uvod u muzeologiju*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 1993.
109. Martinčić, Julio, *Secesija slobodnog i kraljevskog grada Osijeka*, Osijek, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, 2001.
110. Matanović, Julijana, *O vezama jednog grada i jednog književnog žanra*, u: *Književni Osijek*, Osijek, Pedagoški fakultet, Gradsko poglavarstvo grada Osijeka, 1996.
111. Matić, Tomo, *Osječka humanistička gimnazija od osnutka do 1848. Prilog za povijest srednjih škola u Hrvatskoj*, Zagreb, 1937., Rad JAZU 257.
112. Matić, Vilim, *Na bastionima i trgovima Tvrđe-sklad baroknoga grada i utvrde*, u: *Osijek 1999: dossier*, Matica hrvatska, Zagreb, 2006.
113. Matić, Vilim, *Pejačevićev zdenac i kuća Wlaszak*, u: *Secesija u Hrvatskoj*, zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem, Osijek, 1997.
114. Mažuran, Ive, *Grad i tvrđava Osijek*, Osijek, Grafika, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Agencija za obnovu osječke Tvrđe, 2000.
115. Mažuran, Ive, *Najstariji zapisnik općine Osijek-Tvrđa od 1705. do 1746. godine: uvod u historiju Osijeka XVIII stoljeća*, Osijek, Historijski arhiv u Osijeku, knj. 1, 1965.
116. Mažuran, Ive, *Srednjovjekovni i turski Osijek*, Osijek, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad u Osijeku, 1994.
117. Mažuran, Ive, *Urbanistički razvoj i spomenički značaj osječke Tvrđe*, Osijek, Centar za kulturu i umjetnost Radničkog sveučilišta "Božidar Maslarić", 1974.
118. McHale, Brian, *Postmodernist Fiction*, London-New York, Routledge, 1987.
119. Mihoci, Nataša, *Pravo na grad: kritička misao o urbanom prostoru*, diplomski rad, 2015.
120. Milić, Bruno, *Razvoj grada kroz stoljeća I-III*, Zagreb, Školska knjiga, 1990 – 2001.

121. Mirčev, Andrej, *Iskušavanja prostora*, Osijek-Zagreb, UAOS-Leykam International, 2009.
122. Misita-Katušić, Blažo, *Plemićeva kuća u Tvrđi*, u: Osječki zbornik, Osijek, 1958., br. 6.
123. Mišćević, Radovan, *Fenomen grada*, Zagreb, Naklada Mlinarec & Plavić, 2009.
124. *Mjesto, nemjesto: interdisciplinarna promišljanja prostora i kulture*, ur. Jasna Čapo i Valentina Gulin Zrnčić, Zagreb, Biblioteka Nova etnografija, 2011.
125. Moore, Jerry D., *Uvod u antropologiju*, Zagreb, Naklada jesenski i Turk, 2002.
126. Mrduljaš, Maroje, *Porozni grad*, Zagreb, Oris: časopis za arhitekturu i kulturu življenja, Zagreb, 2008., br. 54.
127. Mrduljaš, Maroje, *Ukratko o gradu*, u:
<http://urbanfestival.blok.hr/01/pdf/Mrduljas.pdf>
128. Mumford, Lewis, *Grad u historiji: njegov postanak, njegovo mijenjanje, njegovi izgledi*, Zagreb, Naprijed, 1968.
129. Neidhardt, Velimir, *Kevin Lynch i Maks Fabiani: eksplicitno i implicitno o slici grada*, u: *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, Zagreb, 1994., br. 3-4.
130. Nemeč, Krešimir, *Čitanje grada: urbano iskustvo u hrvatskoj književnosti*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2010.
131. Nora, Pierre, *Između Pamćenja i Historije: problematika mjesta*, u: *Kultura pamćenja i historija*, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga, 2016.
132. *Od turskog do suvremenog Osijeka*, Osijek-Zagreb, HAZU-Školska knjiga, 1996.
133. *Oko književnosti: osamdeset godina Aleksandra Flakera*, Zagreb, Disput, 2004.
134. Perinić, Lea, *Kreativni gradovi – uzroci i posljedice*, u: *Drugost: časopis za kulturalne studije*, Rijeka, 2010., br. 1.
135. Perinić, Lea, *Urbani prostor i kognitivizam*, u: *Drugost: časopis za kulturalne studije*, Rijeka, 2010., br. 1.
136. Phil Hubbard, *Prostor/mjesto*, u: *Kulturalna geografija: kritički rječnik ključnih pojmova*, Zagreb, Disput, 2008.
137. *Povijest osječke kraljevske gimnazije od 1766. do 1838.*, priredio Stjepan Sršan, HAZU, Zagreb-Osijek, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, 2001.
138. *Promišljanje grada: studije iz nove urbane antropologije*, Zagreb, Jesenski i Turk, 2006.

139. Radović, Svetlana, *Poimanje fizičkog prostora u društvenoj teoriji: mogućnosti sociološke analize prostorne dimenzije grada*, u: Sociologija: časopis za sociologiju, socijalnu psihologiju i socijalnu antropologiju, Beograd, 2016., br. 1.
140. Repanić-Braun, Mirjana, *Oltarne slike Franza Xavera Wagenschöna u crkvi sv. Mihaela u Osijeku*, Zagreb, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 2002., br. 26.
141. Ricoeur, Paul, *Pamćenje, Povijest, Zaborav*, u: Europski glasnik, Zagreb, 2006., br. 11.
142. Ricoeur, Paul, *Pamćenje, povijest, zaborav*, u: Qourum: časopis za književnost, Zagreb, 2008., br. 2.
143. Sablić-Tomić, Helena; Ileš, Tatjana, *Grad između pamćenja i zaborava*, u: Dani hvarskog kazališta: Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu, 2011., br. 1.
144. Sablić-Tomić, Helena, *Intimno i javno – suvremena hrvatska autobiografska proza*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2002.
145. Sablić-Tomić, Helena, *U osječkom Nutarnjem gradu*, Zagreb-Osijek, HAZU, 2017.
146. Sassen, Saskia, *Protugeografije globalizacije*, Zagreb, Multimedijalni institut 2003.
147. *Schematismus ven. cleri dioecesium Bosnensis seu Diakovensis et Sirmiensis canonico unitarum pro anno 1916.*, Đakovo, 1916.
148. Schroer, Markus, *O zaboravu prostora u sociologiji*, u: Kolo: časopis Matice hrvatske, Zagreb, 2007., br. 4.
149. Smith, Neil, *Novi globalizam, novi urbanizam: gentrifikacija kao globalna urbana strategija*, u: *Priručnik za život u neoliberalnoj stvarnosti: Operacija: grad, 2008., preuzeto s portala:*
https://monoskop.org/images/f/f4/Operacija.Grad_Prirucnik_za_zivot_u_neoliberalnoj_stvarnosti.pdf
150. *Slobodni i kraljevski grad Osijek 1809.* ur. Stjepan Sršan, Osijek, Državni arhiv u Osijeku, Grafika, 2009.
151. Soja, Edward, *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*, Oxford, Blackwell Publishers, 1996.
152. Sokol Gojnik, Zorana; Gojnik, Igor; Obad-Šćitaroci, Mladen, *Urbanistička obilježja liturgijskih građevina u Zagrebu u 20. stoljeću*, u: Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Zagreb, 2016., br. 1.

153. *Spomenica rkt župe Sv. Mihaela arkandela u Osijeku Nutarnjem gradu 1904. – 1934.*, Osijek, Državni arhiv u Osijeku; Rkt. župa Sv. Mihaela arkandela, Osijek, 2009.
154. Sršan, Stjepan, *Gradivo za povijest Osijeka i Hrvatske*, knjiga 11, Osijek, Državni arhiv u Osijeku, 2000.
155. Sršan, Stjepan, *Gradivo za povijest Osijeka i Hrvatske*, knjiga 21, Osijek, Državni arhiv u Osijeku, 2007.
156. Sršan, Stjepan, *Osijek 1848./49.*, u: *Hrvatska 1848. i 1849.*, Zagreb, Hrvatski institut za povijest, 2001.
157. Sršan, Stjepan, *Osječki ljetopisi 1686-1945.*, Osijek, Povijesni arhiv u Osijeku, 1993.
158. Sršan, Stjepan, *Povijest Osijeka*, Osijek, Povijesni arhiv u Osijeku, 1996.
159. Sršan, Stjepan, *Povijest osječkih udruga i klubova*, Osijek, Povijesni arhiv u Osijeku, 1994.
160. Stančić, Hrvoje, *Digitalizacija*, zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009.
161. Stanić, Sanja; Pandžić, Josip, *Prostor u djelu Michela Foucaulta*, u: *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, Zagreb, 2012., br. 2.
162. Stillgoe, John R., *Borderland, Origins oft he American Suburb, 1820-1938*, New Haven, Yale University Press, 1988.
163. Supek, Rudi, *Grad po mjeri čovjeka*, Zagreb, Naprijed, 1987.
164. Šakaja, Laura, *Kultura kao objekt geografskog proučavanja*, u: *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, Zagreb, 1998., br. 3.
165. Šakaja, Laura, *Uvod u kulturnu geografiju*, Leykam International d.o.o., Zagreb, 2015.
166. Šaško, Ivica, *Liturgijski prostor između prisutnosti i ugođaja: o zamkama 'ugodnoga' liturgijskog prostora*, u: *Živo vrelo: liturgijsko-pastoralni list*, Zagreb, Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, 2009., br. 6.
167. Šimunović, Ivo, *Urbana ekonomika: petnaest tema o gradu*, Zagreb, Školska knjiga, 2007.
168. Škevin Mikulandra, Ana, *Prema modelu Kevina Lyncha*, u: *Istraživanje slike grada*, Šibenik, 2012.
169. Šojat-Bikić, Maja, *Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda: sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku*, u: *Muzeologija*, 2013., br. 50.

170. Šola Tomislav, *Baština kao poziv i društveno opredjeljenje*, u: Ivi Maroeviću, *baštinici u spomen*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009.
171. Šola, Tomislav. *Javno pamćenje: čuvanje različitosti i mogući projekti*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2014.
172. Švajcer, Oto, *Osječko slikarstvo 19. stoljeća*, Zagreb, Moderna galerija, 1988.
173. Tatarin, Milovan, *Povijest, istina, prašina: skeptički ogledi*, Zagreb, Znanje, 2002.
174. Tomašević, Nives, *Kreativna industrija i nakladništvo*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2015.
175. Tomašević, Nives; Horvat, Jasna, *Nevidljivo nakladništvo*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2012.
176. Tomić, Marijana, *Hrvatskoglagoljski brevijari na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2014.
177. Tuđman, Miroslav, *Memorijalni spomenici i javno znanje*, u: Ivi Maroeviću, *baštinici u spomen*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009.
178. Turkalj Podmanicki, Margareta, *Sakralna arhitektura prve polovice 18. stoljeća na području današnje Đakovačko-osječke nadbiskupije*, Zagreb, doktorski rad, 2015.
179. *Universal Declaration on Archives*, preuzeto s portala:
<https://www.ica.org/en/universal-declaration-archives>
180. Uskoković, Sandra, *Treći prostor kao egzistencijski habitat ili poetska imaginacija*, u: Zarez: dvotjednik za kulturu i društvena zbivanja, Zagreb, 2005., br. 155.
181. Varga, Darko, *Odjeci željezničke nesreće kod Osijeka 1882.*, u: *DG Jahrbuch*, Osijek, 2013., Vol. 20.
182. Veršić, Sanja, *Nekoliko bilježaka o semiotici prostora*, u: *Oko književnosti: osamdeset godina Aleksandra Flakera*, Zagreb, Disput, 2004.
183. Veršić, Sanja, *Prostor kulture: Pavel Florenskij i ruski kozmizam*, Zagreb, Naklada Breza, 2013.
184. Vidal de la Blache, Paul, *Principes de Géographie humaine*, Paris, 1922.
185. Vinaj, Marina, *Plakat za plakat*, Osijek, Muzej Slavonije, 2008.
186. Vinaj, Marina, *Povijest osječkih novina 1848.-1945.*, Osijek, Muzej Slavonije, 1998.
187. Vitek, Darko, *Pravni položaj Osijeka u XVIII. stoljeću*, u: *Scrinia Slavonica*, Institut za povijest, Slavonski Brod, 2005., br. 5.
188. *Vizualna kultura*, uredio Chris Jenks, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk; Hrvatsko sociološko društvo, 2002.

189. Vrbošić, Josip, *Povijesni kontekst nastanka instituta slobodnog i kraljevskog grada 1809. godine*, u: *Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku*, Osijek, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, 2010., svezak 26.
190. Vresk, Milan, *Grad i urbanizacija: osnove urbane geografije*, Zagreb, Školska knjiga, 2002.
191. Vresk, Milan, *Razvoj urbanih sistema u svijetu*, Zagreb, Školska knjiga, 2002.
192. Vujić, Jure, *Postkomunizam: zaboraviti ili pamtiti*, preuzeto s portala: <https://blog.vecernji.hr/jure-vujic/postkomunizam-zaboraviti-ili-pamtiti-7342>
193. Vujić, Žarka, *Izvori muzeja u Hrvatskoj*, Zagreb, Art magazin Kontura, 2007.
194. Vujić, Žarka, *Korisnički aspekt u sustavu muzeologije Ive Maroevića: od pažljive analize do smjernica dopune*, u: *Ivi Maroeviću, baštinici u spomen*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2009.
195. Vujić, Žarka, *Povijesna muzeologija na početku 21. stoljeća*, u: *Modeli znanja i obrada prirodnoga jezika*, Zagreb, Zavod za informacijske studije, 2003.
196. Vuković, Marinko, *Pogled na međuodnos baštine, kulture i identiteta*, u: *Arhivski vjesnik*, 2011., br. 54.
197. Woerl's Reisehandbücher: *Führer durch Esseg und Umgebung, Mit Plan der Stadt*, Herausgeben von Leo Woerl in Würzburg, 1893.
198. Wood, Robert C., *Suburbia, Its People and their Politics*, Cambridge, The Riverside Press, 1958.
199. Zelenak, Dejan, *Osijek u vrijeme revolucionarnih zbivanja 1848. i 1849. godine* u: *Essehist: časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti*, Osijek, Filozofski fakultet u Osijeku, 2011., br. 2.
200. Zlatar, Andrea, *Prostor grada, prostor kulture: eseji iz kulturne politike*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2008.
201. Zlatar, Andrea, *Protiv zaborava*, preuzeto s portala: <http://www.ffzg.unizg.hr/kompk/index.php?show=page.php&idPage=27>
202. Zlodi, Goran, *Muzejska vizualna dokumentacija u digitalnom obliku*, u: *Muzeologija*, 2003., br. 40.
203. Živaković-Kerže, Zlata, *Svaštice iz staroga Osijeka*, Slavonski Brod – Osijek, Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Baranje i Srijema, Grafika, 2004.

204. Živaković-Kerže, Zlata, *Prvi javni vodovod u Osijeku*, u: *Scrinia Slavonica*, Slavonski Brod, 2008., br. 8.
205. Živaković-Kerže, Zlata, *Urbanizacija i promet grada Osijeka na prijelazu stoljeća (1868.-1918.)*, Osijek, Društvo za hrvatsku povjesnicu, 1997.
206. Živaković-Kerže, Zlata, *Župna crkva Sv. Mihaela arkandela u Osijeku*, Osijek, Župa Sv. Mihaela, arkandela, Grafika, 2003.
207. Žižić, Ivica, *Grad i sveto: o fenomenu urbanoga kao izazovu kršćanskoj vjeri i liturgiji*, u: *Živo vrelo: liturgijsko-pastoralni list*, Zagreb, Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, 2012., br. 7.

7.A MREŽNI IZVORI

1. Baze podataka

https://e-u.hr/dok/udzbenik/31_210.pdf

(Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

2. Cataloging Cultural Objects (CCO)

a) *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Introduction*

http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/

<http://cco.vrafoundation.org/downloads/Introduction.pdf>

(Stranice posjećene 16. kolovoza 2017.)

b) *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: General Guidelines*

http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/

http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartOne_GeneralGuidelines.pdf

(Stranice posjećena 16. kolovoza 2017.)

c) *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Creator Information*

http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/

http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartTwo_2-CreatorInformation.pdf

(Stranice posjećena 16. kolovoza 2017.)

d) *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Subject*

http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/

http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartTwo_6-Subject.pdf

(Stranice posjećena 16. kolovoza 2017.)

e) *Cataloging Cultural Objects A Guide to Describing Cultural Works and Their Images: Object naming*

http://cco.vrafoundation.org/index.php/toolkit/cco_pdf_version/

http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartTwo_1-ObjectNaming.pdf

(Stranice posjećene 16. kolovoza 2017.)

3. *IFLA Guidelines for digitization projects*

<https://www.ifla.org/files/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines.pdf>

(Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)

4. *Guidelines for Planing the Digitization of Rare Book and Manuscript Collections*

<https://www.ifla.org/files/assets/rare-books-and-manuscripts/rbms-guidelines/guidelines-for-planning-digitization.pdf>

(Stranica posjećena 16. kolovoza 2017.)